

T.C.
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
SAHNE DEKORLARI VE KOSTÜMÜ ANA SANAT DALI
DEKOR VE KOSTÜM TASARIMI PROGRAMI

1920-1940 YILLARINDA PARİS'TE AVANT-GARDE SANAT ÜRETİMİNDE
ALICE PRIN'İN ETKİSİ VE ANILARINDAN YOLA ÇIKILARAK STOP-MOTION
ANİMASYON PROJESİ

(Yüksek Lisans Eser Metni)

Hazırlayan:

20172303004 Zanna ABASOVA

Danışman:

Dr. Öğr. Üyesi Çağla TULUKÇU ARKMAN

İSTANBUL - 2021

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa no</u>
ÖNSÖZ	III
ÖZET.....	IV
SUMMARY	V
RESİMLER LİSTESİ	VI
1. GİRİŞ	1
1.1. Çalışmanın Amacı	1
1.2. Çalışmanın Kapsamı	1
1.3. Çalışmanın Yöntemi	2
I. BÖLÜM	
2.1. XX. Yüzyılın İlk Yarısında Paris	3
2.1.1. Paris'in Sosyolojik Yapısı İçinde Kadınların Durumu	9
2.1.2. Paris'in Sanat Ortamı	15
3.1. Avangart Sanat	34
3.1.1. Fovizm.....	39
3.1.2. Kübizm.....	45
3.1.3. Dada	53
3.1.4. Gerçeküstücülük.....	61
II. BÖLÜM	
4.1. Alice Prin'in Biyografisi	75
4.1.1. Alice Prin'in Avangart Sanatta Model Olarak Etkisi	81
4.1.2. Avangart Sanat Bağlamında Kiki'nin Resimleri	93
5.1. Animasyon Filminin Yapım Süreci (TASARIM RAPORU)	101
5.1.1. Stop-Motion Animasyon Tekniği Üzerine Notlar	101
5.1.2. "Kiki'nin Anıları" Projenin Uygulanması Üzerine Notlar	101

5.1.3. “Kiki’nin Anıları” Animasyon Filminin Senaryosu (B)	103
5.1.4. “Kiki’nin Anıları” Animasyon Filminin Atmosferi ve Kiki Karakteri Hakkında Tasarım Düşünceleri	118
5.1.5. “Kiki’nin Anıları” Animasyon Filminin Görsel Tasarımı Eskizleri (C)..	119
5.1.6. Storyboard (D)	136
5.1.7. Görsel Tasarımların Üretimi/Teknik Çözümleme (F).....	151
6. SONUÇ	159
7. EKLER.....	162
8. KAYNAKLAR	191
9. ÖZGEÇMİŞ	195

ÖNSÖZ

Alice Prin'in avangart sanat ile olan bağlantısını ve bir kadın olarak 20. yüzyılında Paris sanat ortamında var olma çabasını konu alan bu çalışma, sanat üretimi içinde yaratıcının dışında ilham kaynağının da önemini stop-motion animasyon anlatımıyla vurgulanması amaçlanmıştır.

Animasyon çocukluğumdan beri beni büyüleyen bir görsel üretim tekniği olmuştur. Diğer hareketli görsel oluşturma tekniklerine göre (live record gibi) animasyon tekniği uygulayan kişiye sınırsız bir özgürlük tanır. Bu teknikte beni çeken özellik de bu olmuştur. 20. yüzyılın ilham perisi olan "Monparnasse'lı Kiki" şimdi benim de esin kaynağım olmuş ve bu küçük ama sınırsız stop-motion dünyasında odak noktam haline gelmiştir.

Bu zorlu süreç içinde bana yol gösteren ve destekleyen değerli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Çağla Tulukçu Arkman'a, bilgi ve birikimlerini benimle paylaşan Dr. Öğr. Üyesi Lutfiye Başak Özdoğan'a, Doç. Dr. Nihan Şen'e, Ekin Mahmuzlu'ya teşekkür ederim. Projenin üretiminde bana destek veren Rafet Diker'e ve Ruslan Abasov'a Öğr. Gör. Nimet Olcar'a ayrıca teşekkür ederim.

Mayıs 2020

Zanna Abasova

ÖZET

20.yüzyılın ilk yarısı insanlık tarihinin en büyük değişimlerin yer aldığı bir dönem olmuştur. Bu süreç içinde dünya; bir yandan dehşet verici savaşlarla kasıp kavrulurken diğer yandan insan yaratıcılığının doruk noktasına ulaşmasına şahit olmuştur. Bu kaotik iklim Paris'i sanatçıların sığınağı haline getirmiş ve ardından sanat tarihinin en radikal akımlarının yer aldığı Avangart sanatın doğduğu yer haline getirmiştir.

Bohem yaşantıları olan ve süre gelmiş sanat anlayışını kökten değiştiren bu sanatçı topluluğunda model, şarkıcı, yazar ve ressam olan Alice Prin, bilinen adıyla Kiki de yer almıştır. Dönemin sanat ortamının karizmatik ve güçlü karakteri onlarca ressamın, yazarın, fotoğrafçının ve yönetmenin ilham perisi olmuş ve üretimlerini desteklemiştir. Kiki, kadın olmanın getirdiği zorluklara rağmen kendi ayaklarında dik durmayı ve Avangart sanatın yüzü olmayı başarmıştır.

Bu eser metninde Paris'in 20.yüzyılın ilk yarısındaki toplumun, özellikle kadınların sosyolojik durumuna ve yapısına, Paris'i bu döneme hazırlayan etmenlere, gelişen yeni sanat ve estetik anlayışına, Fransız avangart sanat akımlarının doğuşuna ve gelişimine, bu akımlarda model ve sanatçı olarak yer alan Alice Prin'e değinilmiştir. Bu çalışma kapsamında tarafımdan çevrilen Alice Prin'in "Kiki's Memoirs" adlı anı kitabına sıkça başvurulmuştur.

ANAHTAR KELİMELELER: Alice Prin, Kiki, Stop-motion Animasyon, Avangart Sanat

SUMMARY

The first half of the 20th century has been a period of the greatest changes in human history. In this period, the world has witnessed the culmination of human creativity, while on the one hand it has been ravaged by terrible wars. This chaotic climate made Paris a haven for artists, and then the birthplace of avant-garde art, featuring some of the most radical movements in art history.

Model, singer, writer and painter Alice Prin, known as Kiki, also took part in this artist group, which has bohemian lives and has radically changed the understanding of art. With her charismatic and strong character of the art environment of that period she became the muse of dozens of painters, writers, photographers and directors and supported their productions. Despite the difficulties of being a woman, Kiki has managed to stand upright on her own feet and become the face of avant-garde art.

This thesis focuses on the sociological situation and structure of Paris's society in the first half of the 20th century, especially women, the factors that prepared Paris for this period, the developing understanding of new art and aesthetics, the birth and development of French avant-garde art movements, Alice Prin, who took part in these movements as a model and artist. Within the scope of this study, Alice Prin's memoir book "Kiki's Memoirs" was translated by me and frequently used.

KEY WORDS: Alice Prin, Kiki, Stop-motion Animation, Avant-garde Art

RESİMLER LİSTESİ

- Resim 1:** Ford'un montaj bandında çalışan insanlar (1914) 6
- Resim 2:** Dönemin ünlü "Percival Mackey" müzik grubu ve Monti Ryan dançı (1927) 7
- Resim 3:** Birinci Dünya Savaşı'nda kullanılan kör edici kimyasal silah 8
- Resim 4:** Savaş sırasında, yemek masası yerine kullanılan tabutlar (1918) 8
- Resim 5:** George Rodger tarafından İkinci Dünya Savaşı sırasında İngiltere'de harap olmuş şehide işini yapan postacılar (1940) 9
- Resim 6:** Kadın cephane işçisi (1915) 11
- Resim 7:** Tren görevlisi kadın (1916) 11
- Resim 8:** Olympe De Gouges'un portresi 12
- Resim 9:** Olympe De Gouges'un idam tasviri 12
- Resim 10:** Louise Weiss Süfretlerle birlikte protestoda (1935) 12
- Resim 11:** Ulusal Amerikan Kadın Hakları Derneği kadın üyeleri New York'ta geçit töreninde yürüyüş yaparken (1913) 13
- Resim 12:** Viyanalı Kadınların "Eşit görevler, Eşit Haklar" Sloganı ile bir protestosu. (1911) 13
- Resim 13:** Fransız Hükümet'inin yayımladığı " frengiye karşı kendinizi savunmak" adlı afişi (1930) 13
- Resim 14:** Eugene Atget tarafından çekilen fahişe fotoğrafı (1921) 14
- Resim 15:** Eugene Atget gözünden fahişe fotoğrafı 14
- Resim 16:** Klasik Sanat anlayışına örnek, Ingres'in Haussonville Kontesi tablosu (1845) 17
- Resim 17:** Delacroix'nın "Yıkılanlar" tablosunda Romantik Sanatın yansımaları (1854) 17
- Resim 18:** Realizm akımının temsilcisi Gustave Courbet'in "Karşılaşma (Günaydın, Mösyö Courbet)" eseri ilk sosyalist mesajları taşıyor nitelikte. Ressam eserde patronu sanayici Alfred Bruyas ile kendisinin kırdaki bir sembolik karşılaşmasını ele almıştır. Bu karşılaşmanın kırdaki olması burjuva patronunu huzursuz eder, fakat halkı temsil eden Mösyö Courbet rahatlığı ile dikkatimizi üzerine çekmiştir. (1854) 18
- Resim 19:** Realizm akımını temsil eden Gustave Courbet'in "Buğday Elekleri" adlı tablosu (1854) 18
- Resim 20:** Honoré Daumier'nin "Bu Yıl Yine Venüsler" adlı litografi baskısı. Burjuva Venüs konulu tabloları tepki ile karşılar. (1864) 19
- Resim 21:** Daumier'in " İşte bunu geri çevirdiler cahil herifler!" taş baskısı, Salon tarafından reddedilen bir resim konu almıştır. (1859) 19
- Resim 22:** Edouard Dantan'ın "Salon'da bir köşe" adlı tablosu salon sergilerinin yoğunluğu yansıtıyor (1880) 20
- Resim 23:** François Joseph Heim tarafından yapılan "X Charles, Paris Salon'unda ödülleri dağıtıyor 1824" adlı tablosu, Salon Sergisini tasvir ediyor 21

- Resim 24:** Baeau-Lavoir (1910) 23
- Resim 25:** Fotoğrafın sağında Montmartre içinde bulunan Bateau-Lavoir 23
- Resim 26:**Lapin Agile kabaresinin içinden bir görüntü 24
- Resim 27:** Lapin Agile tabelası, Sahibi Andre Gill tarafınan yapılmış 24
- Resim 28:**"Chat Noir" kabaresi önü 25
- Resim 29:**"Chat Noir" kabaresinin Théophile-Alexandre Steinlen tarafından yapılmış afişi (1896) 25
- Resim 30:** Toulouse Lautrec'in "Moulin Rouge (La Goulue)" litografi afişi (1891) 26
- Resim 31:** Lautrec'in "Jardin de Paris: Jane Avril" litografi afişi (1893) 26
- Resim 32:** Mucha'nın Sara Bernhardt için yaptığı tiyatro Afişi "Gismonda" (1894) 27
- Resim 33:** "Kamelyalı Kadın" afişi (1896) 27
- Resim 34:** "La Tosca" afişi (1898) 27
- Resim 35:** Erik Satie tarafından yapılan Valadon'un portresi (1893) 28
- Resim 36:** Fransız model Kiki 30
- Resim 37:** Doğulu model Aicha Goblot 30
- Resim 38:** Rus model Gala 30
- Resim 39:** Gertrude Stein ve Pablo Picasso tarafından yapılmış portresi (1905) 31
- Resim 40:** Sanatçılara yönelik Alfred Boucher tarafından tasarlanan çalışma ve yaşam alanı "La Ruche" 32
- Resim 41:** "La Ruche" (1918) 32
- Resim 42:** Modigliani, Picasso ve André Salmon "Rotonde" kafesinin önünde, Jean Cocteau'nun gözünden, Montparnasse (1916) 33
- Resim 43:** André Kertész tarafından çekilmiş fotoğraf, "Kafe Dome" (1925) 33
- Resim 44:** Kisling, Paquerette ve Picasso kafe "La Rotonde'da", Jean Cocteau tarafından çekilmiş fotoğraf Montparnasse (1916) 33
- Resim 45:** Komiser Zamaron duvarları resimlerle kaplı ofisinde 34
- Resim 46:** Nihilist görüşü savunan Alman filozof, filolog, besteci ve şair Friedrich Wilhelm Nietzsche (1875) 35
- Resim 47:** Avusturyalı nörolog ve psikanaliz kurucusu Sigmund Freud (1920) 35
- Resim 48:** Carl Gustav Jung Kollektif Bilinçaltı savını ortaya koymuş İsviçreli psikiyatr (1912) 35
- Resim 49:** Fransız sosyalizminin kurucusu Claude Henri de Saint Simon'un Portresi 37
- Resim 50:** Salon d'Automne Sergisinin 1905, katalog kapağı. Fovizm bu sergide lanse edilmiştir 40
- Resim 51:** 1904'te Salon d'Automne görüntüsü, fotoğraf Ambroise Vollard tarafından çekilmiştir. 41
- Resim 52:** Fovist ressamların hocası, Sembolizm ressam Gustave Moreau "Otoportre" (1850) 41
- Resim 53:** Henri Matisse'nin şapkacı eşinden ilham alarak yaptığı "Şapkalı Kadın" portresi (1905) 42
- Resim 54:** Albert Marquet'in " Trouville Posterleri" adlı çalışması (1906) 42
- Resim 55:** Charles Camoin "Küçük Lina" (1907) 42

- Resim 56:** Henri Manguin "Yıkanan Kadın" (1906) 42
- Resim 57:** André Derain "Collioure" adlı manzara çalışması (1905) 43
- Resim 58:** Maurice de Vlaminck "Chatou'daki Seine" (1906) 43
- Resim 59:** Kees Van Dongen "Moulin de la Galette" (1906) 43
- Resim 60:** Raoul Dufy " Oltacılar" (1908) 43
- Resim 61:** Georges Braque " l'Estaque yakınlarında zeytin ağacı" (1906) 44
- Resim 62:** Georges Braque "l'Estaque'da evler" (1908) 45
- Resim 63:** Tutankamon Mezar odasından bir sahne (MÖ 1332-MÖ 1323) 46
- Resim 64:** Pablo Picasso "Jacqueline de Face Portresi" (1963) 46
- Resim 65:** Pablo Picasso'nun "Mandolinli Kız" tablosu (1910) 47
- Resim 66:** Georges Braque'ın "Gitarlı Adam" (1912) 47
- Resim 67:** Juan Gris "Maurice Raynal'ın portresi" (1911) 47
- Resim 68:** Fernand Leger'in "Merdiven" adlı çalışması Kübizmin bir alt dalı olan Tübizmin bir örneğidir (1913) 47
- Resim 69:** Robert Delaunay'ın "Eş Zamanlı Pencereleer" tablosu, Kübizmden ortaya çıkan Orfizim akımına örnektir (1912) 48
- Resim 70:** Jean Metzinger "Çay Saati" (1911) 48
- Resim 71:** Albert Gleizes'ın "Kübit Manzara" adlı çalışması (1914) 48
- Resim 72:** Henri Le Fauconnier'in "Avcı" Tablosu (1911-1912) 48
- Resim 73:** Guillaume Apollinaire şair, yazar ve sanat eleştirmeni (1880-1918) 49
- Resim 74:** Sanat koleksiyoncusu Daniel-Henry Kahnweiler (1884-1979) 49
- Resim 75:** Sanat simsarı Ambroise Vollard (1866-1888) 49
- Resim 76:** Pablo Picasso'nun "Avignonlu Kızlar" tablosu Kübizmin ilk çalışmaları arasındadır (1907) 50
- Resim 77:** Analitik Kübizm'e bir örnek olarak Pablo Picasso'nun "Ambroise Vollard Portresi" gösterilebilir (1910) 52
- Resim 78:** Pablo Picasso, "Gitar" tablosu kolaj tekniği ile yapılmıştır ve Sentetik Kübizme örnek gösterilebilir (1913) 52
- Resim 79:** Alexander Archipenko "Médrano II" adlı heykeli (1913–1914) 53
- Resim 80:** Henri Laurens'ın "Genç Kızın Kafası" heykeli (1920) 53
- Resim 81:** Voltaire Kabare'sinin sahipleri Hugo Ball ve eşi Emmy Hennings 54
- Resim 82:** Voltaire Kabaresi için Marcel Slodki tarafından yapılmış afiş 55
- Resim 83:** Hugo Ball Voltaire Kabaresinde performans yapıyor 55
- Resim 84:** Bir Dada eğlence gecesi alanında DADA yazan kişi Tristan Tzara'dır. 56
- Resim 85:** Marcel Duchamp'ın hazır nesneye örnek "Fontain" heykeli (1917) 57
- Resim 86:** Francis Picabia'nın sanatçı-eser ilişkisini sorgulayan "L'oeil cacodylate" eseri (1921) 57
- Resim 87:** Man Ray'ın Dada akımı içinde yer alan "Rayograf" eseri (1922) 58
- Resim 88:** Raoul Hausmann'ın "Mekanik Kafa" heykeli kolaj tekniği ile gündelik objeleri kullanarak Dada'nın sanat ve hayat pratiği anlayışına örnek bir eser (1920) 58
- Resim 89:** "Dada" Dergisinin ilk sayısının kapağı, bu dergi toplamda sekiz sayı yayımlanmıştır. İlk beş sayı Zürih'te yayımlanmıştır. Henüz Dada kimliği oturmamış olsa da bir sanat ve edebiyat dergisi olarak avangart görüşlerini ele aldıkları yazı ve resimlerle anlaşılabilir. (Temmuz 1917) 59

Resim 90: "Dada" dergisinin ikinci sayısı Kübizm, Fütürizm ve "Yeni Sanat" gibi akımlara yer vermiştir. Fakat hala deneysel, tipografik tasarımlara geçilmemiştir. (Aralık 1917) 59

Resim 91: "Dada" dergisinin üçüncü sayısının kapağı, diğer sayıların kapaklarına göre yeni grafik arayışlara girilmiştir. Bu sayının editörü tristan Tzara olmuştur. (Aralık 1918) 59

Resim 92: "Dada" dergisinin üçüncü sayı içinde yer aldığı Tristan Tzara'nın yazdığı Dada Manifestosu yer almaktadır. Manifesto ile birlikte Dada hareketinin tanımı yapılmıştır ve derginin kimliği oturmuştur. 1920'den sonra dergi Paris'te yayınlanmaya devam etmiştir. 59

Resim 93: Dada dergisinin üçüncü sayısını tutan Paul Éluard, Louis Aragon, René Hilsun ve André Breton. (1918) 60

Resim 94: André Breton 62

Resim 95: Phillip Soupolt 62

Resim 96: Louis Aragon 62

Resim 97: Gerçeküstücü sanatçılar. Arka sırada Paul Eluard, Jean Arp, Yves Tanguy ve Rene Clevel, ön sırada ise Tristan Tzara, Andre Breton, Salvador Dalí, Max Ernst ve Man Ray Paris'te (1930) 63

Resim 98: Gerçeküstücüler oyun parkında. Soldan sağa doğru: Andre Breton, Robert Desnos, Simona Breton (sağ planda), bilinmeyen biri, Paul Éluard, Gala Éluard, Phillip Soupolt, Marx Ernst 63

Resim 99: Frottage tekniğiyle çalışılmış örnek. Demir paranın kağıt ile kapatılarak kurşun kalem ile dokunun çıkarılması. 64

Resim 100: Grattage tekniğine örnek Max Ernst'ın çalışması (1927) 64

Resim 101: Fumage tekniği uygulama örneği 65

Resim 102: Rorschach mürekkep test resmi ile Decalcomanie tekniğine örnek 65

Resim 103: Oscar Dominguez'ın isimsiz eserinde decalcomanie tekniğini kullanılmıştır ve psikanalizin sanattaki plastik kullanımını göstermiştir. (1936-1937) 65

Resim 104: Joan Miro'nun "Peinture" adlı eseri atmosferik Gerçeküstücülüğe örnektir (1930) 65

Resim 105: Salvador Dali'nin "Bir yüzün ve bir meyvelerin kumsalında görüntüsü" tablosu hem figüratif Gerçeküstücülüğe hem de illüzyon kullanımına bir örnektir. (1938) 66

Resim 106: Salvador Dali'nin "Istakoz Telefon" eseri Gerçeküstücü nesne örneği (1936) 67

Resim 107: Man Ray'in "Dayanıklı Objesi" eseri (1923) 67

Resim 108: Lee Miller'in "Uzamin Portresi" adlı Gerçeküstücü fotoğrafı (1937) 68

Resim 109: Dora Maar'ın "Übü" adlı avangard fotoğrafı. Fotoğraftaki tuhaf yaratık aslında yavru armadillodur. (1936) 68

Resim 110: Hans Bellmer'in "Oyuncak Bebek: masallarla monte edilmiş bir kız çocuğu üzerine çeşitlemeler" Gerçeküstücü fotoğrafı. (1933) 68

Resim 111: Raoul Ubac " La Conciliabule" adlı eserinde, birden fazla negatif görüntü kısmen yakılarak ilginç görüntü elde etmiştir. (1938) 69

- Resim 112:** Brassai "Paris'te gece" koleksiyonundan bir fotoğraf 69
- Resim 113:** Man Ray'ın solarizasyon tekniği ile gerçekleştirdiği fotoğrafı "Maddedin Düşünceye Üstünlüğü" (1929) 70
- Resim 114:** Man Ray Dada akımında olduğu gibi "Rafograf tekniğini Gerçeküstücülük akımında da ele almıştır. (1922) 70
- Resim 115:** Man Ray'ın ilham aldığı Jean-Auguste-Dominique Ingres'in "Valpinçonlu Yıkanan Kadın" tablosu (1808) 70
- Resim 116:** Gerçeküstücülüğün sembolü olan "Le Violin d'Ingres" Man Ray'ın en popüler işi olmuştur. 71
- Resim 117:** Alice Prin'in yer aldığı, Man Ray'ın deneysel ve avangard özellikler taşıyan "Le Retour à la Raison" filminden kareler (1923) 72
- Resim 118:** René Clair'in "Entr'acte" filmi Gerçeküstücü, mantık dışı olay örgüsüyle döneminde ses getirmiştir. Balerin ile başlayıp lunaparktan cenaze geçiren insanlara evrilir görüntüler. (1924) 73
- Resim 119:** Salvador Dali'nin Walt Disney iş birliği ile gerçekleştirilen Gerçeküstücü animasyon "Destino"dan bir kare (2003) 74
- Resim 120:** Salvador Dali'nin Walt Disney iş birliği ile gerçekleştirilen Gerçeküstücü animasyon "Destino"dan bir kare (2003) 74
- Resim 121:** Man Ray tarafından çekilmiş "Kiki" (1921) 77
- Resim 122:** "The Jockey" Kulübü (1923) 78
- Resim 123:** Kiki'nin ilk sergi afişi (1927) 78
- Resim 124:** "Kiki'nin Anıları" İngilizce Baskısı. Kitap Kapağı Moise Kisling'e aittir (1929) 79
- Resim 125:** Kiki'nin imzasını taşıyan "Kiki'nin Anıları" kitabı (1929) 79
- Resim 126:** Kiki ve Andre Laroque "Cabaret Des Fleurs"de sahne almaktadır. Fotoğraf Brassai tarafından çekilmiştir (1932) 80
- Resim 127:** Kiki Montparnasse sanatçılarıyla bir kutlamada (1920'ler) 81
- Resim 128:** Chaim Soutin "Kiki Montparnasse" adlı tablosu (1920'ler) 82
- Resim 129:** Maurice Mendjisky "Kiki" (1921) 82
- Resim 130:** Maurice Mendjisky "Kiki" (1920) 82
- Resim 131:** Gustaw Gwozdecki "Montparnasse'lı Kiki" (1920) 83
- Resim 132:** Moise Kisling "Kırmızılı Kadın" (1920'ler) 83
- Resim 133:** Moise Kisling "Kiki" (1920'ler) 83
- Resim 134:** Moise Kisling "Oturan Model" (1920'ler) 84
- Resim 135:** Moise Kisling "Dekolteli Kadın" (yaklaşık 1922) 84
- Resim 136:** Moise Kisling "Kiki" (1927) 84
- Resim 137:** Per Krohg "Kiki" (1928) 85
- Resim 138:** Per Krohg "Kiki" (1928) 85
- Resim 139:** Kees van Dongen "Kiki" (1922) 85
- Resim 140:** Luigi Corbellini "Montparnasse'lı Kiki" (1925) 85
- Resim 141:** André Kertész "Montparnasse'lı Kiki" (1927) 86
- Resim 142:** Ernest Correlleau "Montparnasse'lı Kiki" (1920'ler) 86
- Resim 143:** Julian Mandel "Montparnasse'lı Kiki" (1920) 86
- Resim 144:** Julian Mandel "Montparnasse'lı Kiki" (1920) 86

- Resim 145:** Pablo Gargallo "Montparnasse'lı Kiki" (1928) 87
- Resim 146:** Alexander Calder "Kiki" (yaklaşık 1929) 87
- Resim 147:** Foujita "Uzanmış Çıplak" (1922) 88
- Resim 148:** Foujita "Kiki" (1929) 88
- Resim 149:** Foujita "Kiki" (1926) 88
- Resim 150:** Man Ray "Siyah ve Beyaz" (1926) 89
- Resim 151:** Man Ray "Siyah ve Beyaz Varyasyonlar" (1926) 89
- Resim 152:** Man Ray "Siyah ve Beyaz Varyasyonlar" (1926) 89
- Resim 153:** Man Ray "Siyah ve Beyaz Varyasyonlar" (1926) 89
- Resim 154:** Man Ray "Montparnasse'lı Kiki" (1922) 90
- Resim 155:** Man Ray "Montparnasse'lı Kiki" (yaklaşık 1932) 90
- Resim 156:** Man Ray "Montparnasse'lı Kiki" (yaklaşık 1924) 90
- Resim 157:** Man Ray "Emak Bakia" filmi Çifte Uyanış Sahnesi (1926) 91
- Resim 158:** Man Ray "Emak Bakia" filmi (1926) 91
- Resim 159:** Man Ray'in "Deniz Yıldızı" filmi ("l'Etoile de mer" 1928) 91
- Resim 160:** Man Ray'in Dada akımı içinde yer alan "Cam Gözyaşları" fotoğrafı (1932) 91
- Resim 161:** Man Ray "Uzanmış Montparnasse'lı Kiki" gravür baskı 91
- Resim 162:** Man Ray "Kiki" (1922) 91
- Resim 163:** Man Ray "Kiki" (1923) 92
- Resim 164:** Kiki, Jaques Catelain'in "La Galerie des Monstres" filminde (1923) 92
- Resim 165:** Resim yapan Kiki (1926) 94
- Resim 166:** Kiki "Küçük Alice ve Küçük Henry" (1929) 95
- Resim 167:** Kiki "Sınıf" (1926) 95
- Resim 168:** Kiki "Okul" (1929) 95
- Resim 169:** Kiki "Rahibeler" (1929) 95
- Resim 170:** Kiki "Dadılar" (1924) 96
- Resim 171:** Kiki "Paris Yolunda" (1929) 96
- Resim 172:** Kiki "Annelik" (1928) 96
- Resim 173:** Kiki "Oto portre" (1929) 96
- Resim 174:** Kiki "Manzara ve Çoban" (1924) 97
- Resim 175:** Kiki "Çiçek Pazarı" (1926) 97
- Resim 176:** Kiki "İp Cambazı" (1929) 97
- Resim 177:** Kiki "İskoç Aile" (1929) 97
- Resim 178:** Kiki "Çingeneler" (1928) 97
- Resim 179:** Kiki "Denizciler" (1931) 97
- Resim 180:** Kiki "Paris'teki İpek Pazarı" (1932) 98
- Resim 181:** Kiki "Mobilya Deposu" 98
- Resim 182:** Kiki "İsimsiz (Kadın ve Denizci)" (1929) 98
- Resim 183:** Kiki "Denizci" (1929) 98
- Resim 184:** Kiki "Denizciler" (1928) 98
- Resim 185:** Kiki "Pastoral Nü" (1925) 98
- Resim 186:** Kiki "Denizciler" (1920'ler) 99
- Resim 187:** Kiki "Mobilyalı Evin Önünde Fahişe ve Denizciler" (1929) 99

- Resim 188:** Kiki "Ben Poz Verirken" (1929) 99
- Resim 189:** Kiki "Islah Mahkemesinde" (1929) 99
- Resim 190:** Kiki "Villefranche'de Bar" (1929) 99
- Resim 191:** Kiki "Kadın Saçı" (1926) 99
- Resim 192:** Kiki " İlk Aşk" (1930) 99
- Resim 193:** Kiki "New York'da" (1923) 99
- Resim 194:** Kiki "Foujita'nın Portresi" (1920'ler) 100
- Resim 195:** Kiki "Jean Cocteau" (1920'ler) 100
- Resim 196:** Kiki "Man Ray" (1920'ler) 100
- Resim 197:** Kiki "Cüce le Tarar" (1925) 100
- Resim 198:** Kiki "Sergei Eisenstein" (1929) 100
- Resim 199:** "Kiki'nin Anıları" Stop-motion animasyon çekim seti 103
- Resim 200:** "Kiki'nin Anıları" Cut out animasyon çekim seti 103
- Resim 201:** Kiki karakteri için eskiz çalışmaları 119
- Resim 202:** Kiki karakteri için eskiz çalışmaları 120
- Resim 203:** Kiki karakteri için portre eskizleri 120
- Resim 204:** Kiki karakteri için eskizler 121
- Resim 205:** Kiki karakteri yan ve ön portre eskizi 121
- Resim 206:** Kiki karakteri eskizi 122
- Resim 207:** Kiki karakterinin içyapısını gösteren eskiz çalışması 122
- Resim 208:** Kiki karakteri için renklendirilmiş eskiz 123
- Resim 209:** Kiki karakteri için renklendirilmiş eskiz 123
- Resim 210:** Kiki karakteri portre eskizi 123
- Resim 211:** Kiki karakteri portre eskizi 124
- Resim 212:** Kiki karakteri portre eskizi 124
- Resim 213:** Kiki karakteri eskizi 125
- Resim 214:** Kiki karakteri eskizi 125
- Resim 215:** Kiki karakteri ön-yan portre 126
- Resim 216:** Kiki karakteri ön-yan renklendirilmiş portre 126
- Resim 217:** Kiki renkli karakter çalışması 127
- Resim 218:** Kiki karakterini konu alan deneysel dosya kapağı 128
- Resim 219:** "The Jockey" dış cephe 129
- Resim 220:** The Jockey dış cephe 129
- Resim 221:** "The Jockey" geniş açılı dış cephe 129
- Resim 222:** Sahne arkası, soyunma odası 1900'ler 130
- Resim 223:** Sahne arkası, soyunma odası 1900'ler 130
- Resim 224:** Makyaj masası örnekleri 1920'ler 130
- Resim 225:** Makyaj masası örneği 1920'ler 131
- Resim 226:** Josephine Baker soyunma odasında Broadway Melody" filminden sahne (1929) 131
- Resim 227:** "The
- Resim 228:** Stop-motion animasyonun geçtiği mekân eskizi 132
- Resim 229:** Stop-motion animasyonun geçtiği mekân eskizi 132
- Resim 230:** Kulis plan görünüş 133
- Resim 231:** Kulis perspektifi 133

- Resim 232:** Kulis perspektifi 134
Resim 233: Kulis perspektifi 134
Resim 234: Kulis perspektifi 135
Resim 235: Kulis perspektifi 135
Resim 236: Kulis perspektifi 135
Resim 237: Kiki karakterinin yüz üretim aşaması 156
Resim 238: Kiki karakterinin vücut ve kostüm üretim aşamaları 157
Resim 239: Dekor üretim aşamaları 157
Resim 240: Animasyonun iki boyutlu kısmının üretim ve çekim aşamaları 158
Resim 241: Kiki'nin Anıları animasyonundan kare 158
Resim 242: Kiki'nin Anıları animasyonundan kare 159
Resim 243: Kiki'nin Anıları animasyonundan kare 159
Resim 244: Kiki'nin Anıları animasyonundan kare 160
Resim 245: Kiki'nin Anıları animasyonundan kare 160

GİRİŞ

1.1.Çalışmanın Amacı

Çalışmanın Amacı: Birinci Dünya Savaşı'nın bıraktığı boşlukları kapatmaya çalışan bir neslin ilham kaynağı olan Alice Prin, bilinen ismi ile Kiki aynı zamanda 20. yüzyılın ilk özgürleşen kadınlardan biri olarak tarihe iz bırakmayı başarmıştır. Alice Prin Man Ray'in eserlerine olduğu gibi avangart akımı içinde Utrillo, Calder, Kisling, Per Krohg, Leger, Foujita gibi birçok sanatçıya da ilham kaynağı olmuştur. Zorluk ve sefalet ile dolu, bir o kadar da renkli yaşantısı, karizmatik görüntüsü ve bir kadın olarak hayata karşı duruşu ile Kiki hala ilham vermeye devam etmektedir. Bu çalışmada Alice Prin'i avangart sanatçılara verdiği ilhamla bir model olarak ve aynı zamanda o çevreden aldığı ilhamla kendi yaşamında bir kadın olarak ürettiği iddiasız resimlerin ışığında onu yeniden anımsatmayı düşünmekteyim. Onun zorlu yaşamını mizacına uygun bir dille ve tüm çocuksu saflığıyla ve Alice'e özgü dürüstlüğü ile - kaleme almış olduğu "Kiki'nin Anıları" kitabından hareketle özgün dünyasını " dijital modelleme ve 3D baskı yöntemleri" kullanarak stop-motion animasyon filmi ile yansıtmak istemekteyim.

1.2. Çalışmanın Kapsamı

Çalışma 3 ana bölümden oluşmasını planladım.

Birinci bölüm 1920-1940 Paris'te dönemin sosyal yapısının, toplumda kadının yerinin irdelendiği ve Fransa'daki sanat ortamı hakkında bilgi veren bölümdür.

İkinci bölüm Alice Prin'in biyografisi ve Avangart sanatın içindeki yeri ve etkisi, konu aldığı eserler ve "Kiki'nin Anıları" kitabının çevirisini içeren bölümdür.

Üçüncü bölüm Projenin tasarım raporu, animasyon senaryosu, karakter analizi, animasyon dekoru, kostümü ve atmosferi, animasyon amaçlı kuklanın yapım süreci,

teknik aşamalar, eskizler, teknik çizimler, illüstrasyonlar, 3D modelleme ve baskı süreci, video kurgusu ve montajını içeren bölümdür.

Çalışmanın Yöntemi

Proje konusu olan Alice Prin'in yaşadığı dönem hakkında yayımlanan yazılar, kitaplar, röportajlar, filmler, sanat eserleri, video ve fotoğraflardan yararlanılarak kaynak araştırması yapılacaktır. Alice Prin'in kendi anı kitabını esas alarak animasyon çekimi için senaryo yazılacak. Senaryodan yola çıkılarak projenin tasarımı, dijital modelleme, 3D baskı ve tek kare çekim yöntemleri araştırılıp filme uygulaması yapılacaktır.

I. BÖLÜM

2.1. XX. Yüzyılın İlk Yarısında Paris

20. yüzyılın temelleri 1789 Fransız Devrimi ile atılmıştır denilebilir. Bu devrimden sonra 19. yüzyıl boyunca toplum güçlü devinimler sayesinde daha liberal bir yaşam şekline doğru coşkulu adımlarla ilerleyecektir. Aydınlanma Çağı'ndan geçen Avrupa, teorik birikimlerini bu dönemde uygulamaya başlayacaktır. Fransız düşünür Jean-Jacques Rousseau'nun savunduğu; “monarşinin ve soyluların yetkilerinin kısıtlanarak, genel iradeye dayalı yönetim sisteminin uygulanması” düşüncesi hayata geçirilecektir. Kilise de gücünü neredeyse tamamen kaybetmiştir. İnsan hakları, din özgürlüğü, mülk edinme özgürlüğü, basın özgürlüğü gibi yeni kavramlar insanlığın yaşam amacında farklı anlayışlar getirecektir. Toplum “sefil hayatlarını dine adama” fikrinden vazgeçip, sesini çıkararak, rasyonel düşünce ile daha rahat yaşam şartları için arayışa girmiştir.

“Devletin Tanrı tarafından kurulmuş bir kurum olduğu ve bazı kişilerin ötekiler üzerinde egemenliğe sahip olmaları için tanrı tarafından atandıkları yolundaki eski düşünce, yetkilerini ve güçlerini halktan aldıklarını söyleyen rejimler karşısında giderek akla daha az yatkın hale geldi.”¹

Batı Avrupa’da monarşinin sona ermesiyle yerine oylamayla² oluşan parlamentoların güç kazandığı “Demokratik-Parlamentar Yönetim Dönemi”ne geçilmiştir. Fakat 1851’de Fransa’da “coup d'état”³ hükümet darbesi ile demokrasi bir süreliğine duraksamıştır. Ancak 1870 yılında Fransa gerçek anlamda Demokratik-Parlamentar Yönetim Dönemi’ne geçebilmiştir.⁴ Tanrının yerini ulus devlet, milliyetçilik ve demokrasi kavramları almaya başlamıştır. Bu yeni dönem toplum yaşamının her alanına derinden etki etmiş ve yeni anlayışlar doğurmuştur.

¹ Yrd. Doç. Dr. Belma Tokuroğlu, Prof. Dr. Abdullah Ersoy, **Uygarlık Tarihi**, 233

² Bu dönemde, seçme hakkı sadece erkeklerin yarısına tanınmıştır.

³ III. Napoléon'nun monarşik yönetimi tekrar yürürlüğe sokup, imparatorluğunu ilan etmek için kendi kendine düzenlediği darbe.

⁴ Arnold Hauser, **Sanatın Toplumsal Tarihi**, Çev. Yıldız Gölönü, 260

*“Daha önce akla bile gelmeyen kişi özgürlükleri, hukuk bakımından teminat altına alınıyor. Monarşik yöneticinin, her türlü hukuku dağıtan otoritesi kaldırılıyor.”*⁵

Can ve mal güvenliği yasalarla korunan burjuvazi tehlike altında kalmadan aristokratları ve soyluları ekonomi, fikir ve yönetim hayatında geride bırakmıştır. Avrupa devletleri parlamenter rejime geçiş yapmış, toplum sesini yönetiminin içinde daha fazla duyurmaya başlamıştır.

Tüm bu gelişmelere paralel olarak, buhar gücünün ve elektriğin keşfine dayalı devrim niteliğindeki buluşlar yaşamın her alanına etki etmekteydi. Ekonomide “altın para” anlayışı terk edilmeye yerine rezerv karşılığında para politikası kullanılmaya başlamıştır. Tıp alanında mikroplar üzerinde çalışmaların çoğalması, ölüm oranlarının azalmasını ve böylece nüfusun artmasını sağlamıştır. Biyolojide Darwin’in evrim teorisi önem kazanıyor; tarımda yapay gübre kullanılarak verim arttırılıyordu. Bu sanayi devrimi ile tarım dışında fabrikalarda yeni iş imkânları ortaya çıkmış, *“dükkânların yerini fabrikalar almıştır”*⁶, bunun sonucu olarak köylerden kentlere göç başlamıştır⁷. Sanayinin oluşturduğu orta sınıf ve kısmen emekçi sınıfı, eğitim⁸ almaya başlamıştır. Bu durum toplumun ivme kazanarak modernleşmesine önemli bir katkı sağlamıştır.

Ancak kalabalık kent yaşamına uyum sağlamaya çalışan bu insanlar, mekanik, rutin, içe dönük ve dar sınırlar içindeki hayat döngüsü içine hapsolmuştur. Kent yaşamının yenilikleri arasında iletişimsizliğe dayalı tedirginlik ve kayıtsızlık da vardı. *“İnsanlar birbirlerini borçlu ve alacaklı, satıcı ve alıcı, işveren ve çalışan olarak tanyorlardı - en önemlisi de, birbirlerine rakiptiler.”*⁹ Sosyal yapı şehir hayatında tamamen değişime uğramış, samimi ortam genellikle çıkarlar üzerine kurulmuştur.

⁵ Adnan Turani, **Çağdaş Sanat Felsefesi**, 16

⁶ Ernst Gombrich, **Sanatın Öyküsü**, Çev. Bedrettin Cömert 395

⁷ Nüfusun yüzde elliden fazlası kentlere yerleşmiştir, tarihte ilk defa bu orana ulaşılmıştır.

⁸ “Eğitimin hakkı”, İnsan ve Yurttaş Hakları Beyannamesi’nin 22. maddesinde yer almıştır ve 19. yüzyıla gelindiğinde halk için 12 yaşına kadar zorunlu eğitim alma yasası çıkmıştır.

⁹ Walter Benjamin, **Pasajlar**, Çev. Ahmet Cemal, s:133

Buluşlar, düşünceler, fikirler çoğaldıkça insanların hem toplumsal hem bireysel düzlemde yaşamları değişmiş, koşar adım endüstri çağına geçilmiştir.

Bilimin hızla gelişimi, yeni buluşların da hız kesmeden artması, toplumun yaşantısında, kültüründe ve yeni yeni oluşmuş metropol hayatında kendini gösteriyordu. 19. yüzyılda tarım yaptığı için doğa ile iç içe yaşayan toplum, sanayileşme ile birlikte kentleri oluşturmuş ve yüzyıllardır topraktan beslenen toplumun yapısını endüstriyelleşme temelden sarsmıştır. Toprakla kadim bir bağı olan insanlık toprak anadan kopmuş ve yapay bir dünyada yaşamını tek başına kurgulamaya zorlamıştır.

“Nefis çiçek kokularını artık duymaz olur. Yüksek fabrika bacasından çıkan duman, örsten gelen gümbürtüler, mutluluktan titremesine yol açar. Yeni buluşlar yapanların ruhuyla yönlendirilen çalışmasıyla geçmiş mutlu günlerini anımsar.”¹⁰

Modern hayat farklı iş kollarının oluşmasına zemin hazırlamıştır ve uzmanlaşmayı ön plana çıkarmıştır. İşveren-işçi ilişkisinin yanısıra bugüne kadar pek görülmeyen iş ortaklıkları doğmuştur. Örneğin terzilerin yerini konfeksiyon işçileri ve patronları almıştır. 20. yüzyılın yeni üretim sistemi olan Fordizm¹¹, emekçi sınıfı fabrikalara toplamış. 1908 yılında kurulan üretim bantlarında çalışan insanlar işlerin aksamaması için iletişimsizliğe zorlanmış, adeta makineleştirilmiştir. Endüstri insanı bir yönden özgürlüğü için çabalarken, diğer yönden duygusal boşluğa düşmüş ve yalnızlaşmıştır.

¹⁰ Walter Benjamin, **Pasajlar**, Çev. Ahmet Cemal, 133

¹¹ Henry Ford'un ortaya koyduğu bir üretimin sistemidir. Temelde vasıfsız işçilerin bir üretim bandı başında kitlesel bir üretimidir ve zamanla kapitalist sisteminin sacayağı olmuştur.

Resim 1: Ford'un montaj bandında çalışan insanlar (1914)

Endüstriyelleşme, bireyselleşme gibi yeni olgular ile tanışan insan gittikçe doğaya ve kendine yabancılaşmaya başlamıştır. Günlük hayatın içine telegraf, gramafon, sentetik kumaşlar, otomobiller girmiştir. Kömür kullanımı ve buhar gücü yerini yavaşça, içten yanmalı motorlar ve elektrik gibi yeni enerji kaynaklarına terketmiştir. Bilimsel açıdan uzun süre temel alınan sınırlı “Newton Fiziği”, yeni dünya algısını açıklamak için yetersiz kalmış ve yerine Albert Einstein’ın atomik ve moleküler düzeyi de hesaba katan “Kuantum Fiziği” almıştır. 1904 yılında zaman düşüncesinin yine Einstein’ın “İzafiyet Teoremi” ile altüst edilmesi, insan düşüncesini, dönemin ruhunu, felsefesini ve sanatını derinden etkilemiştir.

Modernizmin getirdiği yeni yaşam sıkıntıları sanatta ise romantizm, realizm, empresyonizm gibi sanat akımları ile karşılık bulmuştur. Akademilerin baskılarından kurtulmaya çalışan sanatçılar alternatif sanat eğitim atölyeleri kurmaya başlamışlardır. Yeni sanat anlayışına yönelenler bir sonraki 20. yüzyıl sanatına yol açmışlardır.

Artan üretim ve 19. yüzyıla göre daha insancıl konforlu yaşam koşulları toplumun demografik artışına sebep olur. Paris’e, 1900 yılında açılan yeni metro ile ulaşım kolaylaştığı için, kent kalabalık bir metropol haline gelmiştir. Kentte yoğunlaşan nüfus sebebiyle de kötü iş koşullarına maruz kalan toplumun geçimi daha da zorlaşmıştır. Bu kötü yaşam koşulları, yoksul ve sağlıksız bir nüfus yaratmış olsa

da, geçmiş yüzyılla kıyaslandığında hayat standartları hayli yükselmiştir. Paris'in burjuvazisi zengin, lüks yaşamına devam etmekle beraber artık tüketici pozisyonuna gelmiştir. Anayasa ile köleliği kaldıran düzen, şimdi insanlığın makineleşmesine neden olmaya başlamış, toplum mutsuzluğunu unutmak için yoğun bir eğlenceye kendini vermiştir. 1920'lere gelindiğinde eğlence tutkusu Jazz müziği ve Swing dansını yaratmıştır ve bu durum sektörün gelişimine büyük katkı sağlamıştır.

“Askeri, endüstriyel ve bilimsel alandaki gelişmelerin yanı sıra, abartılı bir eğlence, gününü gün etme anlayışı da gelişmekteydi. İnsanlar müzikholleri, kabareleri, vodvil tiyatrolarını, dans pistlerini, film salonlarını ve kafeleri hıncahınç dolduruyordu.”¹²

Resim 2: Dönemin ünlü "Percival Mackey" müzik grubu ve Monti Ryan dansçı (1927)

20. yüzyılın öne çıkan özelliklerinden biri de Avrupa'da Fransa, İngiltere ve Almanya gibi büyük devletlerin arasındaki rekabet olmuştur. Bu devletler özellikle askeri, teknik, bilimsel ve ticari alanlarda şiddetli bir yarış içindeydiler. Birbirlerine yetişmek ya da birbirlerine üstünlük sağlamak için neredeyse bütün doğal kaynakları tüketiyorlardı. Bu devletler bilimi savaş ve silah teknolojisinde kullanıyorlardı. Tarihte ilk defa kimyasal silahlar, denizaltılar, torpidolar, zeplinler ve savaş gemileri 1914'te

¹² Nick yapp, getty images, 1900'ler Fotoğraflarla 20.Yüzyılın Sosyal Tarihi, 6

I. Dünya Savaşı'nda kullanılmış ve 10 milyon üzerinde insan kaybı yaşanmıştır. Bu elli yıl içinde dünya iki kez kana bulanmıştır. Umutlarla başlanan yeni yüzyıl, kısa süre içinde yerini hüsrana ve acıya bırakmıştır. 20 yüzyılın ilk yarısına devrimler, isyanlar, grevler, silahlı ayaklanmalar ve en şiddetli dünya savaşları sığdırılmıştır. Yeni devletler, yönetim biçimleri ortaya çıkmıştır, dünyanın siyasi haritası yeniden çizilmiştir.

Resim 3: Birinci Dünya Savaşı'nda kullanılan kör edici kimyasal silah

Resim 4: Savaş sırasında, yemek masası yerine kullanılan tabutlar (1918)

Resim 5: George Rodger tarafından İkinci Dünya Savaşı sırasında İngiltere'de harap olmuş şehide işini yapan postacılar (1940)

Hayal kırıklığına uğrayan insanlık kendisini yine dar çevrelere kapatarak mutsuzluğa mahkûm etmiştir. Bu mahkûmiyetten kurtulmak için de kültür, sanat, bilim ve felsefe ile yeni çıkış noktaları bulma arayışına girilmiştir.

2.1.1. Paris'in Sosyolojik Yapısı İçinde Kadınların Durumu

20. yüzyıl Paris'i bütün dünyada olduğu gibi çalkantılı bir süreç içindeydi. Bilimsel ve teknolojik gelişmeler sosyolojik yapıya en çok etki eden unsurlar olmuştur. Demiryollarının, metroların, gemilerin ve diğer ulaşım araçlarının gelişmesi, farklı coğrafyalardan ve kültürlerden insanların metropolleşen Paris'e akın etmesi sık görülen bir olgu haline gelmiştir. *"Fransa bu açıdan çok iyi şöhrete sahipti :1791'de*

Yahudilere yurttaşlık ve eşit haklar sağlamada en önde gelen ülkeydi."¹³ Bu dönemde Fransa'da demokrasi ve liberalleşme gelişme yolundaydı. Bu anlayışlarla birlikte toplumun yapısında da değişimler başlamıştır. Aristokrasi artık zenginlik anlamına gelmemeye başladığından, Parisli soylular sınıfının gözden düşüşü, burjuvanın ve orta sınıfın yükselişi dönemi idi. Sosyal refah ise, henüz bir düşünce olarak önem kazanmaya başlamıştı. Fransız hükümeti, artık mutsuz ve sağlıksız insanları yönetmenin zor olduğunu ve bu nedenle sosyal yaşantının zenginleştirilmesi gerektiği kanısına varmıştır. Bu nedenle şehir planlamacılığı önem kazanmıştır. Mahallelere insanların nefes alabileceği, doğa ile kısıtlı da olsa ilişkiye girebileceği ve sosyalleşebileceği parklar yapılmıştır.¹⁴ Caddeler trafik sıkıntısını rahatlatmak nedeniyle genişlemiş. Paris içinde heykellerin yer aldığı, sağ ve sol taraflarında kafelerin, restoranların, mağazaların yer aldığı bulvarlara dönüşmüştür. Ayrıca devlet 19. yüzyılda başlayarak şehrin planlı olmasını, olası isyanlara karşı barikatların zor kurulabileceği bulvarlarla hazırlıklı hale gelmiştir.¹⁵

Paris kendileri ile birlikte kültürlerini, becerilerini getiren göçmenleri ağırlıyordu. Paris'in göç alma nedenlerinden biri de iş olanaklarıydı. Çalışma hayatı zorluklarla doluydu, tatil ve dinlenme anlayışı henüz çok yeniydi. 1912'de bir yenilik olarak ücretleri standartlaştıran ve çalışma saatlerini düzenleyen "Code Du Travail" iş kanunu yasası çıkmıştır. Savaş nedeni ile erkek nüfusunun cephede kayıp vermesi kadınlara onların yerine demiryolları işletmeciliği, polis memurluğu, askerlik, çiftçilik gibi meslek alanlarında çalışma mecburiyetini ve böylelikle de iş hayatına daha çok dâhil olmak gibi önemli bir sosyal değişimi getirmiştir. Herkes için iş vardı ama ücretler çok düşüktü, bu durum sık sık grevlere yol açmıştır. Bu ağır meslekleri üstlenen Parisli kadınların dış görünüşleri de bu yeni durumdan etkilemiştir. Zor şartlarla mücadele etmek, güçlü görünmek önemli bir mesele olmuştur. Moda dünyasının benimsediği uçuk renkler, "S" kıvrımlı silüet ve uzun saçlar gitmiş yerine güçlü görünen, vücutlarında bel kıvrımı olmayan daha maskülen bir görüntü çıkmıştır. Hem yas hem de zor iş hayatı dolayısıyla koyu renkler kadınlar arasında tercih edilir hale gelmiştir.

¹³ Dan Frank, **Bohemler**, Çev. İsmail Yerguz, 31

¹⁴ Adnan Turani, **Çağdaş Sanat Felsefesi**, 57

¹⁵ Marshall Berman, **Katı Olan Her Şey Buharlaşıyor**, Çev. Ümit Altuğ, Bülent Peker, 206

Resim 6: Kadın cephane işçisi (1915)

Resim 7: Tren görevlisi kadın (1916)

Hızlı kentleşme ve yetersiz konut problemleri nedeni ile orta sınıf ve emekçi sınıfı karanlık ve küçük evlerde kalabalık biçimde oturmaya başlamıştır. Yeni gelişen tatil ve dinlenme anlayışı, insanları evlerinin içinde sıkışıp kalmaktansa, dışarıda birbirleriyle zaman geçirmeye zorlamıştır. “Dışarı çıkmak” eylemi herkes tarafından benimsendiği için şehrin yapısı da buna uyum sağlamış, yeni mekânlar, barlar, kafeler açılmıştır. Swing gibi yeni danslar, Jazz gibi yeni müzik akımları ortaya çıkmıştır. Eğlence hayatı hızla gelişmiş ve bu yeni yaşam tarzı önem kazanmıştır. Fransız toplumunun sosyalleşmesi her açıdan verimli gelişmeleri beraberinde getiriyordu. Yeni fikirler adeta havada uçuyor, cesur düşünceleri doğuyordu. Toplumun her kesiminden insanın bir araya gelmesi ile tarihte bugüne kadar görülmemiş hızla teknoloji, bilim, sanat ve birçok alanda gelişmeler yaşanıyor.

Kadın hakları kavramı ilk olarak 18. yüzyılın sonunda Fransız Devrimi sırasında duyulmuştur. 1791 yılında Fransa'nın ilk kadın hakları savunucusu Olympe De Gouges “Kadın ve Kadın Yurttaş Hakları” bildirgesini yayımlamıştır ve bu haklar için mücadele etmiştir. Düşünceleri ile döneminin ilerisinde olan bu kadın, hak arayışı yüzünden idam edilmiştir. 20. yüzyıla gelindiğinde ise Fransa'da kadın hakları savunucusu olarak bir aktivist ve feminist olan Louise Weiss ismi duyulmuştur. Özellikle kadınlara oy kullanma hakkı üzerinde duran Weiss, kadınları örgütleyerek “La femme nouvelle” derneğini kurmuştur. Birçok protesto düzenleyerek 1934'te

“Kadınların Oy Kullanamama” kanununun değişmesi için Fransız Konsey’ine dava açmıştır fakat davayı kazanamamıştır. Bu olaydan sonra Fransa’nın kadın haklarında ilerleme kaydetmesi, 1944 yılında “pasif seçme hakkı”¹⁶ ile olmuştur.

Resim 8: Olympe De Gouges'un portresi

Resim 9: Olympe De Gouges'un idam tasviri

Resim 10: Louise Weiss Süfrajeterle¹⁷ birlikte protestoda (1935)

20. yüzyılın ilk yarısında ise, Amerika’da, İngiltere’de olduğu gibi Fransa’da da kadınların durumu hiç iç açıcı değildir. O dönemde, bu uygarlık seviyesi yüksek

¹⁶ Pasif seçme hakkı, seğimlerde aday olamama, sadece oy kullanma hakkı anlamına gelmektedir.

¹⁷ Süfrajeterler 20. yüzyılın başında İngiltere ve Amerika’da haklarını aramak sebebiyle pasif direnişler, grevler ve gösteriler düzenlemek için örgütlenmiş kadınlar topluluğudur.

ülkelerde bile kadınlar ikinci sınıf vatandaş konumunda olmuşlardır. Fakat aile bağlamıyla iç içe olan kadın artık “bireyselleşen kadın” haline gelmiştir. Bu “kimlik edinme” yolunda zorluklarla karşılaşmasına rağmen mücadeleden hiç vazgeçilmemiştir.

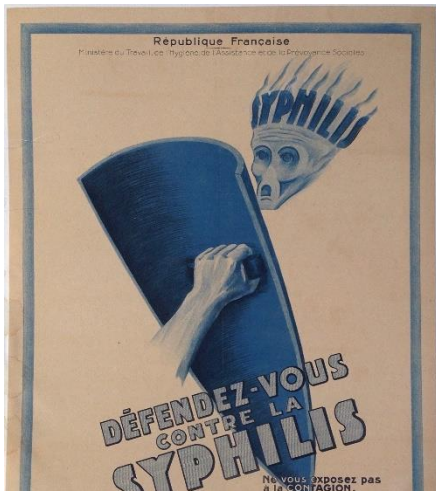

Resim 11: Ulusal Amerikan Kadın Hakları Derneği kadın üyeleri New York'ta geçit töreninde yürüyüş yaparken (1913)

Resim 12: Viyanalı Kadınların "Eşit görevler, Eşit Haklar" Sloganı ile bir protestosu. (1911)

Bir kadının ailesinden bağımsız bir şekilde yaşaması neredeyse imkânsızdır. Ama buna rağmen istisnalar da olmuştur. Örneğin sanat alanında Suzanne Valadon¹⁸, Sarah Bernhardt¹⁹ ve bilim alanında Marie Curie²⁰ gibi kadınlar mevcut algının içinde

Resim 13: Fransız Hükümet'inin yayımladığı " frengiye karşı kendinizi savunmak" adlı afişi (1930)

ayaklarının üzerinde durmayı tüm güçlüklerle rağmen başarabilmiş kişilerdir. Fransız kadınları için ekonomik özgürlüğü kazanmak, çamaşırcılık, hizmetçilik gibi mesleklerin yerine, eğitim gerektiren vasıflı meslekleri öğrenmelerinden geçiyordu. Dönemin gözde meslekleri arasında terzilik (hazır giyime geçilmeden önce), ciltçilik, matbaacılık, öğretmenlik, işletmecilik vardı. Bu işlerde bir varlık gösteremeyenler ise zor şartlar içinde hayatta kalmaya çalışıyordu. Örneğin bir evin hizmetçisi olmak işverenin bütün isteklerini

¹⁸ Ulusal Fransız Ressamlar birliğine kabul edilen ilk kadın ressam.

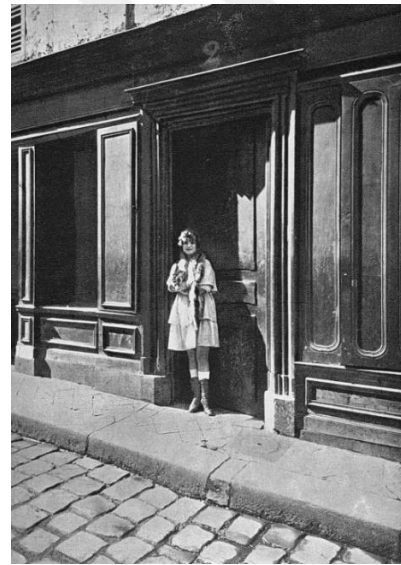
¹⁹ En başarılı Fransız aktrislerden birisidir.

²⁰ Radyonun buluşu sayesinde Nobel ödülü Fransız kimyager.

yerine getirilmesini gerektiriyordu. Mesela; “*evin oğlunun cinsel ihtiyaçları*”²¹ gibi. Fuhuş bu dönemde çok yaygın bir ek gelir kaynağı olmuştur. Neredeyse toplumsal normlar üstüne oturmuş, yadırganmayan bir nevi “part time” iştir. Düşük ücretle çalışan kadınların büyük çoğunluğu ya fuhuş yapmak ya birisinin metresi olmak ya da evlenmek zorunda kalmışlardır. Metres hayatı toplum içinde bir zenginlik sembolü olarak görülmüştür. Fakat acı tarafı, kadınlar bu sıfatı kendileri için sefalet ve çaresizlik yüzünden kabullenmişlerdir. Durumu vurgulamak, fuhuşun diğer meslekleri ile bağlantısının altını çizmek için “Femmes İsolees”²² terimi ortaya çıkmıştır. Fransız toplumunda fuhuş yaygınlaştıkça zührevi hastalıklar sık görülür hale gelmiştir. 20. yüzyılın ilk yarısında Frengi hastalığı uç seviyelere ulaşmıştır. Öyle ki İtalyanlar bu hastalığa “Fransız Hastalığı” adını takmışlardır. Büyük kayıplara yol açan bu hastalık Fransız hükümetini frengiye karşı propaganda niteliği taşıyan afişler yayımlamıştır.²³

Resim 14: Eugene Atget tarafından çekilen fahişe fotoğrafı (1921)

Resim 15: Eugene Atget gözünden fahişe fotoğrafı

Bağımsız olan kadın toplumsal, ekonomik, cinsel ve her türlü toplumsal suistimal ile karşı karşıya gelmiştir. Kadınların aldığı ücretlerin çok düşük olması ve

²¹ David Harvey, **Paris, Modernitenin Başkent**, Çev. Berna Kılınçer, 241

²² Femmes İsolees: denetimsiz çalışan hayat kadınları ve dikim işinde bağımsız çalışan kadınlar için kullanılan terim.

²³ Zafer Toprak, **Türkiye’de Kadın Özgürlüğü Ve Feminizm (1908-1935)**, 114-115

en temel sayılabilecek yeme ve barınma gibi ihtiyaçları bile karşılayamaması; onları tüm bu sorunlarla karşı karşıya bırakmıştır. Öte yandan bütün bu zorluklara rağmen kadınlar özgürlüğü tatmaya ve sahiplenmeye başlamışlardır. “Resmi Kadın Hakları” açısından yaşanan duraksama dönemine rağmen kadınlar özellikle Paris’te erkeklerle neredeyse aynı statü ve sosyal yaşam tarzına sahip olmuşlardır. Artık toplum içinde içki ve sigara kullanabiliyorlar ve spor yapabiliyorlardı. Teknolojinin gelişiminin bir sonucu olarak, nadir de olsa araba kullanmayı öğrenebiliyorlardı. Kadınlar vücutlarının hâkimiyetini ele alıyorlar, tıbbın ilerlemesi ve Margaret Sanger’in²⁴ yönlendirmesi ile doğurganlıklarını kontrol altında tutmayı öğreniyorlardı. 1905’te ailede ortalama çocuk sayısı 6 iken sadece beş yıl sonra bu sayı 2’ye düşmüştür. Bu durum kadınların kendi hayatlarında daha çok söz sahibi olmalarına yardımcı olmuştur. Aile planlaması kavramı yerleşmeye başlamıştır. Geleneksel ataerkil aile yapısına alternatif arayışlar söz konusudur. Kanunlar açısından pek bir gelişme olmasa da kadınlar sosyal yaşamın her alanına uyum sağlamışlardır. Sanat dünyasında da isimleri duyulmaya başlamıştır. Artık sadece “ilham perisi” olmaktan çıkmışlar, sanatçı sıfatı ile de anılarak edilgenlikten etkinliğe doğru yol almaya başlamışlardır.

2.1.2. Paris’in Sanat Ortamı

Aslında 19. yüzyıldan beri Paris Avrupa’nın sanat merkezi konumundaydı. O dönemde sanat dünyasının odak noktası ise Fransız sanat akademileridir. Bu akademiler temelini; 16. yüzyılda Giorgio Vasari’nin İtalya’da kurduğu sanat akademisinden almıştır. Paris’in sanat akademileri kraliyet tarafından desteklenmiştir.

*“Görevleri de sanata, Devlet siyasetine uygun biçimde yön vermektir;
bu yön verme, keyfi bir Dikta’yla değil, devlet görüşlerini yansıtan*

²⁴ Margaret Sanger yayımladığı kitaplarıyla kadınların hem cinsel hem sosyal açıdan özgürleşmesini için çabalayan Amerikalı hemşire ve yazardır. 1915 yılında bütün dünyada doğum kontrol hareketini başlatmıştır.

geleneksel sanatı devam ettirecek sanat kurallarını bir sistem olarak tespit etmekle yapılır.”²⁵

Güçlü ve otoriter Akademiler sanatı ve sanatçıyı tamamen egemenliği altına almıştır. Katı kurallara uyan sanatçılar kişisel düşüncelerini ve dünya anlayışlarını göz ardı ederek çalışmışlardır. Bu durum sanatçının var olan hayal gücünü yitirmesine, düşünce ve estetik ifadenin kalıplaşmasına sebep olmuştur. Bunlara rağmen akademiler sayesinde, sanat başlı başına el işçiliğinden ziyade felsefe, bilim, edebiyat gibi güzel sanatlarda daha yüksek bir yere konumlandırılmıştır ve entelektüel kategori altına alınmıştır. Akademi ortamında otoriter baskı ve gelenekçilik hakimdir, icra edilen sanat gerçek yaşamdan kopuktur. 19. yüzyılın son yarısında bu otoriteyi ve geleneği Jean Auguste Dominique Ingres temsil etmiştir. Klasik Fransız sanatına örnek olmuştur. Fransız Akademisi’nde klasik sanata tepki olarak Eugene Delacroix önderliğinde Romantizm akımı doğmuştur ve sanata yeni yeni ilgi duyan burjuva kitlesi tarafından beğenilmiştir.

“Fransa’da sanatın pazarı ve hitap ettiği kitle hiçbir zaman tek değildi; devrimden önce hem Saray hem de orta burjuvazi, devrimden sonra da yönetici sınıf konumuna gelmiş burjuvazi ve sürekli karşı çıkış içindeki radikal entelijensiya²⁶ vardı.”²⁷

Dönemin şartları ve sanayi devriminin getirdiği doğadan uzaklaşma eğilimi “Romantik Sanat” akımının odağı olan, manzara resimleri yaptırılarak kapatılmaya çalışılmıştır. Klasik ve Romantik çatışması uzun yıllardır var olan bir çekişme olmuştur. Klasik sanat sağlam deseni baz alıp “aklı” temsil ederken, Romantik Sanat ise; renklerin öne çıktığı, duyguların yüceltildiği bir akım olmuştur.

“Motifleri genellikle tarihten alınmıştır, içeriksel anlamda hiçbir şekilde toplumsal realiteye dayanmaz ve gerçeklikten kaçınıyormuş gibi görünür.”²⁸

²⁵ John Berger, **Sanat ve Devrim**, Çev. Bilge Berker, 12

²⁶ Aydınlar topluluğu

²⁷ John Berger, **Sanat ve Devrim**, Çev. Bilge Berker,13

²⁸ Horst-Martin Herrmann, **Sanat 1, Coubert’nin Realizm Anlayışı-Söylem Ve Gerçek**, Haz. Özkan Eroğlu, Çev. Özlem Kalkan Erenus, 25

Resim 16: Klasik Sanat anlayışına örnek, Ingres'in Haussonville Kontesi tablosu (1845)

Resim 17: Delacroix'nın "Yıkılanlar" tablosunda Romantik Sanatın yansımaları (1854)

Nitekim bu iki anlayış da “idealist düşünce”de ortak olmuşlardır. Yani her iki resim üslubu zihinde “canlanan imgeler” ile gerçekleşiyordu. Buna karşın, değişen dünya düşüncesi ve fikirlerden etkilenen sanatçılar ise akademinin ve bu iki akımın da “gerçeklikten” kopuşundan rahatsız olmuşlar ve Klasik ve Romantik sanata karşı Realizm yani, Gerçekçilik akımını ortaya koymuşlardır. Realizm akımının en önemli temsilcisi Gustave Courbet olmuştur. Onun yola çıkış noktası ise; “gerçek yaşamı” yansıtmaktı. Romantizm’de sürekli işlenen mitoloji konuları burjuva tarafından özümsememiş, nefes kesen manzaralar ise gerçeklikten çok uzak gelmiştir. Realizm bu duruma karşı çıkmış ve dönemin sıradan halkının yaşantısını, sefaletini, yoksulluğunu, işçileri, köylüleri tuvale yansıtmıştır. Gustave Courbet yaptığı bu çalışmalar ile akademili olmasına rağmen; 1855 yılında Paris Dünya Fuarı’na kabul edilmemiş ve uzun yıllar sonra ilk defa geleneklere ve akademiye başkaldırarak, kendi kişisel sergisini açmıştır. Bu olay ile birlikte akademik sanata karşı ilk “avangart” adım atılmış olmuştur.

Resim 18: Realizm akımının temsilcisi Gustave Courbet'in "Karşılaşma (Günaydın, Mösyö Courbet)" eseri ilk sosyalist mesajları taşıyor nitelikte. Ressam eserde patronu sanayici Alfred Bruyas ile kendisinin kırdaki bir sembolik karşılaşmasını ele almıştır. Bu karşılaşmanın kırdaki olması burjuva patronunu huzursuz eder, fakat halkı temsil eden Mösyö Courbet rahatlığı ile dikkatimizi üzerine çekmiştir. (1854)

Resim 19: Realizm akımını temsil eden Gustave Courbet'in "Buğday Eleklere" adlı tablosu (1854)

Paris’te kapsamlı, iyi organize edilmiş, prestijli neredeyse her yıl düzenlenen Salon Sergileri sanatçıların ilgisini çekmekteydi. Bu sergiler birçok sanatçı için kendilerini gösterme ve işlerinin alıcı bulmasının bir güvencesi olmuştur. Aynı zamanda bu sergi yüz binlerce kişi tarafından ziyaret edilmiştir. Özellikle Fransız Devrimi’nden sonra Salon Sergileri ve kraliyetin düzenlediği yarışmalar yabancıların katılımına da açılmış ve kent, kültür ve sanat açısından cazibeli bir ortama dönüşmüştür. 1863 yılında tekrar düzenlenen Salon sergisi akademiden çıkan, ama arayış içinde olan Edouard Manet, Claude Monet, Gustave Coubert gibi sanatçıların işlerini reddetmiştir. Yine kraliyet tarafından, Salona kabul edilmeyen binlerce resim olduğu için yeni bir sergi düzenlenmesine karar verilmiştir. Ve aynı yıl “Reddedilenler Salonu” adı altında akademi otoritesinin olmadığı bir sergi açılmıştır. “Salon des Refusés” Sergisi eleştirmenlerin hedefi olmuş, ayıplanmış alay edilmiş ve aşağılanmıştır. Bu Salon Sergileri çoğu kez dönemin ilk karikatür sanatçılarından Honoré Victorin Daumier işlerine konu olmuştur.²⁹

Resim 20: Honoré Daumier'nin “Bu Yıl Yine Venüsler” adlı litografi baskısı. Burjuva Venüs konulu tabloları tepki ile karşılarken. (1864)

Resim 21: Daumier'in " İşte bunu geri çevirdiler cahil herifler!" taş baskısı, Salon tarafından reddedilen bir ressamı konu almıştır. (1859)

²⁹ Ernst Gombrich, **Sanatın Öyküsü**, Çev. Bedrettin Cömert 424

Bu direnç, sanatın bütün dallarını özgürlüğüne kavuşmuştur ve heykeltıraşları, ressamaları, yazarları, şairleri bağımsız ve arayış içinde olan birer sanatçı konumuna getirmiştir. 19. yüzyılın sonuna gelindiğinde bu sanatçılar ve olaylar sayesinde Paris'te sanat zenginleşmiş; alternatif salonlar, sergiler, sanat etkinlikleri ortaya çıkmıştır.³⁰

Resim 22: Edouard Dantan'ın "Salon'da bir köşe" adlı tablosu salon sergilerinin yoğunluğu yansıtıyor (1880)

³⁰ Ahu Antmen, **20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar**, 11-18

Resim 23: François Joseph Heim tarafından yapılan "X Charles, Paris Salon'unda ödülleri dağıtıyor 1824" adlı tablosu, Salon Sergisini tasvir ediyor

20. yüzyıl Paris sanat ortamı işte bu temellere dayanarak gelişmiştir. Bilimin, teknolojinin gelişimi hızlandıkça sanat ortamı da daha dinamik bir dönüşüme girmiştir. O güne kadar kabul görmüş bütün normlar, kurallar alt üst edilmeye başlanmıştır. Daha önce gördüğünü en iyi şekilde tuvale aktarma çabası görüntünün kaydedilebilir olduğu anlaşılınca, sanat içinde arayışlar daha da derinleşmiştir. Önceki yüzyılda sanat eseri olarak değer görmeyen, sadece zanaat olarak ele alınan etnik, folklorik eserler 20. Yüzyıl öncü sanatçıları tarafından ilgi görmeye başlamıştır. Picasso'nun İberya Sanatı'ndan ilham alması bu duruma bir örnektir. Ayrıca "sanat toplumuma fayda vermek içindir" ve "sanat sadece sanatı besler" düşünceleri dışında "sanat sanatçı içindir" fikri ile sanatçı kimliği önem kazanmaya başlamıştır. Her sanatçı kendinde yeni arayışlara girmiştir, eseri oluşturan biçim, renk, teknik ve düşünce öğeleri kullanılarak, yeni estetik anlayışlar, yani sanat söylemleri yaratmıştır.

Özellikle 20. yüzyılın ilk yarısında Paris "avant-garde" sanatın doğduğu yer haline gelmiştir. Şehrin ortasından geçen ve bölgeyi ikiye bölen Siene nehri: Montmarte ve Montparnasse adlarıyla anılan iki mahalleye ev sahipliği yapar hale gelmiştir. Sanatçılarla dolan bu mahalleler sırayla sanat meşalesini bir kıyıda diğerine

uzatmışlardır. “Bohemler³¹ Bateau- Lavoisier atölyelerinde doğmuş ve Ruche ve Montparnasse kaldırımlarında büyümüşür.”³² Bunların arasında Toulouse-Lautrec, Le Douanier, Guillaume Apollinaire, Francisque Poulbot, Maurice Utrillo, annesi Suzanne Valadon, Kiki, La Goullue, André Utter, Man Ray, Pablo Picasso, Georges Braque, Kees van Dongen, Gertrude Stein, Lenin, Maurice de Vlaminck gibi birçok ressam, besteci, düşünür, şair, oyuncu ve dansçı, sanat tüccarı, koleksiyoner varolmuştur. Hemen hemen her kafede, kulüpte, kabarede ve restoranda felsefe, sanat, bilim, kültür konuları tartışılıyor olmuş ve de bu etkileşim bütün çevreyi geliştirmiştir. Günümüz yazarı Dan Frank Paris’teki bu atmosferi şu sözleri ile ifade etmiştir:

*“Yirminci yüzyıl başında özgürlükler, hoşgörü ve insan hakları ulusunu temsil ediyordu. Yüzlerce ressam ve yazar bu ülkede yaşamaya geldi, çünkü vatandaşlık hakları olmayan bu insanlar bu ülkede zenginliklerini, duyarlıklarını, dillerini ifade edebileceklerdi. Montmartre ve Montparnasse çevresinde doğan modern sanat bu çok sayıda melezleşmenin ürünüdür.”*³³

Kuzeyde Paris’in en yüksek noktası olan Montmartre tepesi yel değirmenlerinin, Paris Komünü’nün³⁴ ve bohem sanat habitatının oluştuğu yer olmuştur. 19. yüzyıldan beri akademilerin artık vazgeçilmez olmaktan çıkması ile sanatçılar Montmartre’da alternatif sanat eğitimi verilebilecek okullar, kişisel atölyeler kurmuşlardır. Aynı zamanda uygun ekonomik şartları ve büyüleyici atmosferinden dolayı burası sanatçıları çeken ve çekiciliğini koruyan, eğlencesi hiç eksik olmamış bir yer olmuştur. 1920 yılında bu mahalle çoğunluğunu oluşturan sanatçıların birleşmesi ile Fransa’dan sıyrılmış özerk komün olarak varlığını sürdürmüştür. Öyle ki; yerli halk kendi komün başkanlığına karikatürist ve desinatör olan Jules Depaquit’i seçmiştir. Montmartre Paris’in en özgür sanat bölgesi haline gelmiştir. Mahallenin eski

³¹ Bohemler; sürdürebilir ve stabil geliri olmayan kendine has, özgür, icra ettikleri sanat dışında başka kaygı gütmeyen yaşam tarzını benimseyen entelektüel kişilikler (şairler, ressamlar, oyuncular, sanatçılar)

³² Dan Frank, **Bohemler**, Çev. İsmail Yerguz, 13

³³ A.g.k., 31

³⁴ “La Commune de Paris” yani Paris Komünü: Paris halkının Fransız hükümetine karşı gelerek 18 Mart 28 Mayıs 1871 iki aylığına kendi yönetimi kendi ellerine alan sosyalist bir hükümettir. Kısa da sürse bu bir halk zaferi olarak anılır.

piyano fabrikası olan Bateau-Lavoir³⁵ (uçan çamaşırhane) sanatçılar tarafından hostel haline getirilmiş ve Pablo Picasso, Juan Gris, Max Jacob, Amedeo Modigliani gibi sanatçı atölyeleri ve stüdyoları burada yer almıştır. Beş katlı olan bu eski ahşap bina, otuz-kırk kişi için tek tuvalete sahipti. Fakat sanatçıların, modellerin, yazarların bir arada oluşu müthiş bir yaratım enerjisinin açığa çıkmasını ve sürekli bir üretimi sağlamıştır.

Resim 24: Bateau-Lavoir (1910)

Resim 25: Fotoğrafın sağında Montmartre içinde bulunan Bateau-Lavoir

³⁵ Bateau-Lavoir yani Uçan Çamaşırhane adı Max Jacob tarafından koyulmuştur nedeni ise, bu binada oturan kişiler çamaşırlarını bir ipe dizerek ilginç bir görüntü oluşturuyordu, ayrıca binanın yamaçta olmasında, ona sanki havadaymış gibi illüzyon yaratıyor.

Çoğu sanatçı vatanlarından uzak, göçmen ve sığınmacıydı. Bu insanlar yemeklerini, kıyafetlerini ve zaman zaman barınaklarını paylaşarak ayakta kalmaya çabalamışlardır. Zor şartlara rağmen en verimli dönemlerini burada geçirmişlerdir. Pablo Picasso'nun ünlü tablolarından, "Avignonlu Kızlar" yine burada yaratılmıştır. Bu bohem bölgede sefaletten dolayı sanatçıların temel ihtiyaçlarını, çoğunlukla etraftaki kabareler, restoranlar, barlar sağlamıştır. Örneğin Bateau-Lavoir'in hemen yanında yer alan "Lapin Agile" (Çevik Tavşan Kabaresi) dükkanının daima önünde duran bir tencere çorba ile ressamların, müzisyenlerin, modellerin karnını doyurmuştur.

Resim 26: Lapin Agile kabaresinin içinden bir görüntü

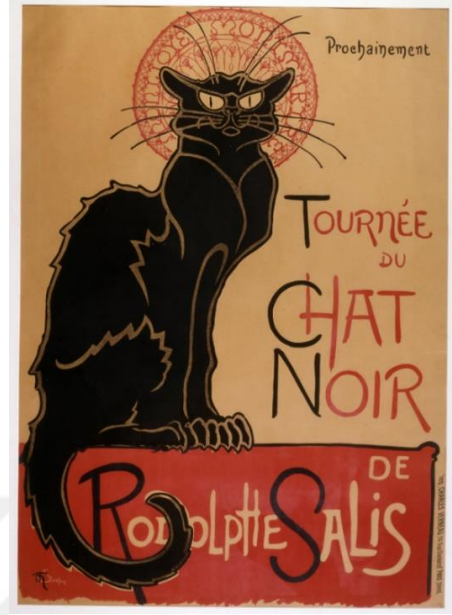
Resim 27: Lapin Agile tabelası, Sahibi Andre Gill tarafınan yapılmış

Montmartre'in ünlü kabareleri arasında içeriden Gymnopédies'sinin³⁶ melodileri yükselen "Chat Noir" (Siyah Kedi) vardı. Kurucusunun ressam ve ünlü illüstratör Rodolphe Salis olması nedeniyle mekan sanatçılara göre tasarlanmıştır. Ön tarafında sanat salonu, arka tarafında ise bir müzikhol bulunmaktaydı. Kabarenin ünlü afişi Théophile-Alexandre Steinlen tarafından yapılmıştır.

³⁶ Gymnopédies: Erik Satie'nin ünlü bestesi

Resim 28:"Chat Noir" kabaresi önü

Resim 29:"Chat Noir" kabaresinin Théophile-Alexandre Steinlen tarafından yapılmış afişi (1896)

Mü davimler arasında puantilist ressam Paul Signac, ünlü model ve kankan dansçısı Jane Avril ve aynı zamanda Chat Noir’de sahne alan besteci Erik Satie vardı. Chat Noir ve Lapin Agile’ye göre daha klasik, orta sınıfa ve sanat dünyasına hitap eden “Moulin Rouge” (Kırmızı Değirmen) adlı eğlence mekânı da bulunmaktaydı. Kabarenin özelliği en iyi kankan dansı gösterilerinin burada izleyici ile buluşması olmuştur. Moulin Rouge’un dansçıları arasında kankan yıldızları olarak anılan La Goulue, Yvette Guilbert ve Jane Avril vardı. Bu mekânlar sanat tarihine önemli derecede etki etmiştir. Ressamların, şairlerin, bestecilerin, yazarların sıcak bir atmosfer içinde ilham perilerini bulduğu yerler olmuşlardır. Bu tesadüfi karşılaşmalar yeni akımları, estetik anlayışları, fikirleri doğurmuştur. Bu dönemin sanat üretiminde sanatçının ve modelin dışında bu mekânların, tüm personeliyle birlikte getirdiği bu insani anlayışın zaman, mekân ve insan etkileşiminden doğan sanat alanındaki verimlilik en üst noktalara çıkarılmıştır.

Toulouse Lautrec, Montmarte kraliçesi olarak adlandırılan La Goulue ile yollarının kesişmesinden günümüz grafik tasarım anlayışının ilk örneklerini ortaya çıkarmıştır. Lautrec Moulin Rouge’un afişlerini resmederken model olarak La Goulue,

Jane Avril ve Yvette Guilbert'dan ilham almıştır. Afişlerin diğer bir özelliği ise; etkisi Dada, Fütürizm ve Rus Konstrüktivizm akımlarına kadar uzanan ilk opto-phonetic³⁷ öğeler kullanılmış olmasıdır.

Resim 30: Toulouse Lautrec'in "Moulin Rouge (La Goulue)" litografi afişi (1891)

Resim 31: Lautrec'in "Jardin de Paris: Jane Avril" litografi afişi (1893)

20. yüzyılın model ve sanatçı etkileşimine Sarah Bernhardt ve Alfons Mucha da örnek verilebilir. Bu ikilinin karşılaşması ile Art Nouveau'nun en iyi eserleri ortaya çıkmıştır. "Gismonda" afişi Mucha'nın sanat hayatında dönüm noktası olmuştur. Sarah Bernhardt ve Alfons Mucha ilişkisi uzun yıllar devam etmiştir, Mucha, Bernhardt'in tiyatrosunun afişleri dışında sahne tasarımlarını da üstlenmiştir. Sanatçı artık Paris tarafından keşfedilmiştir.

³⁷ Opto-phonetic: sesin görsel karşılığı.

Resim 32: Mucha'nın Sara Bernhardt için yaptığı tiyatro Afişi "Gismonda" (1894)

Resim 33: "Kamelyalı Kadın" afişi (1896)

Resim 34: "La Tosca" afişi (1898)

Suzan Valadon başlı başına 20. yüzyılın tanınmış bir kadın ressam olmasının yanı sıra, Erik Satie için de ilham perisi olmuştur. İlişkileri ise, müzik dünyasına büyük bir miras bırakmıştır; Minimalizm. Satie'nin müziğindeki melankolinin kaynağı Valadon olmuştur. Montmartre'da doğan modern sanat, nehrin diğer kıyısında avangardlarla devam etmiştir.

Resim 35: Erik Satie tarafından yapılan Valadon'un portresi (1893)

Birinci Dünya Savaşı'ndan dolayı sanat güneşi artık Montparnasse'da Siene nehrinin sol kıyısında ışıldıyordu.

20. yüzyılın başında Montparnasse sanattan habersiz, sokaklarında hayvan sürülerinin dolaştığı, panayırların düzenlendiği, çiftlikleriyle öne çıkan "pitoresk" bir mahalleydi. Burası 17. yüzyıldan beri, yakınlarda bulunan Sorbonne Üniversitesi'nde okuyan öğrencilerin uğrak noktası olmuştur. Sorbonne'da Latince eğitim gören öğrenciler bir araya gelip bu mahallede şiirler yazmışlardır. İlham kaynağını sadece buradan almalarından dolayı, mahalleye Latince "Montparnasse" yani "Parnassos Dağı"³⁸ ismini vermişlerdir. Aynı inanış 1920'lere kadar süre gelmiştir. Montmartre sanatçıları tarafından yeni keşfedilen Montparnasse'a ilk adımı Picasso atmıştır. "*Picasso sanatının doğduğu yeri terkeder. Bateau-Lavoir'i bırakır. Sol kıyıya geçmiştir. Montparnasse'tadır şimdi.*"³⁹ Ressamlardan çok şairler tercih etmişlerdir bu semti. Çoğunlukla sanat ve edebiyatla ilişkili olan, Seine nehrinin sol yakası 1920'lerde güçlü bir yaratıcı enerji barındırmaya başlamıştır. Amerikalı "kayıp kuşak" yazarları, örneğin Scott Fitzgerald, Henry Miller ve Ernest Hemingway bu yaratıcı enerjinin başı çeken yazarları olmuşlardır. Daha sonraları "École de Paris"⁴⁰ yani

³⁸ Parnassos Dağı: Antik Yunan mitolojisinde ilham perileri Müz'lerin bulunduğu dağ.

³⁹ Dan Franck, **Bohemler**, Çev. İsmail Yerguz, 170

⁴⁰ École de Paris terimi ilk kez 1925 yılında André Warnod tarafından 20. yüzyılın ilk yıllarında Paris'e gelen yabancı sanatçıları kategorize etmek için kendi makalesinde kullanmıştır. Zamanla bu

“Paris Okulu” adını alacak olan bu oluşum semtin adeta Rotonde, Dome ve Coupole adlı üç kafesinde doğmuştur.

Montparnasse’ın karşı kıyıdaki Montmartre’ın aksine anıtları yoktur. Fakat bina düzenlemeleri burjuva sınıfı için yapıldığından, avluları sanatçı atölyelerine uygun olarak tasarlanmıştır. Montmartre’a göre daha özgür olan Montparnasse; Bourdelle ve Grande Chaumiere gibi akademileri, resim tüccarları, ilham verici modelleri ile dönemin şartları içinde sanatçılar için ideal üretim ortam olmuştur. Geniş bir beğeni kitlesine hitap eden “model pazarları” ressamların vazgeçilmez yerleriydi. Fransa’da bulunan modeller zarafetleri ve işlerini en iyi şekilde yapmalarından dolayı geçen asırdan beri tüm Avrupa’ya nam salmışlardı. Bu durumu Oscar Wilde “Modeller” yazısında şöyle bir örnekle vurgulamıştır:

Genç bir sanatçı kendisine kartvizitini gönderen bir modele şöyle sormuş (bu arada tüm modellerin kartvizitleri vardır ve bir de küçük siyah çantaları): “Ne tür pozlar verirsiniz?” Kız da ona şu yanıtı vermiş: “Ne isterseniz Bayım, gerekirse manzara pozunu bile verebilirim!”⁴¹

Ressamlarla aynı dili yani “atölye jargonunu” konuşma konusunda başarılı olan sayılı model olmuştur. Başta Fransız Kiki olmak üzere doğulu Aicha, Rus Gala, İtalyan Jacqueline bu jargonu kullanma konusunda başarılıydılar aynı zamanda farklı fiziksel özellikleriyle Montparnasse’nin “güzellik” kavramının temsilcileriydiler.⁴² Bu nedenle çok tercih edilmiş ve defalarca resmedilmişler, filme çekmişler, heykellere dönüştürülmüşlerdir. Alışılmış estetik algıyı yıkararak sanat üretiminin her parçasına dahil olmuşlar, hem model, hem de sanatçı olmuşlardır.

---

kategori sekseni aşan sanatçılarla dolmuştur. Marc Chagall, Giorgio de Chirico, Tsuguharu Foujita, Max Jacob, Wassily Kandinsky, Moïse Kisling, Jacques Lipchitz, Amedeo Modigliani, Piet Mondrian, Jules Pascin ve Chaim Soutine gibi sanatçılar bu kategoride yer almaktadırlar.

⁴¹ <http://www.e-skop.com/skopbulten/pasajlar-modeller/981> Oscar Wild

⁴² Jill Berk Jimenez, **Dictionary of Artists' Models**, 233-236.

Resim 36: Fransız model Kiki

Resim 37: Doğulu model Aicha Goblot

Resim 38: Rus model Gala

Ressamların yanı sıra fotoğraf sanatının önemli temsilcilerinden Amerikalı Man Ray de ilk fotoğraf stüdyosunu Montparnasse'daki Écoles Otel'inin bir odasında kurmuştur. Bohem yaşantıya fotoğrafları ile eşlik eden Man Ray'in ilham perisi Kiki gerçek ismi ile Alice Prin'e, bu Parnassos Dağı'nda rastlamıştır. Yaklaşan savaşın da etkisi ile Bateau-Lavoir sanatçıları Montparnasse'a sığınmışlardır. Semt "Années folles"⁴³ dönemine, yani yoğun sanatsal kültürel ve sosyal etkinliklerin gerçekleştiği bu on yıla ev sahipliği yapmıştır. 1918'de Birinci Dünya Savaşı'nın bitimi ile ülkeye gelmiş olan Amerikan askerler artık Paris'te sivil olarak gezmeye başlamışlardır. Özellikle Montparnasse kabareleri onların uğrak yerleri haline gelmiştir.

Amerika'dan sadece askerler değil, varlıklı sanatçıların sponsoru ve koleksiyoneri olan "sanatçıların orkestra şefi"⁴⁴ olarak da adlandırılan Gertrude Stein'in yanı sıra Peggy Guggenheim, Harry Crosby, Edith Wharton gibi isimler de eklenmişlerdir. Yoksul sanatçılar bu kez zengin Amerikalı sanatseverlerin desteği ile yaşam mücadelesine devam etmişlerdir.

⁴³ "Années folles" Türkçesi "Kükreyen Yirmiler" olan terimin anlamı Fransa'da zengin, sanatsal ve sosyal faaliyetlerin yaşandığı 1920'ler dönemini tanımlamak için ortaya çıkmıştır.

⁴⁴ Dan Frank, **Bohemler**, Çev. İsmail Yerguz, 105.

Resim 39: Gertrude Stein ve Pablo Picasso tarafından yapılmış portresi (1905)

Montparnasse sadece sanatçıların sığındığı bir yer değil aynı zamanda Petliura, Lenin ve Troçki gibi ülkelerine güçlü siyasi etkiler edecek olan karakterlerin bir dönem sığınağı olmuştur. İki dünya savaşı arasında, soğuk ve açlıkla boğuşan Paris'in kalbi Montparnasse'tı. Böyle tuhaf bir atmosfere sahip olan semt tıpkı diğer kıyıdaki ikizi gibi eğlencesini ve coşkusunu kaybetmemiştir.

Montmartre'in Bateau-Lavoir'u ne ise, Montparnasse'da "La Ruche" o olmuştur. Bu mekan dönemin çoğu sanatçısını misafir etmiştir. Özellikle doğudan gelen Yahudi ressamlar tarafından tercih edilmiştir. Adını arı kovanı şekline benzeyen mimarisinden alan La Ruche; Alfred Boucher tarafından Evrensel Sergi'den geriye kalan malzemeler kullanılarak, özellikle sanatçılar için tasarlanmış 140 atölye-stüdyo ile oluşturulmuş, sanat ve yaşam kompleksiydi. Çalışılan atölyelere "tabut" adı takılmıştır. La Ruche, sanatçıların kaldığı ve çalıştığı yerin dışında sergi salonu görevini üstlenmiş, farklı disiplinlerden sanatçıların buluşma noktası da olmuştur.⁴⁵ Bir komün olarak da adlandırılan La Ruche'un aylık kirası iki ucuz öğle yemeği

⁴⁵ Stephen Farthing, **Sanatın Tüm Öyküsü**, Çev. Gizem Aldoğan, Firdevs Candil Çulcu, 377

kadardı. Sakinleri arasında Amedeo Modigliani, Diego Rivera, Marc Chagall, Chaim Soutine, Guillaume Apollinaire ve birçok sanatçı varolmuştur.⁴⁶

Resim 40: Sanatçılara yönelik Alfred Boucher tarafından tasarlanan çalışma ve yaşam alanı "La Ruche"

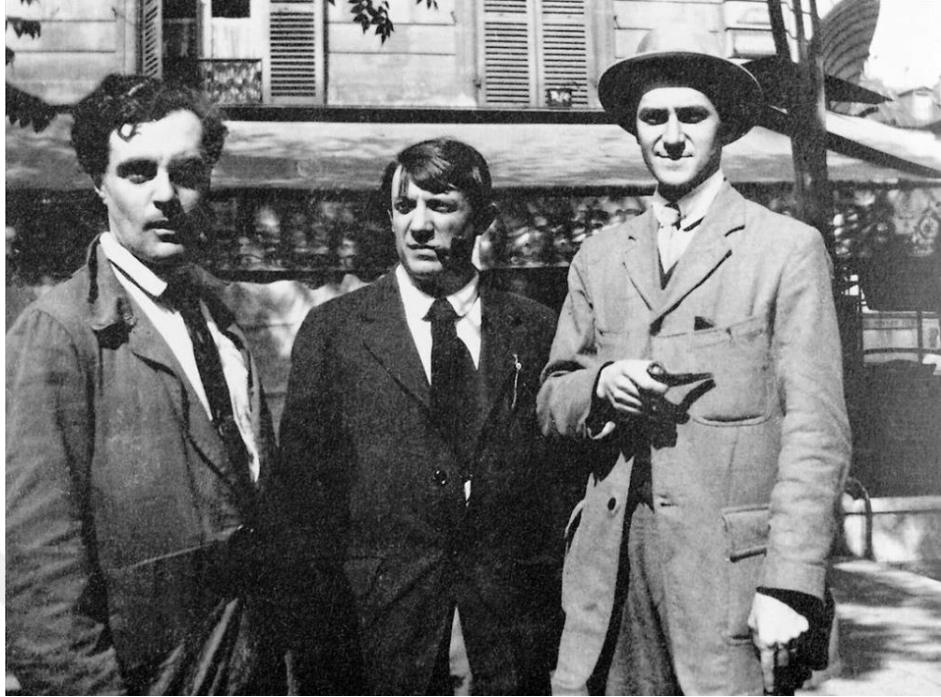

Resim 41: "La Ruche" (1918)

Semtin kafeleri, barları, bistroları ve kabareleri de sanatçıları destekliyordu. Özellikle de bölgenin iki ana caddesi Montparnasse ve Raspailles bulvarları arasında bulunan mekânlar, sanatçıların birbirleri ile buluştuğu yerlerdi. Sanatçılar burada anlaşmalar yapmış, modelleri ile buluşmuşlardır. Masa altlarında Utrillo, Picasso, Modigliani eserlerinin ticareti yapılmıştır. Dönemin en ünlü modellerinden olan Kiki o günleri anarken; "*Ressamlarla karşılaşmak ümidiyle sık sık Dome veya Rotonde'nin etrafında dolaşırdım.*"⁴⁷ diye belirtmiştir. Dome, Closerie des Lilas, Rotonde, ve Coupole gibi kafeler zor durumdaki sanatçıların tüm akşamlarını sipariş vermeden geçirmelerine olanak sağlamıştır. Hatta garsonlara, uyuyakalan sanatçıları rahatsız etmemeleri bile söylenmiştir.

⁴⁶ Dan Frank, **Bohemler**, Çev. İsmail Yerguz, 173-176

⁴⁷ Alice Prin, **Kiki Souvenirs**, Çev. Semoniff N. Salamandra P.V.V., 57

Resim 42: Modigliani, Picasso ve André Salmon "Ronde" kafesinin önünde, Jean Cocteau'nun gözünden, Montparnasse (1916)

Resim 43: André Kertész tarafından çekilmiş fotoğraf, "Kafe Dome" (1925)

Resim 44: Kisling, Paquerette ve Picasso kafe "La Ronde'da", Jean Cocteau tarafından çekilmiş fotoğraf Montparnasse (1916)

Bu insanlar aralarında sürekli tartışmalar, kavgalar yaşanırdı. Kafe sahipleri bu duruma alışık oldukları için pek çok vakada polis çağırılmamıştır. Çok zor durumlarda ise, Paris'in yabancılar ve göçmenlerden sorumlu olan, sanatçı dostu Komiser Zamaron konuyla ilgilenmiştir. Sanatçıların taşkınlıkları böylelikle tolere edilmiştir. Hesap ödeyemeyen resamlardan Ronde'nin sahibi Victor Libion ya da müdavimlerin dediği gibi "Baba Libion" sık sık eskiz almıştır. Libion Kafesinin ve

Zamaron'un odasının duvarları bu doğaçlama koleksiyonlar sayesinde adeta bir modern sanat müzesi olmuştur.

Resim 45: Komiser Zamaron duvarları resimlerle kaplı ofisinde

Bu kafeler dönemin sanatçılarının ruhani ve fiziksel ihtiyaçlarını karşılamışlardır. Dönemin sanatı mekânlar ve esnaflarla birlikte tarihe yazılmıştır. Montparnasse'ın sahip olduğu küresel sanatçı topluluğu 20. yüzyılın sanat anlayışında önemli değişimlere yol açmıştır. Anarşist düşüncelerle harmanlanan sanat, Dada ve Gerçeküstücülük gibi Avangart sanatın en etkili akımlarını doğurmuştur. Saldırganlık, politik duruş içeren bu sanatın bakış açısının toplum tarafından kabul görmesi zor olsa da “modern sanat tarihi” açısından durumu farklı olmuştur. Dada ardından gelen ve günümüze kadar devam eden kavramsal sanat anlayışının öncüsü olarak bu üretim anlayışının yolunu açmıştır.⁴⁸

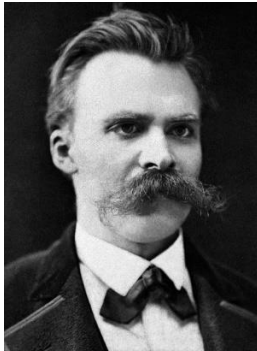
3.1. AVANGART SANAT

Politik, ekonomik ve düşünsel bakımdan çalkantılı bir süreç içinde olan Avrupa bu durumu sanat aracılığıyla keskin bir şekilde dışa vurmuştur. Önceki bölümlerde

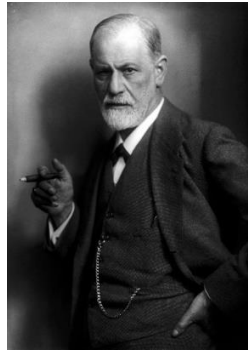
⁴⁸ Ahu Antmen, **20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar**, 126

değnilmeye çalışılan güçlü sosyo-ekonomik, endüstriyel, teknolojik ve siyasi değişimlerin yanı sıra felsefe ve psikoloji alanında da sarsıcı teoriler öne sürülmüştür. Bu yeniliklerin hepsi avangardın retrospektifi niteliğini taşır. Sanata yön vermesi bakımından Friedrich Nietzsche'nin nihilizmi⁴⁹ yani hiççilik düşüncesi, Sigmund Freud'un psikanalizi⁵⁰, Carl Gustav Jung'un kolektif bilinçaltı⁵¹ düşünceleri örnek gösterilebilir. Bu yeni düşüncelerden etkilenen, aynı zamanda modern toplumsal hayatın getirdiği ruhsal sıkıntılardan mustarip olan sanatçılar; biçimsel ve içerik bakımından yeni arayışlar içerisine girmişler ve sanatı bir tür psikolojik durumların boşaltım aracı olarak ele almışlardır. Gittikçe bireyselleşen, içe kapanan toplum, bireysel olarak kendi ruhsal keşfine çıkmıştır. Bu keşifler sanat tarihinde de çığır açmıştır. Bu her şeyin ve herkesin birbirine bağımlı olduğu dünyada “sanatın özerkliği” hiç olmadığı kadar güçlü bir şekilde mesele edinilmiştir. Sanatçılar sanatın toplum tarafından sadece bir propaganda aracı olarak görülmesine veya burjuvanın beğenisine göre şekillenmesine karşı çıkarak yeni üretimlerinde yeni radikal ve kışkırtıcı bir anlayış benimsemişlerdir. Bu yeni eleştirel estetik bilincin adı “Avangart” olmuştur.

Resim 46: Nihilist görüşü savunan Alman filozof, filolog, besteci ve şair Friedrich Wilhelm Nietzsche (1875)

Resim 47: Avusturyalı nörolog ve psikanaliz kurucusu Sigmund Freud (1920)

Resim 48: Carl Gustav Jung Kolektif Bilinçaltı savını ortaya koymuş İsviçreli psikiyatir (1912)

⁴⁹ Nihilizm: temsilcisi olan düşünür Friedrich Nietzsche'nin “tanrı öldü” sözleriyle şekillenen “hiçbir şeyin anlama veya değere sahip olmadığını savunan felsefi düşünce”.

⁵⁰ Psikanaliz: Sigmund Freud'un kurduğu, kişinin bilinçaltı sorunlarından kurtarmayı amaçlayan belli bir yöntemleri olan bir psikoterapi tekniğidir.

⁵¹ Kolektif bilinçaltı: C.G. Jung tarafından ortaya atılan her toplumda ortak olan düşüncelerinin ve arketiplerin bulunduğu bir tür toplumsal bilinç altı dünyası.

“*Sanatın varlık nedeni hiçbir zaman bütünüyle aynı kalmaz*”⁵² önermesinden yararlanarak yirminci yüzyılın ilk yarısında kimilerine göre modern sanatın içinde yer alan avangart⁵³ yaklaşımın “varlık” nedeni irdelemesinde karşımıza dünya savaşlarına, içe kapanmayla birlikte gelen varoluşsal ve psikolojik bunalımlara, endüstri çağının ürünü olan makineleşmiş yaşamına ve kapitalizme karşı bir başkaldırı çabası da çıkıyor.

Var olduğu dünyayı kökten değiştirmeye hatta baştan yaratmaya çalışan avangart sanat, adını askeri bir terimden alıyor. Avangart kelimesinin bir sanat terimi olarak ilk kullanan 19. yüzyılda Fransız sosyalizminin kurucusu, geçmişi askeriye dayanan düşünür Claude Henri de Saint Simon olmuştur. Bu kurum içinde kelimenin anlamı; “bir ordunun öncü kolu”dur. Saint Simon’un yaşadığı dönem 18.-19. yüzyıl ütopyalar dönemi olarak adlandırılır. Yaşadığı dönemin de etkisiyle kendisi de, din etkisinden kurtulmuş, rahiplerin görevini sanatçıların devraldığı kendi sosyalist ütopyalarını tasarlamıştır. Bu ütopyalarında toplumu yönetme yetkisini bilim insanlarına, sanatçılara ve sanayi işçilerine vermiştir. Sanatı toplumun yönetiminde çok etkili bir güç olduğunun farkına vararak, sanatçıları halka yol gösteren ve onu dönüştürebilen bir öncü rolü yakıştırmıştır. Bundan dolayıdır ki sanat için, hakim olduğu askeri terminolojisinde yer alan “Avangart” terimini kullanmayı tercih etmiştir.⁵⁴

“Saint Simon’un sanatçıya verdiği bu devrimci rolü reddedenler de olmuştur. Bu gruba göre sanat, toplumsal amaçları gerçekleştirmekten, işlevsel, faydacı, didaktik ve kolayca anlaşılır olmaktan kaçınmalıdır. Başka bir deyişle sanat, sanat için olmalıdır.

Arthur Rimbaud ve Paul Verlaine, Avangard’ı hem politik hem de estetik olarak benimserken, 1880’de çıkan La Revue Indépendante dergisinden sonra politik ve estetik Avangard’ın yolları ayrılır.

⁵² Ernst Fisher, **Sanatın Gerekliliği**, Çev. Cevdet Çapan, 9

⁵³ Örneğin sosyolog ve eleştirci kuramcısı Jürgen Habermas Avangart sanatı Modern sanatın bir alt başlığı olarak ele alırken Peter Bürger ise Avangardı Modern sanatın dışında tek bir olgu olarak ele almıştır.

⁵⁴ Peter Bürger, **Avangard Kuramı**, Çev. Erol Özbek,

Avangard'ın politik anlamı bir kenara bırakılır ve sözcüğün sadece sembolik anlamı kullanılmaya başlanır.”⁵⁵

19. yüzyılda avangart sanatın “sanat toplum içindir ve politik kaygılar taşır” anlamı 20. yüzyılda tamamen değişmiştir. Toplum tarafından kabul gören sanat, özerkliğini, eleştirel yönünü yitirir ve toplum içinde çözünür. Toplum tarafından reddedilen sanat ise eser ve izleyici arasında kurulamayan bağlar nedeniyle yok sayılır ve bu şekilde etkisiz kalır. 20. yüzyılın avangart sanatı ve sanatçısı ise ne toplumda çözünecek kadar uysal ne de göz ardı edilebilecek kadar aşkındır. Bu nedenle dönemin Paris sanat akademilerindeki sanatçıların adları 20. yüzyılın sanat tarihinde geçmiyor. Yani sanatçıların kalıcı olabilmeleri için el becerisinden ve yeteneğinden öte; eserlerinde bir “söz” söylemesi, bir fikir öne atması gerekmiştir artık.

Resim 49: Fransız sosyalizminin kurucusu Claude Henri de Saint Simon'un Portresi

Avangart sanat hareketi amacına ulaşabilmek için çok hassas bir dengeyi sağlamıştır. Bu hareketin amacı sanatı yaşam pratiği ile birleştirmektir ve özerkliğe kavuşturmaktır, bu da ancak mevcut olan, kurumlaşmış ve burjuva beğenisine göre

⁵⁵ Gülce Sorguç, makale **Sanata Karşı Başkaldırı: Avangard**, 40

şekillenmiş sanat anlayışını yıkararak, sıfırdan yapılandırmak yoluyla gerçekleşebilir. Rönesans'tan beri süre gelmiş, akademilerde şekillenmiş sanat anlayışı, Avangartla birlikte en başa yani tarih öncesi ilkel yapıtlara dönerek yeniden, perspektif, estetik, renk ve formalist teorileri sorgulanarak üretim başlamıştır. Bir Avangart sanat yapıtının başlıca özelliği de şoke etmek olmuştur. Modernizm ve akılcılığın acı sonuçlarını gören Avrupa artık ilkelliğe⁵⁶ ve naifliğe yönelmişlerdir. Avangart hareketin oluşumu bu ilkelliği ve naifliği konu alan sanat akımları ile mümkün olmuştur. Aynı bağlamda sanat akımları da ressamalar, modeller, şairler, besteciler, fotoğrafçılar, yönetmenler, oyuncular kısacası sanatçılar doğurmuştur. Avangart sanatçılar kurallara, eğitim kurumlarına bağlı değildirler. İcra ettikleri sanat kendi deneyimlerinden, fikirlerinden beslenir. Bu durum da Avangart sanatın özerk statüsünü pekiştirir.

Avangart hareketin kapsadığı sanat akımları konusu hakkında hala tartışmalar mevcut. Sanat teorisyenlerine ve eleştirmenlere göre bu kapsam değişiklik gösterir. Örneğin Alman sanat eleştirmeni ve "Avangard Kuramı" adlı kitabının yazarı Peter Bürger'e göre "tarihsel avangard hareketleri" altında Dadaizm, Sürrealizm, Rus Konstruktivizm ve Kübizm yer almaktadır.⁵⁷ Tarihsel avangard hareketlerinin kapsam belirleme ölçütü ise Bürger'e göre, bu yeni sanat akımların ve hareketlerin sadece bir önceki gelen akıma karşı değil, süre gelmiş bütün ön kabullere karşı başkaldırıcıdır. Bundan dolayıdır ki Bürger'in kapsamı kısıtlıdır. Mesela Dadaizm, var olan bütün sanat kurumlarına ve akımlarına karşı çıkar, yani sanatın tamamına başkaldırıcı ve yok etmeyi amaçlar. Sürrealizm, bilinçsizliği yüceltir, rasyonel bakış açısına karşı çıkar. Rus Konstruktivizmi politik devrimle gelen sanat anlayışı, biçimi ve işlevselliği baz alarak sanatın dekoratif ve işlevsiz kalmasına karşı çıkmaktır. Kübizmi avangard hareketlerinin içine katması ise Rönesans'tan beri devam eden perspektif kurallarına karşı gelmesidir.

Teorisyen Richard Murphy ise Avangardın içine Alman Ekspresyonizmi'ni de alır. Bürger'in tanımladığı avangard hareketinin çerçevesi Murphy'ye göre Alman

⁵⁶ Söz edilen ilkellik teknolojiye uzak anlamına gelmemelidir. Avangart sanat hareketi teknolojiyi eleştirel ve yabancılaştırma unsurlarını vurgulamak için kullanır.

⁵⁷ Peter Bürger, **Avangard Kuramı**, Çev. Erol Özbek, 55

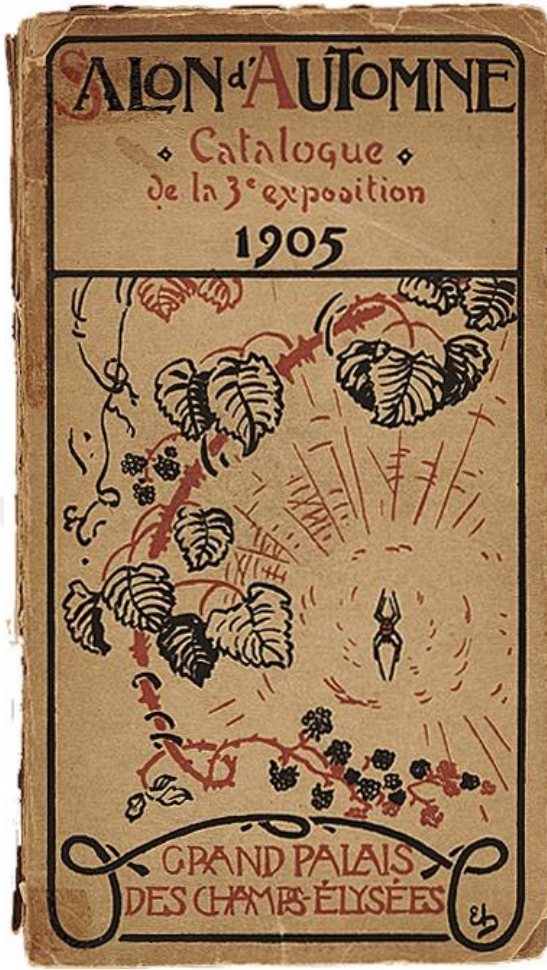
Ekspresyonizmi olmadan eksik kalmıştır. Nedeni bu akımın modern sanat ile avangard hareketi bağlama noktasında önemli bir rol oynamıştır. Alman Ekspresyonizmi'nin “anlaşılmaya karşı çıkışı” özelliği Murphy'ye göre modern sanat içinde ve aynı zamanda da avangard hareketin içinde yer alması bu akımını köprü olma bakımından önemli kılıyor.

Eleştirmenlerin ve teorisyenlerin prensiplerinden yola çıkarak avangart sanatı sınırlandırmalarına rağmen sanat tarihine, “avangart sanat” “modern sanat” bağlamında ele alınmıştır. 20. yüzyılın başlarında, önce batıda doğan sonra Rusya'da başka biçimler alan akımları ve hareketleri kapsamıştır. Ekspresyonizm, Bauhaus, konstrüktivizm, kübizm, dada, de stijl, fovizm, fütürizm, orphism, primitivizm, rayonizm, süprematizm, sürrealizm, vorticism gibi akımlar ve hareketler bu klasifikasyonda yer almıştır. Akımların sayısının fazla olmasına rağmen temelde bu akımlar dönemin ana akımlarından⁵⁸ çıkmışlardır. Paris'te fovizm, kübizm, dada ve sürrealizm gibi yaşam bulmuş avangart akımların bazılarını, ilerde ki bölümlerde ele alınan Alice Prin'in hayatının, yapıtlarının ve ilham kaynağı olduğu sanatçılarının anlaşılması bağlamında önem taşıdığı için değinilmek istenmiştir.

3.1.1. Fovizm

Estetik biçim kaygısı taşımayan avangart sanat 20. yüzyıldaki ilk temsilcileri Fovlardır. En kısa süreli avangart akım olarak tarihe geçen Fovizmin modern sanatın yolunu belirlemesi konusunda etkisi büyüktür. İlk olma özelliği nedeniyle Fovizm akımı geleneklerden koparak özgülüğünü kazanmasına rağmen arkasından gelecek olan sanat tarzlarına göre daha ılımlı ve uzlaşmacıdır. Bu akım arayışını renk alanında göstermiştir.

⁵⁸ Ekspresyonizm, fovizm, kübizm, dada ve sürrealizm ana akımlar arasındadır.

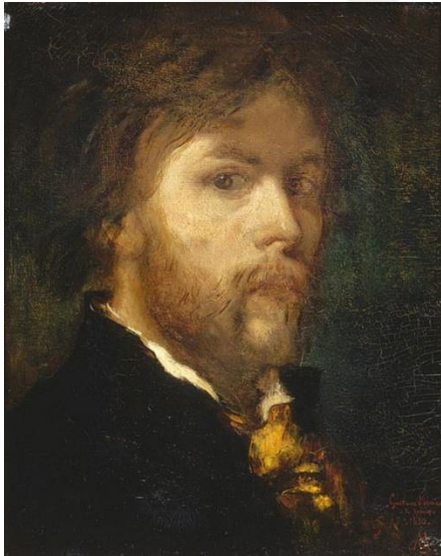
Resim 50: Salon d'Automne Sergisinin 1905, katalog kapağı. Fovizm bu sergide lanse edilmiştir

1905 yılında sanatın merkezi olan Paris'te "Salon d'Automne" adından anlaşıldığı gibi sonbahar sergisi düzenlemiştir. Bu renk arayışını benimseyen Henri Matisse, Maurice de Vlaminck, André Derain, Albert Marquet, Charles Camoin ve Henri Manguin tabloları aynı salonda sergilenmiştir. Sergiyi gezen dönemin sanat eleştirmeni Louis de Vauxcells canlı, saldırgan ve çığ renklerin hakim olduğu salonun sanatçıları olumsuz eleştirilerinin hedefi yapmıştır ve onlara vahşi hayvanlar anlamına gelen "Fauves" kelimesini yakıştırmıştır. Sanatçılar bu küçük düşürücü sıfatı ne kadar kabul etmeseler de akımın adı konmuştur. Çok eleştirilen fovlar geleneksel sanatı reddederek, renk anlayışı sayesinde kendilerinden önce

gelen empresyonistlerden ayrışarak ve izleyiciyi şoke ederek avangart sanatın kriterlerini oluşturmuşlardır.

Resim 51: 1904'te Salon d'Automne görüntüsü, fotoğraf Ambroise Vollard tarafından çekilmiştir.

Resim 52: Fovist ressamların hocası, simbolist ressam Gustave Moreau

Fovlar üç aynı estetik anlayışı olan gruptan oluşmuştur. Sanat eğitimlerini Gustave Moreau'dan almış ve zaman içinde akımın öncüsü olan Matisse, Marquet, Camoin ve Manguin grubu ilk dönem, Derain ve Vlaminck ikinci grupta yer alırlar ve aralarına 1906 yılında katılır Kees Van Dongen, Raoul Dufy ve Georges Braque ise sonuncu grubu oluşturmuştur. Bu sanatçıların temel ortak özelliği renkleri; doğayı taklit etmek için değil de duygularının dışavurumu doğrultusunda kullanmalarıdır.

Onlarla birlikte resimde renk kullanımı düşüncesi değişmiştir. Doğrudan doğadan ve modelden çalışan sanatçılar renkleri tüpten sıkılarak, saf biçimde kullanmışlardır. Eserlerinde taslak biçimini benimsemişlerdir ve bitmemişlik algısını yaratmışlardır. Fovlar için önemli olan renklerin seçimi ile duyguları ifade etmek, gerçekçi mekan algısını geniş, canlı renkli düz yüzeylerle kırmak ve figüratif kompozisyonlarda sadeleştirme yaparak ifadeyi güçlü kılmaktır.

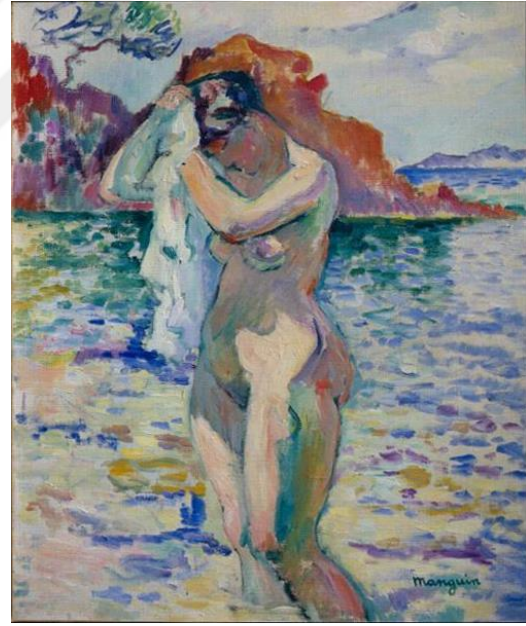

Resim 53: Henri Matisse'nin şapkacı eşinden ilham alarak yaptığı "Şapkalı Kadın" portresi (1905)

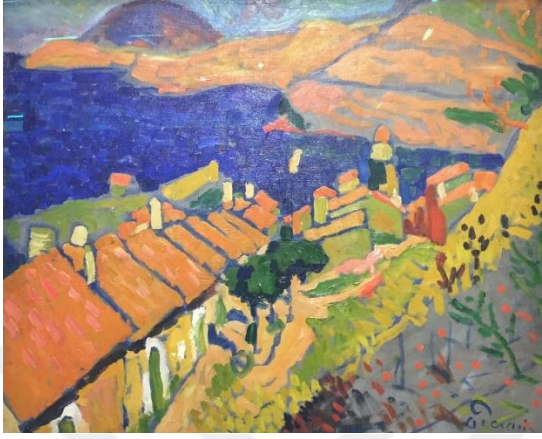
Resim 54: Albert Marquet'in " Trouville Posterleri" adlı çalışması (1906)

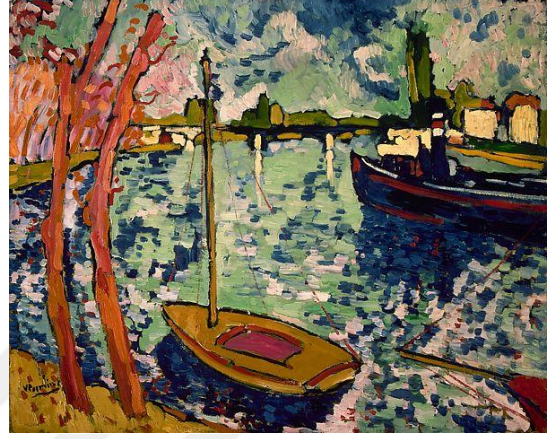
Resim 55: Charles Camoin "Küçük Lina" (1907)

Resim 56: Henri Manguin "Yıkılan Kadın" (1906)

Resim 57: André Derain "Collioure" adlı manzara çalışması (1905)

Resim 58: Maurice de Vlaminck "Chatou'daki Seine" (1906)

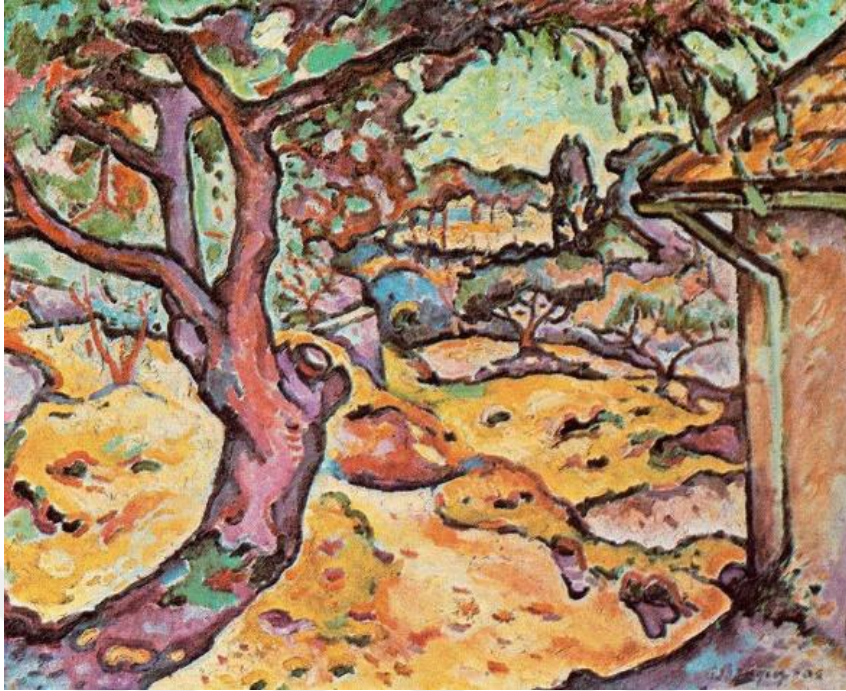

Resim 59: Kees Van Dongen "Moulin de la Galette" (1906)

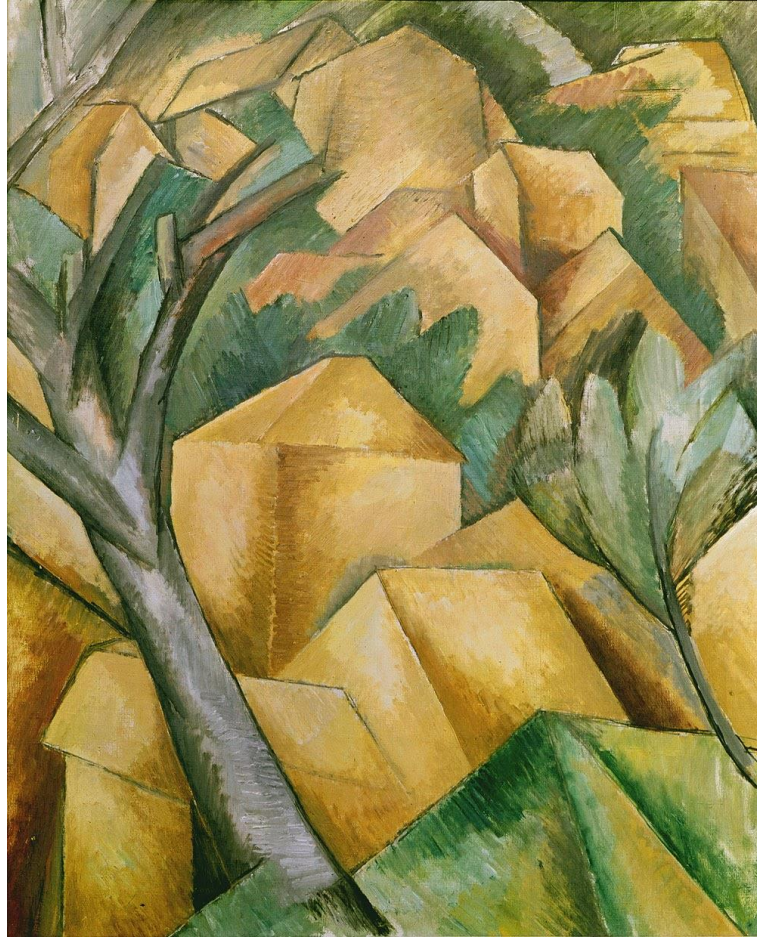
Resim 60: Raoul Dufy "Oltacılar" (1908)

Resim 61: Georges Braque " L'Estaque yakınlarında zeytin ağacı" (1906)

Renklerin kullanımını ve duygusunu çözen bazı ressamlar Fovizmi bir geçiş aracı olarak görmüştür ve kendi yeni kişisel üsluplarına yönelmişlerdir. Örneğin Braque sanatsal yoluna kübizm ile devam etmiştir. İlginçtir ki fovlara ismini verdikten üç yıl sonra yine Louise de Vauxcells sanat eleştirmeni Daniel-Henry Kahnweiler'in galerisinde sergilenen Georges Braque'ın "L'Estaque" tablosunun yeni üslubunu küplere benzetmiştir ve bir nevi kübizmin adını da o koymuştur.

Resim 62: Georges Braque "L'Estaque'da evler" (1908)

3.1.2. Kübizm

20. yüzyılın sanat dünyasında devrim yaratan akımlardan biri de Kübizmdir. Kübizmin avangart sanat hareketinin parçası olarak kabul görme nedeni teorisyen Peter Bürger göre, Rönesans'tan beri kabul görmüş tek odaklı perspektif kurallarından kuşku duymak ve yeni çözümler getirmektir. Fovizmin renk kullanım tavrı ile sanata kazandırdığı radikal değişimi yeni perspektif algısıyla kübizm yapmıştır. Kübistlerin yaratma prensiplerinde "*Mısır ilkeleri*"⁵⁹ vardır. Söz konusu olan ilkeler resim sanatında bir objenin veya figürün en göze çarpan ve onu en iyi şekilde niteleyen özelliklerini farklı bir optik görüntü açılarındaki olmalarına rağmen aynı düzlemde

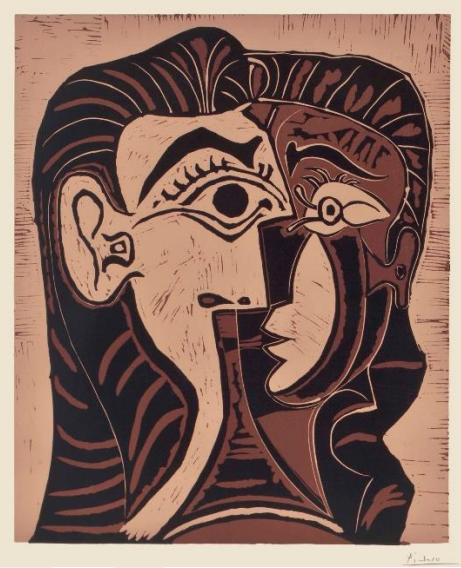
⁵⁹ E.H. Gombrich, **Sanatın Öyküsü**, Çev. Erol Erduran, Ömer Erduran, 574

göstermektedir. Örneğin bir portre çalışan kübist ressam, modelin göz formunu ön açıdan resmederken aynı anda burnu da profilden gösterebilir.

Resim 63: Tutankamon Mezar odasından bir sahne (MÖ 1332-MÖ 1323)

Resim 64: Pablo Picasso "Jacqueline de Face Portresi" (1963)

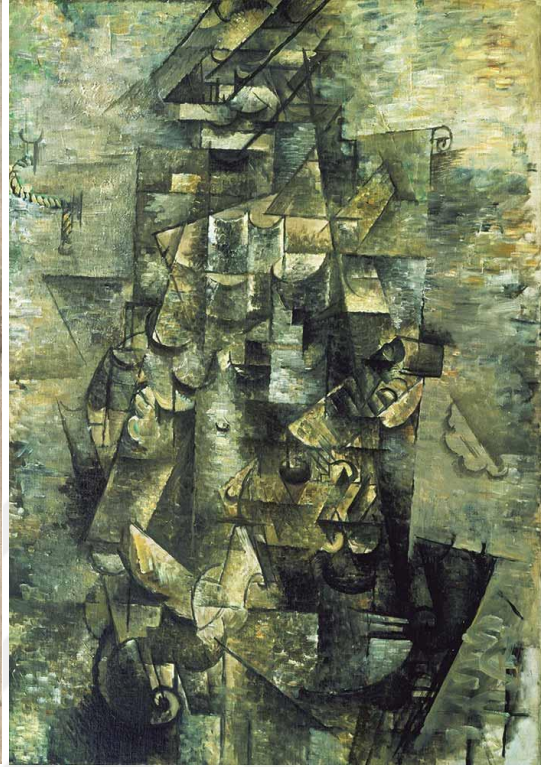
Bu akımı başlatan ve önemli katkıları olan Pablo Picasso ve Georges Braque'ın yanı sıra Juan Gris, Fernand Leger, Robert Delaunay, Jean Metzinger, Albert Gleizes, Henri Le Fauconnier akımın mensupları olmuşlardır. Örneğin Delaunay kübizmin alt dalı olarak "Orfizmi"⁶⁰ yaratmıştır.

⁶⁰ Akımın adını dönemin ünlü şair, kübizmi 20. yüzyılın en büyük sanat akımı olarak kabul eden Guillaume Apollinaire koymuştur. Delaunay'ın işlerini müziğin renklerle soyutlamasını benzettiği için Yunan mitolojisinde icra ettiği müzik ile yırtıcı hayvanları bile sakinleştiren Orpheus'un ismi kullanmıştır.

Resim 65: Pablo Picasso'nun "Mandolinli Kız" tablosu (1910)

Resim 66: Georges Braque'ın "Gitarlı Adam" (1912)

Resim 67: Juan Gris "Maurice Raynal'ın portresi" (1911)

Resim 68: Fernand Leger'in "Merdiven" adlı çalışması Kübizmin bir alt dalı olan Tübizmin bir örneğidir (1913)

Resim 69: Robert Delaunay'ın "Eş Zamanlı Pencere" tablosu, Kübizmden ortaya çıkan Orfizm akımına örnektir (1912)

Resim 70: Jean Metzinger "Çay Saati" (1911)

Resim 71: Albert Gleizes'ın "Kübist Manzara" adlı çalışması (1914)

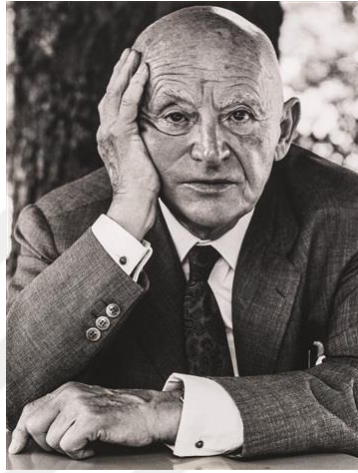

Resim 72: Henri Le Fauconnier'in "Avcı" Tablosu (1911-1912)

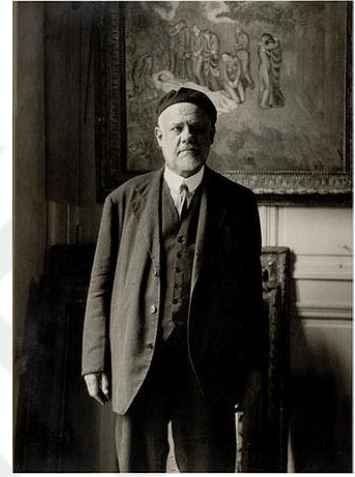
Mühendislik eğitimi alan Juan Gris rengi kullanımı açısından akımın en dikkat çekici ressam olmuştur. Gris Amerikalı avangart sanat destekçisi Gertrude ve Leo Stein'nın beğenisini kazanıp koleksiyonlarının bir parçası olmuştur. Ayrıca kübizmin destekçileri arasında kübist işleri sergileme fırsatı veren galeri sahipleri Henry-Kahnweiler ve Ambrois Vollard dışında yayımladığı yazıları ile, Picasso'nun yakın dostu şair Guillaume Apollinaire olmuşlardır.

Resim 73: Guillaume Apollinaire şair, yazar ve sanat eleştirmeni (1880-1918)

Resim 74: Sanat koleksiyoncusu Daniel-Henry Kahnweiler (1884-1979)

Resim 75: Sanat simsarı Ambroise Vollard (1866-1888)

Leger kübizmden çok uzaklaşmadan tüp görüntüsünü kullanmış ve yeni, kendine özgü “Tübist” tavrı benimsemiştir.

Fakat akımın baş kahramanı Pablo Picasso olmuştur. Sanatçı 1907 yılında La Ruche'daki atölyesinde “Avignonlu Kızlar” tablosu ile modern sanatı şaşırtmış ve kübist denen yapıyı kabul etmese de akımın en önemli sanatçısı olmuştur. Ressam hem yüzyılın hem de Paris'in en önemli kişiliği haline gelmiştir. Picasso ayrıca kübizmi atomun parçalanması, görelilik kuramı gibi bilimsel alanda yapılan buluşlarla bağdaştırılmasına şu sözleriyle karşı çıkmıştır:

“Kübizm, daha iyi anlaşabilmesi için, matematik, trigonometri, kimya, psikanaliz, müzik ve aklınıza gelebilecek her tür şeylerle

ilişkilendirilmiştir. Bunların hepsi, hadi saçmalık demeyelim ama bir tür edebiyattır, kötü sonuçlar doğurmuştur ve insanların gözlerini kuramlarla kör etmiştir.”⁶¹

Picasso sanatında bilime yaklaşılmaktansa primitif toplumların yapıtlarına, kültürlerine merak salmıştır. Etnik bölgelerden, Iber yarımadasından ve siyahi sanattan ilham almıştır.

Resim 76: Pablo Picasso'nun "Avignonlu Kızlar" tablosu Kübizmin ilk çalışmaları arasındadır (1907)

⁶¹ Ahu Antmen, **20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar**, 59

Gris, Delaunay, Leger ve Metzinger gibi kübist sanatçılar genellikle Salon sergilerinde yer aldıkları için isimleri “salon kübistleri” olarak kalmıştır. Picasso ve Braque ise bağımsız Kahnweiler ve Vollard yapıtlarının galerilerinde sergilenmesini tercih etmişlerdir. Ayrıca Gertrude Stein’in desteği ile New York’ta 1913’te düzenlenen bir nevi Avrupa avangardını Amerika’ya tanıtan “The Armory Show” sergisine katılmışlardır. Braque ve Picasso 1908 yılında birlikte çalışmaya başlamışlardır. Post empresyonist olarak kabul edilen Cézanne’ın tablolarının izini takip ederek optik görüntüyü bozma üslubuna ulaşmışlardır ve kübizmin gelişmesine büyük katkı sağlamışlardır.

Paul Cezanne'ın "Mont Sainte-Victoire" resmi (1904-1906). Cezanne'ın çalışmaları estetik açıdan Kübistlerin çıkış noktası olmuştur

Kübizm yeni bir evreye girmiştir ve sanat tarihinde bu evreye “Analitik Kübizim” ismi verilmiştir. Bu resim anlayışı 1912 yılına kadar sürmüştü, ardından “Sentetik Kübizme” geçilmiştir. Sentetik kübizim evresinde alışla gelmiş geleneksel resim malzemelerinin dışına çıkarak, doku yaratabilmek adına talaş, kum gibi malzemelerin ve tipografi öğelerin, gazete kupürleri gibi gündelik hayat içinde yer alan nesnelerin kolaj tekniği ile resimde kullanılması söz konusu olmuştur. Tarihte ilk defa sanat ve

hayat pratiği birbirlerine yaklaşmıştır. Bu yenilikler Dada sanat hareketinin doğmasında ön ayak olmuştur ve sanatçıların sanatlarını alışılmışın oldukça dışında icra etmeleri doğrultusunda cesaretlendirmiştir.

Resim 77: Analitik Kùbizm'e bir òrnek olarak Pablo Picasso'nun "Ambroise Vollard Portresi" gòsterilebilir (1910)

Resim 78: Pablo Picasso, "Gitar" tablosu kolaj tekniği ile yapılmıştır ve Sentetik Kùbizme òrnek gòsterilebilir (1913)

Kùbizm sadece resimde değil aynı zamanda Alexander Archipenko ve Henry Laurens gibi sanatçıların heykelde de kendini ispatlamıştır. Kùbist heykeltıraşların "her şey sanat malzemesi olabilir" anlayışıyla kullandığı atık malzemelerden yapılan heykeller avangart sanatın en radikal akımı olan Dada hareketinin habercisi olmuştur.

Resim 79: Alexander Archipenko "Médrano II" adlı heykeli (1913–1914)

Resim 80: Henri Laurens'ın "Genç Kızın Kafası" heykeli (1920)

3.1.3. Dada

1914 yılının 28 Temmuz'da dünya ve özellikle Batı Avrupa savaşa uyanmıştır. Kaos içinde olan Avrupa toplumu gönüllü veya zorla savaş sahalarına inmeye çağrılır. Dönemin Paris'i başta olmak üzere diğer Avrupa metropollerinde barınan göçmen sanatçılar, vatandaşlık hakkı edinme karşılığında bu özkıyıma katılma "şansına" sahip olmuş ve Guillaume Apollinaire gibi sanatçılar bundan yararlanmışlardır. Apollinaire savaşta şairleri tarafsız İsviçre'nin Zürih kentinde bulunan Voltaire kabaresinde anti militarist sanatçılar tarafından bağırılarak söylenmiştir.

Voltaire kabaresi 1916 yılının şubat ayında, Alman şair, yazar, müzisyen ve sol görüşlere sahip eleştirmen olan Hugo Ball ve eşi Emmy Hennings tarafından kurulmuştur. Kabare, savaşa karşı olan düşünürler ve sanatçılar için bu zor günlerde güvenli liman olmuştur. Mekânın duvarlarında Picasso, Modigliani, Macke, Marinetti gibi sanatçıların tabloları asılıydı. Müdavimleri arasında Tzara ile sürekli satranç oynayan Lenin, şair ve ressam Jean Hans Arp, ressam, dansçı Sophie Tauber ve sanatçı, mimar Marcel Janco gibi sanat ve dünya tarihine geçmiş şahsiyetler vardı. Voltaire kabaresi aynı zamanda tıpkı Chat Noir gibi bir sanat kompleksi niteliğine sahip olmuş, mekânın afişi ise Polonyalı ressam Marcel Slodki tarafından yapılmıştır.

Resim 81: Voltaire Kabare'sinin sahipleri Hugo Ball ve eşi Emmy Hennings

Künstlerkneipe Voltaire
 Allabendlich (mit Ausnahme von Freitag)
 Musik-Vorträge und Rezitationen
 Eröffnung Samstag den 5. Februar
 im Saale der „Meierel“ Spiegelgasse 1
 Garderobengebühr 50 Cts.

Resim 82: Voltaire Kabaresi için Marcel Slodki tarafından yapılmış afiş

Resim 83: Hugo Ball Voltaire Kabaresinde performans yapıyor

Sık sık Apollinaire, Max Jacob, Jules Laforgue, André Salmon, Alfred Jarry, Arthur Rimbaud gibi Fransız yazarların okunduğu edebiyat geceleri, zaman zaman sergiler ve konserler düzenlenmiş, folklorik dans gösterileri yapılmış, sanatçılar fikir ve düşünce özgürlüğünün tadını çıkarmışlardır.

İşte böyle bir entelektüel topluluğundan Dada sanat hareketi doğmuştur. Adı Rumen şair Tristan Tzara sayesinde Almanca-Fransızca bir sözlükten rastgele alınmış olmasına rağmen, anlamı konusunda tartışmalar yapılmıştır. Dada Rumence evet-evet, Fransızca tahta oyuncak at ve hatta Tzara'nın Dada manifestosunda yazdığı gibi Kruzenci kabile dilinde inek kuyruğu anlamını taşımaktadır. Dada kelimesinin kullanım amacı anlamdan yoksun olmasıdır. 1918'de Tzara tarafından yayımlanan Dada manifestosunda, akımın yıkıcılığını, protestocu tavrını, akla ve mantığa karşı gelişini görüyoruz. Sözde mutluluk vaat eden modern insan rasyonelliği şiddetli savaşı doğurmuş ve toplumun akla karşı güveni yerle bir olmuştur. Dada geçmişi, geleceği,

ahlak normlarını, sanatı ve kendisini reddetmiştir, alaycı bir tavrı benimsemiştir. Nihilist bir yapıya sahip olan bu hareket edebiyat ve güzel sanatlar alanında radikal görüşler ve yöntemler ele almıştır. Örneğin Tzara bir şiir yazmak için bir gazete kupürünü alır, bir paragraf seçer, paragrafı oluşturan kelimeleri ayrıştırır ve tekrar rastgele bir kelime sıralaması ile şiirini oluştururdu. Güzel sanatlar alanında kolaj, fotomontaj, asemblaj, hazır nesne gibi teknikler benimsenmiştir.

Resim 84: Bir Dada eğlence gecesi alanında DADA yazan kişi Tristan Tzara'dır.

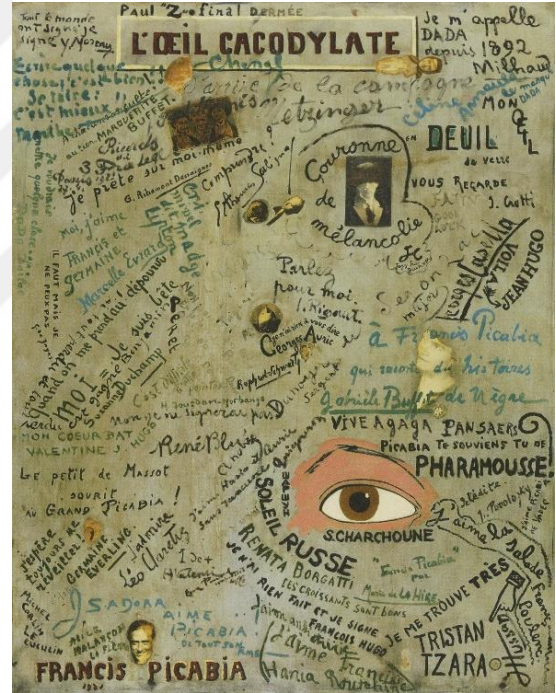
Dada hareketi Zürih'te başlamasına rağmen Avrupa'nın Berlin ve Köln kentlerinde politik odaklı ilerlemiştir. Paris'te ise kışkırtıcı hareketleri ile skandallara yol açmıştır. Dada Zürih'le eş zamanlı olarak Amerika'da da kendini göstermiştir. New York tıpkı Zürih gibi savaştan kaçanlar için bir sığınak olmuştur. 1915 yılında Paris'te yaptıklarını kabul ettiremedikleri ve aynı zamanda savaştan uzak olmak için Fransa'dan New York'a dönen Duchamp ve Picabia, Amerikalı ressam ve fotoğraf sanatçısı Man Ray ile tanışmıştır. Kurdukları ilişki "anti sanat" düşüncesi etrafında güçlenmiştir. Buluşmalarını, üretimlerini ve sergilerini Walter ve Louis Arensberg'in desteği ile yine fotoğrafçı olan Alfred Stieglitz'in "291" adlı galerisinde

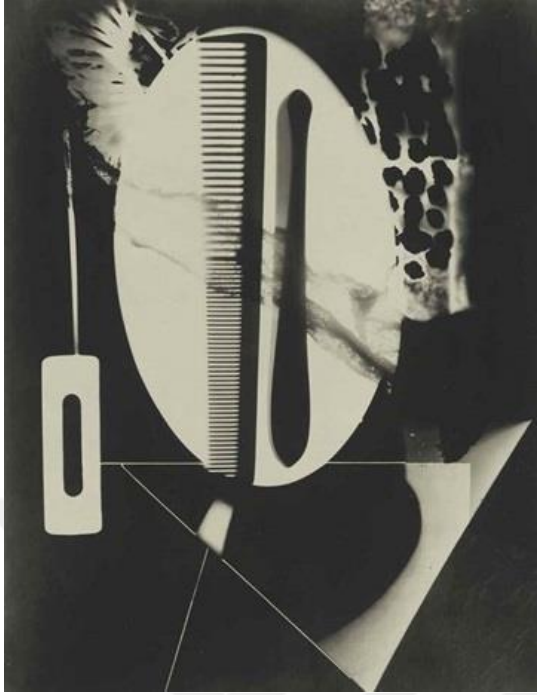
gerçekleştirmişlerdir. Marcel Duchamp'ın 1917 yılında sergiye başvurduğu "Fountain" (çeşme) adlı eseri sanat dünyasını sarsmıştır. Eser bir pisuarın üzerine atılmış "R. Mutt" imzasından ibaretti fakat sorguladığı sanatçı- eser ilişkisi nedeniyle Dada hareketinin önemli işlerinden biri olmuştur. Dadanın bir diğer sembolik değer taşıyan işi de Francis Picabia'nın 1922 yılında Paris'te sergilenen "L'oeil cacodylate" (kakodalik göz) tablosudur. Bu tablo Picabia tarafından boş tuval olarak evinin duvarına asılmış ve sanatçıyı ziyarete gelen misafirler tuval imzalar ile doldurulmuşlardır. Eserde sorgulanan sanatçının kim olduğu konusu yine kargaşaya neden olmuştur.

Resim 85: Marcel Duchamp'ın hazır nesneye örnek "Fontain" heykeli (1917)

Resim 86: Francis Picabia'nın sanatçı-eser ilişkisini sorgulayan "L'oeil cacodylate" eseri (1921)

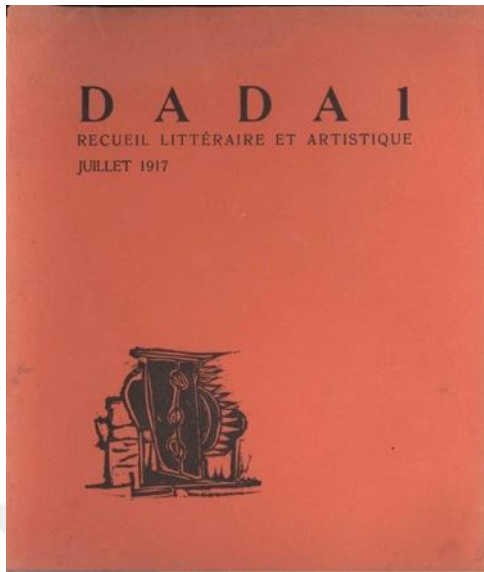

Resim 87: Man Ray'in Dada akımı içinde yer alan "Rayograf" eseri (1922)

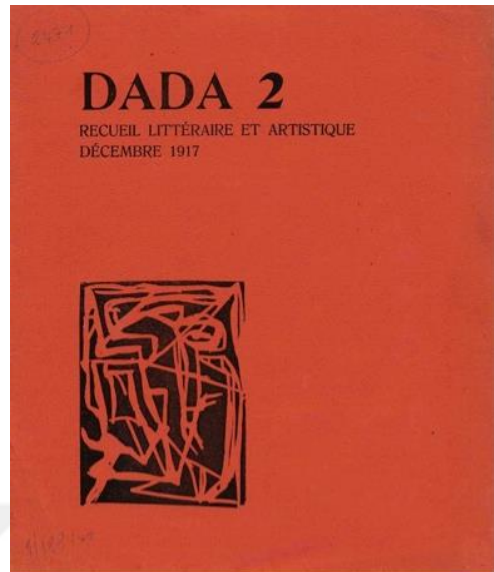

Resim 88: Raoul Hausmann'ın "Mekanik Kafa" heykeli kolaj tekniği ile gündelik objeleri kullanarak Dada'nın sanat ve hayat pratiği anlayışına örnek bir eser (1920)

Dada hareketi kendini sergiler dışında Dada edebiyatı üzerine dergilerle de yaygınlaştırmıştır. Picabia, New York'ta "291" galerisine ithafen "391" adlı Dada dergisini yayınlamıştır. Dergiler Berlin'de 1917-1920, Köln'de 1919-1920 ve Paris'te 1920-1922 yılları arasında yayınlanmıştır. İlginç tipografik ve görsel öğeleri ile dikkat çekici bir hale gelmiştir. En uzun süreli dergi ise 1917-1921 yılları arasında Tzara'nın çıkardığı "Dada" dergisi olmuştur.

Resim 89: "Dada" Dergisinin ilk sayısının kapağı, bu dergi toplamda sekiz sayı yayınlamıştır. İlk beş sayı Zürih'te yayınlamıştır. Henüz Dada kimliği oturmamış olsa da bir sanat ve edebiyat dergisi olarak avangart görüşlerini ele aldıkları yazı ve resimlerle anlaşılmiştir. (Temmuz 1917)

Resim 90: "Dada" dergisinin ikinci sayısı Kübizm, Fütürizm ve "Yeni Sanat" gibi akımlara yer vermiştir. Fakat hala deneysel, tipografik tasarımlara geçilmemiştir. (Aralık 1917)

Resim 91: "Dada" dergisinin üçüncü sayısının kapağı, diğer sayıların kapaklarına göre yeni grafik arayışlara girilmiştir. Bu sayının editörü Tristan Tzara olmuştur. (Aralık 1918)

Resim 92: "Dada" dergisinin üçüncü sayı içinde yer aldığı Tristan Tzara'nın yazdığı Dada Manifestosu yer almaktadır. Manifesto ile birlikte Dada hareketinin tanımı yapılmıştır ve derginin kimliği oturmuştur. 1920'den sonra dergi Paris'te yayınlanmaya devam etmiştir.

Zamanla bu sanat hareketi içinde olan sanatçılar çoğalmıştır. Jean Crotti, Hannah Höch gibi sanatçılar bu akım içinde yer almıştır. Louis Aragon, Jean Arp, Paul Éluard, Philippe Soupault, Raoul Hausmann ise edebiyat alanında anarşist dalganın içinde çok önemli bir rol almışlardır.

Resim 93: Dada dergisinin üçüncü sayısını tutan Paul Éluard, Louis Aragon, René Hilsum ve André Breton. (1918)

Dada sanat hareketinin kendini kanıtladığı ve aynı zamanda sonunu da getirdiği olay 1920 yılında Berlin’de gerçekleşen ve yüzlerce eserin sergilendiği ilk ve son Dada fuarı olmuştur.

3.1.4. Gerçeküstücülük

1919 yılında Dada sanat hareketinin popülerliğini henüz yitirmediği zamanlarda, bazı sanatçılar akımın anarşist anlayışından ve dünyaya olan düşmanlığından bunalıp, kendilerini hayatın bir uzantısı olarak görerek başka arayışa girmişlerdir.

Dada geçmişi olan Fransız şair Andre Breton ve şair arkadaşları Philippe Soupault ve Louis Aragon “Littérature” adlı, Gerçeküstücülüğün yazı deneylerinin yer aldığı derginin ilk sayısını çıkartmışlardır. Breton ve Soupault bu dergide yazı üzerinde yeni teknikler geliştirmiş ve deneyler yapmışlardır. Örneğin “Otomatik Yazı” tekniği ile; akli denetimsiz bırakıp, kelimeleri mantık süzgecinden geçirmeden kâğıda dökmüşlerdir. Otomatik yazı tekniğiyle ilk gerçeküstücü metin olan “Manyetik Alanlar” eseri ortaya çıkmıştır. Bu metinler ve dergiler akımın habercileri olmuştur. ”Akli” önceki sanat hareketine göre daha önemli bir yere koyan “Sürrealizm” yani gerçeküstücülüğü kelime olarak kullanan ilk kişi Apollinaire olsa bile, bu denli etkili olması ve sanat tarihine geçmesi Breton’nun emeği sayesinde. Andre Breton şairliğin yanı sıra psikiyatri ve tıp alanında eğitim almıştır ve Birinci Dünya Savaşı sırasında nöroloji koğuşunda askerlerle ilgilenmiştir. Zihin konusu ile derinden ilgilenen Breton’un, Sigmund Freud’un 1920’li yıllarında Fransızca’ya çevrilen rüya yorumları ve psikoterapi ile ilgili eserleri ilgisini çekmiştir. Freud’un teorileri ile sanatı bir araya getirmiş, çıkan işleri tanımlamak ve tek bir çatı altına toplamak adına, 1924 yılında “İlk Gerçeküstücü Manifesto”yu yayınlamıştır. Aynı yıl, başında şair Antonin Artaud olan “Gerçeküstücü Araştırma Bürosu” kurulmuş ve Gerçeküstücü “La Revolution Surréaliste” adlı yeni derginin ilk sayısı çıkmıştır. Bu tarihten itibaren Gerçeküstücülüğün bir sanat akımı olarak resmen adı konmuş ve lideri Andre Breton olmuştur.

Resim 94: André Breton

Resim 95: Phillip Soupolt

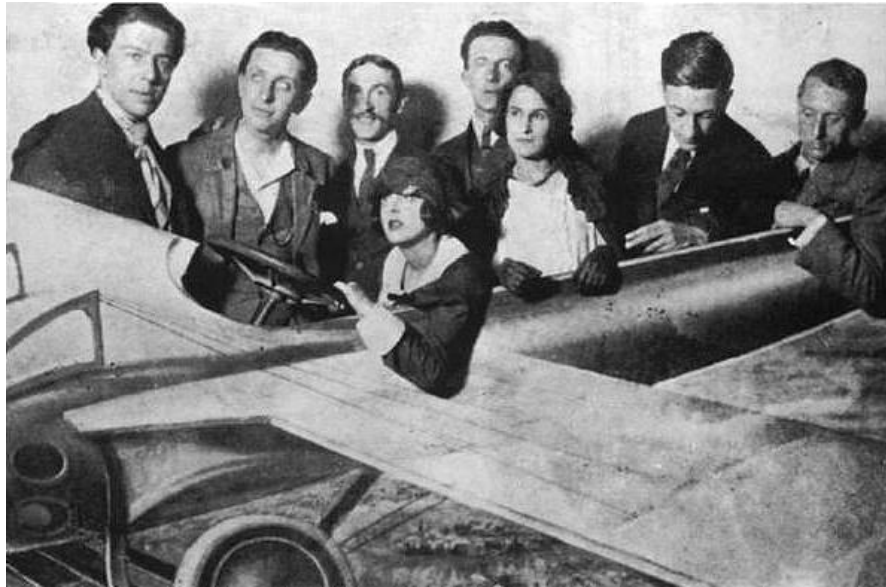
Resim 96: Louis Aragon

Savaş sonrası bunalımından dolayı, insan zihnine farklı bir açı ile bakmak isteyen sanatçılar Gerçeküstücü akıma katılmışlardır. Bu sanatçılar arasında kurucu üyeleri ile birlikte İspanyol; Salvador Dali, Joan Miro, Oscar Dominguez, Fransız; Yves Tugay, André Masson, Alberto Giacometti, Yunan asıllı İtalyan Giorgio de Chirico, Belçikalı René Magritte, Amerikalı Man Ray, Alman Max Ernst gibi kişiler yer almışlardır. Gerçeküstücü sanatçılar için Sigmund Freud ve Karl Marx büyük öneme sahip olmuştur. Bu akım sanatçılarının büyük kısmı Gerçeküstücülüğün önemini politik alanda da göstermek için Fransız Komünist Partisi'ne üye olmuşlardır. Bu nedenle çıkardıkları dergilerin⁶² adlarında “Revolution” yani “devrim” kelimesini kullanmışlardır.

⁶² Gerçeküstücüler 1924-1929 yıllarında “La Revolution Surréaliste”, 1930-1933 yılları arasında “Le Surréalisme au service de la révolution” ve 1933-1939’da ise “Minotaure” adlı dergileri yayınlamışlardır.

Resim 97: Gerçeküstücü sanatçılar. Arka sırada Paul Eluard, Jean Arp, Yves Tanguy ve Rene Clevel, ön sırada ise Tristan Tzara, Andre Breton, Salvador Dalí, Max Ernst ve Man Ray Paris'te (1930)

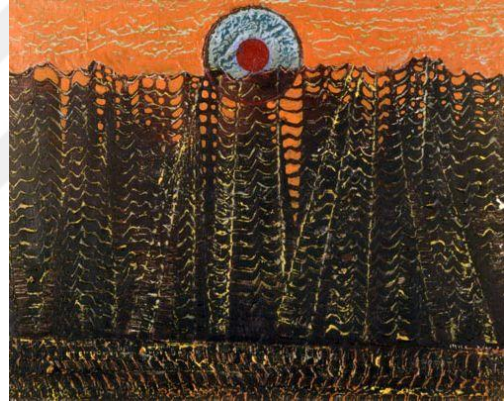
Resim 98: Gerçeküstüçüler oyun parkında. Soldan sağa doğru: Andre Breton, Robert Desnos, Simona Breton (sağ planda), bilinmeyen biri, Paul Éluard, Gala Éluard, Phillip Soupolt, Marx Ernst

Gerçeküstücülük akımı resim, heykel ve edebiyat dışında yeni gelişen sinema ve fotoğraf sanatında yer edinmiştir. Sanatçılar yapıtlarında akımın zihin yapısını ve yaratıcılığı açığa çıkarmak için farklı yöntemler denemişlerdir. Örneğin hipnoz olmak, transa geçmek, rüyaları imgeye dönüştürmek, ruh çağırma seansları yapmak, uyuşturucu kullanmak yani; düşünceyi aklın ve mantığın denetiminden, baskısından çıkararak yazıya, imgeye, fotoğraf karesine veya filme dökmek.

Denetimsiz akılla akımın içinde yeni teknikler geliştirilmiştir. Gerçeküstücüler biçimin yapısını bozmadan kolaj, frottage⁶³, grattage⁶⁴, fumage⁶⁵, decalcomanie⁶⁶ ve otomatizm⁶⁷ gibi teknikleri kullanmışlardır.

Resim 99: Frottage tekniğiyle çalışılmış örnek. Demir paranın kağıt ile kapatılarak kurşun kalem ile dokunun çıkarılması.

Resim 100: Grattage tekniğine örnek Max Ernst'in çalışması (1927)

⁶³ Frottage tekniği, dokulu bir yüzeyi kâğıt gibi ince bir materyalle kapatıp kalem veya mum boya yardımı ile dokunun izini kâğıda çıkarmak.

⁶⁴ Grattage tekniği, katmanlar şeklinde boyama yapıldıktan sonra kazıyarak alt renk katmanını görünür kılarak çizim yapmak.

⁶⁵ Fumage tekniği, kâğıdı bir mum veya gaz lambası yardımı ile yakarak desen yapmak.

⁶⁶ Decalcomanie tekniği, genelde mürekkep ile boyalı bir yüzeyi ikinci yüzeye bastırarak imgeyi ortaya çıkarmak.

⁶⁷ Otomatizm tekniği, akli bir denetim aracı olarak kaldırıp, bilinci refleks olarak çalıştırmak, serbest çağrışımlar ve doğaçlama ile yazı yazmak, resim, desen yapmaktır.

Resim 101: Fumage tekniği uygulama örneği

Resim 102: Rorschach mürekkep test resimi ile Decalcomainie tekniğine örnek

Sanatçılar psikanalizi, illüzyonu ve metafiziği sık sık kullanmışlardır. Resim sanatında Gerçeküstücüler genelde figüratif ve atmosferik çalışanlar olarak ikiye gruplanmışlardır. Örneğin Salvador Dali'nin işleri genelde figüratif, Joan Miro'nun ise atmosferik olarak anılmıştır.

Resim 103: Oscar Dominguez'ın isimsiz eserinde decalcomainie tekniğini kullanılmıştır ve psikanalizin sanattaki plastik kullanımını göstermiştir. (1936-1937)

Resim 104: Joan Miro'nun "Peinture" adlı eseri atmosferik Gerçeküstücülüğe örnektir (1930)

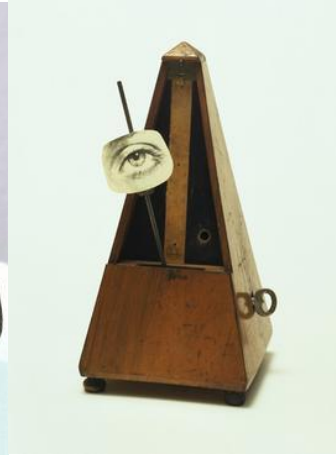
Resim 105: Salvador Dali'nin "Bir yüzün ve bir meyvelğin kumsalında görüntüsü" tablosu hem figüratif Gerçeküstücülüğe hem de illüzyon kullanımına bir örnektir. (1938)

Heykel alanında ise Gerçeküstücülük akımı, belki Dada hareketinden miras kalan hazır nesne anlayışını kısmen benimsemiş ve “gerçeküstücü nesne” olarak adlandırdığı 3 boyutlu eserini ortaya koymuştur. Bu nesnenin pratik hayatta işlevi yoktur. Mantıktan yoksun bir şekilde farklı çağrışımlar yaratmak için birçok objenin bir araya gelmesiyle oluşmuştur. Dali'nin “İstakoz Telefonu” ve Man Ray'in “Dayanıklı Objesi” Gerçeküstücü nesneye örnek gösterilebilir.

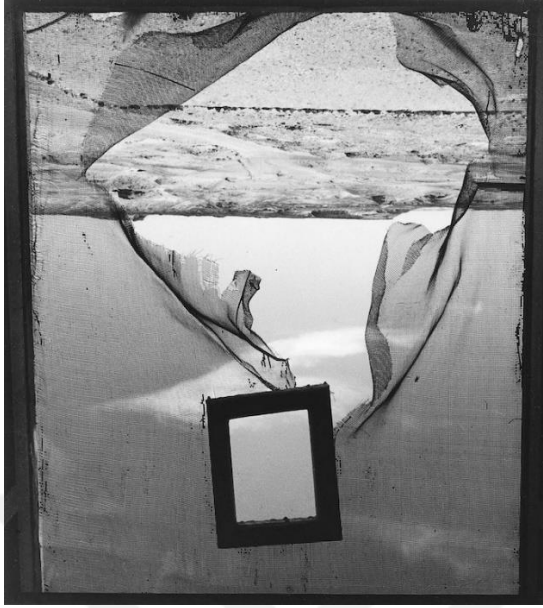
Resim 106: Salvador Dalí'nin "Istakoz Telefon" eseri Gerçeküstücü nesne örneği (1936)

Resim 107: Man Ray'in "Dayanıklı Objesi" eseri (1923)

1939 yılında Paris'te Gerçeküstücülük sergisi düzenlenmiştir. Gerçeküstücülerin yılların birikimini ortaya koyduğu sergi görkemli ve bütün dünyada çok ses getiren bir sanat faaliyeti olmuştur. Sergi düzenlemesinde büyük rol alan André Breton, Paul Éluard ile çalışmıştır. Sergide büyük önem taşıyan ışık düzenlemesini ise Man Ray ve Max Ernst üstlenmiştir. Serginin ardından patlak veren İkinci Dünya Savaşı yüzünden bu sergi Gerçeküstücü bir veda olmuştur. Ama akım fotoğraf ve sinema alanında yaşamına devam etmiştir.

Avangart olarak nitelendirdiğimiz Gerçeküstücülük akımı sanatsal üretimde modern araçları kullanma konusunda Dada'dan geri kalmamıştır. Gerçeküstücülüğü yani bilinç altını, rüyaları, metafizik dünyayı ve Breton'un "zihinsel otomatizmini" yansıtmak, Man Ray, Lee Miller, şair ve ressam olan Dora Maar, ve Hans Bellmer, Raoul Ublac, Brassai gibi sanatçılar için en iyi yöntem fotoğraf olmuştur.

Resim 108: Lee Miller'in "Uzamn Portresi" adlı Gerçeküstücü fotoğrafı (1937)

Resim 109: Dora Maar'ın "Übü" adlı avangard fotoğrafı. Fotoğraftaki tuhaf yaratık aslında yavru armadillo'dur. (1936)

Resim 110: Hans Bellmer'ın "Oyuncak Bebek: masallarla monte edilmiş bir kız çocuğu üzerine çeşitlemeler" Gerçeküstücü fotoğrafı. (1933)

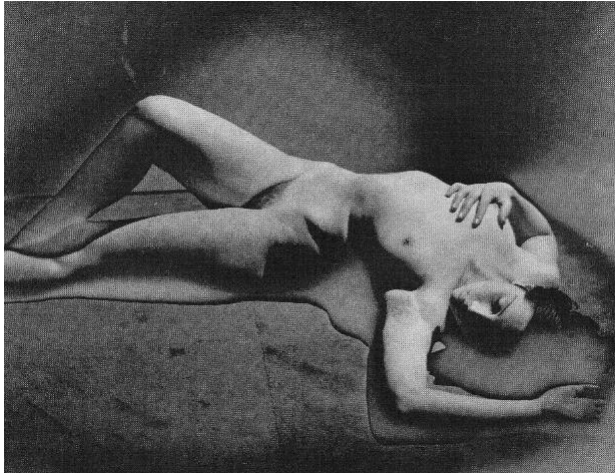
Resim 111: Raoul Ubac " La Conciliabule" adlı eserinde, birden fazla negatif görüntü kısmen yakılarak ilginç görüntü elde etmiştir. (1938)

Resim 112: Brassai "Paris'te gece" koleksiyonundan bir fotoğraf

Akım içinde görselliğin ve estetiğin önemszenmesi, fotoğraf sanatını vazgeçilmez kılmıştır. Bazı görüntüler Gerçeküstücülüğün sembolü haline gelmiştir. Breton'un ilk Gerçeküstücü fotoğrafçı olarak tanımladığı kişi Man Ray'dir. Fotoğrafi ve kamerayı farklı ve radikal biçimde ele alan Ray sayısız kompozisyon ve teknik arayışına girmiştir. Gren büyültme, solarizasyon yani aşırı pozlama ve fotoğraf makinesi kullanmadan çekilen görüntülerle yani "rayograf"⁶⁸ gibi teknikleri fotoğraf sanatına katmıştır.

⁶⁸ Rayograf: fotoğraf kâğıdı gibi ışığa duyarlı malzemenin yüzeyine doğrudan nesnelere yerleştirilerek ve ardından ışığa maruz bırakarak, kamera olmadan yapılan fotografik bir görüntüdür.

Resim 113: Man Ray'ın solarizasyon tekniği ile gerçekleştirdiği fotoğrafı "Maddedin Düşünceye Üstünlüğü" (1929)

Resim 114: Man Ray Dada akımında olduğu gibi "Rafograf tekniğini Gerçeküstücülük akımında da ele almıştır. (1922)

Man Ray yarattığı modern görüntülerde ilginç temalar işlemiş ve kompozisyonlar kullanmıştır. Gerçeküstücülüğün sembolü olan ve Breton'nun

Resim 115: Man Ray'in ilham aldığı Jean-Auguste-Dominique Ingres'in "Valpinçonlu Yıkanan Kadın" tablosu (1808)

"Littérature" dergisinde yayınlanan "Le Violin d'Ingres"⁶⁹ fotoğrafı, Neoklasik dönem ressamı olan Jean-Auguste-Dominique Ingres'in tablolarından ilham alınarak çekilmiştir. Eserin asıl adı bir kelime oyunu nedeniyle koyulmuştur. "Le Violin d'Ingres" yani Ingres'in kemanı deyimi Fransızca "keyif için yapılan iş" anlamına gelmektedir. Ingres resme olduğu kadar kemanına da bağlıydı. Bu bağlılığı Man Ray eserde model olarak kullandığı ilham perisi Kiki'ye atfetmiştir. Breton, kadın vücudunu nesneleştirip bir kemana dönüştüren Gerçeküstücü fotoğrafı kendi arşivinde saklamıştır.

⁶⁹ Eserin adı aslında bir kelime oyunu nedeniyle koyulmuştur. "Le Violin d'Ingres" yani Ingres'in kemanı deyimi Fransızca "keyif için yapılan iş" anlamına gelmektedir. Inger resme olduğu kadar kemanına da bağlıydı.

Resim 116: Gerçeküstücülüğün sembolü olan “Le Violin d’Ingres” Man Ray’in en popüler işi olmuştur.

André Breton dışında, Gerçeküstücülüğe özellikle de fotoğraf alanındaki üretimine, Fransız düşünür Georger Bataille’nin yazıları etki etmiştir. Bataille 1929 yılında basılmaya başlayan “Documents” adlı dergide Gerçeküstücü yazılarını yayınlamıştır. Konuları “ölüm”, “arzu” ve “tiksinme” olan yazılar, fotoğraf sanatçıları

için ilham kaynağı olmuştur. Documents dergisi, herkesin tahammül edemeyeceği Gerçeküstücü fotoğraflarla dolmuştur. Breton bu girişimi “akımın bütünlüğünü sağlama unsuruna” yani kendisine bir tehdit olarak görmüş ve aynı yıl “ Second Manifeste du Surréalisme” yani “ İkinci Gerçeküstücü Manifestosu ”nu yayımlamıştır.

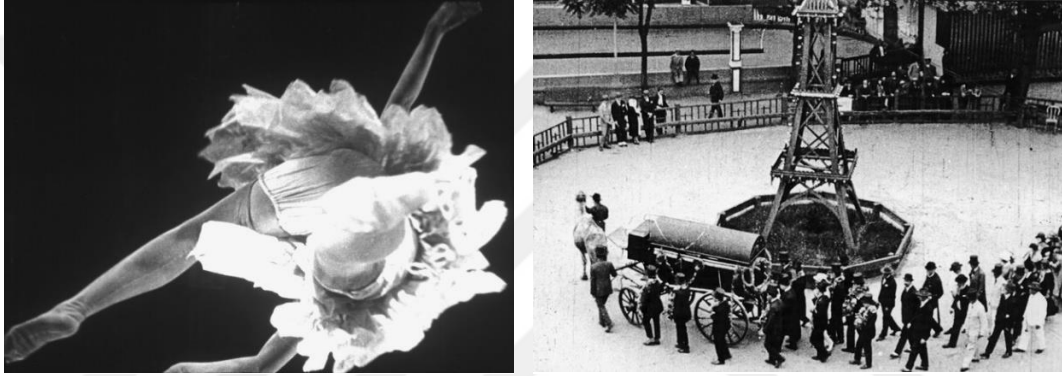
Fotoğraf teknolojisinin ilerlemesiyle, “hareketli görüntü” olarak tanımladığımız “sinema” 1895 yılından⁷⁰ 1920'lere gelinceye kadar bir sanat üretim alanı olarak zaten kullanılmaya başlanmıştır. Breton ve Soupault öncüsü oldukları Gerçeküstücülük akımı içinde sinemanın yer alması konusunda istekliydiler. Onlara göre hareketli görüntü; bilinçaltını, psikolojiyi ve ruhsal otomatizmi, düşleri, rüyaları yansıtılabilen olanaklarına sahipti. 1923 yılında Man Ray “rayograph” tekniğini geliştirerek “Le Retour à la Raison” yani “akla dönüş” adlı deneysel bir filme imza atmıştır. Filminde yine ilham kaynağı Alice Prin'i oynatmıştır. Prin birçok deneysel filmde rol almaya devam etmiştir. Bu kısa film avangart sinemanın Gerçeküstücü anlayıştaki ilk hareketli görüntüsü olmuştur. Çeşitli dokuların insan bedeniyle bir araya gelmesi ile oluşan imajlar Gerçeküstücülüğün sayıklamaları niteliğindedir.

Resim 117: Alice Prin'in yer aldığı, Man Ray'in deneysel ve avangard özellikler taşıyan "Le Retour à la Raison" filminden kareler (1923)

⁷⁰ İlk sinema filmi olarak tarihe geçen 1895 yılında Louis ve Auguste Lumière kardeşlerinin çektiği “Lumière” fabrikasından çıkan işçilerin görüntüsüdür.

1924'te yayınlanan Gerçeküstücü manifestoyu takiben yönetmen René Clair "Entr'acte" adlı tam anlamıyla Gerçeküstücü bir film çekmiştir. Filmde Man Ray, filmin senaryosunu yazan Francis Picabia ve Marcel Duchamp'a rol vermiştir. Montajın, kurgunun ve efektlerin kullanımıyla hem görüntü bakımından hem de konu bakımından akımın kriterlerine uygun bir film ortaya çıkmıştır. "Balerinin bir sakallı adama dönüşümü ve bir cenaze arabasının lunaparktaki hızlı tren raylarına girmesi" gibi olay örgüsüne sahip bu film Gerçeküstücülüğün getirdiği doğaçlama tekniği ile örtüşmüştür ve akımın başarılı örneklerinden biri olmuştur.

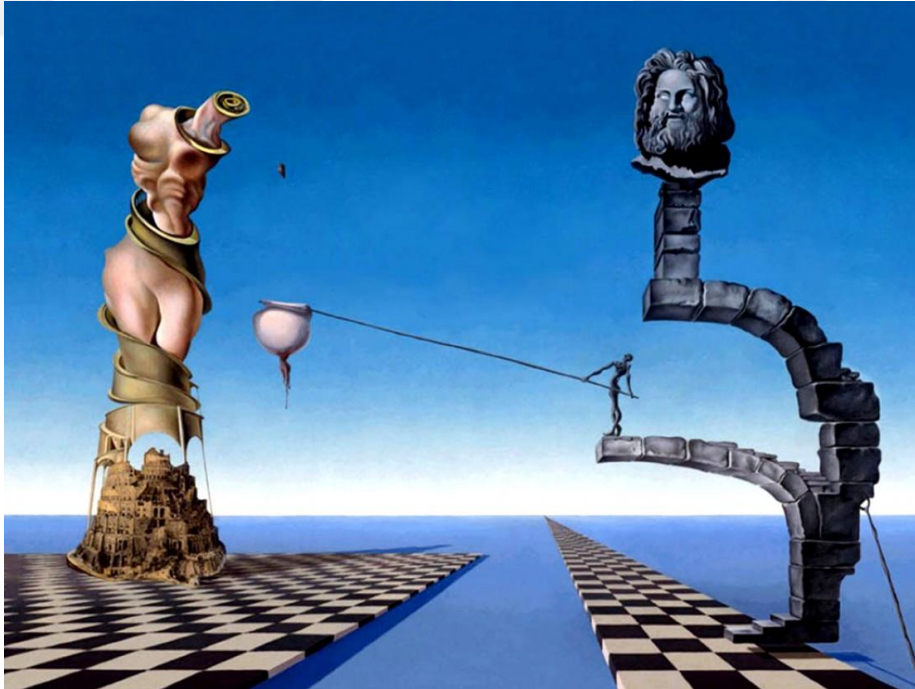

Resim 118: René Clair'in "Entr'acte" filmi Gerçeküstücü, mantık dışı olay örgüsüyle döneminde ses getirmiştir. Balerin ile başlayıp lunaparktan cenaze geçiren insanlara evrilir görüntüler. (1924)

Gerçeküstücülük anlayışında çok film üretilmiştir, fakat hiçbiri 1929 yılında gösterime giren "Un chien Andalou" yani "Bir Endülüs Köpeği" filmi kadar akılda kalıcı olmamıştır. Yönetmenliği Luis Bunuel'in üstlendiği, senaryosunu ise Salvador Dali'nin yazdığı bu film Gerçeküstücü akımının sinemadaki sembolü olmuştur. Bunuel bununla yetinmeyip "L'age D'Or" "Altın Çağ" anlamına gelen ikinci Gerçeküstücü filmi çekmiştir. Her iki film de rahatsız edici görüntüleri ve işlediği konular nedeniyle tartışmalara yol açmıştır. Dali de hareketli görüntü konusunda üretim yapmıştır. En ilginç eserlerinden biri için, 1946 yılında Walt Disney ile kendi estetik dilinden etkiler taşıyan "Destino" adlı canlandırma filmi için iş birliği yapmıştır. Fakat film 2003 yılında ancak seyirciyle buluşmuştur.

Resim 119: Salvador Dali'nin Walt Disney iş birliği ile gerçekleştirilen Gerçeküstücü animasyon "Destino"dan bir kare (2003)

Resim 120: Salvador Dali'nin Walt Disney iş birliği ile gerçekleştirilen Gerçeküstücü animasyon "Destino"dan bir kare (2003)

Aynı film anlayışı günümüzde de devam etmektedir. “Bilinçdışı “ konusu David Lynch, Kenneth Anger gibi auteur yönetmeler tarafından sık sık işlenmiştir.

20. yüzyılın bu dönemi eskiye dair bütün kabullerin yıkılması, insan yaşamındaki her alanın yeniden yapılandırmasını sağlamıştır. Toplumun her kesimi, her bireyi bu kaos içinde yeni yollar bulmuştur. Savaşlar, sefalet ve hastalıklar modern toplumun neredeyse mutlak yok oluşunu getirmiştir. Fakat bunlara rağmen her zaman var olan umut sanatın içinde yeşermeyi başarmıştır. Sanatçı toplulukları kendilerine alternatif yaşam şekilleri bularak ve kısmen bu buhrandan izole olarak, hiç kolay olmasa da yaşama dair bu umudu korumuşlardır. Her yok oluşun sonunda yeniden doğuşa olan inançlarını yitirmemişler ve her koşulda üretmeye devam etmişlerdir. Modern çağın durumunu Hegel’in “*İnsan bilinci, ancak dipsiz uçurumların önünde uyanır.*”⁷¹ cümlesi ile özetlenebilir.

3. BÖLÜM

4.1. Alice Prin’in Biyografisi

Alice Ernestine Prin bilinen ismiyle Montparnasse’lı Kiki 2 Ekim 1901 yılında Châtillon-sur-Seine’de doğmuştur. Çocukluğunu anneannesinin yanında yoksulluk içinde geçirmiştir. Annesi matbaacı Marie Ernestine Prin’dir, babası ise Maxime Legros olduğu düşünülür. Geçimlerini sağlamak için annesi Paris’e yerleşir ve Alice diğer kuzenleri ile anneannesinin gözetimi altında büyümüştür. Kabarelerde şarki söylemeyi küçük yaşlarında öğrenmiştir.

Alice 1913 yılında eğitimi için Paris’e annesinin yanına gelmiştir. Köy okulundan sonra eğitiminin daha verimli olması için Paris’te Vaugirard Sokağı’ndaki okula annesi tarafından yazdırılmıştır. Marie Prin kızı için iyi bir gelecek istediği için kendi işi olan matbaacılığı öğrenmesini arzu etmiştir, fakat Alice 1914’te okuldan ayrılmıştır. Buna rağmen kitap ciltleme işinde çırak olarak çalışmaya başlamıştır ama

⁷¹ <https://www.e-skop.com/skopbulten/gercekustucu-modernizm/1256>

ciltleme işi kısa sürmüştür. Sonraki işi savaştan dönen asker postallarının tamir ve yağlama işi olmuştur.

Alice 1917'de bir fırıncı ailesinin yanına işe girmiş, fakat çalışma şartları çok zor olduğu için ve yanı sıra patronunun sert davranışları yüzünden bu işinden ayrılmıştır. Fırıncı dükkânından ayrıldığını annesinden saklamış ve kariyerinin ilk modellik işine başlamıştır. İlk pozunu fırıncı dükkânında tanıştığı heykeltıraşa vermiştir. Alice'in annesi modellik işini hoş karşılamadığı için kızıyla iletişimini uzun bir süreliğine kesmiştir. Bu durum Alice'in hayatın kötü şartları ile yüz yüze gelmesine ve modelliğin yanı sıra, başka ilişkilere de zorlamıştır. Modellik yaptığı sürece Montparnasse'ta birçok sanatçı ile tanışmış ve yakın dostluklar kurmuştur. Bunların arasında Soutine, Amadeo Modigliani ve daha sonra modellik yapacağı Maurice Utrillo⁷² gibi günümüz sanat tarihinde önemli yer tutan ressamlar vardı. 1918-1922 yılları arasında Alice kendisine Kiki ismini veren Polonyalı ressam Maurice Mendjisky'in modeli olmuştur. Bu işinden sonra bohem ressamlar camiasında ün kazanmış ve modellik işleri artmıştır.

Sanatçıların uğrak noktası olan La Rotonde restoranında Kiki Kisling ile tanışmış ve ona da poz vermiştir. Ardından, Kiki gelecekteki en yakın dostlarından biri olan, onun sayesinde ün kazanan ressam Foujita'nın da bu dönemde dikkatini çekmiştir.

---

⁷²Maurice Utrillo Kiki'nin portresini yapmak üzere atölyesine davet etmiştir. Üç saat süren modellik seansından sonra Kiki ortaya çıkan resmi görmek istemiştir. Kadın ressamın tualine baktığında şaşırmıştır; Gördüğü şey bir köy manzara resmiydi. Bu şekilde Kiki Utrillo'ya modellik yapmıştır. Ressamın dediğine göre Kiki'de naif ve saf bir köylü kızı olduğunu görüp böyle bir eser ortaya çıkarmıştır.

Resim 121: Man Ray tarafından çekilmiş "Kiki" (1921)

Kiki 1921 yılında Amerikalı ressam ve fotoğrafçı Man Ray ile tanışmıştır. Bu karşılaşma ikisinin de sanat hayatlarını ve özel hayatlarını derinden etkilemiştir. Kiki'in avangart sanatında ve Gerçeküstücülük akımında sembolik yeri alan fotoğrafları ve filmleri Man Ray tarafından çekilmiştir. Man Ray fotoğraf tarihine ismini "rayograf" ve Kiki'nin fotoğrafları ile yazdırmıştır.

Kiki modelliğinin yanı sıra ressam, şarkıcı ve sinema oyuncusu olarak da ünlenmiştir. 1922 yılında Foujita'ya poz vermeye giden Kiki bir anda kendini ressam, Foujita ise model olarak bulur.

Kiki'nin yaptığı resimleri gören sanat simsarı Henri-Pierre Roché kendisine resim yapmayı ciddiye alması konusunda tavsiyede bulunmuştur.

Oyunculuğu Man Ray'in kısa filmlerinde denemiş olan Kiki 1923'te sinema oyuncusu olarak şansını denemek için New York'a yolculuk yapmıştır. Şu anki ismiyle "Paramount" stüdyosunda deneme çekimlerine katılmış, fakat beklediği ilgiyi Amerika'da görememiştir. Aynı yıl Paris'e döndüğünde bu sefer şansını şarkıcı olarak denemeye karar vermiştir ve Montparnasse Bulvarı'nın köşesinde açılan "The Jockey" gece kulübünde sahne almaya başlamıştır. Sahnede sadece şarkı söylememiş aynı zamanda en iyi arkadaşı Treize'nin ona öğrettiği French Kankan dansını sergilemiştir. Zaman içinde Kiki sahnede en çok istenilen kişi haline gelmiştir. Ayrıca Paris'te sinema oyunculuğuna da bir yandan devam etmiştir.

Resim 122: “The Jockey” Kulübü (1923)

1924’te Kiki ününe ün katarak Gerçeküstücülüğün sembolü olan, kendisinin poz verdiği “Le Violon d’Ingres” adlı fotoğrafı “Littérature” sanat dergisinde yer almıştır. Bu sanat ve edebiyat dergisi sayesinde Amerikalı “kayıp kuşak” yazarlarından Ernest Hemingway ve Francis Scott Fitzgerald ile arkadaşlık kurmuştur.

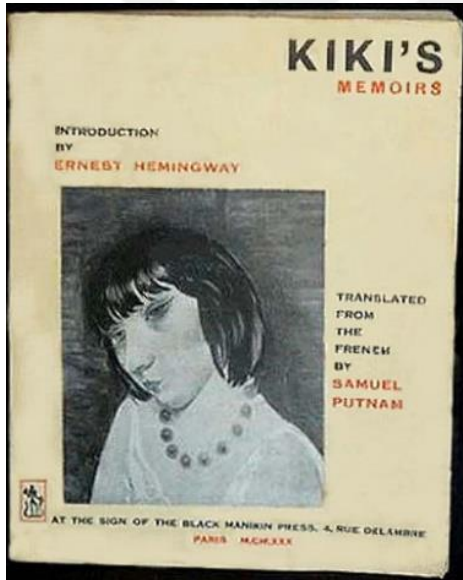
Resim 123: Kiki'nin ilk sergi afişi (1927)

de fotoğraf çekimlerinde modellik yapmıştır.

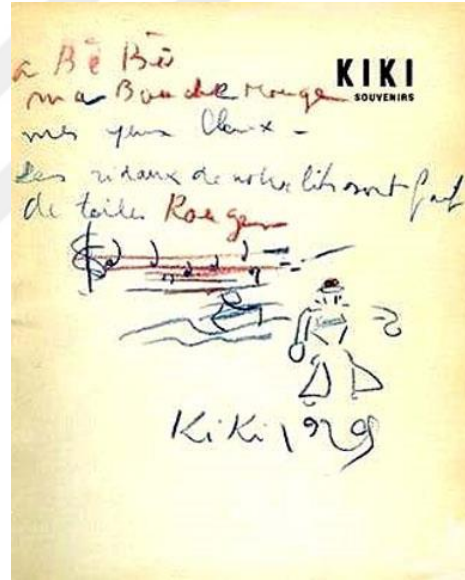
1925 yılında Kiki şehrin kargaşasından ve kaybettiği büyükannesinin üzüntüsünden uzaklaşmak için küçük bir tatile çıkmıştır. Fakat gittiği kasabada bir kavgaya karışmıştır ve bu yüzden kısa bir süre hapse girmiştir. Sanatçı arkadaşlarının yardımıyla şartlı tahliye ile serbest bırakılmıştır. Bu talihsiz olaylardan sonra Kiki Paris’e dönmüş ve Man Ray’in hem filmlerinde oynamış hem

Kiki modelliği sürdürürken elini de boş bırakmamış, resim çalışmalarına devam etmiştir ve 1927 Mart ayında ilk resim sergisini “Au Sacre du Printemps Galerisi”nde açmıştır. Bu sergi “Paris Okulu” sanatçılarının dikkatini çekmiştir, serginin katalog metnini ise Paris’in ünlü avangart şair Robert Desnos yazmıştır.

1929’da Kiki uzun süredir üzerinde çalıştığı anı kitabını Henri Broca’nın yardımı ile nihayet yayınlarmıştır. Kitabın İngilizce baskısı için önsözünü Amerikalı yazar Ernest Hemingway ve ressam dostu Foujita yazmıştır, kapak resmini ise yine Foujita’ya yapmıştır. “Falstaff” restoranında kitabın tanıtımı yapılmış ve Kiki’nin adına özel bir gece düzenlenmiştir. “Kiki Souvenirs” adlı bu kitap büyük bir ilgi görmüştür. Anı kitabı sayesinde Kiki’nin ressam kimliği daha ön plana çıkmıştır.

Resim 124: “Kiki’nin Anıları” İngilizce Baskısı. Kitap Kapağı Moise Kisling’e aittir (1929)

Resim 125: Kiki'nin imzasını taşıyan "Kiki'nin Anıları" kitabı (1929)

Tabloları vitrinlere konulmuştur ve aynı yıl Pascin, Per Krohg gibi avangart sanatçılarla birlikte bu kez karma bir sergiye katılmıştır.

Gördüğü ilgi arttıkça Kiki kendini gece hayatına ve kötü alışkanlıklara kaptırmıştır. Kısa sürede Kiki’nin sağlığı bozulmuş ve çok kilo almıştır. Alışkanlıklarına ara vermeye ve tedavi olmaya çalışsa da maalesef başarısız olmuştur.

Resim 126: Kiki ve Andre Laroque “Cabaret Des Fleurs”de sahne almaktadır. Fotoğraf Brassai tarsafından çekilmiştir (1932)

Kiki, 1932 yılında sıradan bir vergi memuru olan Andre Laroque’la tanışmıştır. Andre “The Jockey” gece kulübünde Kiki’nin hem yeni sahne partneri, hem de onun hayatının sonuna kadar yakın arkadaşı olmuştur.

1937’de Kiki kendi mekânını açmış fakat bu yük ona ağır gelmiştir. Yoğun iş hayatı Kiki’yi çok yormuştur. Kendi sağlığına odaklanan Kiki sahneyi bırakmıştır. Buna rağmen, 1939 yılında Kiki’nin ilk plak kaydı “Polydor Stüdyoları”nda Andre Laroque’la birlikte yapılmıştır. Aynı yıl Kiki’nin yine kötü alışkanlıkları yüzünden başı derde girmiş ve iki hafta hapse mahkûm olmuştur. Hemen sonrasında ise hastaneye yatırılmıştır. Kendini

toparlayınca Andre ile iki plak daha çıkarmışlardır. Kiki’nin üçüncü plağı çıktığı sırada savaş başlamıştır. Kiki’nin de aralarında olduğu Paris’teki çoğu sanatçı savaştan uzak yerlere kaçmak zorunda kalmışlardır. İkinci Dünya Savaşı yıllarını Kiki Paris’ten uzakta, üzüm bağlarında çalışarak geçirmiştir.

1945 yılında savaş sona erdiğinde, Kiki tekrar Andre ile sahneye çıkmaya devam etmiştir. Gece hayatına devam ederken uyuşturucudan uzak duramamış, buna bağlı olarak problemler yaşamaya devam etmiştir. Kiki sağlığı açısından çok zor zamanlar geçirmiştir. Öyle ki, alkol ve uyuşturucu bağımlılığı yüzünden vücudu su toplamaya başlamıştır. Güzelliğini, gençliğini kaybeden Kiki tekrar sefalet ile karşı kaşıya kalmıştır. 1951 yılında Man Ray Paris’te ilham perisi ile tesadüfen karşılaşmıştır. Kiki’nin sağlığı öyle bozulmuştur ki, Man Ray onu zor tanımıştır.

Tıpkı iki dünya savaşında çöken Paris gibi Kiki de ruhsal ve bedensel çöküntüsünü, farklı bir şekilde dışa vurmuştur. Sefalet içinde boğulurken, şarkıcılıktan elde ettiği paraları sokaktaki dilencilere dağıtmıştır. Hayatının sonuna kadar bu şekilde yaşamını sürdürmeye çabalamıştır.

23 Mart 1953 yılında Kiki renkli ama zor yaşamına veda eder. Cenaze törenine eski dostlarından sadece Andre Salmon, Treize ve Foujita katılmıştır. “Thiais”

mezarlığındaki mezar taşına “Kiki, 1901–1953, şarkıcı, aktris, ressam, Montparnasse'ın Kraliçesi” olarak not düşülmüştür.

4.1.1. Alice Prin'in Avangart Sanattaki Yeri, Etkisi ve Konu Alındığı Eserler

20. yüzyılın başında dünyanın her yerinden genç ve yetenekli sanatçılar özgürlükler şehri olarak bilinen Paris'e akın etmişlerdir. Bu işte bu dönemde Kiki'nin ve göçmen sanatçıların yolu Montparnasse'de kesişmiştir. Birlikte zorlu hayat şartları içinde, yaşayan bu insanlar hiçbir zaman sanata karşı duydukları ilgiyi yitirmemişler ve birbirlerine destek olarak bohem bir topluluk oluşturmuşlardır. Bu topluluğun bir parçası olan Alice Prin yani Kiki sanata karşı beslediği merak sayesinde Montparnasse'nin bohem yaşamına kolayca entegre olmuş ve sanattaki yeni estetik arayışa büyük katkı sağlamıştır. Kiki hayatı boyunca etrafında bulunan sanatçılara ilham olmuş ve avangart sanat üretiminde model, oyuncu ve ressam olarak yer almıştır. Montmartre'in ve Montparnasse'in Avangart ressamların tablolarına konu olmuş, heykeltıraşlar, yönetmenler ve fotoğraf sanatçıları tarafından istenilen model olmuştur. Bununla birlikte Fransız avangart sanatın sembolü haline gelmiştir.

Resim 127: Kiki Montparnasse sanatçılarıyla bir kutlamada (1920'ler)

Kiki karizmatik görüntüsü, canlı karakteriyle yıllarca etrafında bulunan sanatçıları büyülemiş ve kendisine çekmiştir. Montparnasse'deki modellik kariyerinin

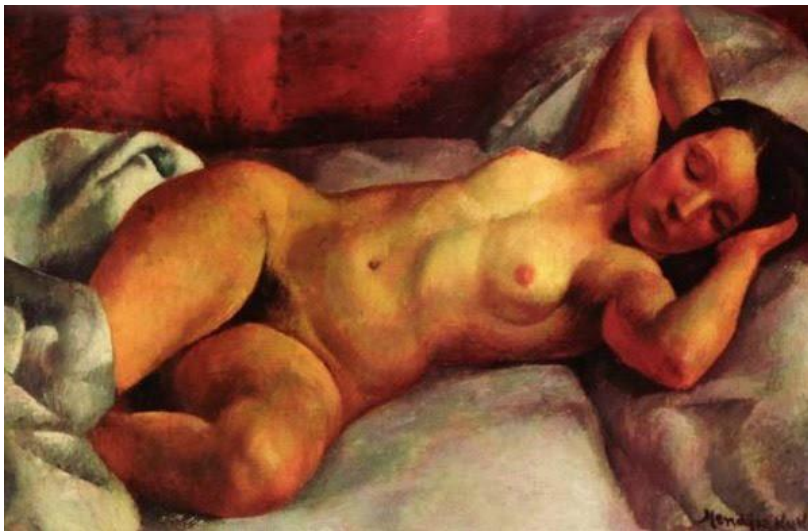
başında Chaim Soutine ile bir araya gelmiştir. Ardından Polonyalı ressamlar Maurice Mendjisky ve Gustaw Gwozdecki ile çalışmıştır. Kiki hız kemedi poz verme işine devam etmiş ve bu süreç içinde Moise Kisling'in ilham kaynağı ve en sevdiği modeli olmuştur. Norveçli Per Krohg, Hollandalı Kees van Dongen, İtalyan Luigi Corbellini, Macar André Kertész, Fransız Ernest Correlleau ve Julian Mandel, gibi avangart ressamlar ve fotoğrafçılar da poz verdiği kişiler arasındadır.

Resim 128: Chaim Soutine "Kiki Monparnasse" adlı tablosu (1920'ler)

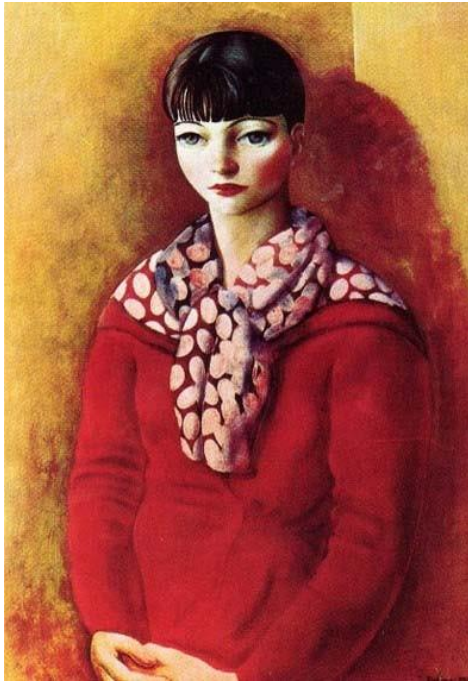
Resim 129: Maurice Mendjisky "Kiki" (1921)

Resim 130: Maurice Mendjisky "Kiki" (1920)

Resim 131: Gustaw Gwozdecki " Montparnasse'lı Kiki" (1920)

Resim 132: Moise Kisling "Kırmızılı Kadın" (1920'ler)

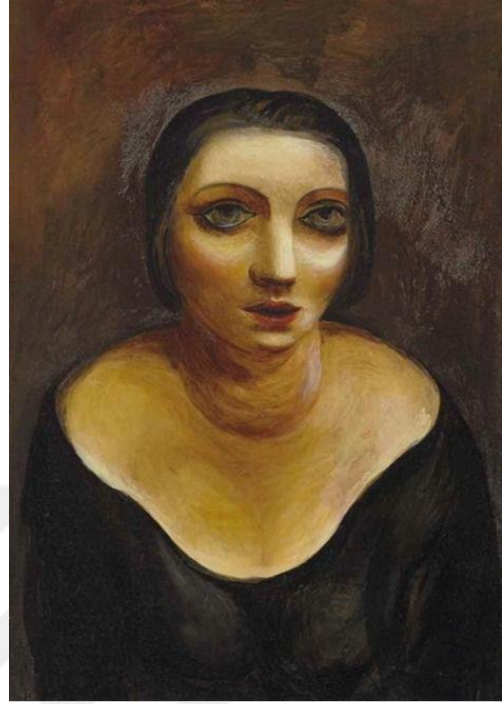

Resim 133: Moise Kisling "Kiki" (1920'ler)

Resim 134: Moise Kisling "Oturan Model"
(1920'ler)

Resim 135: Moise Kisling "Dekolteli Kadın"
(yaklaşık 1922)

Resim 136: Moise Kisling "Kiki" (1927)

Resim 137: Per Krohg "Kiki" (1928)

Resim 138: Per Krohg "Kiki" (1928)

Resim 139: Kees van Dongen "Kiki" (1922)

Resim 140: Luigi Corbellini "Montparnasse'lı Kiki" (1925)

Resim 141: André Kertész "Montparnasse'lı Kiki" (1927)

Resim 142: Ernest Correlleau "Montparnasse'lı Kiki" (1920'ler)

Resim 143: Julian Mandel "Montparnasse'lı Kiki" (1920)

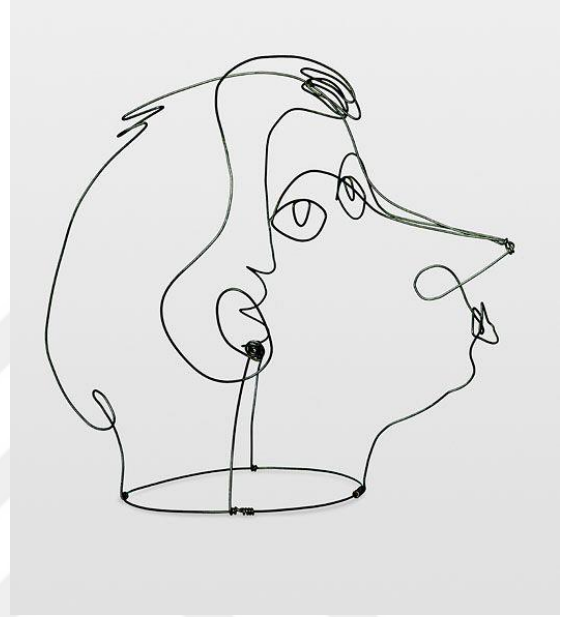
Resim 144: Julian Mandel "Montparnasse'lı Kiki" (1920)

Artan işleri sayesinde Kiki model olarak Paris'te ün salmıştır. Öyle ki İspanyol heykeltıraş Pablo Gargallo ve Amerikalı sanatçı Alexander Calder Kiki'le yüz yüze görüşmeden eserlerine konu almışlardır.

Resim 145: Pablo Gargallo "Montparnasse'lı Kiki" (1928)

Resim 146: Alexander Calder "Kiki" (yaklaşık 1929)

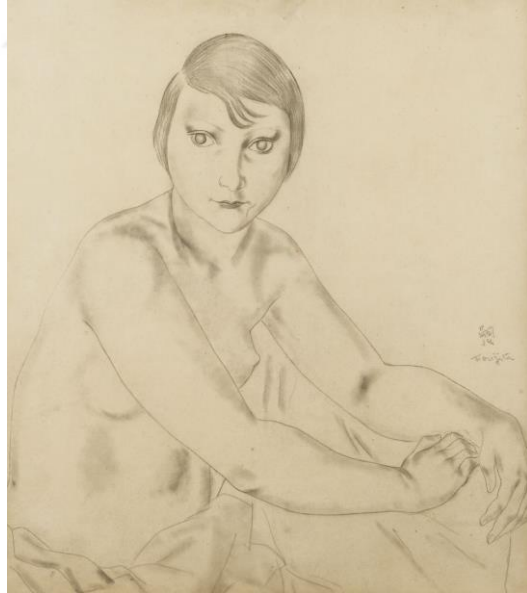
Japon sanatçı Tsuguharu Foujita da Paris'in en ünlü modeliyle çalışmıştır. Ressam sık sık eserlerinde Kiki'yi konu almıştır. Bu çalışma Foujita'nın kariyerinde dönüm noktası olmuştur. Ressam "Uzanmış Çıplak" adlı eseriyle ün kazanmış ve bu sayede Paris sanat camiasına kendini kabul ettirmiştir.

Resim 147: Foujita "Uzunmuş Çıplak" (1922)

Resim 148: Foujita "Kiki" (1929)

Resim 149: Foujita "Kiki" (1926)

1921 sonbaharında ise Kiki, Paris'e yeni gelmiş Amerikalı sanatçı ve deneysel fotoğrafçı Man Ray ile tanışmıştır. Aralarında oluşan güçlü bağ her ikisinin sanatsal

üretimini tetiklemiştir. Kiki Man Ray'e 40 aşkın fotoğraf seanslarında model olarak yer almıştır. Bu çekimlerin sonucu "İngres Kemani"(1924) (resim 116), "Siyah ve Beyaz"(1926) gibi ünlü avangart eserler yaratılmıştır. Kiki aynı zamanda deneysel sinemanın klasikleşmiş eserleri haline gelen Man Ray'ın kısa filmleri de rol almıştır. Örneğin "Akla Dönüş" (1923) (resim 117), "Emak Bakia"(1926) ve "Deniz Yıldızı"(1928). Bunun yanı sıra desen çizmeyi hiç bırakmayan fotoğrafçı birçok geleneksel yöntemlerle yarattığı eserlerini Kiki'den ilham alarak yapmıştır.

Resim 150: Man Ray "Siyah ve Beyaz" (1926)

Resim 151: Man Ray "Siyah ve Beyaz Varyasyonlar" (1926)

Resim 152: Man Ray "Siyah ve Beyaz Varyasyonlar" (1926)

Resim 153: Man Ray "Siyah ve Beyaz Varyasyonlar" (1926)

Resim 154: Man Ray "Montparnasse'lı Kiki" (1922)

Resim 155: Man Ray "Montparnasse'lı Kiki" (yaklaşık 1932)

Resim 156: Man Ray "Montparnasse'lı Kiki" (yaklaşık 1924)

Resim 157: Man Ray "Emak Bakia" filmi Çifte Uyanış Sahnesi (1926)

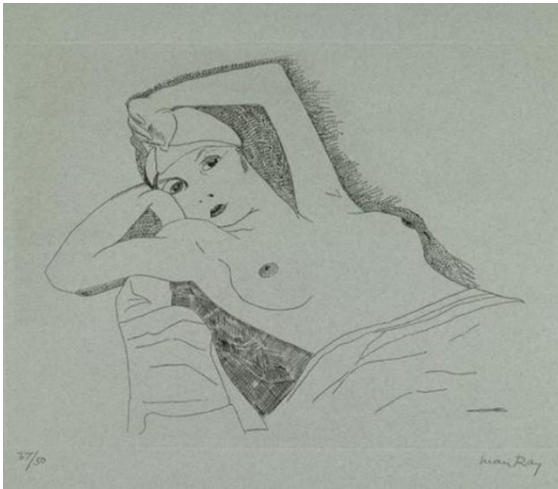
Resim 158: Man Ray "Emak Bakia" filmi (1926)

Resim 159: Man Ray'in "Deniz Yıldızı" filmi ("l'Etoile de mer" 1928)

Resim 160: Man Ray'in Dada akımı içinde yer alan "Cam Gözyaşları" fotoğrafı (1932)

Resim 161: Man Ray "Uzanmış Montparnasse'lı Kiki" gravür baskı

Resim 162: Man Ray "Kiki" (1922)

Resim 163: Man Ray "Kiki" (1923)

Man Ray'ın dışında Gerçeküstücü sinemanın en önemli yönetmenlerden biri olan Fernand Léger'in "Mekanik Bale"(1924) (resim 118) filminde oynamıştır. Kiki 1920-1930 birkaç ticari filmde de oyuncu olarak yer almıştır; Jaques Catelain'in "La Galerie des Monstres" (1923), izlenimci sinema yönetmeni Marcel L'Herbier tarafından çekilmiş "L'Inhumaine,"(1924), Anders Wilhelm Sandberg'in "Le Capitaine Jaune" (1930) ve "Anatole Litvak'ın Cette Vieille Canaille" filmi.

Resim 164: Kiki, Jaques Catelain'in "La Galerie des Monstres" filminde (1923)

Kiki dönemin edebiyat çevresiyle de yakından ilgilenmiş. Tristan Tzara, Breton, Philippe Soupault, Aragon, Marx Ernst, Paul Éluard gibi Dadaist edebiyatçılarla sohbetlere katılmıştır. Özellikle Ernest Hemingway ve Jean Coucteau ile dostluk kurmuştur.

Kuşkusuz Kiki "Fransız Avangart" sanatının neredeyse her disiplinde, doğuşunda ve gelişiminde önemli bir figür olmuştur.

Filmografi⁷³

Yönetmen	Film	Yıl
Marcel L'Herbier	L'Inhumaine	1923
Man Ray	Le Retour à la Raison (Akla Dönüş)	1923
Jaques Catelain	La Galerie des Monstres (Canavarlar Galerisi)	1923
René Clair	Entr'acte	1924
Fernand Léger	Ballet Mécanique (Mekanik Bale)	1924
Man Ray	Emak-Bakia	1926
Man Ray	L'Étoile de mer (Deniz Yıldızı)	1928
Pierre Prévert ve Marcel Duhamel	Paris Express ya da Souvenirs de Paris	1928
Anders Wilhelm Sandberg	Le Capitaine jaune	1930
Anatole Litvak	Cette vieille canaille	1933

4.1.2. Avangart Bağlamında Kiki'nin Resimleri

Temel itkisi “üretmek” olan Kiki sanatın birçok yönüne ilgi duymuştur. Fransız avangardına model olarak katkı sağlamışsa da bununla yetinmemiş, çevresinde bulunan ressam arkadaşları gibi resim yapmış ve sergiler açmıştır. Göz ardı edilemeyecek yeteneği Kiki'yi “Paris Ekolü” sanatçıların yanına konumlandırmıştır. Eserleri primitif ve ekspresif estetik etkiler taşımış olmasına rağmen bu akımlara dahil olmamıştır. Kendisi saf, naif duyguları ve pastoral geçmişini ölçüt alarak eserler

⁷³ https://tr.wikipedia.org/wiki/Alice_Prince

üretmiştir. Yoğun ve canlı renkler kullanmıştır. Konuları genelde anılarında kendi yaşamından seçmiştir. Özellikle zor geçen çocukluğunu tablolarında sık sık işlemiştir. Kiki portre eserlerinde anatomik yapıyı çarpıtmasıyla, resmettiği karakterin görsel özelliklerini vurgulamış bu da portrelerin modele benzerliğini üst noktaya çıkarmıştır. Yağlı boyanın yanı sıra kurşun kalemle eskizler de üretmiştir. Kiki'nin eserlerinde yukarıda değinilen özellikleriyle avangart sanat bağlamında ele alınabilir.

Resim 165: Resim yapan Kiki (1926)

Çağına uygun ve yüksek potansiyel taşıyan tabloları döneminde sanat simsarları tarafından ilgi görmüştür. Öyle ki Kiki'nin 1927 yılında “ Au sacre du printemps” galerisinde açtığı kişisel sergisi yerel gazeteye “yılın en başarılı sanatsal faaliyeti” olarak yazılmıştır. Çünkü çoğu eseri bu sergide alıcısını bulmuştur. İlk başarılı sergiden sonra Kiki, 1930 yılının Aralık ayında “Galerie Bornheim”de ikinci sergisini de açmıştır. Kiki açtığı sergilerde gösterdiği başarı ile kendini bir ressam olarak da kanıtlamıştır.

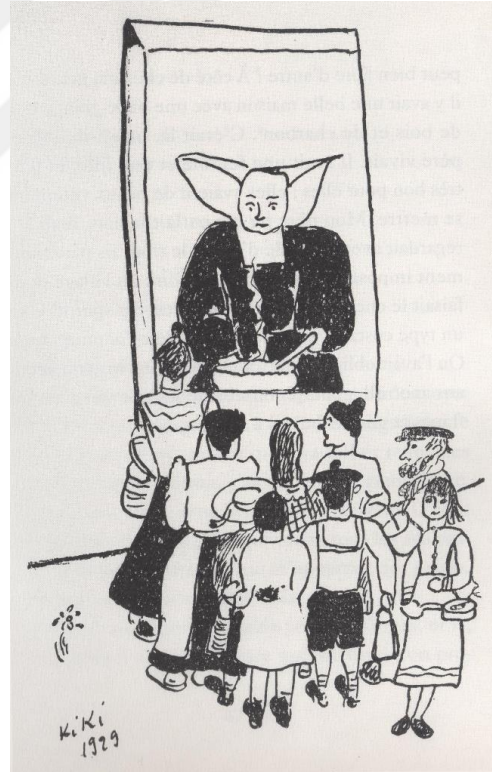
Resim 166: Kiki "Küçük Alice ve Küçük Henry" (1929)

Resim 167: Kiki "Sınıf" (1926)

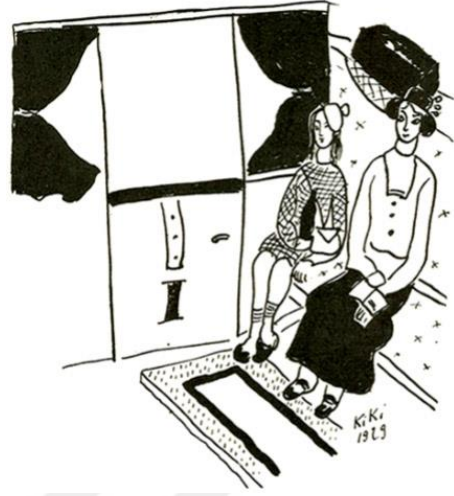
Resim 168: Kiki "Okul" (1929)

Resim 169: Kiki "Rahibeler" (1929)

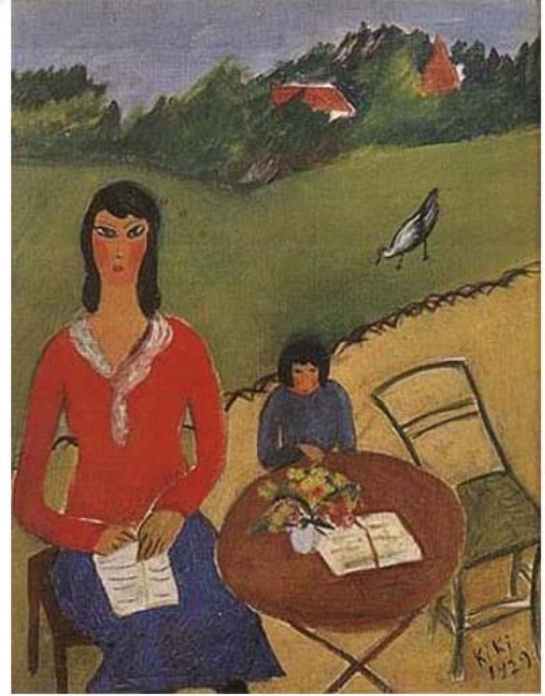
Resim 170: Kiki "Dadılar" (1924)

Resim 171: Kiki "Paris Yolunda" (1929)

Resim 172: Kiki "Annelik" (1928)

Resim 173: Kiki "Oto portre" (1929)

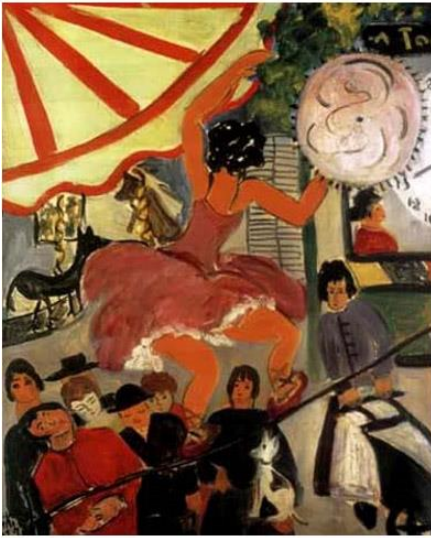

Resim 174: Kiki "Manzara ve Çoban" (1924)

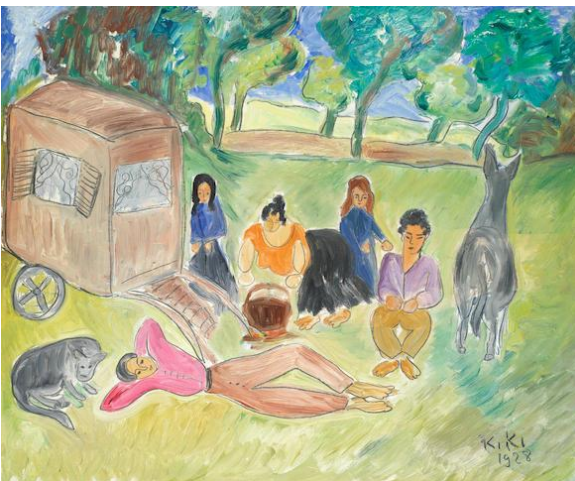
Resim 175: Kiki "Çiçek Pazarı" (1926)

Resim 176: Kiki "İp Cambazı" (1929)

Resim 177: Kiki "İskoç Aile" (1929)

Resim 178: Kiki "Çingeneler" (1928)

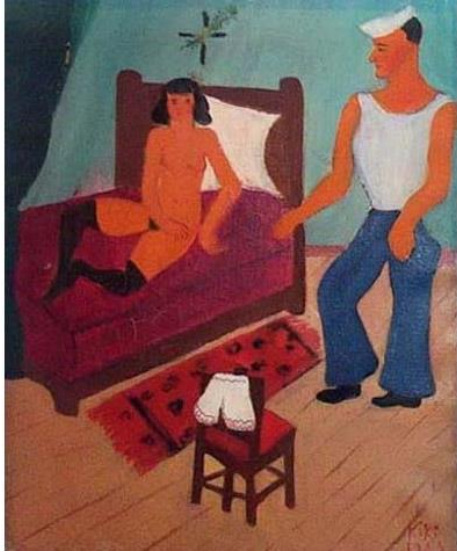
Resim 179: Kiki "Denizciler" (1931)

Resim 180: Kiki "Paris'teki İpek Pazarı" (1932)

Resim 181: Kiki "Mobilya Deposu"

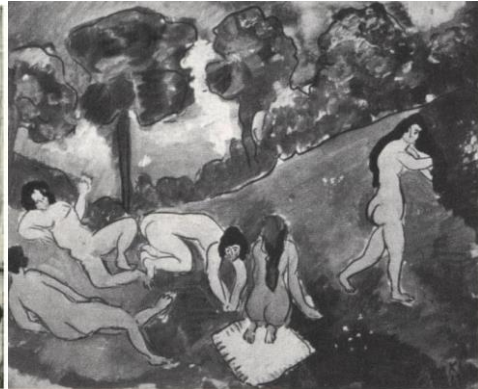
Resim 182: Kiki "İsimsiz (Kadın ve Denizci)" (1929)

Resim 183: Kiki "Denizci" (1929)

Resim 184: Kiki "Denizciler" (1928)

Resim 185: Kiki "Pastoral Nü" (1925)

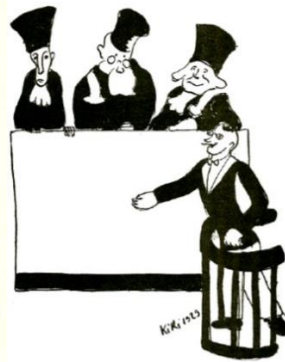
Resim 186: Kiki "Denizciler" (1920'ler)

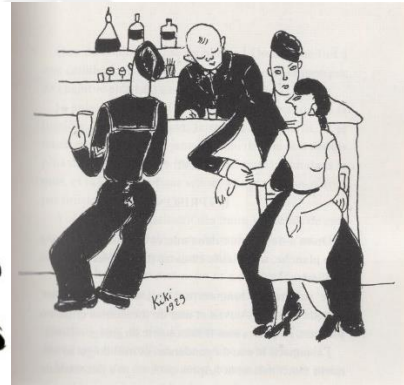
Resim 187: Kiki "Mobilyalı Evin Önünde Fahişe ve Denizciler" (1929)

Resim 188: Kiki "Ben Poz Verirken" (1929)

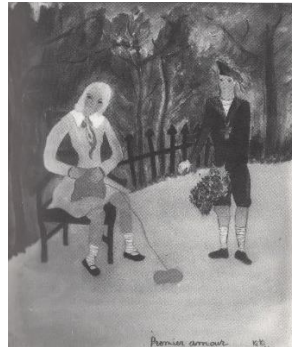
Resim 189: Kiki "Islah Mahkemesinde" (1929)

Resim 190: Kiki "Villefranche'de Bar" (1929)

Resim 191: Kiki "Kadın Saçı" (1926)

Resim 192: Kiki " İlk Aşk" (1930)

Resim 193: Kiki "New York'da" (1923)

Resim 194: Kiki "Foujita'nın Portresi" (1920'ler)

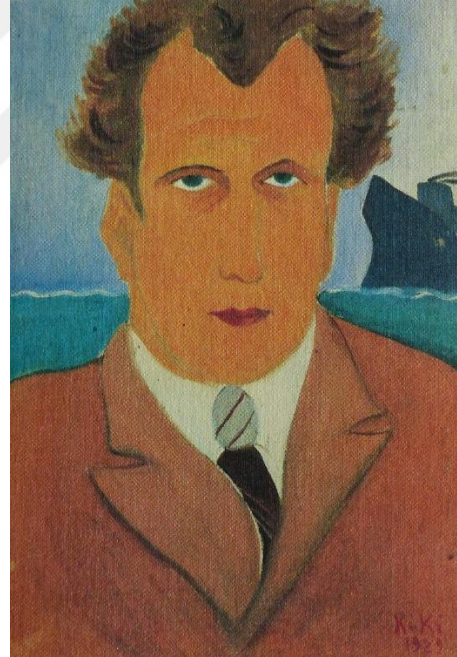
Resim 195: Kiki "Jean Cocteau" (1920'ler)

Resim 196: Kiki "Man Ray" (1920'ler)

Resim 197: Kiki "Cüce le Tarar" (1925)

Resim 198: Kiki "Sergei Eisenstein" (1929)

Avangart sanata sanata verdiği ilham dışında Kiki, kısa hayatına sahne, müzik, yazı deneyimlerini sığdırmayı başarmış ve yaşamı boyunca şahit olduğu savaflara rağmen bireysel üretimine devam etmiştir.

5.1. ANİMASYON FİLMİNİN YAPIM SÜRECİ (TASARIM RAPORU)

5.1.1. Stop Motion Animasyon Üzerine Notlar

Tarihsel açıdan canlandırma tekniği ilk 1868 yılında İngiliz ressam olan John Barnes Linnett'in Zoetrope'dan⁷⁴ daha uzun süren "Flip Book"⁷⁵ diğer adıyla "Kineograph" olarak adlandırılan ilkel animasyonun mucidi olmuştur. O günden sonra bu teknik hızla gelişerek Lotte Reiniger, Jan Svankmajer, Nick Park, Henry Selick ve Tim Burton gibi sanatçılar tarafından sıkça kullanılmıştır.

Animasyon tekniğinin birçok disiplini mevcuttur. Öreğin; iki boyutlu çizgi animasyon, üç boyutlu CGI, Pixilation, Karışık Medya (Mixed Media) ve Stop Motion bu tekniğin içinde yer alır. Bunların arasında Stop Motion tekniği ise benim için farklı bir konumdadır. Bu teknikte canlandırılacak nesnelerin fiziksel olarak karşılığının olması, dokusunun elle hissedebilir, boyutlarının, rengin ve ışığın fiziken var olması, hala gelişmekte dijital ortamda hazırlanan diğer animasyonlara göre estetik, plastik ve felsefi değerlerini kendime daha yakın bulmaktayım.

Bu nedenle tek kare çekim yöntemini, hayal ettiğim fantastik bir dünyayı kukla, ışık ve bir kamera ile, kontrolüm altında gerçekleştirmek için uygun buldum.

5.1.2. "Kiki'nin Anıları" Projenin Uygulanması Üzerine Notlar

Bir stop-motion animasyon uygulama süreci yoğun bir planlama ve sistematik çalışma gerektirir. "Kiki'nin Anıları" filmin üretim süreci şu şekilde aşamalara bölünmüştür;

Fikir	Senaryo	Görsel Tasarımı	Storyboard	Diyalog Ekleme	Tasarımların Üretimi	Çekim	Düzenleme	Ses Ekleme	Post Prodüksiyon
(A)	(B)	(C)	(D)	(E)	(F)	(G)	(H)	(İ)	(J)

⁷⁴ Zoetrope: durağan resimleri hareketliymiş gibi gösteren, içinde resimler bulunan bir silindirik aygıttır.

⁷⁵ Flip Book: defterin sayfalarına ayrı ayrı kadrage yerleştirilmesi ve izleyicinin hızlıca sayfaları çevirerek animasyon görüntüsü elde etmeye yarayan bir araçtır.

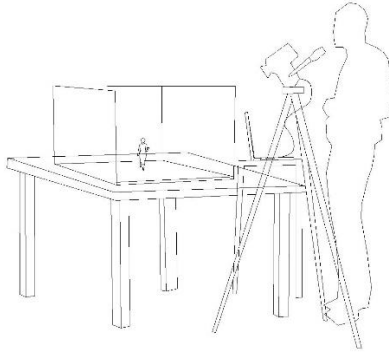
Kiki'nin anılarını konu alan stop motion animasyonun üretim sürecinde en önemli unsurlardan biri de estetik dilin seçimi ve hangi metotların uygulanacağıdır. Animasyonun rejisini ele alınırken iki ana atmosfer/dünya yaratılmıştır. Biri Kiki'nin bulunduğu ve anılarını anlattığı üç boyutlu dünya ve ikincisi anılarının canlandığı iki boyutlu düş dünyası.

Üç boyutlu dünyanın üretiminde karakter ve mekân tasarımlarından sonra realizasyon kısmına geçmeden önce, bu tasarımlar “Zbrush” ve “3ds MAX” gibi programlarla modellenmiş ve “Ultimaker Cura” programı yardımıyla baskıya hazır hale getirilmiştir. Mümkün olduğu kadar hem mekân hem karakter üretiminde 3 boyutlu baskı teknolojisinden yararlanılmıştır. Özellikle Kiki karakterinin yüz ifadelerinin ve dudak hareketlerinin her aşaması modellenerek, “Wanhao Duplicator i3 plus mark ii” üç boyutlu yazıcı ile baskısı alınmıştır. Baskıların renklendirmesi su bazlı boyalar ve airbrush yardımıyla gerçekleştirilmiştir. Animasyon amaçlı kuklanın iç konstrüksiyonu için çelik armatür tercih edilmiştir. Dekor üretimi için ağırlıklı olarak strafor ve ahşap kullanılmıştır.

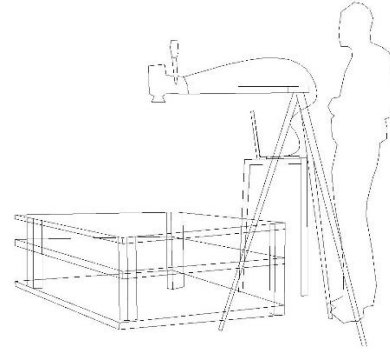
Animasyonun 2 boyutlu dünyasını üretmek için “cut out” tekniğinden yararlanılmıştır. Figürlerin ve arka planların üretimi için dokulu ve renkli kâğıtlar kullanılmıştır. İki boyutlu tasarımlar bu kâğıtlardan el ve lazer kesim ile dekupe ederek üretilmiştir.

Animasyonun bu 2 ve 3 boyutlu üretim biçimlerine göre setleri kurulup, “Dragonframe” programından yararlanılarak çekimleri yapılmış, elde edilen görseller “Adobe Lightroom” ve “Photoshop” programları ile renk ayarlamaları yapılmıştır. İşlenmiş görseller “Adobe Premiere” kurgu programında kareler bir araya getirilerek hareketli görüntü elde edilmiş ve sesler de üzerine eklenmiştir. Yine, aynı programda son rötuşlar yapılarak ve etkiler eklenerek, bütün bu aşamalardan sonra animasyon filmi son şekline ulaştırılmıştır.

Resim 199: “Kiki’nin Anıları” Stop-motion animasyon çekim seti

Resim 200: “Kiki’nin Anıları” Cut out animasyon çekim seti

5.1.3. “Kiki’nin Anıları” Animasyon Filminin Senaryosu (B)

KIKI’NİN ANILARI

Bölüm: BURGUNDİYA'DA ÇOCUKLUK DÖNEMİ

(İki boyutlu Dış Mekân, Gece The Jockey fasad silüeti, yağmur yağıyor Arkadan gelen müzik ve sokak sesleri duyuluyor, kamera Kiki'nin olduğu cama zoom yapıyor. Camda Kiki'nin silüeti net bir şekilde beliriyor, Replik başlıyor.)

Cut out

Kiki: -2 Ekim 1901'de Burgundiya'da doğdum. Annem işsizdi ve iş bulmak için Paris'e taşındı. Beni, üç kızının yarım düzine çocuğunu yetiştirmenin zor görevini üstlenen büyükannemle birlikte bıraktı.

(Kiki sigarasını içiyor pencerenin önünde dışarı bakıyor bakıyor)

İç/gece

Kiki: -Bizler babaları tarafından kabul edilmeyen altı gayrimeşru kuzendik. Çok fakirdik ama öğle yemeğinde her zaman lezzetli bir fasulye yemeği olurdu.

(Kiki'nin Henry eskizden oluşan sahne en son gerçek eskize dönüşüyor)

Cut out

Kiki: -Beş ya da altı yaşımdayken beni kreşe yazdırdılar. Sekiz yaşımdayken uzun siyah saçları omuzlarına düşen Henry adında bir oyun arkadaşım vardı. Henry sırf bu yüzden bana çok hoş görünürdü.

(Sahne yaklaşıyor kafasında bitler zıplıyor)

Cut out

Kiki: -Çünkü kuzenlerimin saçları ve benim saçlarım bitli olduğundan büyükannemi işten kurtarmak için kısacık kesilirdi. Hepimiz sert bir tarakla tarayarak bitlerimizi çıkarmaya çalışırdık.

(Okul eskizinden oluşan sahne en son gerçek eskize dönüşüyor)

Cut out

Kiki: -Öğretmenim çok kötüydü bizim gibi fakir çocuklara hiç acımazdı! Sınıfın soğuk zeminine oturarak boş yere cezalandırırdı. Benim için de en kötü cezayı bulmuştu; burnum duvara degecek bir şekilde sınıfın köşesinde gün boyunca durmak...

(Kiki tek kalıyor ve etrafı kararıyor)

Cut out

Kiki: -Öleceğimi düşünürdüm. Çok yorulurdum ve yeşil renge boyanmış duvar gözlerimi acıttırdı. Bu yüzden düzenli olarak okula gitmedim.

(Kiki odada yürüyor)

İç/gece

Kiki: -Annem Bodloka'da çocuk bakıcısı olarak çalışıyordu ve bakımım için her zaman beş frank gönderirdi.

(Yakın plan üzgün yüz)

İç/gece

Kiki: -Babamınsa çok güzel giyinen, iyi geçindiği bir karısı ile kızı vardı. Bin frangı ve domuzları olan bu kadınla evlenmek için altı yıllık birliktelikten sonra annemi terk etmişti.

Bölüm: PARİS'E GELİŞ

(Arkada Paris silüeti önünde mektup uçuyor sonra, eller mektubu yakalıyor.)

Cut Out

Kiki: -On iki yaşına geldiğimde annem büyükanneme okumayı öğrenmem için beni Paris'e göndermesini rica ettiği bir mektup yollamıştı.

(Paris silüeti önünde kadın beliriyor profilden)

Cut Out

Kiki: -Korkuyordum çünkü büyükannemi çok seviyordum ve annemi çok az tanıyordum. Sonuçta annem benim için yılda bir kez gördüğüm Parisli bir kadındı.

(Vagon eskizi oluşan sahne en son gerçek eskize dönüşüyor)

Cut Out

Kiki: -Büyükannem beni tren görevlisine teslim etti, görevli de beni birinci sınıf bir vagona bindirip vagondaki kadından bana bakmasını rica etti. Kadınsa bana sadece soğuk bir bakış attı. Ağlıyordum... Kadın ağlamamdan hoşlanmamıştı, nedenini sorduğunda sadece "Büyükanne..." diyebildim.

(Çanta içinden çıkan salam ve şarap)

Cut Out

Kiki: -Bir süre sonra çantamdan bir parça sarımsaklı salam ve küçük bir şişe kırmızı şarap çıkarıp hem yiyip hem ağlamaya devam ettim.

(Kiki dışarıya bakıyor)

İç/gece

Kiki: -Tren Paris'e varınca beni anneme teslim ettiler. Birlikte bir at arabasına binip Paris sokaklarında ilerlemeye başladık. "Göz kamaştırıcı Paris sokaklarını balmumu ile mi cilalıyorlar?" diye sorduğumda annem şaşırılmıştı.

Bölüm: HER ŞEY İÇİN TEŞEKKÜR

(Kiki dışarıya bakıyor)

İç/gece

Kiki: -On dört buçuk yaşındayken annem bana Saint-Charles'daki bir fırıncıda iş bulmuştu. Sabah saat beşte kalkıp işe giden adamlara ekmek satıyordum.

(Hızlı saat görüntüsü kaybolup merdiven çıkıp inen ayaklar, açılıp kapanan göz)

Cut Out

Kiki: -Saat yediden itibaren de sürekli merdivenlerden inip çıkarak müşterilere ekmek taşıyordum! Dokuzda doğru temizlik yapmak için fırına geri dönüyordum.

(Elek ve eller, düşen taneler arasında Kiki'nin gözleri)

Cut Out

Kiki: -Temizlik işleri arasında unu elemek de olduğu için oradan çıkınca beyaz fare gibi oluyordum.

(Kiki odada)

İç/gece

Kiki: -Bütün bunlardan sonra mutfağa geri dönüyordum. Patronum çok sinirli ve nefret dolu bir kadındı. Öfkeli bir çılgık atmadan emir veremiyordu.

(Yatakta ellerini yüzüne koyan Kiki)

Cut Out

Kiki: -Bense o kadar çok yoruluyordum ki sadece bir tek şeyi düşünüyordum; yatağa girmek.

(Kiki odada)

İç/gece

Kiki: -Bazen kaçmak istiyordum ama parasız nereye gidebilirdim ki. Ayrıca kaçıp yakalanırsam annem beni yirmi bir yaşına kadar ıslahevine kapatabilirdi.

Halalarımın birinin on sekiz yaşındayken ıslahevinde öldüğünü hatırlıyorum. Herkesin, karakterini bana benzettiği özgür ruhlu bir kızdı. İsmi Alice'ti. Tıpkı benim gibi.

Elime geçen ilk fırsatta işten çıkmaya karar vermiştim.

Bölüm: SANATA İLK DOKUNUŞUM

(Kiki odada)

İç/gece

Kiki: -Bir gün patronum çok ileri gittiği için istifa edip ayrıldım ama nereye gideceğimi bilmiyordum. Birden aklıma birkaç gün önce tanıştığım bizim oralarda yaşayan bir kadın geldi. Geceyi onun evinde geçirdim ve ertesi gün iş aramaya çıktım. Tanıştığım bir heykeltıraş, modeli olmamı teklif etti. İlk defa uluorta soyunacaktım ama başka şansım yoktu! Henüz üç seans poz vermiştim ki atölyesi evimizden çok uzakta olmadığından görenler “Kızın erkeklerin evinde soyunuyor,” diye anneme yetiştirmişlerdi. Annem de heykeltıraşın atölyesine dalıp olay çıkardı. Ama ne yalan söyleyeyim umurumda değildi!

Bölüm: SOUTINE DÖNEMİ

(Bir evin önünde profilden iki kadın)

Cut Out

Kiki: -Ceplerimizde sadece birkaç frangın olduğu bir gece bir kız arkadaşım kalacak yer bulmak ümidiyle tanıdık birinin kapısında bekledik.

(Saat görüntüsü)

Cut Out

Kiki: -Saat gecenin ikisi olup da kimse gelmeyince ben ağlamaya başladım.

(Bir evin önünde profilden iki kadın)

Cut Out

Kiki: -Soğuktan donmuştuk ve nereye sığınacağımızı bilmiyorduk. Arkadaşım, “Şansımız varsa belki Soutine evdedir, buraya çok yakın oturuyor,” dedi.

(Merdivenler iki kadın ayağı ve açılan kapı arkasında silüet şeklinde Soutine)

Cut Out

Kiki: -Biz gitmek için toparlanıp merdivenlerden inerken Soutine çıkıverdi önümüze. O kadar sinirli görünüyordu ki korkmaya başladım fakat arkadaşım beni sakinleştirdi.

(Kiki odada)

İç/gece

Kiki: -Biraz sonra dışarıdan az daha ılık olan daireye girdik ve Soutin bütün geceyi biz ısınalım diye evde yakılacak olan her şeyi şömineye atarak geçirdi.

(Alev görüntüsü içine atılan sandalyeler.)

Cut Out

Kiki: -O gün Soutin'e vuruldum ve bir süre görüştük.

(Kadın siluet üstüne şapka, yağmurluk, büyük ayakkabılar sırayla geliyor karaktere yapışıyor.)

Cut Out

Kiki: -Erkek şapkası, eski yağmurluk ve üç numara büyük ayakkabılarımla o günlerde semtin en şık giyineni bendim.

Bölüm: SANATSAL ORTAMLARDA İLK GÖRÜLMELER

(Kiki odada)

İç/gece

Kiki: -Ressamlarla karşılaşmak ümidiyle sık sık Dome veya Rotonde'un etrafında dolaşırdım.

(Fincandan başlayan ve uzaklaşarak kafede oturan siluet kadın görülüyor)

Cut Out

Kiki: -Bir fincan kahve parası kazanmak için süslenip püslenip buralara gelirdim.

(Kiki odada)

İç/gece

Kiki: -Şans eseri orada ufak tefek birisiyle tanıştım. Bana geceleri paltosunu ödünç verirdi.

(Ellerine içkiler toplaşıp oturmuş siluet insanlar.)

Cut Out

Onun sayesinde evlerine poz vermeye ya da sabaha kadar şarkı söylemeye gittiğim genç ressamilar ile tanıştım.

(Poz veren siluet kadın eli kasıklarını kapatıyor, ardından kasıkları boş ama giderek tüyler çıkıyor)

Cut Out

Kiki: -Zamanla sürekli poz vermeye başladım. Özel bölgedeki tüy örtüsü gelişmediği için poz vermeyi çok sevmiyordum çünkü sürekli siyah şal ile kapatmak zorunda kalıyordum. Aslına bakılırsa ben çok iyi kıl etkisi yaratmayı biliyordum!

Bölüm: MONTPARNASSE HAYATI

(Kiki elinde kadeh)

İç/gece

Kiki: -Adım adım büyüleyici uyumsuzlukla dolu sanat çevresine girdim. Hiçbir zaman kendi odama sahip olmadığımından, çoğunlukla farklı insanlarla yaşadım. Buna rağmen o kadar mutluydum ki iğrenme, melankoli ve hüznün kelimeleri bana hiç dokunmayan, bilmediğim yabancı kelimeler gibi gelirdi. Ayrıca,

hasta olmanın ne demek olduğunu da bilmiyordum. Öğle yemeği olarak Campagne Première sokağında “Chez Rosalie’de” çorba içerdim. Bazen de Rosalie beni neredeyse bedavaya doyururdu. Utrillo da oradaydı. Onunla ilgili en iyi hatırladığım anım şuydu;

(Şövale önünde çalışan Utrillo yanında çıplak Kiki, sonra resim manzarayı görüyoruz.)

Cut Out

Kiki: -bir keresinde ona poz verirken, beni nasıl resmettiğine bakmak için yanına yaklaştığımda bir köy evini çizdiğini görünce şaşkınlıktan neredeyse dilimi yutacaktım.

Bölüm: KISLING

(Yine kafede kahve içen Kiki. Bir el kahve içen Kiki’yi işaret ediyor. Kadın başını öne eğiyor.)

Cut Out

Kiki: -Bir gün “Rotonde” kafede otururken içeri bronz tenli biri girdi. Kâkülü vardı ve sanırım biraz kabaydı. Mekân sahibine beni işaret ederek “Bu yeni fahişe de kim?” dediğini duydum.

Korktuğum için hiçbir şey diyemedim ve ona bakmamaya çalıştım ama hemen arkadaşşıma anlattım. O ise hayranlıkla “O Kisling...” dedi bana.

(Kiki ile Kisling yan yana balkonda geliyorlar)

Cut Out

Ardından beni Kisling ile tanıştırdılar! Terasta baş başa kalınca bana sorular sormaya başladı. Bana fahişe, yaşlı ve hastalıklı diye hitap ediyordu. Hitap şekli ne

kadar sıcak ve sevimli olsa da kullandığı sözcükler beni rahatsız etti ve onunla konuşmamaya karar verdim. Oysa ondan çok hoşlanmıştım.

Bölüm: POZ VERMEK

(Kiki odada)

İç/gece

Kiki: -Kisling bana küfür etmeyeceğine dair söz verince üç aylık bir anlaşma yaptık. Çalışırken vahşi çılgınlık atıyor, beni güldürmeye çalışıyordu ve acaba kim daha iyi yapacak diye iddiaya girip aramızda yarışuyorduk. Bunlar beni güldürüyordu. Dolayısıyla bu durum modelliğime sekte vuruyordu.

Bölüm: 1922 FOUJITA

(Foujita resminin canlandırmasından sonra orijinal resme dönüşmesi)

Cut Out

Foujita'ya da poz verirdim.

(Kiki çıplak silüet halinde ve kasıklarına bakan bir çift göz)

Cut Out

Kiki: -Bende en şaşırdığı şey kasıklarımda tüy olmamasıydı. Burnunun ucuyla tam özel bölgeye yaklaşmış seans boyunca kılların çıkıp çıkmayacağına bakardı. Sonra ince sesi ile şöyle derdi: “Çok komik – kıl yok!”

(Uzanmış Kiki'nin tablo canlandırması, sonra orijinal tabloya evriliyor.)

Cut Out

Kiki: -Poz verdiğim tablolar satılınca bana iki yüz-üç yüz frank verirdi. Onu çok severdim! Basit, sevimli ve iyi bir insandı.

(Kiki içki kadehiyle.)

İç/gece

Bölüm: MAN RAY

Kiki: -Amerika'nın en iyi fotoğrafçısıyla tanıştım ve ona poz verdim. Gizemliliği ve aksanı çok hoşuma gidiyordu.

(Kiki yakın plan bakış)

İç/gece

Kiki: -Bana hep şöyle derdi: "Kiki bana öyle bakma! Beni üzüyorsun!"

(Kiki içki kadehiyle.)

İç/gece

Kiki: -Man Ray zengin değildi ama karnımızı doyuracak kadar paramız vardı. Sonuçta açlığımızı Delma'da, Brelette'de ya da Rosalie'de gideriyorduk.

(Fotoğraf çeken Man Ray.)

Cut Out

Kiki: -İnsanları otel odamızda fotoğraflıyordu, akşamları o karanlıkta iş yaparken ben de yatağa uzanırdım.

(Yakın yüz plan Man Ray.)

Cut Out

Kiki: -Kırmızı lambanın ışığıyla aydınlanan yüzünü gördüğümde, şeytanın vücut bulmuş haline benzetirdim. İşi bitse diye düşünerek sabırsızlanırdım.

(Bir grup sanatçı üzerinde dada yazıyor ve kalabalık sesleri, önlerine sürrealist grup çıkıyor (üstten baloncukla sürrealist yazıyor). Sonra sanatçı porteleri tek tek görünüyor.

Cut Out

Kiki: - Kendine Dada diyen grupla takılırdık, kendilerine Sürrealist diyen bir grup daha vardı. Aslına bakılırsa bana göre aralarında pek fark yoktu! Tristan Tzara, Breton, Philippe Soupault, Aragon, Marx Ernst, Paul Éluard ve diğerleri... Geceleri konuları pek anlamasam da hiç sıkılmadığım sohbetlerle geçirirdik...

(Man Ray'in çektiği fotoğraflar gelir ekrana Marquis Casati'nin fotoğrafı dahil)

Cut Out

Kiki: -Onun yaratıcılığına hayrandım – çok güzel fotoğraflar çekmişti. Beni en çok etkileyen ise Marquis Casati'nin içi su ve yapraklarla dolu cam fanusun önünden çekilmiş fotoğrafıydı. Marquis hafifçe hareket etmiş ve bu yüzden ilginç bir görüntü ortaya çıkmıştı.

Şunu söylemeliyim ki bu basit, küçük otel odasında tüm Paris aristokrasisi ve ünlü insanlar Man Ray tarafından ağırlanmıştı.

Man Ray asla ressam ve fotoğrafçı olmaktan vazgeçmedi. Fotoğrafları kadar tabloları da şaşırtıcıydı ve tabloları da fotoğrafları gibi üç renkten ibaretti;

(Man Ray'in Kiki tablosu sırayla üç renk ile tamamlanıyor)

Cut Out

siyah, beyaz ve gri.

Bölüm: THE JOCKEY

*(Kiki odada)**İç/gece*

Kiki: -Popüler bir yer olacağını düşünerek birkaç arkadaş bir gece kulübü açtık.

*(Dış mekân kiki camdan görünüyor mekanı görüyoruz.)**Cut Out*

Kiki: -İsmi aramızdan biri olan “Jockey” Miller’den esinlenerek koyduk. Her akşam büyük bir aile gibi burada toplanıyorduk. Herkes çok içiyordu ve herkes çok mutluydu. Her müşteri aklına gelen her şeyi yapmakta serbestti. Aylar hatta yıllar boyunca “Jokey” bölgenin popüler mekânıydı.

*(Kadeh tokuşturanlar)**Cut Out*

Kiki: - Bütün Paris Jokey’e eğlenmeye geliyordu. Tiyatro ve sinema yıldızları, yazarlar, sanatçılar... Van Dongen, Kisling, Per Krohg, Foujita ve Deren.

Bölüm: JEAN COCTEAU

*(Kiki odada)**İç/gece*

Kiki: -Cocteau’yu ilk Man Ray’in yanında görmüştüm, fotoğraf çektirmeye gelmişti.

(Kısa eldivenli eller görüntüsü)

Cut Out

Kiki: - Ellerinde kırmızı, siyah ve beyaz renklerde eldivenler vardı. Şöyle düşünmüştüm “eldivenlerinin fotoğrafını çekirmeye gelmiş herhalde!”

(Ellere surat ekleniyor ve göz yumuyor portre)

Cut Out

Kiki: -Hazır gelmişken güzel saçlarının ve gözlerinin fotoğrafını çekirmek istedi. Gözleri bir çift pırlanta gibiydi... Sonra Cocteau’yla çok görüştüm ve her görüşmemizde onu daha da çok sevdim. Çok sade ama çok göz alıcı biriydi, sanki onu doğduğumdan beri tanıyormuş gibiydim. Hayalden onun portresini çizdim, söylediklerine göre ona çok benzemişti hatta Londra’da hemen satılmıştı.

(Kiki ayna önünde kutu açılıyor ve inciler görünüyor)

İç/gece

Kiki: -Akşamları sık sık Penthievre sokağındaki “Boeuf” kabaresine beni dinlemeye geliyordu. Onun orada olması benim özgüvenimi artırıyordu. Herkes onun hareketlerine ve parlak zekâsına hayrandı ona âşıktı. O ise bana kraliçelere layık bir kolye hediye etmişti.

Bölüm: MONTPARNASSE BUGÜN

(Kiki odada pencerenin önünde)

İç/gece

Kiki: -Şimdi özgürlüğümün krallığı Montparnasse’tayım. Artık beni yine fasulye yemeğe göndermelerinden korkmadan dilediğim gibi yaramazlık yapabilirim. Buranın yerlileri hoşgörülü ve açık fikirli, başka yerlerde suç olan hareketlerim burada sadece bir hata olarak algılanıyor.

Montparnasse resmedilmeye değer ve pitoresk bir yer!

(Bir sürü çadır eski harita üzerine konuyor ve üstte montparnasse yazıyor)

Dünyanın her yerinden insanlar burada kamp kurmuşlar sanki ve bir aile gibi mutlu mesut yaşıyorlar.

(Kiki odada)

İç/gece

Kiki: -Sabahları Montparnasse'ı Watteau, Collarossi, Grande Chaumière gibi akademilere giden, geniş pantolonlu genç erkekler ve pembe yanaklı genç kadınlar dolduruyor.

(Sayılan sanatçıların portreleri yan yana geliyor, bir mercekle tutan el görünüyor)

Cut Out

Kiki: -İnsanlar bütün gün kafeleri dolduruyorlar. İşine sadık modeller buralarda randevulaşılıyor: Aïcha, Bubul, Clara... İşini layığıyla yapan model parmakla sayılabilecek kadar az artık! Ve akşam ben yine arkadaşlarımla buluşuyorum: Foujita, güzel Yuki, kendi esprilerine gülen Derian, Tom Miks gömlekleri giyen Kisling ve Paris'in en neşeli gülüşüne sahip eşi. Elbette Desnos da aramızda.

Ve işte her zaman olduğu gibi, fotoğraftaki en son yeniliklerin hayalini kuran veya bir cam parçasına bakan Man Ray.

(el perde açıyor ve sirk müziği ile, sanatçıların portreleri beliriyor)

Cut Out

Kiki: -Kısaca Montparnasse sirk gibi yuvarlak bir köy. Anlaşılmaz bir şekilde buraya girersin ama kolay kolay çıkamazsın!

İç/gece

(Kiki odadan çıkıyor, kapı kapanıyor ayak sesleri sonra alkışlar yükseliyor,

Alltta “KIKI, Montparnasse, 1929” yazısı beliriyor ve ekran kararıyor)

5.1.4. “Kiki’nin Anıları” Animasyon Filminin Atmosferi ve Kiki Karakteri Hakkında Tasarım Düşünceleri

Alice Prin’in hayatını konu alan bu stop-motion animasyon, hem 2 boyutlu hem de 3 boyutlu estetik ifade ile alınacaktır. Yani 2 boyutlu animasyonun karşılığı” Cut Out” tekniği, 3 boyutlu animasyonun ise klasik kukla canlandırması ile olacaktır.

Animasyon genel olarak iki ana temanın etrafında toplanacaktır. Birincisi “Gerçek Dünya” yani kukla olarak ifade bulan; 1929 yılında “The Jockey” kulübünün çatı katında geçen, Kiki karakterinin kendi geçmişiyile yüzleşme sahneleridir. Burada hem karakter hem de mekân olarak üç boyutlu bir atmosfer hazırlanacaktır. İkincisi ise, animasyonda anlatıcı rolü olan Kiki’nin “Düş Dünyası’dır”. Bu dünyada Kiki’nin anlattığı olaylara paralel olarak bu yaşantıları dönemsel görüntülerle destekleyen görsel materyaller yer alacaktır. Söz konusu anlatıları destekleyen animasyon kısmı iki boyutlu yani cut-out tekniği ile ele alınacaktır.

Üç boyutlu olarak ele alınan Kiki karakterinin yeni stilizasyonunda vücut yapısı, yüz oranları ve ifadesi filme ilham kaynağı olan kitabın sonunda düşülen “KIKI, Montparnasse, 1929” notundan yola çıkılarak yaklaşık 28 yaşındaki haline bağlı kalmaya çalışılarak yorumlanması amaçlanmıştır. Yine Man Ray’in “Kiki bana öyle bakma! Beni üzüyorsun!”⁷⁶ sözlerinden kaynaklı olarak özellikle gözleriyle ilgi odağı olan Kiki’nin bakışlarını vurgulamaya önem verilmiştir. Bu nedenle gözlerinin boyutuyla ve göz makyajı ile oynanarak gözleri daha görünür kılmaya çalışılmıştır, çünkü duygu durumunu en iyi ifade eden bakışlardır. Kiki’nin

⁷⁶ Alice Prin, **Kiki Souvenirs**, Çev. Semoniff N. Salamandra P.V.V., 84

saçlarının karakteristiğine sadık kalınmıştır. Ayrıca karakterin kostümü dönemin “Flapper” tarzını yani “artık korse takmayan, modern görünüşe bürünen, geleneksel kadın tarzından uzaklaşıp daha serbest bir stili tercih eden 1920’lerde yaşayan Paris’li bir kadını” seyirciye göstermek amaçlanmıştır.

Stop-motion animasyonunda Montparnasse’ın bohem sanatçılarının müdavimi oldukları, özellikle de Kiki’nin anılarında sık sık bahsi geçen ve hayatında önemli yer tutan “The Jockey” kulübü ele alınmıştır. Kiki stop-motion animasyon süresince The Jockey kulübünün en üst katında bir odada bulunması kurgulanmıştır. Bir yandan kulis görevi üstlenen bu oda, diğer yandan kulübün ıvır zıvır eşyaları depolanan mekân havası taşıması amaçlanmıştır. Sıcak ve loş ışıklar, oda içinde armonik renkler tercih edilerek bu hayali odanın seyirciye samimiyet hissettiren bir atmosfer tasarlamaya çabalanmıştır. Ayrıca dekorun dönemine uygunluğuna da önem verilmiştir.

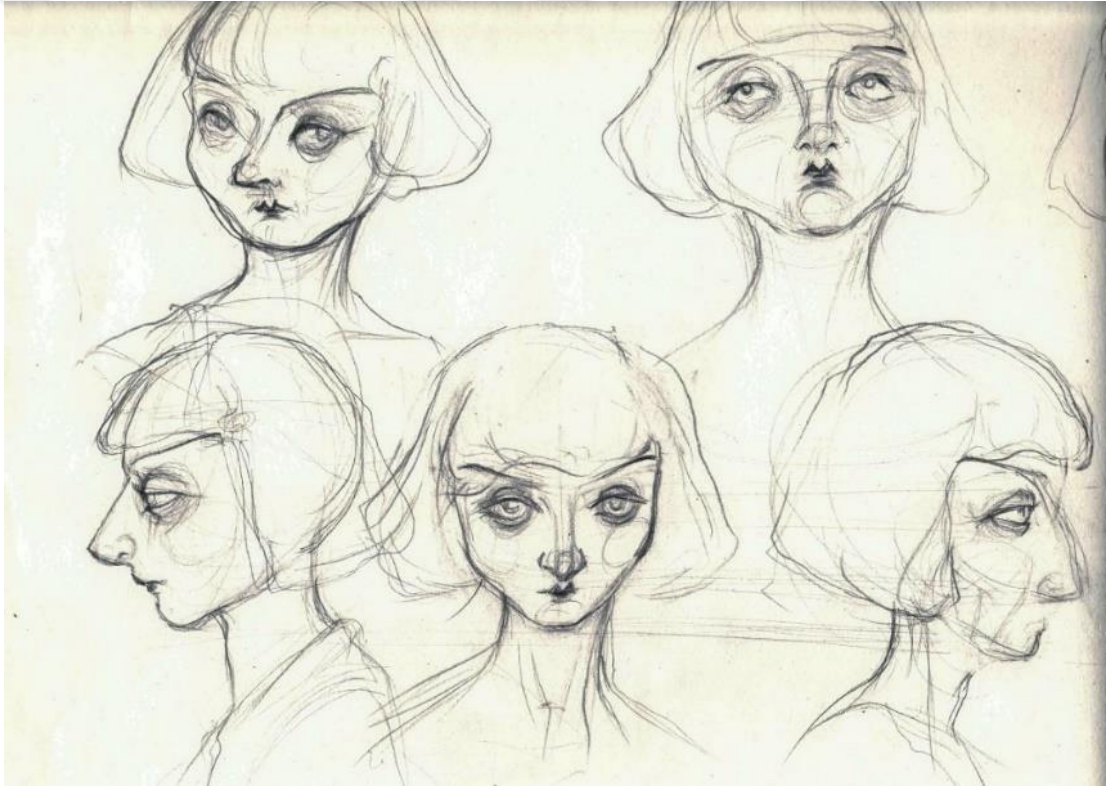
5.1.5. “Kiki’nin Anıları” Animasyon Filminin Görsel Tasarımı Eskizleri (C)

Resim 201: Kiki karakteri için eskiz çalışmaları

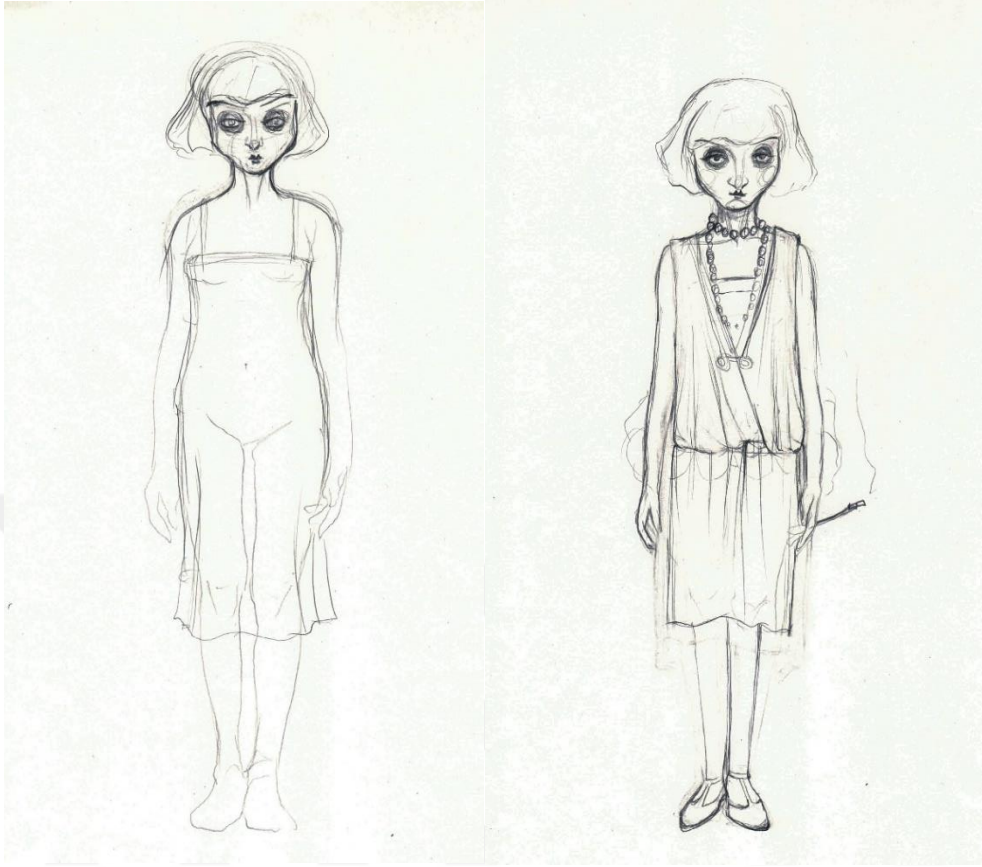

Resim 202: Kiki karakteri için eskiz çalışmaları

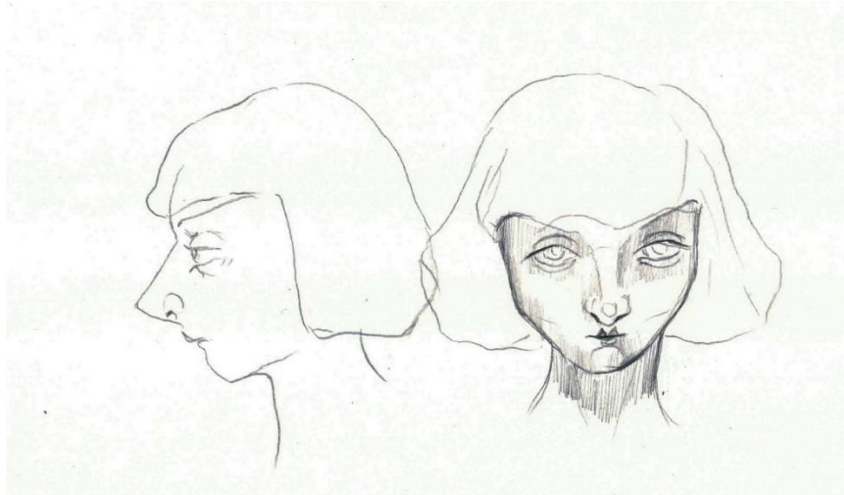

Resim 203: Kiki karakteri için portre eskizleri

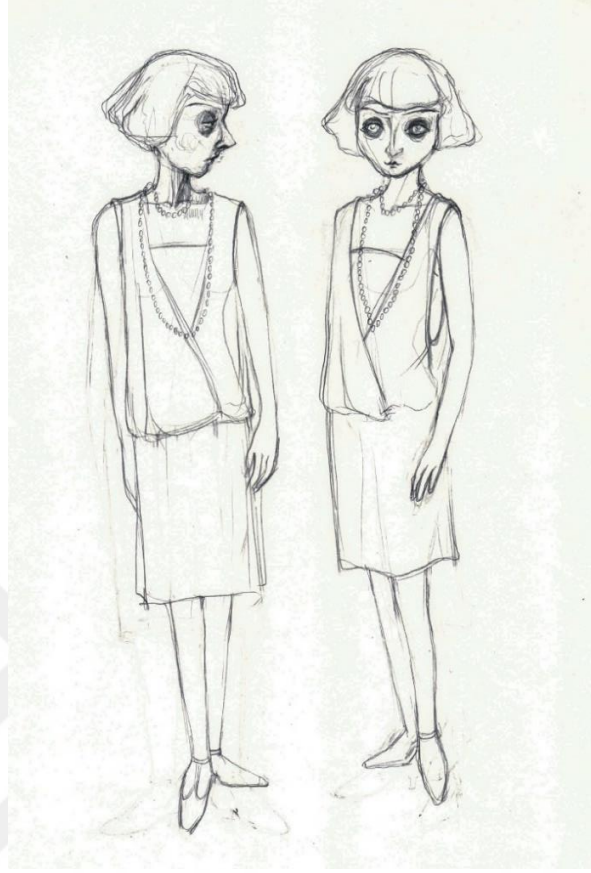

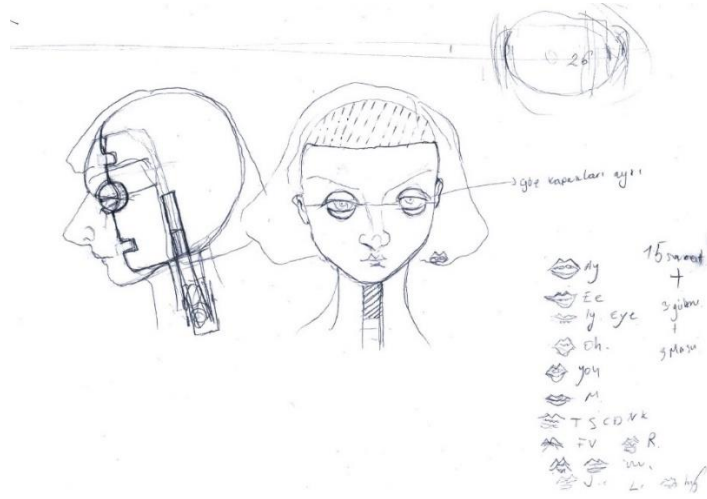
Resim 204: Kiki karakteri için eskizler

Resim 205: Kiki karakteri yan ve ön portre eskizi

Resim 206: Kiki karakteri eskizi

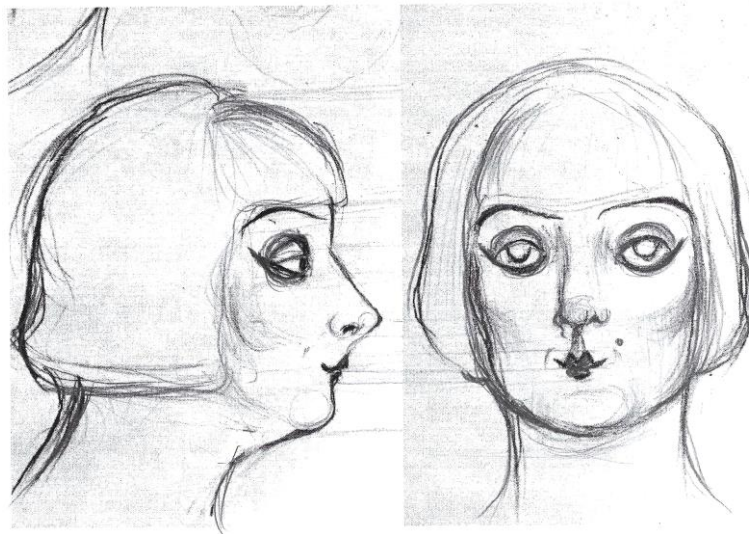
Resim 207: Kiki karakterinin içyapısını gösteren eskiz çalışması

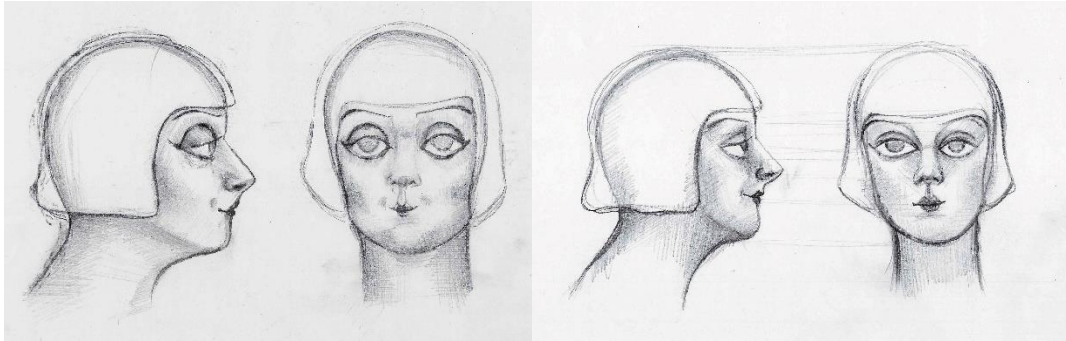
Resim 208: Kiki karakteri için renklendirilmiş eskiz

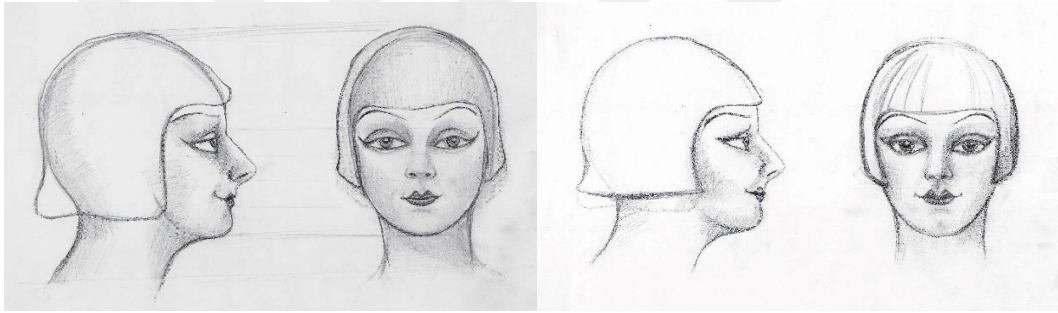
Resim 209: Kiki karakteri için renklendirilmiş eskiz

Resim 210: Kiki karakteri portre eskizi

Resim 211: Kiki karakteri portre eskizi

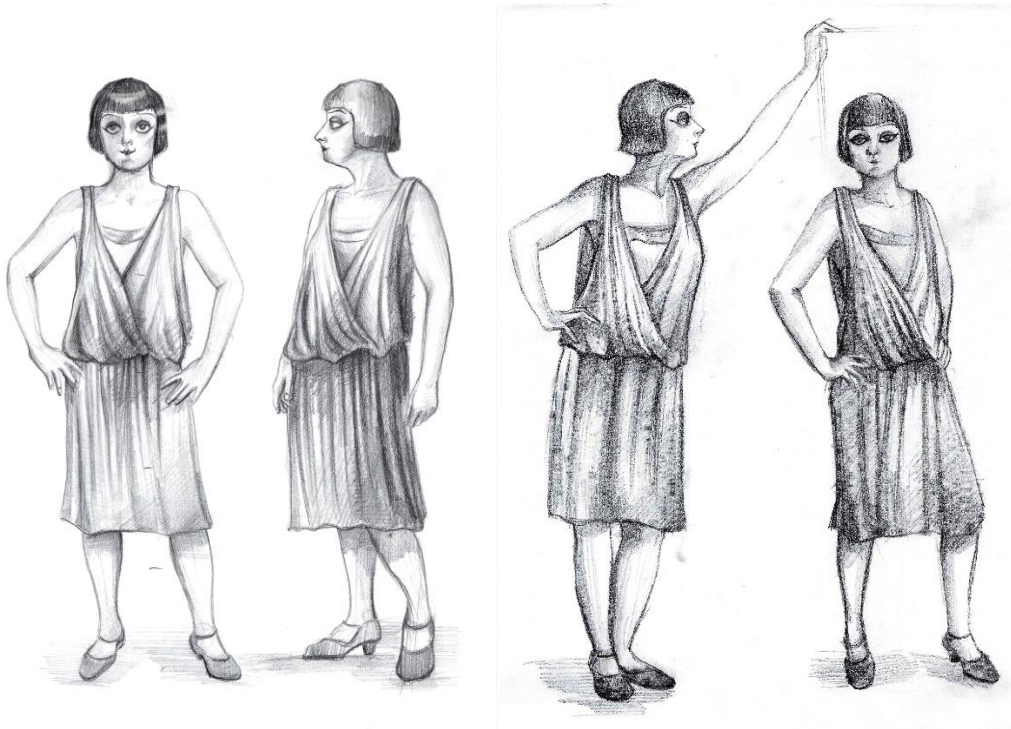

Resim 212: Kiki karakteri portre eskizi

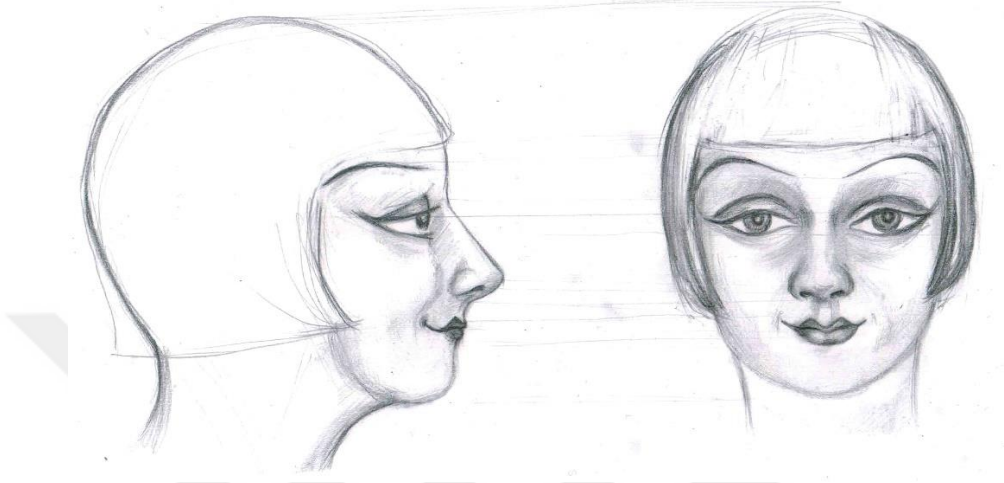

Resim 213: Kiki karakteri eskizi

Resim 214: Kiki karakteri eskizi

Resim 215: Kiki karakteri ön-yan portre

Resim 216: Kiki karakteri ön-yan renklendirilmiş portre

Resim 217: Kiki renkli karakter çalışması

Resim 218: Kiki karakterini konu alan deneysel dosya kapağı

Animasyonun bir parçasının geçtiği mekân “The Jockey” kulübünün dış cephe görüntüleri ve referans olarak ele alınan iç mekân yani kulis örnek fotoğrafları mekân tasarımında kaynak olarak kullanılmıştır.

Resim 219: "The Jockey" dış cephe

Resim 220: The Jockey dış cephe

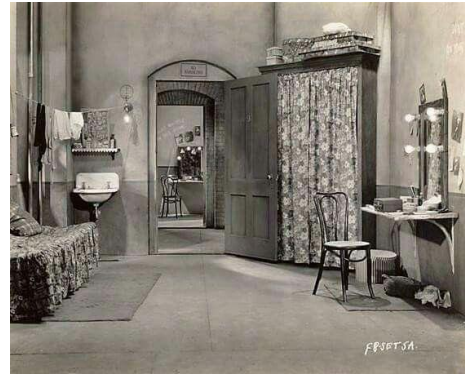
Resim 221: "The Jockey" geniş açılı dış cephe

Animasyon için örnek alınan kulis, iç mekân fotoğrafları.

Resim 222: Sahne arkası, soyunma odası 1900'ler

Resim 223: Sahne arkası, soyunma odası 1900'ler

Resim 224: Makyaj masası örnekleri 1920'ler

Resim 225: Makyaj masası örneği 1920'ler

Resim 226: Josephine Baker soyunma odasında

Resim 227: "The Broadway Melody" filminden sahne (1929)

Resim 228: Stop-motion animasyonun geçtiği mekân eskizi

Resim 229: Stop-motion animasyonun geçtiği mekân eskizi

“The Jockey” çatı katı odanın perspektifleri (modelleme).

Resim 230: Kulis plan görünüş

Resim 231: Kulis perspektifi

Resim 232: Kulis perspektifi

Resim 233: Kulis perspektifi

Resim 234: Kulis perspektifi

Resim 235: Kulis perspektifi

Resim 236: Kulis perspektifi

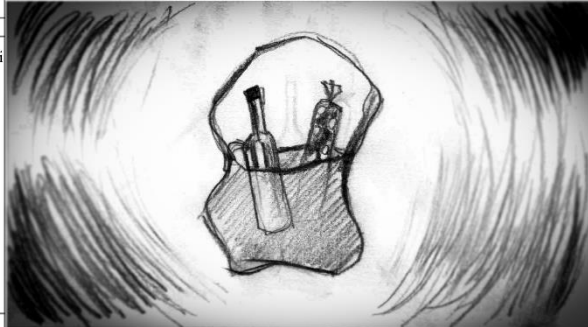

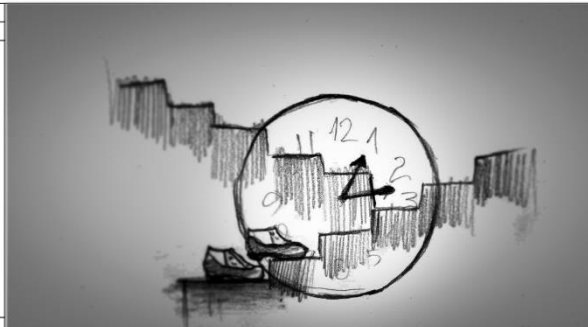

5.1.6. Storyboard (D)

"Kiki'nin Anıları" Storyboard/ Bölüm BURGUNDIYA'DA ÇOCUKLUK DÖNEMİ			
Dış Mekan	/Gece		Aksesuarlar Set Giydirme
Aksiyon/ Ses/ Müzik			Jockey Fasat
<p>The Jockey fasad görüntüsü, yağmur Arkadan gelen müzik sesleri, kamera Kiki'nin olduğu cama odaklanıyor. Camda Kiki'nin gölgesi beliriyor, Replik başlıyor (yağmur sesi, mekanın içinden gelen eğlenen insanların sesi)</p> <p>Kiki: 2 Ekim 1901'de Burgundiya'da doğdum. Annem işsizdi ve iş bulmak için Paris'e taşındı. Beni, üç kızının yarım dizine çocuğumu yetiştirmenin zor görevini üstlenen biyükkamemle birlikte bıraktı.</p>			Notlar
			cutout animasyon
1			
"Kiki'nin Anıları" Storyboard/ Bölüm BURGUNDIYA'DA ÇOCUKLUK DÖNEMİ			
İç Mekan	/Gece		Aksesuarlar Set Giydirme
Aksiyon/ Ses/ Müzik			sigara
<p>Jockey'in çatı katındaki oda Kiki penceresinin örtünde dışarı bakıyor bakıyor ve sigarasını içiyor, profilden görüntüsü var. (yağmur sesi, mekanın içinden gelen eğlenen insanların sesi)</p> <p>Kiki: Bizler babaları tarafından kabul edilmeyen alı gayrimesru kuzendik. Çok fakirlik ama öğle yemeğinde her zaman lezzetli bir fusulye yemeği olurdu.</p>			Notlar
			3 boyutlu animasyon
2			
"Kiki'nin Anıları" Storyboard/ Bölüm BURGUNDIYA'DA ÇOCUKLUK DÖNEMİ			
İç Mekan	/Gündüz		Aksesuarlar Set Giydirme
Aksiyon/ Ses/ Müzik			
<p>Kiki'nin Henry adlı eskizini canlandırmak</p> <p>Ses Kiki: Beş ya da altı yaşındayken beni kreşe yazdırıldılar. Sekiz yaşındayken ucum siyah saçları omuzlarıma dışarı Henry adında bir oyun arkadaşım vardı. Henry saf bu yüzden bana çok hoş görünürdü.</p>			orjinal eskiz
			Notlar
			cutout animasyon
3			
"Kiki'nin Anıları" Storyboard/ Bölüm BURGUNDIYA'DA ÇOCUKLUK DÖNEMİ			
Dış Mekan	/Gündüz		Aksesuarlar Set Giydirme
Aksiyon/ Ses/ Müzik			
<p>Aynı eskiz ama yakın plan, Kiki'nin kafasında bitler zıplıyor.</p> <p>Ses Kiki: Çünkü kızlarımdan biyükkamemi işten saçlarım bitli olduğundan biyükkamemi işten kurtarmak için kasacık kesilirdi. Hepimiz sert bir tarakla tarayarak bitlerimizi çıkarmaya çalışırdık.</p>			Notlar
			cutout animasyon
4			

"Kiki'nin Anıları" Storyboard/ Bölüm BURGUNDIYA'DA ÇOCUKLUK DÖNEMİ			
İç Mekan	/Gündüz		Aksesuarlar
Aksiyon/ Ses/ Müzik			Set Giydirme
<p>Kiki'nin Okul adlı eskizini canlandırmak</p> <p>Ses Kiki: <i>Öğretmenim çok kötüydü bizim gibi fakir çocuklara hiç acımadı! Sınıfın soğuk zeminine oturarak boş yere cezalandırıldı. Benim için de en kötü cezayı bulmuştu; burnum duvara değecek bir şekilde sınıfın köşesinde gün boyunca durmak...</i></p>		 <p>orijinal eskiz</p> <p>Notlar</p> <p>cutout animasyon</p>	5
"Kiki'nin Anıları" Storyboard/ Bölüm BURGUNDIYA'DA ÇOCUKLUK DÖNEMİ			
Dış Mekan	/Gündüz		Aksesuarlar
Aksiyon/ Ses/ Müzik			Set Giydirme
<p>Kiki tek başına kalıyor, etrafı karıyor</p> <p>Ağlama sesleri</p> <p>Ses Kiki: <i>Öleceğimi düşünürdüm. Çok yorulurdum ve yeşil renge boyanmış duvar gözlerimi acıtırdı. Bu yüzden düzenli olarak o kula giymedim.</i></p>		<p>Notlar</p> <p>cutout animasyon</p>	6
"Kiki'nin Anıları" Storyboard/ Bölüm BURGUNDIYA'DA ÇOCUKLUK DÖNEMİ			
İç Mekan	Gece /		Aksesuarlar
Aksiyon/ Ses/ Müzik			Set Giydirme
<p>Kiki odada, pencerenin önünde dışarıyı izliyor ve anlatıyor (yağmur sesi ve alt kattan gelen müzik ve eğlence sesleri)</p> <p>Kiki: <i>Amem Bodloka'da çocuk bakıcısı olarak çalışıyordum ve bakıma için her zaman beş frank gönderirdi.</i></p>		<p>Notlar</p> <p>3 boyutlu animasyon</p>	7
"Kiki'nin Anıları" Storyboard/ Bölüm BURGUNDIYA'DA ÇOCUKLUK DÖNEMİ			
İç Mekan	Gece /		Aksesuarlar
Aksiyon/ Ses/ Müzik			Set Giydirme
<p>Kiki yakın plan, kamera yüzü odaklanıyor</p> <p>Kiki: <i>Babamın çok güzel giyinen, iyi geçindiği bir karısı ile kızı vardı. Bin frangı ve domuzları olan bu kadınla evlenmek için altı yıllık birliktelikten sonra annemi terk etmişti...</i></p>		<p>Notlar</p> <p>3 boyutlu animasyon</p>	8

"Kiki'nin Anıları" Storyboard/ Bölüm PARİSE GELİŞ			
Dış Mekan	/Gündüz		Aksesuarlar
Aksiyon/ Ses/ Müzik			Set Giydirme
<p>Paris silüeti yanından mektup uçuyor, el mektubu tutuyor</p> <p>Ses Kiki: <i>-On iki yaşına geldiğimde annem büyükanneme okumayı öğrenmem için beni Paris'e göndermesini rica ettiği bir mektup yollamıştı..</i></p>			Notlar
			cutout animasyon
			9
"Kiki'nin Anıları" Storyboard/ Bölüm PARİSE GELİŞ			
Dış Mekan	/Gündüz		Aksesuarlar
Aksiyon/ Ses/ Müzik			Set Giydirme
<p>Paris silüeti önünde bir kadın profili beliriyor</p> <p>Ses Kiki: <i>Korkuyordum çünkü büyükannemi çok seviyordum ve annemi çok az tanıyordum. Sonuçta annem benim için yılda bir kez gördüğüm Parisli bir kadındı.</i></p>			Notlar
			cutout animasyon
			10
"Kiki'nin Anıları" Storyboard/ Bölüm PARİSE GELİŞ			
İç Mekan	Gece/		Aksesuarlar
Aksiyon/ Ses/ Müzik			Set Giydirme
<p>Kiki odada profilden görüntüsü, anlatmaya devam ediyor (yağmur ve alt kattan gelen eğelence sesleri gittikçe tren sesine dönüşüyor)</p> <p>Kiki: <i>-Büyükannem beni tren görevlisine teslim etti, görevli de beni birinci sınıf bir vagona bindirip vagondaki kadından bana bakmasını rica etti.</i></p>			Notlar
			3 Boyutlu animasyon
			11
"Kiki'nin Anıları" Storyboard/ Bölüm PARİSE GELİŞ			
İç Mekan	/Gündüz		Aksesuarlar
Aksiyon/ Ses/ Müzik			Set Giydirme
<p>Kiki'nin canlandırılmış Vagon eskizi (tren sesi)</p> <p>Ses Kiki: <i>Kadınsa bana sadece soğuk bir bakaş attı. Ağlıyordum... Kadını ağlamanı hoşlanmamıştı, medenini sorduğunda sadece "Büyükanne..." diyebildim.</i></p>			Notlar
			orjinal eskiz
			cutout animasyon
			12

"Kiki'nin Anıları" Storyboard/ Bölüm PARİSE GELİŞ		
İç Mekan /Gündüz		Aksesuarlar
Aksiyon/ Ses/ Müzik		Set Giydirme
Bir çanta içinden çıkan salam, sosis ve şarap şişesi (tren sesi)		
Ses Kiki: <i>-Bir süre sonra çantamdan bir parça sarımsaklı salam ve küçük bir şişe kırmızı şarap çıkartıp hem yiyip hem ağlamaya devam ettim.</i>		Notlar
		cutout animasyon
13		
"Kiki'nin Anıları" Storyboard/ Bölüm PARİSE GELİŞ		
İç Mekan /Gündüz		Aksesuarlar
Aksiyon/ Ses/ Müzik		Set Giydirme
Kiki odada cama bakıyor ve anlatıyor (tren sesi gittikçe yerini yağmur ve boğuk eğlence sesine bırakıyor)		
Kiki: <i>Tren Paris'e varınca beni anneme teslim ettiler. Birlikte bir otarabasına binip Paris sokaklarında ilerlemeye başladık. "Göz kamaştırıcı Paris sokaklarını balmumu ile mi cilalyorlar?" diye sorduğumda annem şaşırmişti. On dört buçuk yaşındayken annem bana Saint-Charles'daki bir fırıncıda iş bulmuştu. Sabah saat beşte kalkıp işe giden adamlara elmek satıyordum.</i>		Notlar
		3 Boyutlu animasyon
14		
"Kiki'nin Anıları" Storyboard/ Bölüm HER ŞEY İÇİN TEŞEKKÜR		
İç Mekan /Gündüz		Aksesuarlar
Aksiyon/ Ses/ Müzik		Set Giydirme
Hızla ilerleyen yelkovan ve akrep saat görüntüsü kaybolup, merdiven çıkıp inen ayaklar görünüyor (tik-tak saat sesi ve adım sesi)		
Ses Kiki: <i>Saat yediden itibaren de sürekli merdivenlerden inip çıkarak müşterilere ekme taşıyordum! Dokuzta doğru temizlik yapmak için firma geri dönüyordum.</i>		Notlar
		cutout animasyon
15		
"Kiki'nin Anıları" Storyboard/ Bölüm HER ŞEY İÇİN TEŞEKKÜR		
İç Mekan /Gündüz		Aksesuarlar
Aksiyon/ Ses/ Müzik		Set Giydirme
Elek tutan eller altında Kiki fareye dönüşüyor ve ortada tek başına kalıyor, ışık kırmızı renge boyanıyor.		
Ses Kiki: <i>Temizlik işleri arasında unu elmek de olduğu için oradan çıkınca beyaz fare gibi oluyordum..Sonrasındaki işim ise çırılçıplak soyunmayı ve kirli espriler yapmayı seven firmamın ekmeği fırından çıkarmasına yardım etmekti.</i>		Notlar
		cutout animasyon
16		

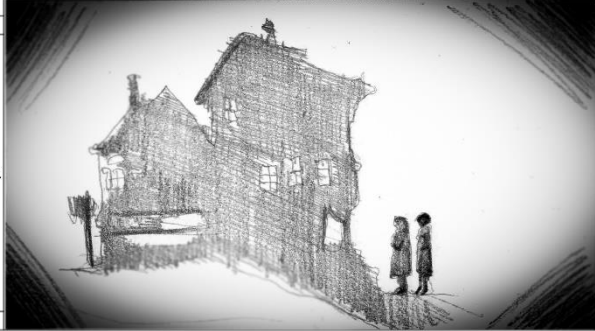
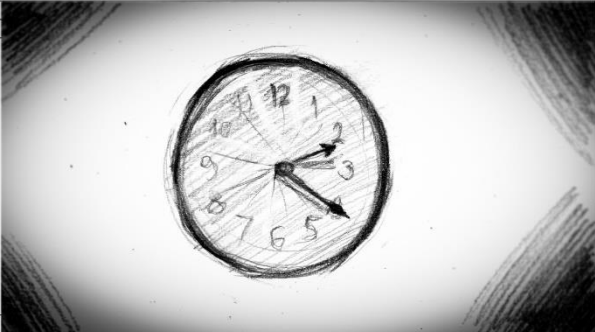
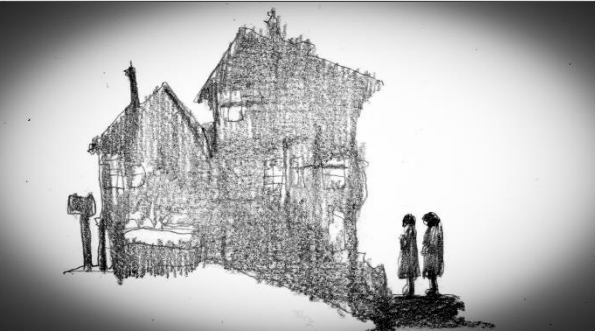
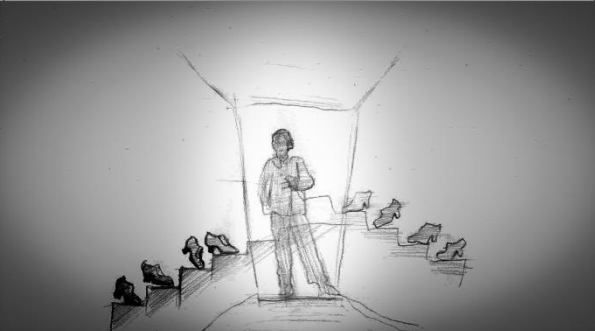

"Kiki'nin Anıları" Storyboard/ Bölüm HER ŞEY İÇİN TEŞEKKÜR			
İç Mekan	Gece/ Aksiyon/ Ses/ Müzik	Aksesuarlar	Set Giydirme
Kiki odada anlatmaya devam ediyor (yağmur sesi ve alt kattan gelen eğelence sesleri)			
Kiki: <i>Bütün bunlardan sonra mutfaka geri dönüyordum. Patronum çok sinirli ve nefret dolu bir kadındı. Öfkeli bir çöğlek amadan emir veremiyordu.</i>			
		Notlar	
		3 Boyutlu animasyon	17

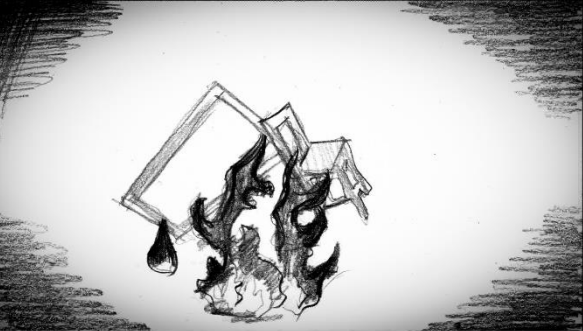

"Kiki'nin Anıları" Storyboard/ Bölüm HER ŞEY İÇİN TEŞEKKÜR			
İç Mekan	Gece/ Aksiyon/ Ses/ Müzik	Aksesuarlar	Set Giydirme
Uyumak için yatan Kiki			
Ses Kiki: <i>Benise o kadar çok yoruluyordum ki sadece bir tek şeyi düşünüyordum; yatağa girmek.</i>			
		Notlar	
		cutout animasyon	18

"Kiki'nin Anıları" Storyboard/ Bölüm HER ŞEY İÇİN TEŞEKKÜR			
İç Mekan	Gece/ Aksiyon/ Ses/ Müzik	Aksesuarlar	Set Giydirme
Kiki odada anlatmaya devam ediyor (yağmur sesi ve alt kattan gelen eğelence sesleri)			
Kiki: <i>Bazen kaçmak istiyordum ama parasız nereye gidebilirdim ki. Ayrıca kaçıp yakalanırsam annem beni yirmi bir yaşına kadar istahesine kapatabilirdi. Halalararımdan birinin on sekiz yaşındayken istahesinde öldüğünü hatırlıyorum. Herkesin, karakterini bana benzettiği özgür ruhlu bir kadındı. İsmi Alice'yi. Tıpkı benim gibi. Filme geçen ilk fırsatta isten çıkılmaya karar vermişim.</i>			
		Notlar	
		3 Boyutlu animasyon	19

"Kiki'nin Anıları" Storyboard/ Bölüm SANATA İLK DOKUNUŞUM			
İç Mekan	Gece/ Aksiyon/ Ses/ Müzik	Aksesuarlar	Set Giydirme
Kiki odada sigarasını içerek anlatıyor			
Kiki: <i>Bir gün patronum çok ıleri gütiği için istifa edip ayrıldım ama nereye gideceğimi bilmiyordum. Birden aklıma birkaç gün önce tanıştığım bizim oralarda yaşayan bir kadın geldi. Geceyi onun evinde geçirdim ve ertesi gün iş aramaya çıktım. Tanıştığım bir heykeltıraş, modeli olmamı teklif etti. İlk defa uluorta soyunacaktım ama başka şansım yoktu! Henüz üç seans poz vermişim ki atölyesi evimizden çok uzaktı olmadığından görenler "Kızın erkeklerin evinde soyunuyor," diye anneme yetiştirmişlerdi. Annem de heykeltıraş atölyesine dalıp olay çıkardı. Ama ne yalan söyleyeceyim umurumla değildi!</i>			
		Notlar	
		3 Boyutlu animasyon	20

"Kiki'nin Anıları" Storyboard/ Bölüm SOUTINE DÖNEMİ			
İç Mekan	Gece /	Aksesuarlar Set Giydirme	Notlar
Aksiyon/ Ses/ Müzik			
<p>Bir evin yanında iki kadın silteti (fışılama ve rüzgar sesleri)</p> <p>Ses Kiki: <i>Ceplerimizde sadece birkaç frangın olduğu bir gece bir kız arkadaşımla kalacak yer bulmak ümidıyla tamdik birinin kapısında bekledik.</i></p>			
			cutout animasyon
			21
"Kiki'nin Anıları" Storyboard/ Bölüm SOUTINE DÖNEMİ			
İç Mekan	Gece /	Aksesuarlar Set Giydirme	Notlar
Aksiyon/ Ses/ Müzik			
<p>Hızlı ilerleyen saat görüntüsü (saat ve ağlama sesi)</p> <p>Ses Kiki: <i>Saat gecenin ikisi olup da kimse gelmeyince ben ağlamaya başladım.</i></p>			
			cutout animasyon
			22
"Kiki'nin Anıları" Storyboard/ Bölüm SOUTINE DÖNEMİ			
İç Mekan	Gece /	Aksesuarlar Set Giydirme	Notlar
Aksiyon/ Ses/ Müzik			
<p>Bir evin yanında iki kadın silteti üşüne sesi, rüzgar sesi</p> <p>Ses Kiki: <i>Sağuktan donmuşuk ve nereye sığınacağımızı bilmiyorduk. Arkadaşım, "Şansımız varsa belki Soutine evdedir, buraya çok yakın oturuyor," dedi.</i></p>			
			cutout animasyon
			23
"Kiki'nin Anıları" Storyboard/ Bölüm SOUTINE DÖNEMİ			
Dış Mekan	Gece /	Aksesuarlar Set Giydirme	Notlar
Aksiyon/ Ses/ Müzik			
<p>Merdivenler iki kadının ayaklabırları ve açılan kapı arkasında Soutine silteti beliriyor (adım sesleri, kapı açılma sesi)</p> <p>Ses Kiki: <i>Biz gümek için toparlanup merdivenlerden inerken Soutine çıkardı ümitimiz. O kadar sinirli görünüyordu ki korkmaya başladım fakat arkadaşım beni sakinleştirdi.</i></p>			
			cutout animasyon
			24

"Kiki'nin Anıları" Storyboard/ Bölüm SOUTINE DÖNEMİ			
Dış Mekan	Gece /		Aksesuarlar
	Aksiyon/ Ses/ Müzik		Set Giydirme
<p>Kiki odada anlatmaya devam ediyor (yağmur sesi ve altı kattan gelen eğelence sesleri)</p> <p>Kiki: <i>Biraz sonra dışarıdan az daha ılık olan daireye girdik ve Soutin bütün geceyi biz ısındık diye evde yakılacak olan her şeyi şömineye atarak geçirdi.</i></p>			Notlar
			3 Boyutlu animasyon
			25
"Kiki'nin Anıları" Storyboard/ Bölüm SOUTINE DÖNEMİ			
İç Mekan	Gece/		Aksesuarlar
	Aksiyon/ Ses/ Müzik		Set Giydirme
<p>Alev görüntüsü içine atılan sandalyeler, mobilyalar (çıtırdayan eteş sesi)</p> <p>Ses Kiki: <i>O gün Soutin'e vuruldum ve bir süre görüştük.</i></p>			Notlar
			cutout animasyon
			26
"Kiki'nin Anıları" Storyboard/ Bölüm SOUTINE DÖNEMİ			
Dış Mekan	/Gündüz		Aksesuarlar
	Aksiyon/ Ses/ Müzik		Set Giydirme
<p>Kadın silüeti üstüne şapka, yağmurluk, büyük ayakkabılar sırayla geliyor, yapıyor. (uygun bir ses efekti)</p> <p>Ses Kiki: <i>Fırkak şapkası, eski yağmurluk ve üç mamara büyük ayakkabılarla o günlerde semtin en şık giyineni bendim.</i></p>			Notlar
			cutout animasyon
			27
"Kiki'nin Anıları" Storyboard/ Bölüm SANATSAL ORTAMLARDA İLK GÖRÜLMELER			
İç Mekan	Gece/		Aksesuarlar
	Aksiyon/ Ses/ Müzik		Set Giydirme
<p>Kiki odada anlatmaya devam ediyor (yağmur sesi, mekanın içinden gelen eğlenen insanların sesi)</p> <p>Kiki: <i>Resamlarla karyolaşmak timidiyle sık sık Dome veya Rotonde'un etrafında dolışırdım.</i></p>			Notlar
			3 Boyutlu animasyon
			28

"Kiki'nin Anıları" Storyboard/ Bölüm SANATSAL ORTAMLARDA İLK GÖRÜLMELER			
Dış Mekan /Gündüz	Aksiyon/ Ses/ Müzik		Aksesuarlar Set Giydirme
<p>Fincanla başlayan ve uzaklaşarak karede kafede oturan kadın silüeti görülüyor (hareketlese uygun sesler, porselen fincan sesi, sokak gürültüsü)</p> <p>Ses Kiki: <i>Bir fincan kahve parası kazanmak için sislenip pilsenip buraları geldim.</i></p>			Notlar
			cutout animasyon
			29

"Kiki'nin Anıları" Storyboard/ Bölüm SANATSAL ORTAMLARDA İLK GÖRÜLMELER			
İç Mekan /Gece/	Aksiyon/ Ses/ Müzik		Aksesuarlar Set Giydirme
<p>Kiki odada anlatmaya devam ediyor. (yağmur sesi, mekânın içinden gelen eğlenen insanların sesi)</p> <p>Kiki: <i>Şans eseri orada ufak tefek birisiyle tanıştum. Bana geceleri paltosunu ödünç verirdi.</i></p>			Notlar
			3 Boyutlu animasyon
			30

"Kiki'nin Anıları" Storyboard/ Bölüm SANATSAL ORTAMLARDA İLK GÖRÜLMELER			
Dış Mekan /Gece /	Aksiyon/ Ses/ Müzik		Aksesuarlar Set Giydirme
<p>Ellerinde içkiler olan, toplaşık oturmuş insanlar silüetleri, gittikçe ortada şişeler çoğalıyor (gültüşme sesleri, gitar sesi)</p> <p>Ses Kiki: <i>Omın sayesinde evlerine poz vermeye ya da sabaha kadar şarkı söylemeye gittiğim genç ressamlar ile tanıştum.</i></p>			Notlar
			cutout animasyon
			31

"Kiki'nin Anıları" Storyboard/ Bölüm SANATSAL ORTAMLARDA İLK GÖRÜLMELER			
İç Mekan /Gündüz	Aksiyon/ Ses/ Müzik		Aksesuarlar Set Giydirme
<p>Poz veren Kiki elleriyle kasıklarını kapatıyor ardından ellerini serbest bırakıyor, kasıklarında tüyler çıkıyor. (hareketlere uygun sesler)</p> <p>Ses Kiki: <i>Zamanla sürekli poz vermeye başladım. Özel bölgedeki tüy ürtüsü gelişmediği için poz vermeyi çok seviyordum çünkü sürekli siyah şal ile kapatmak zorunda kalıyordum. Aslına bakılınca ben çok iyi kal etkisi yaratmaya biliyordum!</i></p>			Notlar
			cutout animasyon
			32

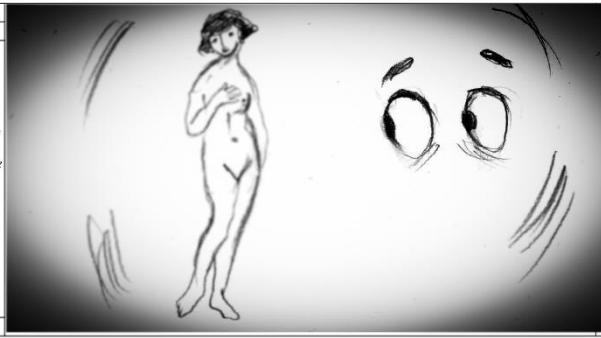
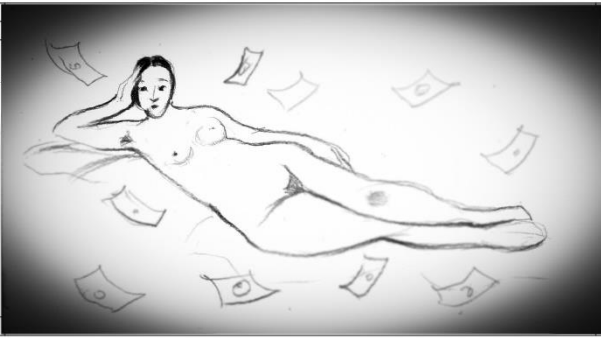

"Kiki'nin Anıları" Storyboard/ Bölüm MONTFARNASSE HAYATI			
Dış Mekan	/Gündüz		Aksesuarlar Set Giydirme
Aksiyon/ Ses/ Müzik			
<p>Kiki odada elinde içki anlatmaya devam ediyor (yağmur sesi, mekânın içinden gelen eğlenen insanların sesi)</p> <p>Kiki: <i>Adım adım büyüleyici uyumsuzlukla dolu sanat çevresine girdim. Hiçbir zaman kendi oklama sahip olmadığımken, çoğunlukla farklı insanlarla yaşadım. Bana rağmen o kadar mutluym ki içremme, melankoli ve hüzün kelimeleri bana hiç dokunmuyordu, bilmediğim yabancı kelimeler gibi gelirdi. Ayrıca hasta olmamanın ne demek olduğunu da bilmiyordum. Öğle yemeği olarak Campagne Première sokagında "Chez Rosalie"de" çorba içtim. Bazen de Rosalie beni neredeyse bedavaya doyurdu. Utrillo da oradaydı. Onunla ilgili en iyi hatırladığım anım şuydu;</i></p>		Notlar	
			3 Boyutlu animasyon
			33

"Kiki'nin Anıları" Storyboard/ Bölüm MONTFARNASSE HAYATI			
İç Mekan	Gece/		Aksesuarlar Set Giydirme
Aksiyon/ Ses/ Müzik			
<p>Şövale önünde çalışan siltiet Utrillo ve poz veren Kiki</p> <p>(hareketlere uygun sesler, fırça sesleri)</p> <p>Ses Kiki: <i>bir keresinde ona poz verirken, beni nasıl resmettiğine bakmak için yamma yaklaştığımda bir köy evini çizdiğini görünce şaşkınlıkla neredeyse dilimi yutacaktım.</i></p>		Notlar	
			cutout animasyon
			34

"Kiki'nin Anıları" Storyboard/ Bölüm KISLING			
Dış Mekan	/Gündüz		Aksesuarlar Set Giydirme
Aksiyon/ Ses/ Müzik			
<p>Kafede kahve içen Kiki siltiet. Siltiet halinde almeye el giriyor ve kahve içen Kiki'yi işaret ediyor. Kiki kafayı öne eğiyor. (sokak sesi)</p> <p>Ses Kiki: <i>Bir gün "Rotonde" kafede otururken içeri bronz tenli biri girdi. Kâktili vardı ve sanırım biraz kabaydı. Mekân sahibine beni işaret ederek "Bu yeni fahişe de kim?" dediğini duydum. Korkduğum için hiçbir şey diyemedim ve ona bakmamaya çalıştım ama hemen arkadaşşıma anlattım. O ise hayranlıkla "O Kisling..." dedi bana.</i></p>		Notlar	
			cutout animasyon
			35

"Kiki'nin Anıları" Storyboard/ Bölüm KISLING			
İç Mekan	/Gündüz		Aksesuarlar Set Giydirme
Aksiyon/ Ses/ Müzik			
<p>Siltiet şeklinde Kiki ve Kisling balkon demirleri önünde yan yana geliyorlar. Kisling gidiyor Kiki yalnız gök yüzüne bakıyor. (sokak sesi)</p> <p>Ses Kiki: <i>Arımdan beni Kisling ile tanıştırdılar! Terasta baş başa kalınca bana sorular sormaya başladı. Bana fahişe, yaşlı ve hastalıklı diye hitap ediyordu. Hitap şekli ne kadar sıcak ve sevimli olsa da kullandığı sözcükler beni rahatsız etti ve onunla konuşmamaya karar verdim. Oysa ondan çok hoşlanmıştım.</i></p>		Notlar	
			cutout animasyon
			36

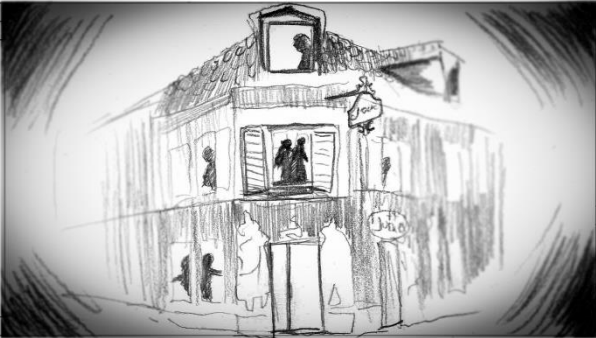

"Kiki'nin Anıları" Storyboard/ Bölüm: POZ VERMEK			
İç Mekan	Geca/		Aksesuarlar
Aksiyon/ Ses/ Müzik			Set Giydirme
<p>Kiki odada anlatmaya devam ediyor (yağmur sesi, mekanın içinden gelen eğlenen insanların sesi)</p> <p>Kiki: <i>Kisling bana kıstır emeyeceğine dair söz verince üç aylık bir anlaşma yaptık. Çalışırken vahşi çığlıklar atıyor, beni güldürmeye çalışıyordu ve acaba kim daha iyi yapacak diye iddiaya girip aramızda yarıştık. Bunlar beni güldürüyordu. Dolayısıyla bu charım modelliğime sakte veriyorduk.</i></p>		Notlar	
			3 Boyutlu animasyon
37			
"Kiki'nin Anıları" Storyboard/ Bölüm: 1922 FOUJITA			
İç Mekan	/Gündüz		Aksesuarlar
Aksiyon/ Ses/ Müzik			Set Giydirme
<p>Foujita'nın resmini canlandırmak</p> <p>Kiki göz kuruyor örgenğin (uygun bir ses efekti)</p> <p>Ses Kiki: <i>Foujita'ya da poz verdim.</i></p>		 <p>orjinal eskiz</p>	Notlar
			cutout animasyon
38			
"Kiki'nin Anıları" Storyboard/ Bölüm: 1922 FOUJITA			
İç Mekan	/Gündüz		Aksesuarlar
Aksiyon/ Ses/ Müzik			Set Giydirme
<p>Kiki bir silüet halinde ve kasıklarına bakan bir çift göz.</p> <p>(uygun ses efektleri)</p> <p>Ses Kiki: <i>Bende en şaşırıcı şey kasıklarında tıy olmamasıydı. Burunun ucuyla tam özel bölgeye yaklaşıp seans boyunca kolların çıkıp çıkmayacağına bakardı. Sonra ince sesi ile şöyle dedi: "Çok komik – kal yok!"</i></p>		Notlar	
			cutout animasyon
39			
"Kiki'nin Anıları" Storyboard/ Bölüm: 1922 FOUJITA			
İç Mekan	/Gündüz		Aksesuarlar
Aksiyon/ Ses/ Müzik			Set Giydirme
<p>Uzanmış Kiki Foujita'nın tablosunu canlandırmak (uygun ses efektleri)</p> <p>Ses Kiki: <i>Poz verdiğim tablolar satılınca bana iki yüz-üç yüz frank verirdi. Onu çok severdim! Basit, sevimli ve iyi bir insandı.</i></p>		 <p>orjinal eskiz</p>	Notlar
			cutout animasyon
40			

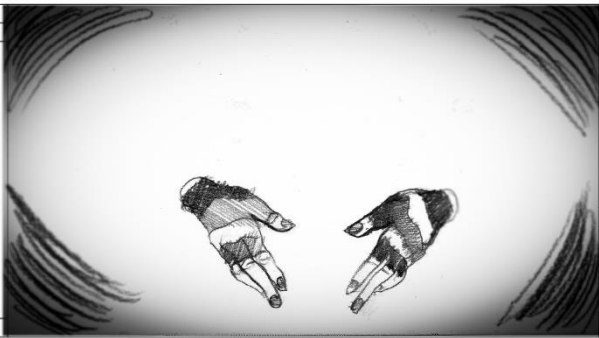

"Kiki'nin Anıları" Storyboard/ Bölüm MAN RAY			
İç Mekan	Gece/		Aksesuarlar
Aksiyon/ Ses/ Müzik			Set Giydirme
<p>Kiki odada içki kadehiyle anlatmaya devam ediyor</p> <p>Kiki: <i>Amerikanın en iyi fotoğrafçısıyla tanıştım ve ona poz verdim. Gizemliliği ve aksanı çok hoşuma gidiyordu.</i></p>			Notlar
			3 Boyutlu animasyon
			41
"Kiki'nin Anıları" Storyboard/ Bölüm MAN RAY			
İç Mekan	Gece /		Aksesuarlar
Aksiyon/ Ses/ Müzik			Set Giydirme
<p>Kiki yakın plan bakışı</p> <p>Kiki: <i>Bana hep şöyle dedi: "Kiki bana öyle bakma! Beni izliyorsun!"</i></p>			Notlar
			3 Boyutlu animasyon
			42
"Kiki'nin Anıları" Storyboard/ Bölüm MAN RAY			
İç Mekan	Gece/		Aksesuarlar
Aksiyon/ Ses/ Müzik			Set Giydirme
<p>Kiki odada anlatmaya devam ediyor</p> <p>(yağmur sesi, mekanın içinden gelen eğlenen insanların sesi)</p> <p>Kiki: <i>Man Ray zengin değildi ama karnımıza doyuracak kadar paramız vardı. Someçta açlığımızı Delma'da, Breletle'de ya da Rosalie'de gideriyorduk.</i></p>			Notlar
			3 Boyutlu animasyon
			43
"Kiki'nin Anıları" Storyboard/ Bölüm MAN RAY			
İç Mekan	Gece /		Aksesuarlar
Aksiyon/ Ses/ Müzik			Set Giydirme
<p>Silüet halinde fotoğraf çeken Man Ray (fotoğraf makinasının sesi)</p> <p>Kiki: <i>İnsanları otel odamızda fotoğraflıyordu, akşamları o karanlıkta iş yaparken ben de yatağa uzanırdım.</i></p>		 <p>orjinal eskiz</p>	Notlar
			cutout animasyon
			44

"Kiki'nin Anıları" Storyboard/ Bölüm MAN RAY			
İç Mekan	Gece/ Aksiyon/ Ses/ Müzik	Aksesuarlar	Set Giydirme
<p>Yakın plan Man Ray'ın yüzü kırmızı ışık altında şeytan silüetine dönüşüyor (duruma uygun ses efekti)</p> <p>Kiki: <i>Kırmızı lambanın ışığıyla aydınlanan yüzünü gördüğümde, şeytanın vicut bulmuş haline benzetirdim. Işı bitsen diye düşünerek s abırsızlanırdım.</i></p>			
		Notlar	cutout animasyon
		45	
"Kiki'nin Anıları" Storyboard/ Bölüm MAN RAY			
İç Mekan	Gece/ Aksiyon/ Ses/ Müzik	Aksesuarlar	Set Giydirme
<p>Bir grup portre (yazılan sırasıyla beliriyorlar,) ayrışıp üzerinde "dada" ve "sürrealizm" yazan iki gruba ayrılıyor. (kalabalık sesleri)</p> <p>Ses Kiki: <i>Kendine Dada diyen grupta takıldık, kendilerine Sürrealist diyen bir grup daha vardı. Aslma bakalırsa bana göre aralarında pek fark yoktu! Tristan Tzara, Breton, Philippe Soupault, Aragon, Marc Ernst, Paul Éluard ve diğerleri... Geceleri konuları pek anlamasam da hiç sıkılmadığım sohbetlerle geçirdik...</i></p>			
		Notlar	cutout animasyon
		46	
"Kiki'nin Anıları" Storyboard/ Bölüm MAN RAY			
İç Mekan	/Gündüz	Aksesuarlar	Set Giydirme
<p>Man Ray'ın çektiği fotoğraflar gelir ekrana (Marquis Casati'nin fotoğrafı) (duruma uygun ses efektleri)</p> <p>Ses Kiki: <i>Onun yaratıcılığına hayrandım – çok güzel fotoğraflar çekmişti. Beni en çok etkileyen ise Marquis Casati'nin içi su ve yapraklarla dolu cam fanusun öntünden çekilmiş fotoğrafıydı. Marquis hafifçe hareket etmiş ve bu yüzden ilginç bir görüntü ortaya çıkmıştı. Şunu söylemeliyim ki bu basit, küçük otel odasında tüm Paris aristokrasisi ve ünlü insanlar Man Ray tarafından uğurlanmıştı. Man Ray asla ressam ve fotoğrafçı olmaktan vazgeçmedi. Fotoğrafları kadar tabloları da şayanıydı ve tabloları da fotoğrafları gibi üç renkten ibaretti.</i></p>			
		Notlar	cutout animasyon
		47	
"Kiki'nin Anıları" Storyboard/ Bölüm MAN RAY			
İç Mekan	/Gündüz	Aksesuarlar	Set Giydirme
<p>Man Ray'ın Kiki tablosu sırayla üç renk ile bir araya geliyor ve tablo tamamlanıyor (duruma uygun ses efektleri)</p> <p>Ses Kiki: <i>siyah, beyaz ve gri.</i></p>			
		Notlar	cutout animasyon
		48	

"Kiki'nin Anıları" Storyboard/ Bölüm MAN RAY			
İç Mekan	Gece/ Aksiyon/ Ses/ Müzik	Aksesuarlar	Set Giydirme
<p>Kiki odada anlatmaya devam ediyor (yağmur sesi, mekanın içinden gelen eğlenen insanların sesi)</p> <p>Kiki: <i>Popüler bir yer olacağımı düşünerek birkaç arkadaş bir gece kulübü açtık.</i></p>			
		Notlar	3 Boyutlu animasyon
			49
"Kiki'nin Anıları" Storyboard/ Bölüm THE JOCKEY			
Dış Mekan	Gece/ Aksiyon/ Ses/ Müzik	Aksesuarlar	Set Giydirme
<p>Kiki 'The Jockey' in penceresinden görünüyör alt katta ki pencerelerde ise dans eden insanların silüetleri beliriyor. (sokak ve müzik sesi)</p> <p>Ses Kiki: <i>İsmi aramızdan biri olan "Jockey" Miller'dan esinlenerek koyduk. Her akşam büyük bir aile gibi burada toplanıyorduk. Herkes çok içiyordu ve herkes çok muthuydu. Her müşteri aklına gelen her şeyi yapmaktay serbestti. Aylar hatta yıllar boyunca "Jockey" bölgenin popüler mekânıydı.</i></p>			
		Notlar	cutout animasyon
			50
"Kiki'nin Anıları" Storyboard/ Bölüm THE JOCKEY			
İç Mekan	Gece/ Aksiyon/ Ses/ Müzik	Aksesuarlar	Set Giydirme
<p>Çarpışan kadehler görüntüsü. (duruma uygun ses efekti)</p> <p>Ses Kiki: <i>Bütün Paris Jockey'e eğlenmeye geliyordu. Tiyatro ve sinema yıldızları, yazarlar, sanatçılar... Van Dongen, Kisling, Per Krohg, Foujita ve Deren.</i></p>			
		Notlar	cutout animasyon
			51
"Kiki'nin Anıları" Storyboard/ Bölüm JEAN COCTEAU			
İç Mekan	Gece/ Aksiyon/ Ses/ Müzik	Aksesuarlar	Set Giydirme
<p>Kiki odada anlatmaya devam ediyor (yağmur sesi, mekanın içinden gelen eğlenen insanların sesi)</p> <p>Kiki: <i>Cocteau'yu ilk Man Ray'ın yanında görmüştüm, fotoğraf çekilmeye gelmişti.</i></p>			
		Notlar	3 Boyutlu animasyon
			52

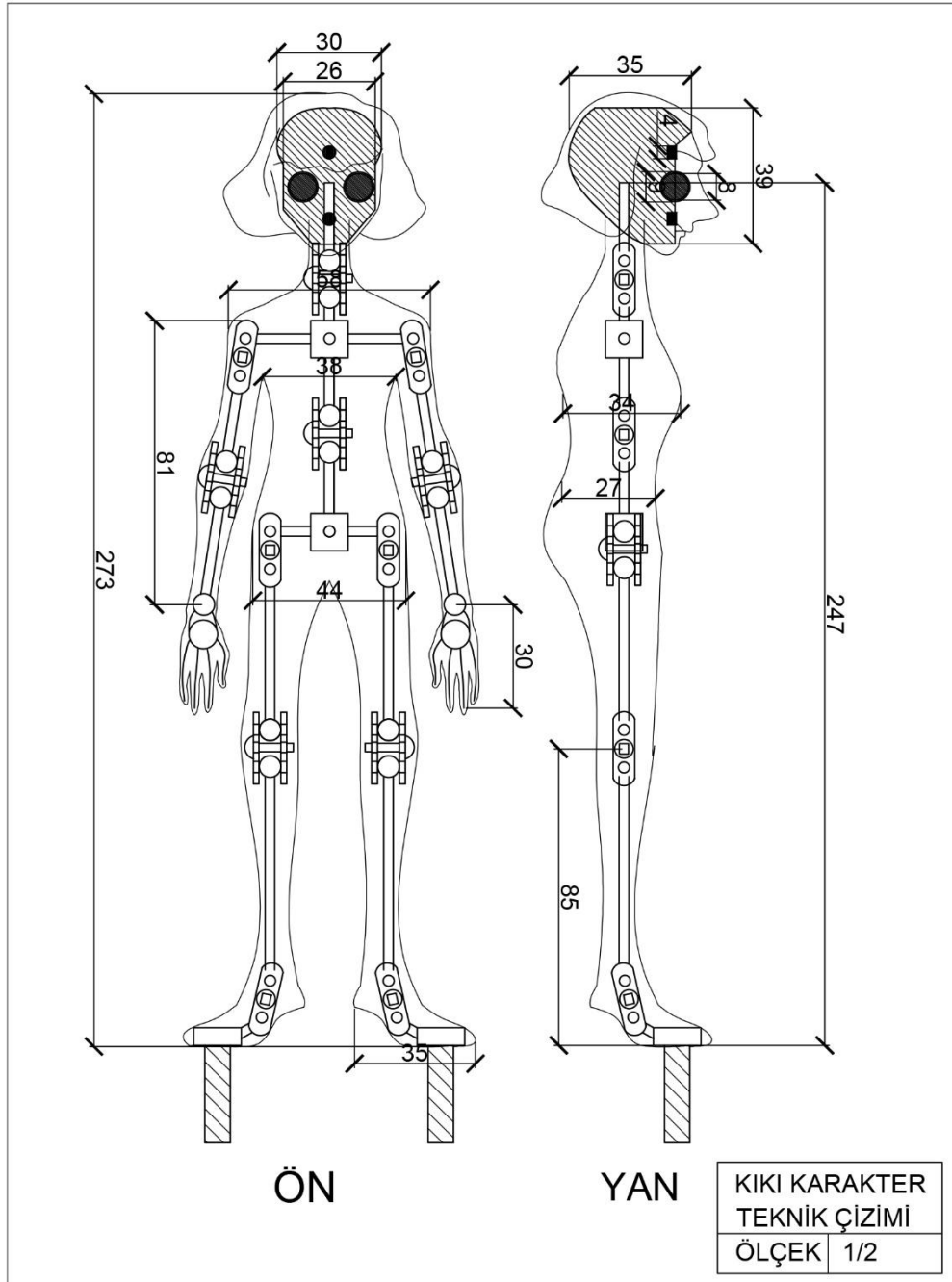
"Kiki'nin Anıları" Storyboard/ Bölüm JEAN COCTEAU			
İç Mekan	Gece/	Aksesuarlar Set Giydirme	
Aksiyon/ Ses/ Müzik			
<p>Kısa eldivenli eller görüntüsü (duruma uygun ses efekti)</p> <p>Ses Kiki: <i>Ellerimde kırmızı, siyah ve beyaz renklerde eldivenler vardı. Şöyle düşünmüştüm "eldivenlerin fotoğrafını çekirmeye gelmiş herhalde!"</i></p>			Notlar cutout animasyon
53			
"Kiki'nin Anıları" Storyboard/ Bölüm JEAN COCTEAU			
İç Mekan	Gece/	Aksesuarlar Set Giydirme	
Aksiyon/ Ses/ Müzik			
<p>Kısa eldivenli eller görüntüsüne Jean Cocteau'nun portresi ekleniyor. (duruma uygun ses efekti)</p> <p>Ses Kiki: <i>Hızır gelmişken güzel saçlarımı ve gözlerimin fotoğrafını çekirmek istedi. Gözleri bir çift purlanta gibiydi... Sonra Cocteau'yla çok görüştüm ve her görüşmemizde onu daha da çok sevdim. Çok sade ama çok göz alıcı biriydi, sanki onu doğduğundan beri tanıyormuş gibiydim. Hayalden onun portresini çizdim, söylediklerine göre ona çok benzemişti hatta Londra'da hemen satılmıştı.</i></p>			Notlar cutout animasyon
54			
"Kiki'nin Anıları" Storyboard/ Bölüm JEAN COCTEAU			
İç Mekan	Gece/	Aksesuarlar Set Giydirme	
Aksiyon/ Ses/ Müzik			
<p>Kiki oturup aynın önünde kolyesine bakıyor (yağmur sesi, mekanın içinden gelen eğlenen insanların sesi)</p> <p>Ses Kiki: <i>Akşamları sık sık Penthievre sokasındaki "Boeuf" kabaresine beni dinlemeye geliyordu. Onun orada olması benim özgüvenimi artırıyordu. Herkes onun hareketlerine ve parlak zekâsına hayrandı ona aşıkın. O ise bana kraliçelere layık bir kolye hediye emişti.</i></p>			Notlar 3 Boyutlu animasyon
55			
"Kiki'nin Anıları" Storyboard/ Bölüm MONTPARNASSE BUGÜN			
İç Mekan	Gece/	Aksesuarlar Set Giydirme	
Aksiyon/ Ses/ Müzik			
<p>Kiki odada pencerenin önüne geçiyor ve anlatmaya devam ediyor (yağmur sesi, mekanın içinden gelen eğlenen insanların sesi)</p> <p>Kiki: <i>Şimdi özgürlüğümün kralığı Montparnasse kayım. Artık beni yine fasulye yemeğe göndermelerinden korkmadan dilediğim gibi yaramazlık yapabiliyim. Buranın yerlileri hoşgörülü ve açık fikirlidir, başka yerlerde suç olan hareketlerim burada sadece bir hata olarak algılanıyor. Montparnasse resmedilmeye değer ve pitoresk bir yer!</i></p>			Notlar 3 Boyutlu animasyon
56			

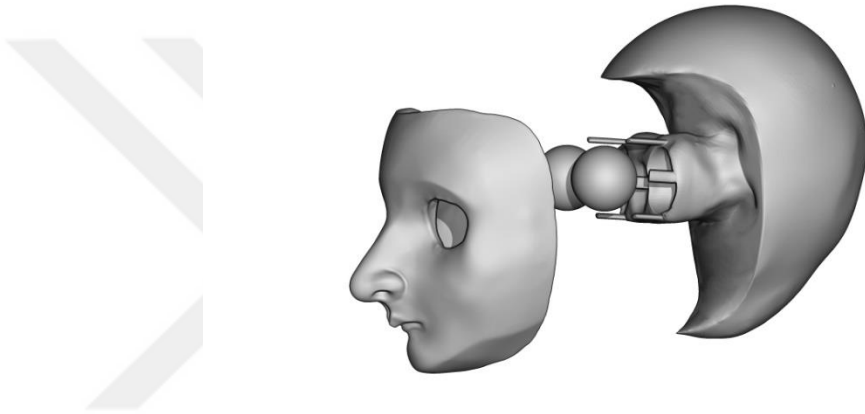
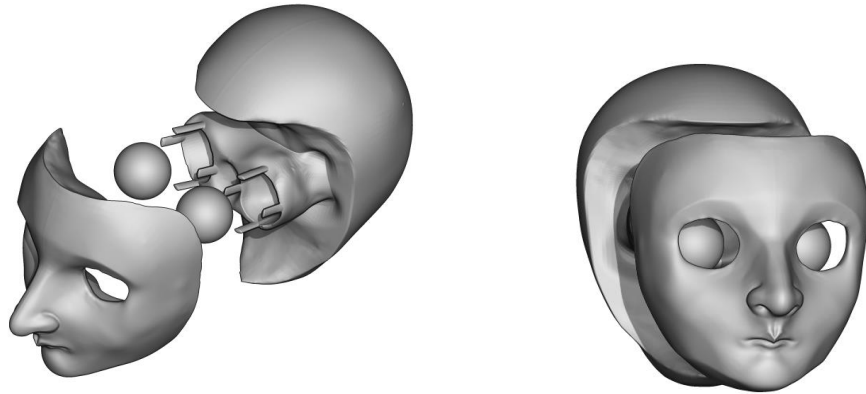
"Kiki'nin Anıları" Storyboard/ Bölüm MONTPARNASSE BUGÜN			
İç Mekan	Gece/	Aksesuarlar Set Giydirme	Notlar
Aksiyon/ Ses/ Müzik			
<p>Montparnasse yazısı altında tek tek küçük çadırlar görüntüyor. (duruma uygun ses efektleri)</p> <p>Ses Kiki: <i>Dünyanın her yerinden insanlar burada kamp kurmuşlar sanki ve bir aile gibi mutlu mesut yaşıyorlar.</i></p>			
			cutout animasyon
			57
"Kiki'nin Anıları" Storyboard/ Bölüm MONTPARNASSE BUGÜN			
İç Mekan	Gece/	Aksesuarlar Set Giydirme	Notlar
Aksiyon/ Ses/ Müzik			
<p>Kiki odada pencerenin önünde anlatmaya devam ediyor (yağmur sesi, mekanın içinden gelen eğlenen insanların sesi)</p> <p>Kiki: <i>Sabahları Montparnasse'ı Watteau, Collarossi, Grande Chaumière gibi akademilere giden, geniş pantolonlu genç erkekler ve pembe yanaklı genç kadınlar dolduruyor.</i></p>			
			3 Boyutlu animasyon
			58
"Kiki'nin Anıları" Storyboard/ Bölüm MONTPARNASSE BUGÜN			
İç Mekan	Gece/	Aksesuarlar Set Giydirme	Notlar
Aksiyon/ Ses/ Müzik			
<p>Sayılan sanatçıların portreleri yan yan geliyor. (uygun ses efektleri)</p> <p>Ses Kiki: <i>İnsanlar bütün gün kafeleri dolduruyorlar. İşine sadık modeller burularda randevılaşılıyor: Aïcha, Bubul, Clara... İşini layığıyla yapan model parmakla sayılabilecek kadar az artık! Ye akşam ben yine arkadaşlarımla buluşuyorum: Faujita, güzel Yuki, kendi esprilerine gülen Derian, Tom Miks gömleklere giyen Kisleng ve Paris'in en meşhurlerine sahip eş. Elbette Desnos da aramızda. Ye işte her zaman olduğu gibi, fotoğraftaki en son yeniliklerin hayalini kuran veya bir cam parçasına bakan Man Ray.</i></p>			
			cutout animasyon
			59
"Kiki'nin Anıları" Storyboard/ Bölüm MONTPARNASSE BUGÜN			
İç Mekan	Gece/	Aksesuarlar Set Giydirme	Notlar
Aksiyon/ Ses/ Müzik			
<p>Portrelerin üzeri bir perde görüntüsü ile kapanıyor ve Kiki'nin tarih yazısı geliyor, bu şekilde bitiyor. (kapanış müziği ve kalem sesi)</p> <p>Kiki: <i>Kısaca Montparnasse sirk gibi yınvarlak bir köy. Anlaşılmaz bir şekilde buraya gidersin ama kolay kolay çıkamazsın!</i></p> <p>KIKI, Montparnasse, 1929</p>			
			cutout animasyon
			60

5.1.7. Görsel Tasarımların Üretimi/Teknik Çözümleme (F)

Kiki karakterinin teknik çizimi ve modelleme

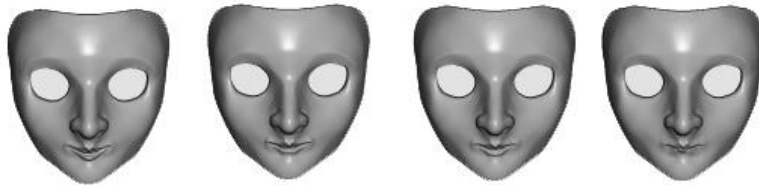
A

O, Ö

U, Ü

B, M, P

L

E

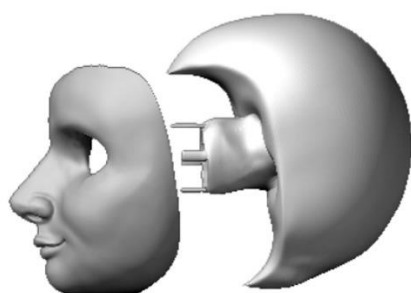
I

T, S, Ş, C, Ç, D, N, K

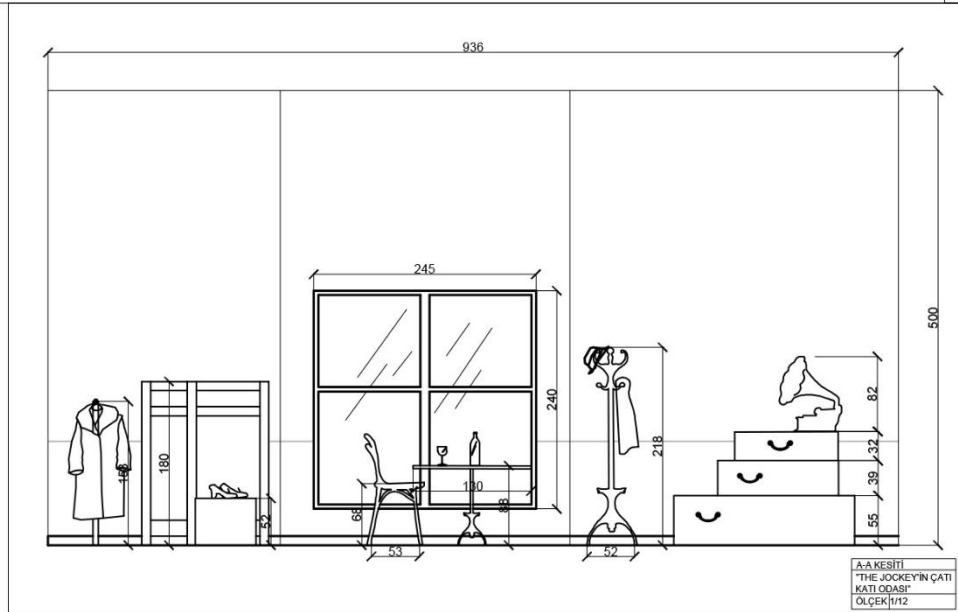
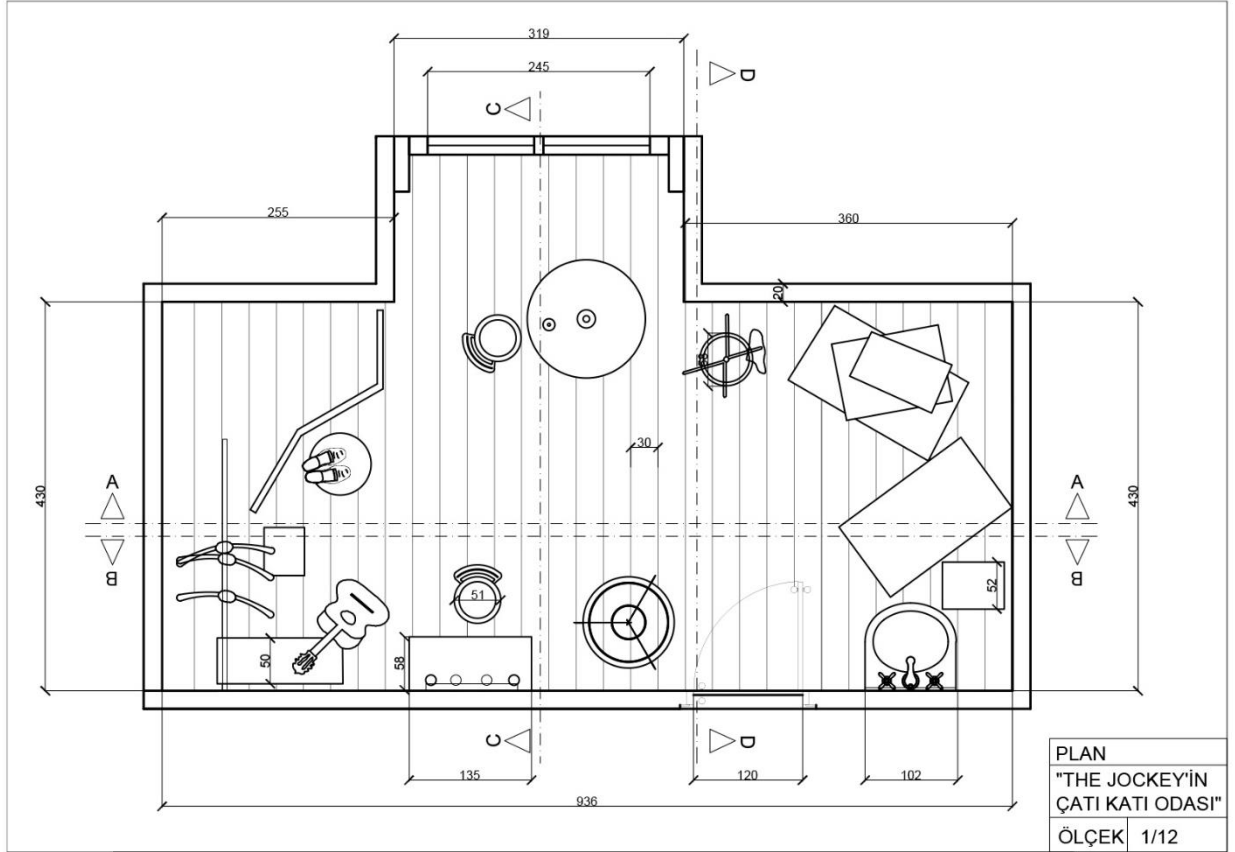
F, V

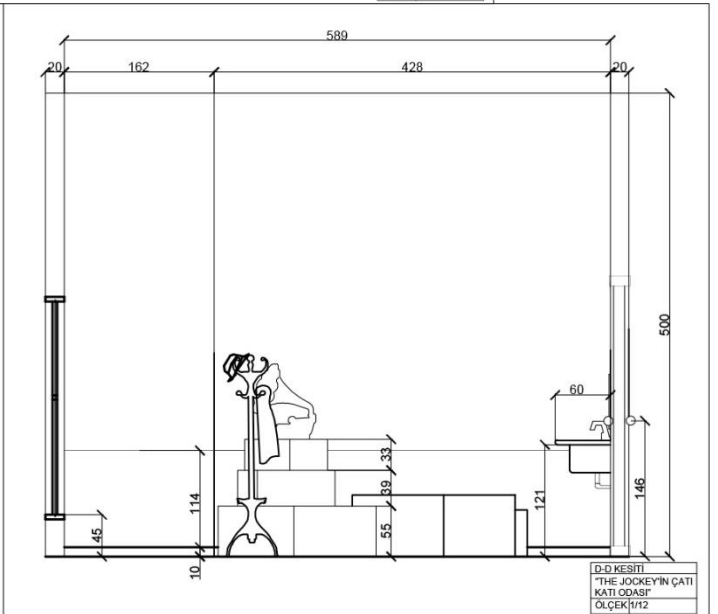
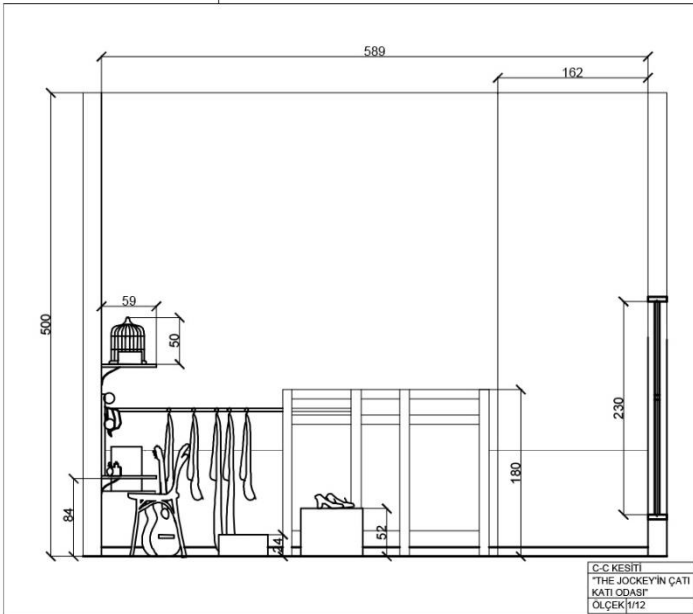
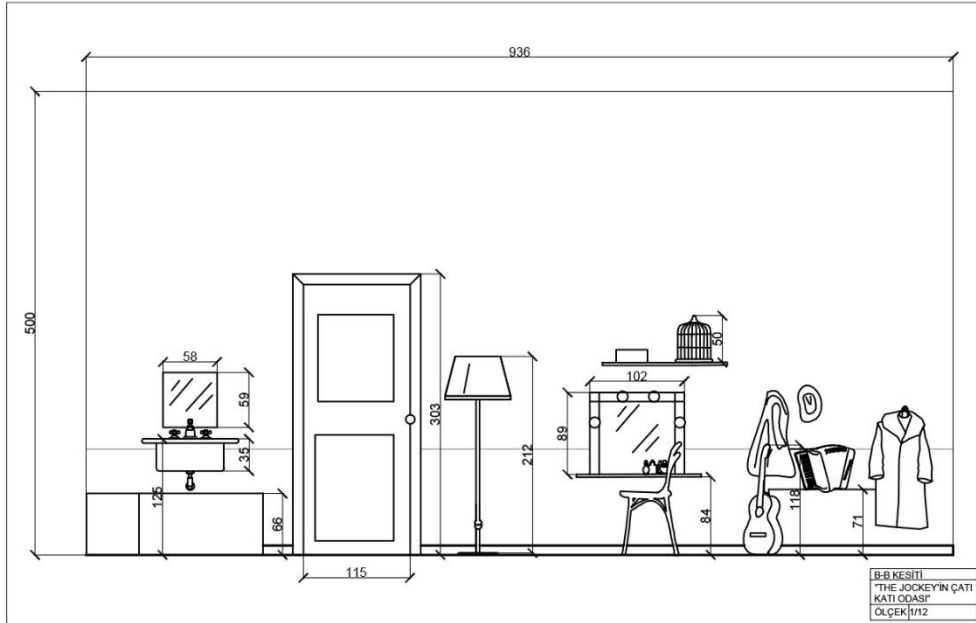

Gülümseme Aşamaları

“The Jockey” çatı katı odanın teknik çizimleri.

Resim 237: Kiki karakterinin yüz üretim aşaması

Resim 238: Kiki karakterinin vücut ve kostüm üretim aşamaları

Resim 239: Dekor üretim aşamaları

Resim 240: Animasyonun iki boyutlu kısmının üretim ve çekim aşamaları

Resim 241: Kiki'nin Anıları animasyonundan kare

Resim 242: Kiki'nin Anıları animasyonundan kare

Resim 243: Kiki'nin Anıları animasyonundan kare

Resim 244: Kiki'nin Anıları animasyonundan kare

Resim 245: Kiki'nin Anıları animasyonundan kare

6. SONUÇ

Sanat tarihi içinde en cesur, deneysel, yeniliklerle dolu ve en çok üretimin olduğu dönem şüphesiz 20. yüzyılın ilk yarısıdır. Aynı zamanda bu dönem dünyada acımasız savaşların süre gelmesiyle de anılır. Süre gelen sefalete, acıya ve açlığa rağmen sanatçılar yeni arayışlar içine atılmaktan hiç geri durmamışlardır.

Bu eser metni bu denli zor yaşam ikliminde bir model, şarkıcı, oyuncu ve ressam olan kısacası “avangart sanatın ilham perisi” olarak var olmayı başaran Alice Prin’i diğer adıyla Kiki’yi konu almıştır. Montparnasse Kraliçesi olarak da bilinen Kiki sanat çehresi içinde karizmatik bir figür ve döneminin bağımsız kadını olarak, aradan bir asır geçmesine rağmen, hayat hikâyesi ile benim de ilham perim olmuştur.

Eğitim aldığım Sahne Dekorları ve Kostümü Bölümü içerisinded üç ana sanat dalından biri olan Kukla ve Gölge Oyunları dalına kendimi her zaman yakın hissettim. Lisans eğitimim süresince dönem projelerine yönelik hem 2 boyutlu hem 3 boyutlu kuklalar üretmenin ve deneyimlemenin yanında, kuklaların bir oynatıcıya gerek duymadan canlandırılması benim için özel bir ilgi alanı olmuştur. Bu sihirli canlanmanın ilk örneklerini, çocukluğumda, Sovyet kukla animasyon filmleri (“Союзмультфильм”)⁷⁷ ile izleyerek deneyimlemiş, hemen büyüüne kapılmışım.

Lisans ve yüksek lisans eğitimim doğrultusunda biri stop-motion, diğeri cut-out olmak üzere iki animasyon filmi üretme şansım oldu. Cut-out tekniği ile, geleneksel gölge oyununun arasındaki paralelliği ve stop-motion amaçlı kuklanın klasik marionette ile olan bağlantısını bu projelerle birlikte kavramış oldum. “Kiki’nin Anıları” animasyon filmimde ise edindiğim tecrübeleri dikkate alarak, bulunduğumuz dönemin 3 boyutlu baskı ve lazer kesim gibi teknolojik yeniliklerini kullanarak bir animasyon filmi yaratmaya çalıştım. Geçtiğim aşamaları, kullandığım programları, kısacası stop-motion üretim sürecinin her aşamasını belirterek; bir anlamda filmin

⁷⁷ “Союзмультфильм” 1939 yılından beri Rusya’da birçok disiplinden yararlanarak animasyon üreten kuruluş.

“sihirli anları”nı yaratan arka plandaki estetik ve teknik yolculuğumun bu alana ilgi duyan kişiler için bir kaynak oluşturabilmesini amaçladım.

7. EKLER

KIKI'NİN ANILARI (çeviri)

I. BURGUNDİYA'DA ÇOCUKLUK DÖNEMİ

2 Ekim 1901'de Burgundiya'da doğdum. Annem işsizdi ve iş bulmak için Paris'e taşındı. Beni, üç kızının yarım düzine çocuğunu yetiştirmenin zor görevini alan büyükannemle birlikte bıraktı.

... Bizler babaları tarafından kabul edilme nezaketinde bulunulmayan altı gayri meşru kuzendik. Annem bakımım için ayda beş frank gönderirdi. Büyükbabam bir yol işçisi idi ve günde bir buçuk frank kazanırdı. Gündüzleri büyükannem zengin komşuların çamaşır ve dikiş işlerini yapardı. Biz çok fakirdik ama öğle yemeğinde her zaman lezzetli bir fasulye yemeği olurdu. Beş ya da altı yaşındayken beni kreşe yazdırdılar. Hatırladığım kadarıyla orada öğle yemeğinde ekmek ve çorba verirdi. Avluda çok uzun ve alçak bir bank vardı ve ben elbisemi kaldırarak oturmak için üzerine tırmanırdım. Sekiz yaşında bir oyun arkadaşım vardı o zaman. İsmi Henry idi ve omuzlarına düşen uzun, siyah saçları vardı.

Henry bana çok hoş görünürdü çünkü benim saçlarım hep kısacık erkek saçı gibi kesilirdi. Bu durum büyükannemi bir sürü işten kurtarırdı. Beş kuzenimin de hem erkeklerin hem kızların saçları kısacık kesilirdi. Biz de sert bir tarakla kısa saçlarımızı tarayarak bitleri çıkarmaya çalışırdık (buna rağmen bitlerimiz azalmıyordu). Çok kötü

bir öğretmenim yüzünden düzenli bir şekilde okula gitmedim. Bizim gibi fakir çocuklara hiç acımadı! Sınıfın soğuk zeminine bizi oturttuk boş yere cezalandırırdı. Bizden öğreniyormuş gibi davranırdı, gerçekten de pis olsak bile bu durum hiç hoşuma gitmezdi.

Benim için en kötü cezayı bulmuştu- burnumu duvara degecek bir şekilde sınıfın köşesinde gün boyunca durdururdu. Öleceğimi düşünürdüm. Çok yorulurdum ve duvarın yeşil renge boyanmış olması gözlerimi acıttırdı.

Çok fakir olduğumuz için, haftada iki kez pirinç veya fasulye çorbası için "iyi kalpli rahibeler" e giderdik. Bu benim ve kuzenlerim için asıl cezaydı, çünkü rahibeler bizi sevmezlerdi. Biz pasaklıydık ve çok dindar değildik ve ben ne zaman tabağımı uzatsam, bana bakan bir çift sert, kızgın göz görürdüm. Sonrasında elbette beni azarlarlardı. "Yine sen küçük Prin! Ne oldu? Annen Paris'ten yemek yetiştiremiyor mu sana? Paris'te para kazana bileneceğini söylüyorlar..." Diğer çocuklar ise gözlerini kocaman açarlardı şaşkınlıktan. Ah! Kendileri de benzer zor durumlarda kalmışlardır, çünkü hepimiz aynı durumdaydık. Annemin lüks içinde yaşadığını söyleyemem. Bodloka'da çocuk bakıcısı olarak çalışırdı ve bakımım için her zaman beş frank gönderirdi. Ancak köyde her şeyden para kazanılabilir! Biz sabırsızlıkla yaz fırtınalarının gelmesini beklerdik ve yağmurun altında çalılıklarda ve duvar deliklerinde salyangoz arardık. Yıkandıktan ve iyice temizlendikten sonra birkaç santime (kuruşa) satılabilen karahindibalar da vardı. Ormanda yaban çileği ve mantar toplardık. Bütün bunlar aileyi geçindirmeye yardımcı olurdu. Ayrıca bahçelerden ve tarlalardan çaldığımız meyve ve sebzeleri satardık. Fakir bir köylü başka ne yapabiliirdi ki? Büyükannemin evinin yanında, odun ve kömürle dolu görkemli avlusu olan güzel bir ev vardı. Görünüşe göre burası babamın yaşadığı yerdi. İyi geçindiği bir karısı ve kızı vardı. Onlar çok güzel giyiniyorlardı. Babam benimle hiç konuşmazdı, sadece bana tuhaf tuhaf bakardı. Özellikle panayır zamanı geldiğinde hoş görünürdü, aynı zamanda orkestrayı ve spor oyunlarını yönetirdi.

Köylülerin konuşmalarından, onun iyi biri olduğunu ve yakışıklı olduğunu öğrendim. Bin frank ve domuzları olan bir kadınla evlenmek için altı yıllık birliktelikten sonra annemi terk etmek zorunda kalmıştı.

II. PARİS'E GELİŞ

On iki yaşımıdaydım. Okumayı öğrenmem için annem büyükanneme beni Paris'e göndermesi için bir mektup yolladı. Sürekli şüphe içindeydim. Okulumun banklarını bir daha asla göremeyeceğimi düşündükçe korkuyordum... Ve büyükannemi çok seviyordum. Sonuçta annemi çok az tanıyordum. Annem benim için Parisli bir kadındı, yılda bir kez beni ziyaret eder ve bana oyuncaklar, yaldızlı ayakkabılar ve elbiseler getirirdi. Büyükannem benimle trenle Trua'ya kadar geldi ve beni tren görevlisine teslim etti, görevli beni birinci sınıf bir vagona bindirdi. Görevli vagonda bulunan kadına bana bakmasını rica etti, ama kadın bana sadece soğuk bir bakış attı. Muhtemelen çok güzel görünüyordum. Mavimsi siyah, darmadağın saçlarım ve kırmızı ponponlu dar, açık mavi berem vardı. Sıska, sarı yüzlü bir çocuktum ve üzerimde kırmızı ipliklerle adımın yazılı olduğu bir çuval çantam vardı. Kaybolabileceğimden korkuyordum! Tren hareket ediyordu ve bütün bölgede ses yankılanıyordu ve kadın bana bakmaya devam ediyordu! Bana neden ağladığımı soruyordu, tek söyleyebildiğim şey “Büyükanne” kelimesiydi. Ağlamamdan hoşlanmadığını anlamıştım ve ona nasıl güçlü ve cesur olabileceğimi göstermeye çalışırken, çantamdan bir parça sarımsaklı salam ve küçük bir şişe kırmızı şarap çıkardım. Ben aynı zamanda hem yemek yiyordum hem içiyordum hem de ağlıyordum.

Salamım tüm vagonu kokutuyordu ve sanırım kadın benden tamamen iğrenmişti. Ben ağlamaya devam ediyordum. Tren Paris'e varmıştı ve beni kaybetmekten korkan anneme teslim etmişlerdi. Ancak, dürüst olmak gerekirse, göz ardı edilemeyecek kadar güzeldim. Beni at arabasına bindirdiler. “Göz kamaştırıcı Paris sokaklarını balmumu ile mi cilalıyorlar?” diye sorduğumda annem sarsılmıştı.

III. İLK KAZANÇLAR

Ben on üç yaşımıdaydım.

Sonsuza dek okulumu bıraktım. Yazabiliyor ve sayabiliyorum- ve başka hiçbir şey yoktu! Bir süreliğine kâğıda spiral takma işini öğrenmeye çalıştım. Sonra annemin

arkadaşı, asker botlarının tamir edildiği bir fabrikada günde üç frank ödendiğini söylemişti.

Savaş devam ediyordu.

Ayakkabılar savaştan dezenfeksiyon için gönderilir ve oradan da fabrikaya: deriyi daha yumuşak yapmak için yağa yatırılırdı. Benim işim, ayakkabıların çekiç kullanarak eski şeklini alması için onları tahta payandalara oturtmaktı. Sonra başka işlerim vardı: lehimleme, hava gemileri, uçaklar ve yangın söndürücüler.

Annemle birlikte kazandıklarımız ancak ucu ucuna yetiyordu. Öğle yemeğinde sekiz kuruşa yemek yerdim ama buna rağmen lokantanın güveçlerinde her zaman kum olurdu!

Cumartesi günleri annem ve ben ortak arkadaşları ziyaret ederdik- Muftar Caddesi'ndeki çiçekçiler. Bunu yapmayı çok seviyordum. Sabah anne Guinuazo ve çocukları ile birlikte Les Alpleri'ne gidiyordum, ikisi benimle yaşıt kızları ve beş oğluyla saat ondan ikiye kadar çiçek satıyorduk.

Muftar Caddesi'nde yanımda korkunç bir rakip vardı, benden daha yüksek sesle “Sarımsak veya soğan al!” diye bağıyordu. Bizim ile tezgâhta duran kızların en büyüğü çok güzel bir sarışındı. Kraliçenin elleri gibi elleri vardı. Kim daha güzel bir çingene olur diye yarış yapardık, bunun için süslenir, saçlarımız bukle bukle olsun ve iki yanağımıza düşsün diye yağ kullanırdık ve saçlarımıza taşlı tokalar, bronz süsler ilıştırirdik. Öğleden sonra Port d'Italo bitpazarına giderdik. Giyinebileceğiniz bir yerdı orası, yarım veya iki franka ucuz ayakkabılar, beş ila on frank için bir palto ve iç çamaşırı alabiliyorduk. Akşamları kızarmış patates ve beyaz şarap eşliğinde yemeğimizi yiyorduk. Sonra yetişkin kızlar gibi sinemaya gitmemize izin verirdi. Sevgililerimiz, orada bizi bekliyorlardı. Benimkinin adı Dede'ydi. Kasvetli yüzü ile uzun boylu sarışın bir çocuktı. Yaklaşık on dokuz yaşındaydı. Benimle kolay bir ilişkisi vardı çünkü bir kadınla yaşıyordu. Sanırım kadın çalışıyor, Dede ise hiçbir şey yapmıyordu. Ben ona aşkıttım. Sinemada bir saniye bile dudaklarımı boş bırakmıyordu, Pazar günü ise zorlu işime geri dönüyordum ve bir sonraki Cumartesiye sabırsızlıkla

bekliyordum. Annem bir ara boynumda patlıcan rengi lekeyi fark etmişti. Mendilime tükürdüm, silmeye çalıştım ama leke silinmedi. Durup bu lekenin ne anlama geldiğini düşünürken, yüzüme sert bir tokat yedim... Öpücüklerin iz bırakabileceğini bilmiyordum. Şimdi bilecektim.

Ne yazık! Yakışıklı Dede'nin bir hırsız olduğunu ve gece Gobelins Caddesi'ndeki bir ayakkabı dükkanını soyarken yakalandığını öğrenmiştim. Gözümünden düşmemişti. Aksine, “Fantomas” okuruydum ve onu en sevdiğim kitaplardan bir kahraman olarak görmeye devam ediyordum. Evet, okumayı severim, ama bu beni daha soylu yapmazdı. Ben çoraplara çok düşkündüm. Sarı çoraplara deli oluyordum...

Annemin şömine rafında kırmızı yapay bir sardunyası vardı ve her gün bir yaprağını çalıp yanaklarımı ve dudaklarımı boyardım. Sonra korsemini sıkıca sıkardım ve çok daha güzel görünürdüm! Tek sorun, dünyada burnunu sokulmaması gereken yere sokan insanlar vardı ve bazıları anneme kızının sokak kızı gibi boyandığını söylemişlerdi (sanki on üç yaşında bir kız böyle görünemezmiş gibi!) Beni kızdırmak için, annem bazen korsemin içine pamuk tıkarı- göğüslerim büyükmüş gibi görünürdü. Sonra ciddi bir tavır takınarak ileri geri adımlar atardı ve erkek arkadaşlarımdan biri yanımdan geçtiği zaman ona: “Alice'e, bakın tam bir yosma...!” Ama umurumda değildi- Çok fazla erkek arkadaşım vardı!

Guinuazo ailesinin (çingene soyunun) sonunu getirmek için büyükannelerinin Banie'deki mezarlığa gömülmesine karar verilmişti. Mezarlığa gidebilmeleri için iki kızı cenaze arabasına binmeleri gerekiyordu. Her şey geride kaldığında, aile, her zamanki gibi, üzüntüyü beyaz şarabın, patates kızartmasının ve sosisin içinde boğmak için acele etti. Ancak partinin sonu eğlenceden uzaktı. Herkes sarhoştü: çenelere darbeler, kavgalar, çocukların çığlıkları her yerdeydi... ve herkesi sessiz olmaları için “Şş Şş” diye uyarıyorlardı. Kavgadan sonra barışmak için yine beyaz şarap içtiler ve sosisli kızarmış patates yediler.

Savaş devam ediyordu. Annemin kazancı zar zor kendi hayatına yetiyordu. Benim kazandığım günlük 10 kuruşum çok kısa surede bitiyordu. Teyzem ve birkaç

kuzenim Troyes'te yaşıyorlardı ve annem de para kazanmam için beni onların yanına göndermişti, çünkü orada iplik fabrikasında günde üç frank kazanılabiliyordu.

Oraya kışın başında varmışım. Teyzem şehirden uzakta oturuyordu. Ben çok memnundum. Teyzem bana büyük, ama çökmüş bir polisi hatırlatıyordu. Çok sinirli olduğundan değil di, ama kısık sesiyle bir şeyler söylenir ve hoş kokmazdı. Her zaman elinde enfiye kutusu ile dolanırdı. Ayrıca evde moda düşkününü kuzenim Eugenie vardı. Evde pantolon giyerdi. Savaştan iki yıl önce, ortak çocukları olan bir sevgilisi vardı. Svgilisi ona asla geri dönmedi... Muhtemelen savaşta öldü. Teyzem torununa çok düşküdü.

Üç yaşında kızıl saçlı Madeleine adında bir kuzenim daha vardı. Yani alev kızılı saçları vardı ve ailesi her zaman bu durumu bir alay konusu yapardı. Evde iki oda vardı, ancak oldukça küçüklerdi. Teyzem Eugenie ve torunu ile birlikte uyurdu ve ben de kızıl saçlı kuzenimle uyuyordum. Her sabah üçümüz fabrikaya gidiyorduk ve öğlenleri şekersiz kahve ve tanesi iki kuruş olan lakerda yemek için geri dönüyorduk. Akşamları kızıl saçlı kız ise yemek için alışverişe gidiyordu. Bu gündüz lakerdasından daha lezzetli bir yemek oluyordu, fakat zavallı kızıl saçlı kızını sofraya oturtmuyorlardı ve ekmek kalıntılarını yemesine izin veriyorlardı... «O diyetle»- derdi teyzem. Kızıl saçlı kızın sadece kahve çekirdeği yemesine izin vardı ve ayrıca pasaklı çocuğa bakması gerekiyordu.

Çocuk teyzeme şaşırtıcı hikâyeler anlatacak kadar iyi konuşmayı zaten biliyordu, bu hikâyelerden sonra teyzem kızıl kafayı azarlıyor ve akşam yemeği olmadan uyumaya yolluyordu. Ben kendim hala çok gençtim ve talihsiz kızıl saçlı kızın durumunu anlamak benim için zordu, her seferinde masada otururken arkama bakıp onu pencerenin önünde tahta bir taburede oturup dizlerinin üzerinde yemek yediğini görmek beni çok üzüyordu. Kız geceleri sık sık akşam yemeği yemeden yatağa aç giderdi, ama onun için kuru ekmekleri çalmayı başarırdım. Zavallı kızıl saçlı kız! Onun beyaz tenini ve sıska göğüslerini hatırlıyordum. Büyükanemin evinde onunla beraber 12 yaşına kadar birlikteydik, o yüzden benim için bir kardeş gibiydi.

Orada üç aydan az kaldım çünkü ayağımı sakatlamıştım. Yine Paris'e döndüm, anneme talihsiz kızıl saçlı kızın, halamın hayatı hakkında her şeyi anlattım. Kızıl kafa köyde kaldı, bir oduncuyla evlendi, bir çocuğu oldu, ama yine de annesine kızgındı ve sağlığı yerinde değildi.

IV. HER ŞEY İÇİN TEŞEKKÜR

On dört buçuk yaşındaydım ve annem bana Saint-Charles'daki bir fırıncıda bir iş bulmuştu; konaklama, yemek, çamaşırhane ve ayda otuz frank. Sabah saat beşte kalkıp işe giden adamlara bir ya da iki kuruşa ekmek satıyordum. Saat yedide, müşterilere ekmek siparişlerini taşıyordum ve nefessiz kalana kadar merdivenlerden bir aşağı bir yukarı koşuşturuyordum! Dokuza doğru temizlik ve bir sürü iş için unla dolu dolapta yaklaşık bir saat geçirmek için eve dönmeliydim. Unun elek içine girmesini sağlayan demir kapağıyla ilgilenmem gerekiyordu. Oradan çıkınca beyaz fare gibi oluyordum. Sonra fırıncının ekmeği fırından çıkarmasına yardım ederdim. Fırıncı çıplak soyunmayı ve kirli espriler yapmayı seviyordu: “Bak Alice, bak! Bunu başka nerede göreceksin?” Geri mutfağa! Patronum çok sinirli ve nefret dolu bir kadındı. Öfkeli bir çılgılık atmadan emir veremiyordu. Akşamları sadece bir şeyi düşünüyorum: Yatağa gitmek, çünkü çok yoruluyordum. Kaçmak istiyordum. Ama parasız nereye kaçabilirdim ki? Ve sonra, eğer kaçsaydım, annem beni yirmi bir yaşına kadar bir ıslah kurumuna kapatırdı.

On sekiz yaşında bir halamın ıslah evinde öldüğünü hatırlıyorum. Kışın ortasında, başını bir musluğa bağlamışlardı ve onun zorunluluğu olmayan işleri yapmayı kabul edinceye kadar boynundan soğuk suya daldırmışlardı. İsmi Alice'ti. Özgür ruhlu bir kızdı. Herkes karakterini bana benzetiyordu ve bu yüzden benim de ismimi Alice koymuşlardı.

İşten çıkmak için bir fırsat beklemeye karar vermiştim. Güzel bir sabah, penceremi açtım ve meydana baktım. Bankta oturan genç bir çocuk bakıcısı sevgilisi ile öpüşüyorlardı. Tuhaf hissettim kendimi o an! Yatağымda dönüyordum, bu hoşuma gitmişti... sonra da korktum. O gün iki ya da üç defa insanlardan kaçıp tek başıma kalmayı istedim.

V. AŞKIN UYANIŞI

Odanın karşısında oturan bir çocuğu gözüme kestirdim. Pek uzun boylu olmayan ama yaramaz bakışları olan bir çocuktur. Bir akşam onu arka odaya davet edip kendimi ona teslim etmeyi düşünüyordum. Beni öpüyor ve bana dokunuyordu, ama cesaret edemedim! Hiçbir şey yaşamadık ve ben kendi odama gitmeye karar verdim ve çocuğa da yakın zamanda yine görüşeceğiz diye söz vermişim.

VI. SANATA İLK DOKUNUŞUM

Patronum çok ileri gitti! Beni yeni yetme kız yerine koymuştu, sebebi kaşlarını yanmış kibritlerle kararttığım içindi. Üzerine atladım ve onu güzelce patakladım, karşı koymamıştı bile. Fırıncı bizi ayırmıştı ve kulağıma sessizce: «İyi yaptın! Onu öldürmediğine üzüldüm!» demişti. Eşyalarımı topladım. Patronum bana ödeme yapmayı reddetti, gitmekten başka yapacak hiçbir şey yoktu, ne de olsa kurtulacaktım. Ama o akşam nereye gideceğimi bilmiyordum. Birkaç gün önce bizim oralarda yaşan bir kadınla tanışmışım o aklıma gelmişti ve adresi bende mevcuttu. Ertesi gün, iş aramaya çıktım ve bir heykeltıraş ile tanıştım. Beni poz vermeye davet etmişti. İlk defa böyle ulu orta soyunacaktım, ama başka şansım yoktu! Ona zaten üç seans poz vermişim, ama atölyesi annemin evinden uzakta olmadığı için “kızını erkeklerin evinde soyunuyor” diye yetiştirmişlerdi. Annem heykeltıraşın atölyesine dalıp olay çıkarmıştı. Ben tam poz veriyordum ki, annem beni o halde görünce artık onun kızı olmadığını ve kirli bir fahişe olduğumu bağırarak söyledi. Umurumda değildi! Beni biraz üzümüştü bu durum, çünkü her şeyin bittiğini anlamıştım.

VII. BAŞARISIZ İTHAF

Hemşerimi buldum. Dünden beri Pleasant'un karanlık küçük bir odasında onunla yaşıyorum. Ona Korsikalı yaşlı bir işçinin baktığını anlattı. Kıza günde iki frank veriyor ve evden peynir ve sosis getiriyordu. Sevişirken onlarla aynı odadaydım. Onlara biraz baktım ve sosis yemek için iyi bir fırsattan yararlandım, ne yaptıklarını hiç düşünmemişim. Birkaç gün sonra hemşerim beni bulvar boyunca gezintiye çıkardı. Mayol'e gittik soyunmayı teklif ettik, oradaki müşteriler daha sonra

gelmemizi istediler. Sonra kendimizi Strasbourg Bulvarı'nda bulduk. Soğuk hava ısıyor ve yere hafifçe kar yağıyordu.

Arkadaşım rahatlamamı ve bekâretimi acısız bir şekilde kaybetmek için yaşlı bir adamla birlikte olmamı önerdi ve bana daha iyi bir seçenek olmadığını söyledi. Çok korkmuştum, fakat arkadaşımın söyledikleri mantıklı gelmişti. Yolda yürürken, bize doğru yürüyen ellili yaşlarında bir adam gördük. Solgun ve temiz traşlıydı – hiç fena görünmüyordu! Arkadaşım adamın kesin bir oyuncu olduğunu söylediği zaman adamı daha da çok beğenmiştim. Bize gülümsedi ve kahve ile çörek ikram etmeyi teklif etti.

Ve ne oldu, arkadaşım adama bütün planlarımızdan bahsetti ve kendisinin beni aydınlatması gerektiğini, benim de hiç karşı olmadığını aksine minnettar kalacağımdan söz etti! Ben onunla kaldım ve Menilmontan'daki dairesine gittik. Dairesi beşinci kattaydı ve bana inanılmaz lüks geliyordu. Benim soyunmamı istedi ve giymem için bana dev gömleklerinden birini verdi. Akşam yemeği olarak patates ve iyi şarap ile lezzetli kızarmış domuz eti yedik. Şu an turnede olan eşi ile birlikte bir tür palyaço gösterisi yaptığını öğrendim. Fratellini ailesinin giydiği türden çok güzel parlak taşlı kostümleri vardı. Ağzım açık bir şekilde kalmıştım ve birden gitar çalmaya ve şarkı söylemeye başladı. Onun için neredeyse deliriyordum. Bu şarkı! Onu asla unutmayacağım!

İşte (iki sesli): Ay yükseklerde parlıyor.

Ve şarkı söyleyen geceleri duyuyor.

Bu şarkı özlem ve ışıkla dolu bir ninni. Ve usulca bir ses var:

"Çabuk olun, güvercinler!"

- Ayın gülüşü mavi gökyüzünden kayboluyor.

Hazırlanmam için beni yatağa yolladı ve sonunda aşk ile ilgili her şeyi öğreneceğimi düşünerek çok mutlu olmuştum. Bu adamdan çok hoşlandım- çok kibar ve öyle tatlıydı ki! Yanımda yatıyor ve bana çok hoş şeyler yapıyordu. Ama ne yazık ki! Ertesi sabah evinden yine bakire olarak ayrıldım.

VIII. ROBER

Bir Çin Sanat mağazasının girişinin önünde Montparnasse'de duruyordum. Arkadaşım beni bırakıp bir randevuya gitti. Kar saçlarımı ve tüm buklelerimi düzeltmişti, ben canavar gibi acıkmıştım. Birdenbire arkamda birileri olduğunu hissettim, neredeyse gece olmuştu. Ve biri benle konuşmaya başlamıştı bile. İnce ve uzun bir adamdı ve küçük gözleri vardı. Yanıma geldi ve şöyle dedi: "Dikkatli olmazsanız, kaybolabilirsiniz, Matmazel." Sonra beni bir fincan sıcak çikolata ikram etmek için stüdyosuna götürmeyi teklif etmişti. Çikolata kelimesini duyduktan sonra hemen yumuşadım, «stüdyo» kelimesi ise bana sanatçıyı çağırıyordu ve ben hemen kabul ettim. Sıcacık çikolatayı içiyorduk. Tok karnımla oturuyordum ve gitmem ya da kalmam hiç umurumda değildi. Ayrıca, her zaman çok meraklıydım ve aşk hakkında hiç olmadığı kadar çok şey bilmek istiyordum. Merdivenlerden yatak odasına çıkarken bütün vücudum titriyordu. Bu adamdan korkuyorum çünkü diğeri kadar bana güven vermedi... Kötü bir bakışı vardı ve sürekli yüzüme yaklaşıyordu. Çorapları parmaksızdı tıpkı eldiven gibi. Şu an modanın böyle olduğunu söylüyordu, bu da bana inandırıcı gelmişti. Yani beni sevip bitirmesini istiyordum...

IX. VAUGIRARD

Rober'in arkadaşı kendi odasını bir süreliğine bana verdi ve o gün beni doyuran ve giydiren, ayrıca saçımı kısacık kesmeme ikna eden sempatik bir dansçı ile tanıştım. Sonra bir ressamla tanıştım, diğerlerinden farklı olarak resimden başka uçaklarla da ilgileniyordu. Beni asistanı olarak işe aldı, çok sevinmiştim. Bana yirmi frank avans vermişti. Dansçı arkadaşım turneye çıktığı zaman Vaugirard sokağındaki uzun girişi olan eski eve taşındım. Uzun girişte kare şeklinde bir bahçe vardı ardından onlarca basamağı inerek mahzenler ve menteşeli pencereleri olan birkaç oda vardı. Bu yeni yer pek hoşuma gitmiyordu. Orası küf kokuyordu, tıpkı mantar kokusu gibi. Yan odada

bir kadın oturuyordu fakat onu neredeyse hiç görmüyordum. Kadın Vaugirard Caddesinin köşesini ve Montparnasse Bulvarını elinde tutuyordu. Birbirimizi gördüğümüzde selam olarak kafalarımızı sallıyorduk. Her Pazar yanına sevgilisi geliyordu ve sabaha kadar kalıyordu. Bir kere panikledim, söyleyeyim size! Komşum kapısının önünde duran bir genç adamla tartışmaya başladı. Şöyle bağıdı: «Madam Kiki!», ama ben cevap vermedim. Birisinin onu üzerine kezzap dökmekle tehdit ettiğini ve hemen kapıcının çağırılmasını istiyordu. Şansıma kapıcının eşi gürültüyü duydu ve elinde tüfekte belirdi. Ama gençler gitmişti! Bende gittim. Oradan kaçmak için bir saniye bile beklemedim.

X. İLGİNÇ EV

Ailesi ile tanıştığım genç bir arkadaşım vardı ve bana her an yardım edebileceğini söylerdi. Evsiz kalsam bile, amcasının Montparnasse istasyonunun hemen arkasında barakası varmış ve istediğim zaman orayı kullanabilirmişim. Barakaya gittim ve orada kumla dolu çuvalın üzerinde uyudum. Mevsimlerden bahardı ve onun paltosu ile örtünerek uyuyabiliyordum. Paltosunu bana akşam ödünç verip sabah geri alıyordu.

İstasyon ışığı beni kör ederdi, ama yeterince derin uyurdum ve hiç korkmazdım. Sabahları, skandal korkusu nedeniyle gitmediğim Vaugirard Caddesi'ndeki küçük odama gider yüzümü yıkardım.

XI. BEYEFENDİNİN..

Fakir ve zavallı olduğum zamanlar yani 1917 yılında, bana arada iş bulan bir heykeltıraşı tanıyordum. Bir zamanlar bana “Kiki, heykeli elit bir semte heyecanlı bir tipe götürmeni istiyorum! ” dedi. Ben oraya gittim ve kapıyı çaldım, tam evin hizmetçisini beklerken ev sahibi kapıyı kendisi açtı. İlk anda onu iyi inceleyemedim çünkü evde hiç pencere yoktu. Daire kilisede bulunan vitraylar gibi camların arasından sızan ışıklarla aydınlanıyordu. Adam çok cana yakındı ve hemen bana “hadi gir tatlım” dedi. Onun arkasından içeriye girdim ve çok sayıda odanın önünden geçtik. Mutfakta

yerlerde yığınlar halinde gümüş bulaşıklar gözüme çarptı hepsi pislik, mantar hatta yosun kaplanmıştı!

Büyük yemek odasının önünden geçtik, bir duvarında asılı bir şekilde sıralanmış tüfekler ve silahlar vardı. Sonra biz kocaman güzel ve pahalı mobilyalarla düzenlenmiş bir stüdyoda bulduk kendimizi. Bana kelebek koleksiyonu ve Çin'den getirmiş inanılmaz güzel elbiseleri gösterdi. Onlardan birini de denememi istedi. Ben beyaz ipek çorapları giydim ve dairenin diğer tarafına doğru yürüdüm. Sigara odasında kendimi buldum. Beni kanepeye oturturdu ve fil derisini zımparalamak için kullanırken elektrikli bir aleti çalıştırdı. Dediğine göre bu aleti bileklik yapmak için kullanıyordu. Zaman zaman çok güzel küçük bir kaşığı olan bir kutuyu açıyor ve küçük kaşığı burnuna götürüyordu! O odadan çıkıp beni yalnız bırakana kadar bu harekete anlam veremiyordum. O çıkınca bende kaşığı burnuma getirdim ve kendimi beklenmedik bir şekilde çok mutlu hissettim.

Bu arada heykeltıraş beni, bu evdeki her şeyin yerlerde dağınık bir şekilde mücevherlerin ve paraların olduğu konusunda uarmıştı. Ama aynı zamanda bana hiçbir şeyi almamamı, çünkü ev sahibi Bay'ın bir ayna sistemi kurduğunu ve muhtemelen benim yaptıklarımı göreceğini belirtti. Ben de bu yüzden pek riske girmeyip sadece beş frank çaldım. Kendimi mutlu ve zengin hissediyordum... kokain maharetini göstermişti! Sonra gizemli Bay bana şöyle dedi "hadi benimle gel. Seni lüks bir restorana yemeğe davet ediyorum". Bana restoranda takabileceğim yüzükler ve pırlantalar verdi. Fakat yemek yiyemedim çünkü kokain son kalan iştahımı da yok etmişti. Yanında bir veya iki gün kaldıktan sonra Montparnasse'e geri döndüm. Birkaç gün sonra tekrar buluşmak için beni aradığında, ona hayır dedim. Çünkü daha önemli işlerim vardı. Bir daha karşıma çıkmadı!

XII. BÜYÜKANNE

Büyükannem çok duygusal bir kadındı. Sanırım ondan asla şunu yapabilirsin, şunu yapamazsın diye bir kelime duymadım. O her şeye izin veriyordu. Yılda iki kez onu ziyaret ederdim, herhangi bir arkadaşımı yanımda getirebilirdim. Nasıl boyandığımı görünce, "Ne güzelsin sen, Alice! Tanrım, nasıl güzel kokuyorsun! "

derdi. Saçını taradığım zaman çok hoşuna giderdi ve ben de eğlenirdim, kafasında çılgın saç modelleri yaratırdım. Ayrıca yüzündeki kırışıklıkları kolonyayla silerdim bu da hoşuna giderdi. Kırışıklıkları çamurla dolmuştu! Tek ilginç anısı da anlattığına göre 1870 yılında bir Prusya'lı adam onun bacağını ellediği için ona tokat atmıştı. Bir de kocasının yeni evliliklerini kutlamak için ona tokat attığını hep anlatır. Ama büyükannemin başına gelen en önemli olaylardan biri de son savaşta Châtillon tepelerinde Amerikan ordusunun kamp kurduğu zaman gerçekleşmişti. İnanın bana büyükannem çok meraklıdır, bu yönü ile benzeşiyoruz. Ben bazen şaşırıyorum bu merakı yüzünden başına nasıl kötü bir şey gelmemiş! Bir gün evinin çok uzaklarındayken geri dönme yolunda, kaçarak kendini kurtarmaya çalışan genç bir kadın görmüş ve ağacın arkasında ise yere yapraklardan yatak yapmaya çalışan bir Amerikan askerini fark etmiş. Neler olduğunu anlamak için de yaklaşmış ve on an ellerinde parayla Amerikalı asker yerinden sıçramış ve anlaşılın şunu demek istemiş: yaşınıza rağmen, isterim ki sizinle birlikte... Sonunda, büyükanne her şeyi anlamış ve o kadar korkmuş ki, odun dolusu el arabasını unutmuş ve hiç kolay geçilmeyen pancar tarlasından geçip çılgınca koşmaya başlamış. “O salak” derdi, “ormanda bana tecavüz etmek istemişti.”

Anneannemin bir kız arkadaşı vardı sık sık genç Amerikalılarla bacaklarını açarak, güzel bir ev alacak kadar para kazanmıştı... Ve anneannemin hayatındaki en büyük mutsuzluğu- kendi evinin olmamasıydı... Ama ne diyebilirsiniz ki? Yapamadı ve hepsi bu!

XIII. SOUTİNE DÖNEMİ

Soutine ile işte şu şekilde tanıştım. Benim gibi üşümek istemeyen kız arkadaşımınla gösteriden çıktık! Ceplerimizde sadece birkaç frank vardı ve kalacak bir oda hayali bile kuramıyorduk. Arkadaşım “cité Falguière”de oturan Rusun yanına gitmeyi teklif etti. “Görürsün bak, orada çay ve lezzetli çörekler, çok sıcak ve güzel bir ortam olur”. Biz oraya gittik, küçük bir merdivenden tırmandık ve sesler duyduk... Kadın misafiri vardı. Merdivene yapışmış gibi orada durduk... Eriyen kar üzerimize damlıyordu.

Soğuktan donmuş ve nereye sığınacağımızı bilmeyerek, gece saat iki'ye kadar merdivenlerde bekledik. Ben ağlamaya başladım. Arkadaşım şöyle dedi: şansımız varsa belki Soutine evdedir, buraya çok yakın oturuyor. Tam merdivenlerden inince Soutine çıkıverdi önümüze. O kadar sinirli görünüyordu ki korkmaya başladım, fakat arkadaşım beni sakinleştirdi.

Dışarıdan az daha ılık olan daireye girdik ve Soutine bütün geceyi biz ısınalım diye evde yakılacak olan her şeyi şömineye atarak geçirdi. O gün Soutin'e vuruldum ve bir süre görüştük. Onun birkaç arkadaşı vardı ve onlarda bana çok iyi davranırdı. Bizden çok başarılı bir dörtlü olmuştu! O günlerde semtin en şık giyineniydim: erkek şapkası, eski yağmurluk ve üç numara büyük ayakkabılar... Hava biraz daha ılık olsaydı, her adımda düşmemek için yalın ayak gezirdim.

XIV. SANATSAL ORTAMLARDA İLK GÖRÜLMELER

Bütün genç kadınları işten çıkarıp ve sadece orta yaşlıları ve eşleri savaşta olanları, küçük çocukları olan kadınların çalışmaya devam etmeleri hakkında bir karar çıktığında, ben Saint-Ken fabrikasında çalışıyordum. Bir kez daha işsiz ve parasız kaldım.

Ressamlarla karşılaşmak ümidiyle sık sık Dome veya Rotonde'nın etrafında dolaşırdım. Bir fincan kahve parası kazanmak için zor da olsa yüzsüzlüğümü kullanarak, kafeye sadece birkaç frank harcayarak süslenip gelirdim. Kaderime bak ki, orada ufak tefek birisiyle tanıştım. Bana geceleri paltosunu ödünç verirdi. Bir süre benimle aynı acınacak durumda olan iyi bir arkadaşıyla tanıştım.

Bunlar evlerine poz vermeye ya da sabaha kadar şarkı söylemeye gittiğim genç ressamlardı. Biz çay içerdik. Aralarından birisi çok seyahat ederdi ve bize bir sürü hikâye anlatırdı. Ayrıca genç bir sarışın vardı ona ayrı ilgi duyardım. Bir süre Rotonde'de birlikte geçirdik, ama Libion benim görünüşümden hoşlanmazdı çünkü şapkam yoktu. Bana sadece barda durmama izin verirdi, arka odaya asla almazdı. Orada evindeymişçesine oturan güzel kadınları çok kıskanırdım! Birisi bana şapka hediye etti ve Libion biraz neşelendi... Sanırım benim suratıma alışmıştı!

Daha çok insanla tanıştım, daha çok poz vermeye başladım. Ben pek poz vermeyi sevmezdim çünkü özel bölgem de tüy örtüsü gelişmemiştir ve bu yüzden de sürekli siyah şal ile kapatmak zorunda kalıyordum. Ama ben çok iyi kıl etkisi yaratmayı biliyorum!

XV. MONTPARNASSE HAYATI

Büyüleyici uyumsuzlukla dolu sanatsal çevrelere adım adım girdim. Hiçbir zaman kendi odama sahip olmadığım için, bazen farklı insanlarla yaşadım. Çoğunlukla da evli çiftlerle birlikte. O kadar mutluymdum ki, bir yoksulluk kalıntısı bile yoktu, iğrenme, melankoli ve hüznün kelimeleri bana hiç dokunmayan, bilmediğim yabancı kelimeler gibi gelirdi. Ayrıca, hasta olmanın ne demek olduğunu da bilmiyordum.

Öğle yemeğimi Campagne Première sokağında “Chez Rosalie’de” yedim. Orada çorba sipariş ederdim. Çorbaya altı kuruştan fazla ödersem kızarlardı bana. Bazen de inleyen Rosalie beni neredeyse bedavaya doyururdu.

Rosalie’nin müdavimlerinden en çok Modigliani beni sinirlediriliyordu. Sürekli aniden homurdanırdı ve ben de korkudan titrerdim.

Ama ne yakışıktı! Utrillo da oradaydı, ama kendisini pek hatırlamıyorum. Sadece şunu hatırlıyorum: bir gün ona poz veriyordum, beni nasıl resmettiğine bakmak için yanına yaklaştım ve bir köy evini çizdiğini görünce şaşkınlıktan neredeyse düşüyordum. Bazı insanlar onun yaptığı resimlerle yanına gelirlerdi.

İnsanlar resimleri ressama imzalatmak isterlerdi ve imzalayınca keyiflenip giderlerdi.

XVI. 1918

Bir ressamla birlikte yaşamaya başladım*. Hayatımız elitti diyemem ama açlıktan da ölmüyorduk! İş bulmam gerekiyordu ve iş bulma ajansında sıraya girdim. Sonra da “Poten’de” işe başladım. Aylık 100 franga şişeleri sudan geçiriyordum.

Ve anında şansızlığım yüzünden yirmilik dişim çıkmaya başladı ve ağızım o kadar küçüldü ki bir kaşık bile sığamıyordu. Bir şey yiyemediğim için suyun içine ellerimi sokup şişeleri yıkayamıyordum, çünkü daha da çok acıkmama sebep oluyordu! Başka bir iş buldum – ciltçilik atölyesinde. Sekiz saatlik işten sonra parmağım neredeyse ikiye bölündü. Sonra parmak ucumda bir iltihaplanma başladı ve işi bırakmam gerekti. Ne şansızlık! Çok fazla çay ve yanında kruton yemekten sağlık durumum hala berbat. Akşam yatağa yattığımda da öleceğimden emindim. Kalp ağrım yüzünden çok acı çekiyordum, arkadaşım da bu durumdan çok korkuyor ve yer bezini alıp ıslak bir şekilde vücudumu ovalıyor. Ağrılarım geçmiyordu, paltomu çıplak vücuduma geçirdim ve “Cochin” hastanesine yürüdüm. Orada beni duşa sokup sonra da hastane kıyafetleri giydirdiler. Kalbimin ağrısı dinmiyordu, genç doktor tuhaf bir şekilde bana bakan arkadaşımın kulağına bir şeyler söylüyordu. Hızlı kalp atışlarım bu durumda dinmiyordu. Sonra hemşire beni yatağa yatırıp şunları söylüyor: “Görüyorsun kötü kızların başına neler geliyor! Değil mi?” Bu salaklar benim kokain kullandığımı düşündüler! Hastanede dört gün geçirdim. Zaman zaman kalp krizi geçiriyordum gibi oluyordum. Doktorlar “Bu krizler sinirler yüzünden oluyor, yapılacak hiçbir şey yok!” diyorlardı. Orada daha fazla dayanamadım. Korkudan öleceğimi düşünürdüm, özellikle de tek lamba ile aydınlanan, inlemeler ve ölüm öncesi çıkarılan seslerle dolu kocaman odada...

Hemşireler çok kaba ve kibirliydi. Onlardan birisiyle, 101 yaşındaki yaşlı kadının yatağını ıslatması yüzünden kavga etmişim. Hemşire kadının kulağına şöyle bağırdım: “Sen utanmıyor musun, bu yaşında!” Yaşlı kadın hemşirenin duyamayacağı kadar zayıf bir sesle, kap sormaya çalıştığımda, ellerimi ağızıma götürdüm ve şöyle bağırdım: – Kap Lütfen! Hemşire çok sinirlendi. Sanki buraya ölmeye geldim, ama burada ölmek istemiyordum ve yarın sabah hastaneden çıkacağımı izah ettim ona. Doktorla konuştum ve taburcu oldum. Sadece merak etmişim, neden bu hemşire gibi kadınlar gidip sokakları süpürme işi yapmıyorlar, böylesi daha iyi olurdu.

XVII. 1920

Bu sabah evden çok erken çıktım. Rotonda'ya ya da Parnasse Bar'a uğrayacağım, her sabah yarım düzine kruvasan ile bedava kahvaltı yapan Arap'ı görüyorum orada. Ben de aynı şeyi denemek istiyorum.”

Orada “Montparnasse” dergisini karıştıran Husson'u buluyorum. O akşam restoranların teraslarına çıkıp onun dergisini satmaya çalışıyorum. Her satılan dergiden beş kuruş para alıyorum, bu da yağlı bir parça ekmeğe yetiyor ancak!

Ve zaten benden on kuruş için göğüslerimi göstermemi istiyorlar sık sık. Beni ikna etmeleri zor olmuyor! “Rotonde'de” yeni salon açıldı ve ben artık “Parnasse'a” gitmiyorum. Parlak ışıkları ve duvarlardaki resimleri seviyorum. Ayrıca “Rotonde'de” her zaman şık bir kalabalık var.

Bulaşıkçı ile samimiyetimiz olduğu için bana kendi ile birlikte yemek yememe izin veriyor. Ona iyi bakıyorlar çünkü Brosse'nın söylediğine göre bulaşıkçı onlar için çok karlı! Aşçılar benim için su ısıtıyorlardı ve ben bulaşıkhanede banyo yapıyordum. Ne fark eder ki – kendimi evde gibi hissediyordum!

XVIII. KISLING

“Rotonde” kafesine yüzü güneşte bronzlaşmış, yeni bir müşteri geldi. Alnında kâkülü var ve kendisi biraz kaba sanırım. Ona pek bakmamaya çalışıyorum çünkü az önce mekân sahibine “bu yeni fahişe de kim?” dediğini duydum. Bu hiç hoşuma gitmedi.

Korktuğum için hiçbir şey diyemedim ama zaman kaybetmeden hemen arkadaşşıma anlattım. Hayranlıkla “O Kisling”, dedi bana.

Sonra beni Kisling ile tanıştırdılar! Beni yakından terasta görünce farklı farklı sorular sormaya başladı, bana en tatlı ve arkadaş canlısı sesle fahişe, yaşlı ve hastalıklı diye hitap ediyor. Kırıldım ve onunla konuşmamaya karar verdim. Üzücü! Çünkü ondan hoşlanıyorum.

XIX. POZ VERMEK

Kisling artık bana küfretmeyeceğini söylüyor ve üç aylık anlaşma yapıyoruz. Ve ben neredeyse her zaman kötü model oluyorum. O vahşi çılgınlık atıyor, beni güldürmeye çalışıyor ve kim daha iyi yapar diye yarışıyoruz. Beni tek güldüren şey bunlar. Ayrıca o çok iyi birisi: ondan diş macunu ve sabun çalıyorum ama o gömemezlikten geliyor, o dünyadaki en iyi insan! Müthiş bir oyun arkadaşı!

Hem manzaradan zevk almak hem de çalışmayı izlemek için Zborowski sabahları birkaç defa merdivenlerden yukarı çıkıyor. Fels de geliyor. Ben ondan korkuyorum. Beni baştan aşağıya gözleriyle süzüyor, önünde kasap vitrininde asılı et parçası varmış gibi. Birçok anlama gelen gülüşü ve sinsi bakışları olan bir çift gözü var. Neye baktığını çok iyi biliyor!

XX. 1922 FOUJITA

Foujita'ya da poz verirdim. Bende en şaşırdığı şey kasıklarımın tüy olmamasıydı. Burnunun ucuyla tam özel bölgeye yaklaşır seans boyunca kılların çıkıp çıkmayacağına bakardı. Sonra ince sesi ile şöyle derdi: “Çok komik – kıl yok! Ayakların neden bu kadar kirli?”

Ben yalın ayak yürümeyi çok severdim ve eve halılar sermeyi unutturdum!

Poz verdiğim tabloları satınca bana iki yüz-üç yüz franga verirdi. Bazen kırk kuruşu silindirik şekline getirip olabildiğince yükseğe uzatarak elinde tutardı. Onun peşine nasıl uçarak uzandığımı görmeniz gerekirdi! Ama onu çok severdim! Çok iyi birisiydi. Sık sık ona gelip nasıl çalıştığını izlerdim. Benden “Louise” şarkısını söylememi isterdi ben de orkestrayı canlandırırđım. Flütlerden biri öne çıkardı ve o gülmekten patlardı ve yine şöyle derdi: “Çok komik!” Basit ve sevimli başka bir iyi insan.

XXI. MAN RAY

Amerikalı ve en iyi fotoğrafçıyla tanıştım. Ona poz vereceğim. Onun gizemliliği ve aksanı hoşuma gidiyor. Şöyle diyor bana: “Kiki bana öyle bakma! Beni üzüyorsun!”

“Kamelyalı Kadın” filmine gitmişim. Orada birbirimizin elini tutarak oturmuştuk, onun yanında Vassilieff (onu neredeyse tanıımıyordum) vardı. Her şeyi anlar gibi bize bakıyordu. İşte Man benim sevgilim oluyor. Önce gitmeye hazırlanıyor ve ben karar veremiyorum onu takip etmeli miyim? O gidiyor. Ben kalıyorum! Hiçbir şey olmamış gibi yaşamaya devam ediyorum.

Yeni sevgilim çok zengin değil, ama yemeğe yetecek paramız var, açlığımızı “Delma” da “Brelettle’de” ya da “Rosalie’de” gideriyoruz.

İnsanları otel odamızda fotoğraflıyor, akşamları o karanlıkta iş yaparken, ben de yatağa uzanıyorum.

Kırmızı lambanın ışığıyla aydınlanan yüzünü görüyorum: şeytanın vücut bulmuş haline benziyor, işi ne zaman bitecek diye sabırsızlanıyorum. Biz kendine Dada diyen grupla takılıyoruz, aralarından bazıları da kendilerine Sürrealist diyor. Bana göre aralarında pek fark yok! Aralarında Tristan Tzara, Breton, Philippe Soupault, Aragon, Marx Ernst, Paul Éluard ve diğerleri... Geceleri, hiç sıkılmadığım sohbetlerle geçiriyoruz, konuları pek anlamasam da...

Onun yaratıcılığına hayranım – çok güzel fotoğraflar çekiyor. Beni en çok etkileyen fotoğrafı ise Marquis Casati’nin içi su ve yapraklarla dolu cam fanusun önünden çekilmiş karedir. Marquis hafif hareket etmiş ve bu yüzden ilginç bir görüntü ortaya çıkmıştır.

Size söylemeliyim ki, bu basit, küçük otel odasında tüm Paris aristokrasisi ve ünlü insanlar Man Ray tarafından ağırlanmıştı.

Man Ray asla ressam ve fotoğrafçı olmaktan vazgeçmedi. Tabloları da ayrıca yeterince şaşırtıcıdır. Fotoğraflarında olduğu gibi tablolarında da üç renk mevcuttur; siyah, beyaz ve gri. Man Ray, Çingene zevklerimin olduğunu için umutsuzluğa düşerdi: çünkü ben parlak renkleri çok fazla seviyorum! Fakat o siyahları çok seviyor...

XXII. THE JOCKEY

Popüler bir yer olacağına dair umutlarımız olan yeni bir gece kulübü açtık. İsmi "Jokey" olan kulüp adını mekânın hissedarı olan gerçek jokey Miller'a borçludur. Ressam olan Hiler piyano çalıyor, ama nasıl çalıyor! Hiler gizemli çocuklardan. İşinde ona yardımcı olan ve koca kulaklarını saklayan hayalkurduran bir maske takıyor. Güzel mekân tasarımımızı ona borçluyuz. Duvarlar dünyanın en ilginç çizimleri ile kaplı ve biz de her akşam büyük bir aile gibi bu duvarların altında toplanıyoruz.

Herkes çok içiyor ve herkes çok mutlu. Bir sürü Amerikalı geliyor ve hepsi çok tatlı! Her müşteri aklına gelen herşeyi yapmakta serbest. Bir tane şişman ve bodur Rus var, sürekli geleneksel Rus halk dansları konusunda ısrar ediyor. Kendisi sadece çökmeyi becerebiliyordu, ayağı kalkabilmesi için de birisinin ellerinden tutup yardım etmesi gerekir. Ayrıca eğlenceli danslar icra etmeyi seven, yürekleri hoplatan ve tüm sınırları aşan güzel Florian var. Aylar ve yıllar geçiyor ve "Jokey" bölgenin hala popüler olta mekânıydı. Artık yeni sahibi var kulübün şanlı Duddy Londish ve yeni işletmecisi Henry. O müşterilerle birlikte eğleniyor. Vahşi bir kavgada, her kavgacı ona haklı görünüyor! Profesyonel boksör olmasına rağmen asla kimseyle ters düşmez! Bence o muhteşem bir insan! Kulüpte sahne alanlara salonda şapka gezdirmelerine izin verilirdi. Şarkıcılardan birinin ismi "Şifon" du. Çok neşeli birisidir, piyano arkasına geçerek orkestrayı delirtir. Çok sevimli peltek bir şekilde konuşur! Ve evet... izleyiciler arasında popüler olan başka bir özelliği de var! O... Nasıl desem, 150 santimetreden daha kısa, kesinleştiriyim, topuklu ayakkabılar üzerinde! Ama Şifon mükemmel bir kız, herkes ona bayılıyor. Ayrıca orada restoran şarkıcıları da yer alıyor, hani kendilerini İspanyol kadınları gibi gören, aslında kalın bacaklı zayıf kalçalı kelimelerle zor anlatılabilir. Şifon'un dediği gibi pislenmiş pislikler. Şifon'la ikimiz onlara ne zaman sahneye çıkıp inmeleri gerektiğini bildiriyoruz. Onların gösteri sırasında izleyicilerin ses yaptığını fark ediyoruz. Yenileri pek abartmıyorlar, çünkü diğerlerinin düzenini bozduğunu düşünüyorlar. Bana kalırsa asla neşelenmeden şarkı söyleyemem, böyle kadınların da nasıl sahne aldıklarını hiç anlamam, sanki çiş yapmaya oturmuşlar gibi. Bence iyi bir kulağım var, fakat hafızam çok kötü, iyi ki "Trez" adında arkadaşım var, çok iyi suflör rolünü üstleniyor, tam zamanında yardımcı oluyor.

Önceki akşam yarı sarhoş bir şekilde en az yirmi kişiye randevu sözü verdiğimi ertesi gün anlatacak kişi odur. Biz Trez ile çok yakınız! İster bir şey verelim ya da bir şey alalım, bu burnuna bir tokatta olabilir, hepsini bölüşürüz! Bütün Paris “Jokey’e” eğlenmeye geliyor. Tiyatro ve sinema yıldızları, yazarlar, sanatçılar... Van Dongen, Kisling, Per Krohg, Foujita ve Deren sık sık gelirler...

Ve neredeyse her akşam, gözleri kadınların ilgisini çeken Ivan Mosjoukine uğruyor! O zamanlar popüler bir film yüzünden “Kin” ismini takmışlardı ona... Jaque Catelain de gelmişti. Utangaç bakışlarıyla, etrafta dolan güzel elbiseli o kadar muhteşem kadınlar vardı ki!

XXIII. NEW- YORK

Amerika’ya gidiyorum. Ben çok stres yapıyorum. New-York’un filmlerden farklı olacağından korkuyorum. Bir İngiliz gemisinde seyahat ediyorum ve pek heyecan verici bir durum yok! Kabinde üç kadın kalıyoruz. Kendi yatağıma doğru tırmanırken kadınlardan birisinin genişçe açılmış ağızıyla uyuduğunu görüyorum. Kadın limon gibi sarı, beyaz saçları çıkık dişleri var. Diğer kadın ise kapalı perde arkasında felaket bir şekilde horluyor. Benim yatağım o kadar yüksekte ki kırılıcak korkusuyla bütün ağırlığımı yatağa yükleyemiyorum. Bu nedenle koridorda uyumaya gidiyorum. Sabah kabine döndüğümde kadınlar bana sert bakışlar atıyorlar, fakat ben merdiven olmadan yatağıma tırmanmadığımı söyleyerek açıklama getiriyorum. Sabahları inanılmaz hüzünlü bir hava oluyor. Büyük dişli kadın bir saat boyunca dişlerini temizlemekle geçiriyor, sonra da diğerinin sırası geliyor. Onlar bana çok arkadaşça yaklaşıyorlar ben de onlara iyi duygularımı iletmek için dişlerimi gösteriyorum. Çok şampanya içiyorum. Bacaklarım uyuşuyor. Ama deniz tutmuyor neyse ki. Yine de sabahları bir şey yemiyorum, sadece bir fincan kahve içiyorum. Montparnasse’ı düşünürken özlemim artıyor. Etrafımın su ile kaplı olması beni ürpertiyor, özellikle de deniz fırtınalı ise. Gemi inliyor ve gıcırıyor ve sık sık sis çöktüğünde durmak zorunda kalıyoruz. Gece New York’a varıyoruz.

Yürüyüşe çıkabilmek için sabırsızlıkla sabahın olmasını bekliyorum. Fransız Oteli Lafayette'e yerleşiyorum, burada güzel şaraplar ikram ediyorlar. Yanlış

kadehlerde servis edildiği için tadını kaybetse bile, şarap bana Paris'i hatırlatıyor. Neredeyse her gün sinemaya gidiyorum. Sabahları otobüs kullanıyorum, çünkü bu şekilde bütün New York'u görebiliyorum. Yerliler kimseye aldırış etmiyorlar ve polis tacizine uğrayacağım diye endişelenmeden sokaklarda yürüyebiliyorsunuz.

“Paramount” Stüdyolarında oynamadım. Deneme çekimi için onlara gitmiştim fakat stüdyoya girmeden önce saçımı düzeltmek istedim. Tarağımı unuttuğumu fark edince çok sinirlendim ve eve döndüm. Kim bilir belki de bu iyi olmuştur ve ben şanslıyım! Sinemaya gitmek, filmde oynamaktan çok daha keyifli. İlk kez Fransa'da filmde oynadığım zamanı hatırlıyorum da neredeyse maymunlar parçalayacaktı beni çünkü onlardan pek hoşlanmıyordum. “La Galerie Des Monstres” filmiydi bu. Filmdeki ayı bana neredeyse tecavüz edecekti, ayrıca ışıklar da gözlerimi kamaştırıyordu. Nasıl derler bu artık farklı bir hikâye! New York'ta üç ay kaldım.

XXIV. VILLEFRANCHE

İşte ben, Villefranche'e geldim. Şubat ayı ve yağmur yağıyor ben ise hafif üşütmüşüm. “Jokey” kulübümüzü özlüyorum. Dördüncü katta güzel bir oda verdiler bana. Odayı kadın arkadaşım ile paylaşıyorum. Otelin barına iniyoruz ve orada Amerikalı denizciler ile tanışıyoruz. Sahneye çıkıp şunu söylüyorum: “Bu büyük gangsterlerden biraz korkuyorum!” Sonra bu otelde kendimi evimde gibi hissediyorum.

Çok fazla yaşlı insanla tanışıyorum: Amerikalı bir kadın ve abisi, Jean Cocteau ve birkaç arkadaş ve diğerleri... Bir aile partisine evriliyor ortam ve bu arada denizcilerle de arkadaş oluyoruz.

Dans etmeye akşam beş gibi başlıyorum ve sabah saat üçte bitiriyoruz. Partilerde, Marsilya'da ve Nice'de, sevdiklerinin gemisini bekleyen, belli sayıda kadın oluyordu. Aralarında seviyeli, hatta şık diyebileceğim fahişeler var ama biraz pisler. Gemi limanı terdekince hepsi kıyıda sırayla durup mendillerini sallayarak ağlıyorlar! İskelede o kadar yakın duruyorlar ki sanki onlar da sevgilileri ile yola çıkıyormuş gibi görünüyor.

Ve bu şekilde kadınlar tam sekiz gün boyunca gözyaşı döküyorlar! Gündüzleri mektuplar yazıyorlar, akşamları başka denizcilerin kollarında acılarını unutmaya çalışıyorlar. Daha yeni Treize ve Per Krohg geldiler. Yakışıklı denizcileri çok beğeniyorlar. Beş-altı denizciyi evlat edindik ve onlardan hiç ayrılmıyoruz. Per Krohg sürekli onların resimlerini çiziyor. Ara verdiği zaman kalçamı çimdikler. Treize'ye komik geliyor. Fakat ben duruma katlanamıyorum. Öyle bir kalçam var ki onun ilgisini başka bir yere çekemiyoruz.

XXV. KANUNLARLA BAŞI BELADA

Per Krohg, Trieze ve birkaç arkadaş Paris'e döndüler. Ben on sekiz yaşındaki kadın arkadaşım ile kaldım. Bir akşam denizci arkadaşlarımı ararken daha önce hiç gitmediğimiz bir İngiliz barına girdim. Kapıyı tam açıyordum ki mekân sahibinin şunları söylediğini duydum: "Fahişeler giremez!" Tek bir zıplamayla önüne ışıldadım ve suratına bir sürü tabak fırlattım.

Arkadaşlarım da kavgaya karışıyor, fakat deniz polisi tetikte! Başka bara kaçıyoruz ama polis izimi sürüyor. Ayrıca çok iş yaptığı için, bütün şehrin sinir olduğu otelde kalıyordum. Bir sonraki gün sabah sekizde otele birisini gönderip aşağıya inmemi istiyorlar. Ben lobiye iniyorum ve yarı açılmış kapı ardında kırmızı bir yüz ve polis üniformasını görüyorum. Polis beni jestleri ile çağırıyor. Ama beni öyle kolay alamaz. Polis gitti ve sonra sanki çok yorgun düşmüş, pek hareket edemeyen sivil biri ile tekrar geri geldi. Bana belgeler göstererek tutuklandığımı ve kendisinin de Villefranche komiseri olduğunu söyledi. Komiser yarım akıllıydı ve sinirden titriyordu. Benden bir tepki göremeyince yanındaki adamlara "alın onu, arkadaşlar!" diye emretti. Adamlar üzerime atıyor ve komiserin kendisi de kafama yumruk atıyordu. Beklenmedik bu saldırı yüzünden ellerim önde, komiserin üstüne düşüyorum. "Ne güzel şimdi size karşı kanıtımız var, komisere saldırdınız" dedi bu olaydan sonra. Karakol yolu boyunca bana hakaretler ediyordu. Beni şişman, tipik buldok suratlı bir polise teslim ediyorlar, adam beni pişman etmek için çok uğraşiyor. Masada büyük altıpatlar tabanca duruyor, fakat ben nasıl kullanıldığımı bilmiyorum.

XXVI. HAPİSTE

Beni içinde bir tahta, bisiklet parçaları ve gereksiz bir sürü eşyanın olduğu karanlık bir depoya indiriyorlar... Fikirlerimi değiştirecek kadar uzun süredir oradayım, kapı açıldığında ise, polis ile birlikte hıçkırarak içeriye elinde bir sepetle arkadaşım girdi. Polisin boynuna baktığımda sıkılmak için parmaklarım seğirdi! Bundan sonra beni depodan çıkarıp Niece'e götürdüler. Siyah polis arabasına biniyorum. Vardığım da ise, büyük karamsar bir duvardan başka bir şey görmüyorum. Kontrolden geçiyorum. Ne kadar çok koridor var! Ne kadar çok kapı var! Beni hücreme götürüyorlar. Görevli gardiyan bana ranzamı ve zincirle bağlı lazımlığımı gösterdi ve hücremden çıktı... Çok korkuyorum. Etraf karanlık! Işık istediğimde karşılık olarak kahkahalar duyuyorum. Ranzama yatıyorum ve ağlıyorum. Dört yaşımdan beri karanlıkta uyumamıştım! Üst ranzadaki kadın "yeter komedi oynama!" bağırınca kadar geceleri köpek gibi uluyorum. Burada duvarlar kalın ama buna rağmen diğer kadınların hıçkırıklarını duyuyorum. Yanımda benim kadar genç olmayan yani benden daha mutsuz bir kadın kalıyor. Şimdilik şüpheli statüsünde olduğum için sabah saat beşte, kahvaltıda ne yiyeceğimi sormaya geliyorlar. Günler uzuyor. Paskalya yüzünden süreç uzadı, beni yeni hücreye taşımış olsalar bile, buradan asla çıkamayacağım hissi geldi bana!

Beni ziyaret ediyorlar. Burada bir şişman kadın var, benimle daha samimi bir ilişkisi var, tütününe ve şarabıma göz kulak oluyor ve akşamları ise benim hücreme gelip sıcak çikolata ikram ediyor. Yıkanabilmem için, kâseyi bütün gece musluğun altında tutmam gerekiyor. Kimse tarafından temizlenmeyen tuvalet hücrenin tamamını kokutuyordu. Parmak izlerimi alıp, baştan aşağı beni kontrol ederek yara izi aradılar. Arkadaşım bana avukat gönderdi fakat avukatım benim hiçbir sözüme inanmıyormuş gibi davranıyor! Bize bir saat dolaşma izni veriyorlar. Her tutuklunun dolaştığı kendi üçgen bahçesi var. Sıkılmayayım diye bana "Üç Silahşörler" kitabı veriyorlar ama ben kitabı ezbere biliyorum, ön kapağından arka kapağına kadar! Beni hâkim karşısına çağırıyorlar. Siyah polis arabası gelip bizi alıyor: dört kadın, dokuz erkek ve birkaç, sarımsak kokan polis. Fakat bana sıra gelmiyor ve ben hapishaneye geri dönüyorum. Ne kadar şanssızım! Hapishane günlerimim en kötü zamanı ise, gece bastığında hücrem karanlığa bürünüyor ve tek görebildiğim şey tavandaki minicik renkli bir ışık lekesi. Hapishanenin yakınlarında demiryolu istasyonu var, trenlerin ısıklarını

duyuyorum... Bu zamanlarda hapisane uyuyormuş gibi görünüyor bana... Rüyada beliren kazamat (bombalardan korunmak için inşa edilmiş kale)! On iki gündür buradayım ve yarın mahkemeye çıkıyorum. Avukatım beni çıkaracağına dair söz veriyor fakat aynı zaman bana karşı açılan, “polis memuruna karşı koymak ve itaatsizlik,” Davaları çok ciddi, yani bu da en az altı ay hapis anlamına geliyormuş. Beni suçlu bulup hapsederlerse intihar ederim. Sanırım, şu an içimde kaynayan nefreti hayatım boyunca asla unutamayacağım!

XXVII. DAVA

Bugün hakim karşısına çıkmam gerekiyor. «Hâkim!» Kimler onlar, hâkimler? Elimde kokulu tuz var. Ben çok zayıfım – otuz gün içinde beş kilo verdim. Yine aynı arabaya biniyorum. Kokusundan nefret ediyorum! İçeride birkaç kişi ile karşılaştım, üçünü geçen seferden hatırlıyorum. Artık onları tanımak zor. Acaba onlarda benim hakkımda aynı şey mi düşünüyorlar? Polis memuru onun dizlerinin üzerine oturmamı istiyor. Kendince bana iyilik yaptığını düşünüyor. Ben herhangi bir suçlunun dizlerini onunkilerine tercih ederim! Vardık. Salon dolu. Sıra bana öğlen gibi gelir. Etrafı insanlarla çevrili, yerde bir figür inliyor. Epilepsi krizi geçiriyor. Bu hâkimlerin başarısı. Zavallı, sürücü belgeleri ile problemler yaratmış! Geçit o kadar dar ki, adamın üzerinden atlayarak geçmem gerekiyor. Benim sıram. Ben o kadar utanıyordum ki kızarıyorum ve etrafımda hiçbir şey görmüyordum! Avukat bana hareket etmememi ve masum görünmemi fısıldıyor! Hiçbir şeye cevap vermiyorum çünkü konuşamıyorum. Arkadaşım da şahit olarak yer alıyor ve bir nevi beni temsil ediyor. Yanında birkaç ahabı var. Onu böyle durumda görmek bana çok acı veriyor ve ben ağlamaya başlıyorum. Tam önümde örülmüş altın haç çalan yaşlı kadın var. Yaşlı kadın ağlıyor ve onu bırakıyorlar. Sonra sıra saçlı kısa kesilmiş büyük kadının. Kendisi yetimhaneden ve avukatı yok.

Birlikte olduğu centilmen, cep defterini kaybetmiş ve kızı hırsızlıkla suçluyor. Üç ay! Onun üzgün yüzünü görmemiz gerekirdi. Ve işte sıska, kumral ve Marsilya aksanına sahip on beş yaşlarında cilveli kız. Ahlak bürosundan bir dedektif ile savaş halinde. Onu yakalamakla tehdit ediyor! Hâkimlere kendisini üst düzey adamların istediği şeyleri yapmadığı için yakaladıklarını söylüyor. İki ay hapis! Bana kendi

aksarıyla: «Lanet olsun! İki ay boyunca kasık biti!» ... Ben de sıra! Hâkimleri çok beğeniyorum ve onlarda beni. Ortada oturan beyaz sakallı hâkim benim içkili olup olmadığını soruyor. Ve ben ona “Tabi ki hayır!” diye cevap veriyorum. Yaptığım şeyin affedilmez olduğunu söylüyor. Sakalını sıvazlayarak, “arkadaşı salonda!” diye ekliyor. Arkadaşımın yüzüne bakıyorum ve anlıyorum ki, elinde silah olsaydı hâkim sakal sıvazlamayı kısa süre içinde bırakmıştı. Komiser ona vurduğumu ve hakaret ettiğime yemin ediyor. Getirilmiş bir şahit sempatik aksarıyla: “O evet. Onu iyi benzetti”, ama barın sahibi gelememesine rağmen ilk hakaret eden kendisinin olduğunu beyan eden dilekçeyi imzalamıştı ve masrafları karşılanırsa şikâyetini geri alacağını bildirmişti! O akşam benimle birlikte olan çekici denizci, etraftaki bütün gemileri dolaşarak arkadaşlarından özgürlüğümü satın almak için yirmi beş bin frank toplamayı başardı! Ama orospu çocuğu komiser beni serbest bırakmayacakları konusunda ısrar ediyordu. Beni en az altı ay boyunca fasulye çiğnemeye göndermek istiyordu.

Sonra benim avukatım konuştu. Hakime biraz kırık kafalı olduğumu ve bunları destekleyen, sinir hastası olduğum raporları gösterdi. En zor anlar ise avukatım bana dönüp “bu beyefendilere teşekkür et!” demesi ile başladı. Bu bana hiç kolay gelmedi! Ve işte ben tekrar özgürüm!

Paris’e döndüm ve birkaç akşam Jokey’de sayemde popüler olan «Les Filles de Camaret» (Kamarot Kızları) şarkısını söyledim. Ve tabii ki herkesi küstürmem, değerli “evimi” ve bana “işte sonunda gelebildin!” diyen Chambon Babayı görmem gerekiyordu. Ve bana şaplak atmayı tabii ki unutmadı! Tekrar Ernest’ı gördüm, ilk karşılaşmamızdan bu yana daha çocuksu ve dost canlısı olmuştu, ona tekrar rakip olup olmadığını sordum. Ah! Montparnasse! Seni unutamayacağım kadar, sana ihtiyacım vardı!

XXVIII. JEAN COCTEAU

Cocteau’yu ilk Man Ray’in yanında görmüştüm, fotoğraf çektirmeye gelmişti. Ellerinde kırmızı, siyah ve beyaz renklere eldivenler vardı. Şöyle düşünmüştüm “eldivenlerinin fotoğrafını çektirmeye gelmiş herhalde!”

Fırsattan istifade olarak huzursuz, hoş saçını ve gözlerinin fotoğrafını çekilmesini istedi. Gözleri bir çift pırlanta gibi... Sonra Cocteau'yla çok görüşüm ve her görüşmemizde onu daha da çok sevdim. Çok sade ama çok göz alıcı biri, sanki onu hayatım boyunca tanıyormuşum gibi. Aklımdan onun portresini çizmişim ve insanlara göre portre çok benzemiş ve Londrada satılmış bile. Onu Boeuf sur Toit'de sergilerde ve Boissy d'Anglas'ta Ducey aşk öykülerini okurken onu dinlediğini görürdüm, ah ne kadar da tanrısal bir biçimde okurdu Ducey.

1925 yılında Villefranche'deki bir otelde karşılaştık. O da benim gibi denizden olan her şeye bayılıyor. Her akşam otelin barında buluşup keyifle denizcileri ve hayat kadınlarını izlerdik. Bu dönemde Jean çok güzel resimler yapmıştı. Bir zamanlar bana Villefranche'den çok eğlenceli bir mektup göndermişti, maalesef mektubu burada paylaşamayacağım çünkü çok cüretkâr.

Ne demek cüretkârlık? Bu mektupta bana ev sahibinin kiracıya hitap ettiği gibi hitap ediyor... Mektup uyarılar ve tavsiyelerle dolu. Bu şekilde bir kendimizi 1929 yılında buluyoruz. Eski dostum Coucteau'yu farklı yerlerde görüyorum. Akşamları sık sık Penthièvre sokağında ki “Boeuf” kabaresine beni dinlemeye geliyor. Onun orada olması beni daha özgüvenli hissettiriyor. Bundan ötesi, herkes onun hareketlerine ve parlak zekâsına hayran. Herkes ona âşık. Bana kraliçelere laik bir kolye hediye ediyor.

XXIX. MONTPARNASSE BUGÜN

Ben Montparnasse'dayım özgürlüğümün krallığındayım. Bana göre, burada olabildiğince yaramazlık yapabilirim, beni yine fasulye yemeye göndermelerinden korkmadan. Yerli insanlar çok hoşgörülüler ve açık fikirliler, başka yerlerde yapılması suç olan hareketlerin burada sadece bir hata veya boş bir davranış olarak algılanır.

Montparnasse resmedilmeye değer ve pitoresk bir yer! Dünyanın her yerinden insanlar burada kamp kurmuşlar sanki ve tek bir aile gibi mutlu bir şekilde yaşıyorlar. Sabahları Montparnasse'ı “Watteu”, “Collarossi”, “Grande Chaumière” gibi

akademilere giden, geniş pantolonlu genç erkekler ve pembe yanaklı genç kadınlarla doldururdu.

Bir süre sonra, kafe terasları ve yulaf ezmesiyle kahvaltı eden, picons-citron ile yan yan oturan güzel Amerikalı kadınlar gürültü yapmaya başlar. İnsanlar gün ışığı için kafelere gidiyorlar. Modeller buralarda randevulaşıyorlar. Onlar işlerine sadıklar: Aïcha, Bubul, Clara... İşini layığıyla yapan parmakla sayılabilecek kadar az model kaldı! Akşam ben yine arkadaşlarımla buluşuyorum: Foujita ve güzel Yuki, kendi esprilerine gülen Derian, Tom Miks gömleklere giyen Kisling ve Paris'in en neşeli gülüşüne sahip eşi. Aynı anda birkaç kişiden gelen sipariş ve istek nedeniyle telaşlı ve heyecanlı Desnos da aramızda. Kendisi yoğun bir hayatı olduğu izlenimi veriyor.

Ve kesintisiz, gözünü kırpmadan sakince piposunu çeken Sessue Hayakawa. Ve yüzün kişilik kalabalıktan tek başına daha çok sorun gürültü çıkaran, gülümseyen Fernande. Harika, inanılmaz derin gözleri var. Margot, «13», Edward, Romon, Arbens, çok fazla oldukları için burada isimlerini sayamayacağım arkadaşlarım, Montparnasse'ta rastlayabileceğiniz en iyi insanlardır.

Ve işte, her zaman olduğu gibi, fotoğraf donanımdaki en son yeniliklerin hayalini kuran veya bir cam parçasına bakan Man Ray.

İşte Lucy, işte Pascin yavaş yavaş Lucy'nin kulağına doğru yaklaşıyor. Çok sessiz konuşuyor ve arkadaşlarını hızlı bakışlar atıyor. Korkunç bir şakacı ama acımasız şakalarına rağmen, gözlerinden okunabilen iyi bir kalbi var. O bir altın.

Kısaca Montparnasse sirk gibi yuvarlak bir köy. Anlaşılmaz bir şekilde buraya girersin ama kolay kolay çıkamazsın! Yanlışlıkla Vavin istasyonunda inip bu mahallede bütün ömrünü geçirenler var. Buradan tesadüfen geçen orta sınıf insanlar ise, Montparnasse hayatı hakkında hiçbir şey bilmiyorlar ve çok korktukları için burada mecbur olmadıkça bulunmak istemiyorlar! Montparnasse, Berlitz dil okulunu ikinci sıraya indiriyor. Montparnasse'ta yaşadığım için Çince bile konuşmam gerekiyor fakat ben umutsuzluğa kapılmıyorum. Akşam aperatif zamanında iyi bir arkadaş grubuyla buluşuyorsunuz. Akşam yemeğini nerede yiyeceğinize karar vermek zor.

Zaman zaman “Djigiti”(Yiğitler) adında restorana girdiğiniz zaman sanki Rus prensesler size hizmet ediyor, ya da İskandinav restoranına. Ama orası bence pekiyi değil. Bazen de arkadaşlarınıza “La Coupole” barında akşam onda ya da gece yarısı buluşma ayarlıyorsunuz.

İşte orada zekânın kıvraklığı ve laf cambazlığı parlamaya başlıyor ve Derain kendi esprilerinin tadını çıkarıyor. Bir gün, iyi bir yemek yedikten sonra Derain’e bar sandalyesinin içinden ayağını geçirme fikri geldi, sandalyeye takılan veya yanından geçen zavallı insanları, sandalyeye oturturdu ve oradan oraya sürükledi ve bazılarının yere düşmesine bile neden oluyordu. Eskiden şarap dükkânlarında çok lezzetli yemekler yenirdi, bu dükkânların kaybolması çok üzücü.

Akşam yemeği yendikten sonra yapılacak şeyler bulmak hiç de zor değil, sadece seçim yapmak gerekiyor! Montparnasse’da yeterince dans edilecek yerler var, ben de her bir mekânı gece içinde birkaç defa ziyaret ediyorum. Bazen Foujita’da partiler düzenlenirdi. Bu partilerde Robert Desnos Yuki ile birlikte bitpazarında buldukları Mercadier ve Paulus plaklarını çalardı.

Herkesi evine götüren Pascin’le de bazen karşılaşıyoruz. Şişe ve tırbüşonla uğraşiyor. Orada sık sık dünyanın her yerinden modelleri bulunur! Kalabalıkla çevrili olmayı o kadar çok seviyor ki.

Bazen şehir dışında eğlenceler düzenliyor ve yanında kervanlarca insan taşıyor! Orada genelde Pascin’in hikâyelerini dinlemek isteyen kırk elli kişi toplanırdı: Andre Salmon, tavşan hikâyesiyle birlikte Nils Dardel, Aïcha, Galliber, Lucy, Simon, Zborowski, Sutin ve bir sürü hoş insan. Ayrıca Montparnasse’ta dans salonları var!

Özellikle Watteau Academy'deki “Bal Sudua”, “Bal Russe” ve “Bal de la Horde”. Onları asla kaçırmıyorum. Orada başka hiçbir yerde eğlenmediğin kadar eğlenebilirsin. Orada İskandinavları bile gördüm, normal insanlar kadar neşelilerdi. Sinemaya gittiğimiz akşamlar olur – Mutluluk caddesindeki “4 Sütun” sinema salonuna ya da “Bobino”ya gidiyorsunuz. Kabul etmeliyim ki, beni yanıltıp

Montmartre'ye götürmeye çalıştıkları nadir akşamlar olurdu. Ama ben kaçak olmaktan hiç pişman olmadım.

KİKİ, Montparnasse, 1929

8. KAYNAKLAR

AYAN, A.- KATİPOĞLU KAYA, H. (2006), **Canlı Modelin Sanat Eğitimindeki Yeri Panelleri ve Sergisi**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul

AYDIN ÇAKIR, Mukadder (2009), **Sanatlar ve Toplumsal Etkileşim**, E Yayınları İstanbul

ALTIN, Ersin (2002) **Paris 1900-2000**, Boyut Yayınları, İstanbul, 2002.

ANTMEN, Ahu (2008), **Sanat Cinsiyet: Sanat Tarihi ve Feminist Eleştiri**, Editör Ahu Antmen, Çeviri Esin Soğancılar, Ahu Antmen, İletişim Yayınları, İstanbul

ANTMEN, Ahu (2008), **Sanatçılardan Yazılar ve Açıklamalarla 20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar**, Sel Yayıncılık, İstanbul

ARTUN, Ali (2010) **Sanat Manifestoları : Avangard Sanat ve Direniş**, İletişim Yayınları, İstanbul

BAUDELAIRE, Charles (2003), **Modern Hayatın Ressamı**, Çeviren Ali Berktaş, İletişim Yayınları, İstanbul

BENJAMİN, Walter (2011), **Pasajlar** Çeviren Ahmet Cemal, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul

BECK, J. – FRIEDWALD, W. (1997), **Warner Bros. animation art : the characters, the creators, the limited editions**, Virgin Publishing, London

BERGER, John (1990), **Görme Biçimleri**, Hazırlayanlar: John Berger, Sven Blomberg, Chris Fox, Michael Dibb, Richard Hollis, Çeviren: Yurdanur Salman, Metis Yayınları, İstanbul

BUCK- MORSS, Susan (2010), **Görmenin Diyalektiği: Walter Benjamin ve Pasajlar Projesi**, Çeviren: Ferit Burak Aydar, Hazırlayanlar: Savaş Kılıç, Semih Sökmen, Metis Yayınları, İstanbul

BÜRGER, Peter (2003), **Avangard Kuramı, Theorie der Avantgarde**, Sunuş Ali Artun, Çeviri Erol Özbek, İletişim Yayınları, İstanbul

CHADWICK, Whitney (1994), **Women, Art, And Society**, Thames and Hudson, London

DICKERSON, Madelynn (2018) **A'dan Z'ye Sanat Tarihi : Tarihöncesinden Postmodern Zamanlara Görsel Sanatlar**, Çeviri Orhan Düz, Say Yayınları, İstanbul

FARTHİG, Stephen (2014) **Sanatın Tüm Öyküsü**, Çeviren Gizem Aldoğan, Firdevs Candil Çulcu, Hayalperest Yayınevi, İstanbul

FRANCK, Dan (2009), **Bohemler**, Çeviren İsmail Yerguz, Sel Yayıncılık, İstanbul

FRANCK, Dan (2000), **Uzanmış Çıplak**, Çeviren Gülnihal Gülmez, İletişim Yayınları, İstanbul

GOMBRİCH, E. H. (1976) **Sanatın Öyküsü**, Çeviren Bedrettin Cömert, Remzi Kitabevi, İstanbul

HACKİNG, Juliet (2015), **Fotoğrafın Tüm Öyküsü** Çeviren Abbas Bozkurt, Hayalperest Yayınevi, İstanbul

HARVEY, David (2013), **Paris, Modernitenin Başkenti**, Çeviren Berna Kılınçer, Sel Yayıncılık, İstanbul

KEMP, Philip (2014), **Sinemannın Tüm Öyküsü**, Çevirmenler: Ertan Yılmaz, Nuray Yılmaz, Hayalperest Yayınevi, İstanbul

LEFEBVRE, Henri (1998) **Modern Dünyada Gündelik Hayat**, Çeviren Işın Gür, Metis Yayınları, İstanbul

LORD, Peter (2010) **Cracking Animation**, Thames and Hudson, London

LUNTON, Norbert (2004), **Modern Sanatın Öyküsü**, Çeviren Cevat Çapan, Sadi Öziş, Remzi Kitabevi, İstanbul

MURRAY, Chris (2009), **20. Yüzyılda Sanatı Okuyanlar** Çeviren Suğra Öncü, Sel Yayıncılık, İstanbul

PATMORE, Chris (2007) **The Complete Animation Course : The Principles, Practice And Techniques Of Successful Animation**, Thames and Hudson, London

POSTLE, M.- VAUGHAN W. (2003) **The Artist's Model from Etty to Spencer**, Merrell Publishers

SARUP, Madan (2017), **Post-Yapısalcılık ve Postmodernizm**, Çeviren Abdülbaki Güçlü, Pharmakon Yayınevi, Ankara

SHAW, Susannah (2005), **Stop Motion: Craft Skills For Model Animation**, Elsevier Focal Press, Amsterdam

TAYLOR, Richard (1996), **Encyclopedia Of Animation Techniques**, Focal Press, Oxford

THOMAS, F.- JOHNSTON, O. (1995), **The Illusion Of Life : Disney Animation, 1912-2004**, Walt Disney Productions, New York

TOPRAK, Zafer (2016), **Türkiye’de Kadın Özgürlüğü ve Feminizm (1908-1935)**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul

TURANİ, Adnan (1983) **Dünya Sanat Tarihi**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara

TURANİ, Adnan (1998) **Çağdaş Sanat Felsefesi**, Remzi Kitabevi, İstanbul

<https://www.widewalls.ch/kiki-de-montparnasse/>

<https://dantebea.com/tag/kiki-de-montparnasse/>

<http://art-now-and-then.blogspot.com/2015/07/alice-prin.html>

<https://www.e-skop.com/>

<https://www.wikipedia.org/>

<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/804368>

9. ÖZGEÇMİŞ

Zanna Abasova

27 Nisan 1993 yılında Kırgızistan, Bişkek'te doğdu. İlk ve orta öğrenimini Bişkek'te lise öğrenimini Antalya'da tamamladı. Lisans eğitimini İstanbul'da tamladıktan sonra Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesinde yüksek lisans eğitimine devam etmekte ve 2019 yılından beri Mimar Sinan Güzel Sanatlar

Üniversitesi Sahne Dekorları Ve Kostümü bölümünde araştırma görevlisi olarak görev yapmaktadır.

Eğitim

2001-2007 Bişkek 72 numaralı İlk ve Ortaöğretim Okulu

2007-2008 Antalya Bedriye Bileydi Ortaöğretim Okulu

2008-2009 ATSO Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi

2012-2013 Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi İç Mimarlık Bölümü (Lisans)

2013-2017 Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sahne Dekorları ve Kostümü Bölümü (Lisans)

2017-2021 Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sahne Dekorları ve Kostümü Bölümü (Yüksek Lisans devam etmekte)